

TARTU ÜLIKOOL

kliinilise meditsiini instituut

naistekliinik

seksuaaltervise uuringute keskus

EESTI NAISTE TERVIS 2024:

seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine

Uurimisaruanne

Kai Part, Made Laanpere,
Inge Ringmets, Mall Eltermaa, Miina Hein,
Kirke Kond, Grete Tõniste, Maris Alafrange,
Kristiina Paju, Liilia Lõhmus, Helle Karro

Tartu 2025

Tartu Ülikooli naistekliinik ja seksuaaltervise uuringute keskus
University of Tartu
Department of Obstetrics and Gynaecology and Sexual Health Research Centre

Kai Part, Made Laanpere, Inge Ringmets, Mall Eltermaa,
Miina Hein, Kirke Kond, Grete Tõniste, Maris Alafrange,
Kristiina Paju, Liilia Lõhmus, Helle Karro

Eesti naiste tervis 2024:
seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja
tervishoiuteenuste kasutamine

Estonian Women's Health 2024:
sexual and reproductive health, health behaviour, attitudes and use of
health care services

Uurimisaruanne
Survey report

Tartu 2025

Uuringu tööühm ja kaasaaitajad

Uuringu vastutavad uurijad / *Responsible researchers*: **Kai Part** (kaasprofessor), **Made Laanpere** (kaasprofessor) ja **Helle Karro** (professor), Tartu Ülikooli naistekliiniku seksuaaltervise uuringute keskus

Valimi moodustamine, esinduslikkuse analüüs ja andmeanalüüs / *Sampling and representativeness analysis and data analysis*: **Inge Ringmets**

Uurimisaruande autorid / *Authors of the survey report*: **Kai Part, Made Laanpere, Inge Ringmets, Mall Eltermaa, Miina Hein, Kirke Kond, Grete Tõniste, Maris Alafrange, Kristiina Paju, Liilia Lõhmus, Helle Karro**

Küsimustike disain REDCap keskkonnas ja jooksev andmete monitoorimine / *Design in RedCAP and monitoring of the data*: **Mall Eltermaa ja Inge Ringmets**

Küsimustike, kaaskirjade ja nõusolekulehtede venekeelne toimetamine / *Editing of questionnaires, cover letters and consent forms in Russian*: **Marina Grintšak**

Uurimisaruande inglise ja vene keelde tõlkimine / *Translation of the study report into English and Russian*: Ilmar Peeter Part ja Marina Grintšak

Keeletoimetaja / *Estonian language editor*: Anna-Liisa Lutsar

Kaane kujundus ja toimetamine / *Cover design and editing*: Kirke Kond, Grete Tõniste, Liilia Lõhmus

Küljendus / *Layout*: Tartu Ülikooli kirjastus

Uuringu rahastamine / *Research funding*: Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium

UurimisaruanDES esitatud andmete kasutamisel palume viidata allikale / *When using the data presented in the research report, please cite*:

Part K, Laanpere M, Ringmets I, Eltermaa M, Hein M, Kond K, Tõniste G, Alafrange M, Paju K, Lõhmus L, Karro H. Eesti naiste tervis 2024: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Uurimisaruanne. Tartu: Tartu Ülikooli naistekliinik ja seksuaaltervise uuringute keskus, 2025.

Part K, Laanpere M, Ringmets I, Eltermaa M, Hein M, Kond K, Tõniste G, Alafrange M, Paju K, Lõhmus L, Karro H. Estonian women's Health 2024: sexual and reproductive health, health behaviour, attitudes and use of health care services. Survey report. Tartu: University of Tartu, Department of Obstetrics and Gynaecology and Sexual Health Research Centre, 2025.

ISBN 978-9916-4-3010-1 (pdf)

Lisainfo ja kontakt / *Additional information and contact*:

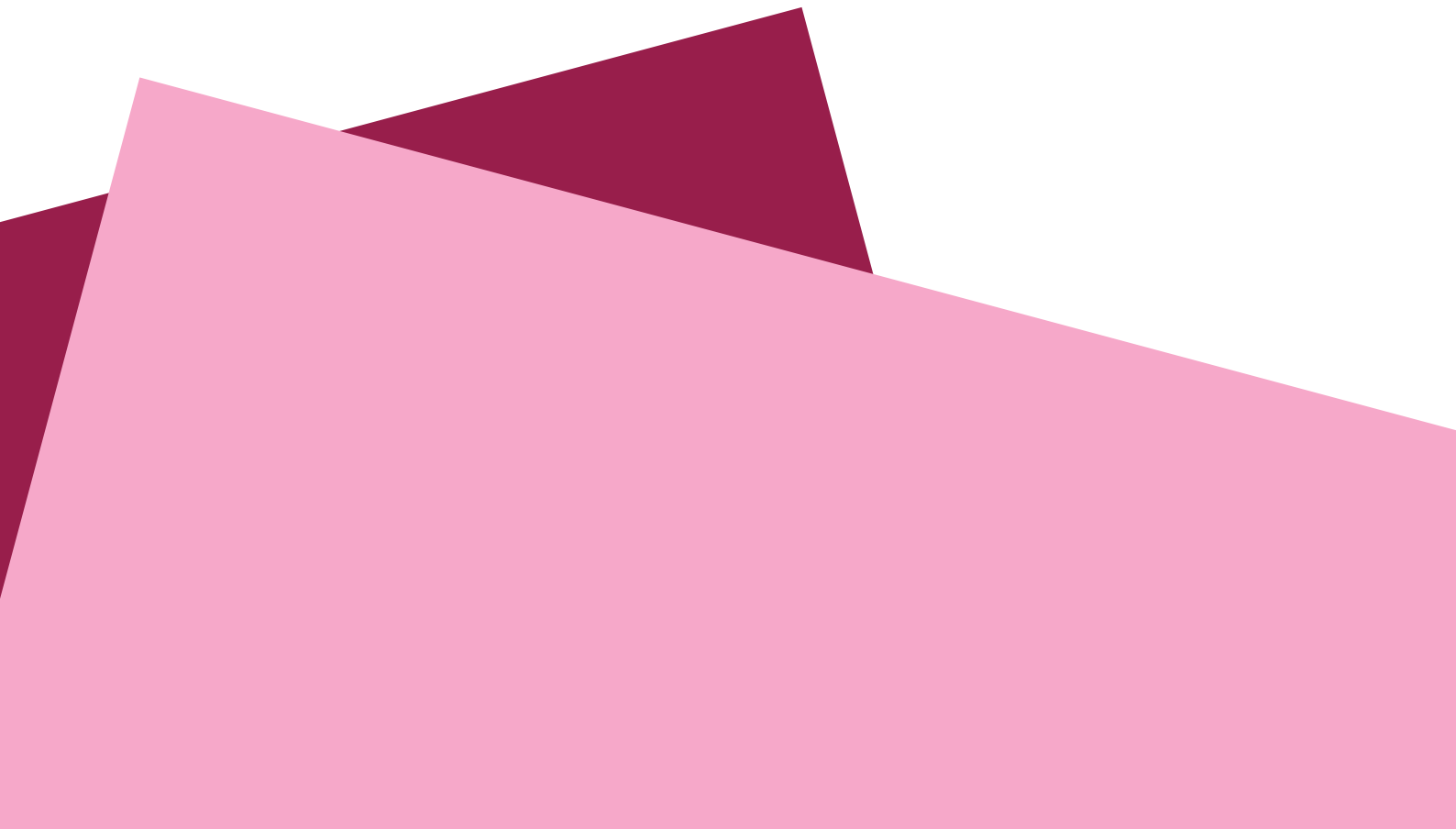
Tartu Ülikooli seksuaaltervise uuringute keskus <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/>,
meiliaadress naisteterviseuuring@ut.ee

TÄNUAVALDUS

Täname kõiki, kes pidasid osalemist oluliseks ja leidsid aja, et vastata nii mahukale küsimustikule.

Oleme tänulikud küsimustiku testijatele, kelle abil sai küsimustik parem ja inimlikum.

Täname oma koostööpartnereid, kes olid alati toetavad ja panustasid enam, kui ootasime: sotsiaalministeeriumist Mari Teesalu, Age Viira, Kerli Reintamm, Alis Tammur, Taavi Audo, Jaanika Merilo; OÜ TUUM Consultist Põim Kama; reklaamiagentuur Tabasco; Tartu Ülikoolist REDCap andmebaasi konsultant Aigar Ottas; Tartu Ülikooli kommunikatsiooniosakonnast Alice Loka, Margit Kooser, Gea Kääpa, Piret Ehrenpreis; Tartu Ülikooli arvutiabi; Tartu Ülikooli naistekliiniku assistent Maire Alnek.

Sisukord

Tabelid	7
Joonised	10
Mõisted.....	11
Kokkuvõte	12
Uuringu metoodika ja korraldus	19
Valim	19
Küsimustik ja kutse uuringusse	19
Uuringu läbiviimist toetavad tegevused.....	19
Andmekogumine	19
Vastamismäär	20
Uuringu läbiviimise võrdlus uuringuaastatel	20
Uurimistulemuste esitus	21
1. Taustaandmed	22
Sotsiaal-demograafilised andmed.....	23
Üldine ja vaimne tervis.....	26
Uimastite tarvitamine	30
2. Lähisuhted ja seksuaalsus.....	32
Seksuaaleluga seotud teemadest rääkimine kodus ja koolis	33
Eri tüüpi seksuaalkogemused	34
Esimene seksuaalkogemus	35
Seksuaalkogemused elu jooksul	38
Nõu ja abi saamine	44
Hoiakud	45
3. Menstruatsioonidega seotud kogemused	47
Esimese menstruatsiooni vanus	48
Menstruatsiooniga seotud kaebused	48
4. Naistearsti külastamine	50
Naistearsti külastamise kogemus	51
Takistused ja rahulolu.....	52
5. Rasedusest hoidumisega seotud kogemused	55
Rasestumisvastaste meetodite kasutamine	56
Rahulolu ja kartused	60
Kogemused ja eelistused tervishoiuasutustes	61
6. Raseduse katkestamisega seotud kogemused	64
Rahulolu nõustamise ja kohtlemisega	65
Raseduse katkestamise põhjused ja partneriga rääkimine	67
7. Viljatus ja seotud teenused.....	71
Viljatuse levimus	72
Viljatusravi saamine	73
Kogemused viljatusravi saamisel.....	75
8. Lastesaamisplaanid	77
Laste olemasolu ja puudumise põhjused	78
Lapsesaamisplaanid tulevikus	79
Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada	82
9. Menopausi kogemused.....	87
Teadlikkus üleminekueast	88
Probleemid ja abi saamine	89

10. Vägivalla kogemine.....	92
11. COVID-19 aegsete piirangute mõju	98
Summary.....	101
Заключение	109
Lisa 1. Küsimustik	
Lisa 2. Анкета	
Lisa 3. Questionnaire	

Tabelid

Tabel 1. Valimi suurus ja vastamismäär 2024. aasta Eesti naiste tervise uuringus	20
Tabel 2. Eesti naiste tervise uuringu valimi suurus, andmekogumise viis, vastamismäär ja küsimustikule vastamise osakaal kolmel uuringuaastal.....	20
Tabel 3. Vastanute arv vanuserühmades	23
Tabel 4. Emakeel.....	23
Tabel 5. Elukoht maakonna järgi.....	24
Tabel 6. Elukoht	24
Tabel 7. Lõpetatud haridustase	25
Tabel 8. Tavategevusala.....	25
Tabel 9. Igakuine keskmine netosissetulek ühe pereliikme kohta viimase 12 kuu jooksul.....	26
Tabel 10. Raskused arвете maksimisega	26
Tabel 11. Perekonnaseis	26
Tabel 12. Hinnang oma tervisele.....	27
Tabel 13. Pikaajalise (kroonilise) haiguse või terviseprobleemi esinemine	27
Tabel 14. Hinnang, mil määral on terviseprobleem igapäevategevusi piiranud viimase 12 kuu jooksul.....	27
Tabel 15. Kehamassiindeks (kg/m ²), %, mediaan, keskmine	28
Tabel 16. Lootusetuse tunde, masenduse ja depressiooni sagedus viimase 12 kuu jooksul	28
Tabel 17. Antidepressantide kasutamine	28
Tabel 18. Suitsetamine (vähemalt üks sigaret, sigar või piibutäis päevas) viimase 12 kuu jooksul	30
Tabel 19. Korraga vähemalt kuue alkoholiühiku* tarvitamise sagedus	30
Tabel 20. Narkootikumide tarvitamine elu jooksul	31
Tabel 21. Lapsepõlvkodus seksuaaleluga seotud teemadest rääkimine.....	33
Tabel 22. Koolis seksuaaleluga seotud teemade käsitlemine	33
Tabel 23. Seksuaalkogemused.....	35
Tabel 24. Seksuaalvahekorra kogemus	35
Tabel 25. Vanus esimese seksuaalvahekorra ajal	36
Tabel 26. Partneri vanus esimese seksuaalvahekorra ajal	36
Tabel 27. Suhte iseloom esmasseksuaalvahekorra partneriga.....	37
Tabel 28. Soov olla esmasseksuaalvahekorras.....	37
Tabel 29. Esmasseksuaalvahekorra algataja	37
Tabel 30. Seksuaalpartnerite arv elu jooksul	39
Tabel 31. Seksuaalpartnerite arv viimase 12 kuu jooksul	39
Tabel 32. Seksuaalvahekorra sagedus viimase 12 kuu jooksul	39
Tabel 33. Paralleelsed seksuaalsuhted praeguse abielu / vaba kooselu jooksul	40
Tabel 34. Seksuaalvahekorraga seotud probleemide kogemine viimase 12 kuu jooksul	40
Tabel 35. Hinnang praegusele seksuaalsuhtele.....	40
Tabel 36. Seksuaalne külgetõmme.....	41
Tabel 37. Seksuaalkogemused (seksuaalvahekord, petting) samast soost partneriga.....	41
Tabel 38. Ettepanek seksuaalvahekorras raha või muude majanduslike hüvede eest.....	41
Tabel 39. Ettepanek seksuaalvahekorras raha/muude majanduslike hüvede eest uuringuaastatel.....	44

Tabel 40. Vajadus saada nõu ja abi seksuaaleluga seotud küsimustes	44
Tabel 41. Pöördumine abi või nõu saamiseks seksuaaleluga seotud küsimustes viimase 12 kuu jooksul	45
Tabel 42. Seksuaalsuhet ja seksuaalõigusi puudutavate väidetega nõustujate osakaal.....	46
Tabel 43. Esimese menstruatsiooni vanus	48
Tabel 44. Menstruatsiooniga seotud kaebuste esinemine	48
Tabel 45. Menstruatsiooniga seotud kaebuste tõttu töölt/koolist/sotsiaalsetelt koosviibimistelt eemale jäämine	49
Tabel 46. Töölt / koolist / sotsiaalsetelt koosviibimistel eemale jäämise põhjus	49
Tabel 47. Vanus esimesel naistearsti külastusel	51
Tabel 48. Hinnang esimesele naistearsti külastusele	51
Tabel 49. Naistearsti külastamine viimase viie aasta jooksul.....	51
Tabel 50. Takistused naistearsti vastuvõtule pöördumisel viimase viie aasta jooksul	52
Tabel 51. Rahulolu (väga või pigem rahul) viimase naistearsti külastuse erinevate külgedega.....	53
Tabel 52. Rasestumisvastane meetod esimese seksuaalvahekorra ajal	56
Tabel 53. Rasestumisvastane meetod viimase seksuaalvahekorra ajal	57
Tabel 54. Viimases seksuaalvahekorras rasestumisvastase meetodi mittekasutamise peamine põhjus	58
Tabel 55. Rahulolu praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga.....	60
Tabel 56. Vastajate kartus rasestumisvastase meetodi kõrvaltoimete/tervisemõju suhtes	61
Tabel 57. Viimati külastatud tervishoiutöötaja rasestumisvastase nõuande/vahendi saamiseks	62
Tabel 59. Rahulolu (väga ja pigem rahul) viimase pöördumisega seoses rasestumisvastase nõuande või meetodi saamisega	62
Tabel 60. Rahulolu (väga ja pigem rahul) arstilt/õelt/ämmaemandalt saadud selgitustega enne viimast raseduse katkestamist	65
Tabel 61. Rahulolu (väga ja pigem rahul) kohtlemisega seoses viimase raseduse katkestamisega omal soovil	65
Tabel 62. Nõustamine enne/pärast viimast raseduse katkestamist rasestumisvastaste meetodite kohta.....	66
Tabel 63. Viimase omal soovil raseduse katkestamise põhjus	67
Tabel 64. Partneriga abordist rääkimine enne viimast omal soovil raseduse katkestamist	68
Tabel 65. Partneri nõusolek raseduse katkestamise otsusega.....	69
Tabel 66. Partneriga abordist rääkimine enne viimast omal soovil raseduse katkestamist uuringuaastatel.....	69
Tabel 67. Partneri nõusolek raseduse katkestamise otsusega uuringuaastatel.....	70
Tabel 68. Viljatuse esinemine elu jooksul	72
Tabel 69. Lapse sünnitamine pärast viljatusperioodi	72
Tabel 70. Viljatuse esinemine elu jooksul uuringuaastatel	72
Tabel 71. Arsti vastuvõtule pöördumine viljatuse tõttu.....	73
Tabel 72. Põhjused, miks ei ole pöördunud viljatuse uuringuteks/raviks arsti poole.....	74
Tabel 73. Viljatusravi saamine.....	74
Tabel 75. Viljatusravi katkestamine põhjused	75
Tabel 76. Viljatusravi saamine	75
Tabel 77. Rahulolu (väga ja pigem rahul) viljatuse uuringute või ravi ajal saadud selgitustega, % (D23).....	76
Tabel 78. Kas teil on olnud oma lapsi?	78
Tabel 79. Põhjused, miks ei ole oma last.....	78
Tabel 80. Kavatsus tulevikus (veel) lapsi saada	79
Tabel 81. Põhjused, miks soovitakse (veel) lapsi, ...	80

Tabel 82. Põhjused, miks ei soovita (rohkem) lapsi.....	81
Tabel 83. Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada	82
Tabel 84. Praeguse eluperioodi kirjeldus 40–59-aastaste naiste hulgas	88
Tabel 85. Informeeritus üleminekueast enne 40. eluaastat.....	88
Tabel 86. Menopausi kohta informatsiooni otsimise allikad.....	89
Tabel 87. Millal otsiti/saadi teavet üleminekuea ja/või menopausi kohta	89
Tabel 88. Tervishoiutöötajaga üleminekueast või menopausist rääkimine	91
Tabel 89. Millise tervishoiutöötajaga viimati rääkisite üleminekueast või menopausist.....	91
Tabel 90. Üleminekuea või menopausi sümptomite leevendamine	91
Tabel 91. Vaimse, kehalise, seksuaalse ja tervishoiusüsteemis väärkohtlemise kogemine elu jooksul.....	94
Tabel 92. Vaimse väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine.....	96
Tabel 93. Kehalise väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine	96
Tabel 94. Seksuaalse väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine.....	96
Tabel 95. Tervishoius väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine	97
Tabel 96. COVID-19 aegsete piirangute mõju soovitud või plaanitud rasestumisvastase meetodi kasutamisele.....	99
Tabel 97. Põhjused, mis vastaja ei saanud soovitud või plaanitud rasestumisvastast meetodit COVID-19 pandeemia ajal kasutada	99

Joonised

Joonis 1. Hinnang oma tervisele.....	29
Joonis 2. Hinnang kehakaalule kehamassiindeksi alusel.....	29
Joonis 3. Lootusetuse tunde, masenduse ja depressiooni sagedus viimase 12 kuu jooksul.....	29
Joonis 4. Narkootikumide tarvitamine elu jooksul.....	31
Joonis 5. Lapsepõlvkodus seksuaaleluga seotud teemadest rääkimine	34
Joonis 6. Koolis seksuaaleluga seotud teemade käsitlemine	34
Joonis 7. Eri tüüpi seksuaalkogemused	35
Joonis 8. Paralleelsed seksuaalsuhted praeguse abielu või kooselu jooksul	42
Joonis 9. Hinnang oma seksuaalsuhte õnnelikkusele.....	42
Joonis 10. Seksuaalvahekorraga seotud probleemide esinemine viimase 12 kuu jooksul.....	43
Joonis 11. Seksuaalne külgetõmme	43
Joonis 12. Seksuaalkogemuste esinemine samast soost partneriga	44
Joonis 13. Seksuaalõigusi puudutavate väidetega nõustujate osakaal	46
Joonis 14. Hinnang esimesele naistearsti külastusele.....	52
Joonis 15. Takistuste kogemine naistearsti vastuvõtule pöördumisel viimase viie aasta jooksul	53
Joonis 16. Rahulolu naistearsti viimase külastuse erinevate aspektidega	54
Joonis 17. Rasestumisvastane meetod esimese seksuaalvahekorra ajal	59
Joonis 18. Rasestumisvastane meetod viimase seksuaalvahekorra ajal	60
Joonis 19. Rahulolu praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga	61
Joonis 20. Eelistus tervishoiuteenuse pakkuja suhtes rasestumisvastase nõuande või meetodi saamiseks ja viimati külastatud spetsialist	63
Joonis 21. Rahulolu sõbralikkusega, asjatundlikkusega, usaldusväärsusega ja visiidi kestusega viimasel pöördumisel rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks	63
Joonis 22. Rahulolu arstilt/õelt/ämmaemandalt saadud selgitustega enne viimast raseduse katkestamist.....	66
Joonis 23. Nõustamine enne/pärast viimast raseduse katkestamist rasestumisvastaste meetodite kohta	67
Joonis 24. Viimase omal soovil raseduse katkestamise põhjus	69
Joonis 25. Viljatuse esinemine elu jooksul.....	73
Joonis 26. Rahulolu viljatuse uuringute või ravi ajal saadud selgitustega	76
Joonis 27. Põhjused, miks ei ole oma last	83
Joonis 28. Põhjused, miks soovitakse (veel) lapsi saada	84
Joonis 29. Põhjused, miks ei soovita (rohkem) lapsi	85
Joonis 30. Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada.....	86
Joonis 31. Sümptomid, mida vastajad seostasid üleminekueaga	90
Joonis 32. Elu jooksul kogetud vaimne, kehaline ja seksuaalne vägivald)	95
Joonis 33. Lapseeas kogetud vaime, kehaline ja seksuaalne vägivald	95

Mõisted

Alkoholiühik	ühik, mille abil kirjeldatakse alkoholisaldust. Üks alkoholiühik on 10 g puhast alkoholi. Selles uuringus mõõdetakse kuue alkoholiühiku tarvitamist, s.o kolme pudeli (3×0,5 l, keskmise kangusega) õlle või kuue väikese klaasi (6×120 ml) veini või kuue pitsi (6×40 ml) kange alkoholi tarvitamist. Kuue alkoholiühiku tarvitamist loetakse purju joomiseks.
Elukoht	vastaja hinnangul koht, kus ta elab enamikel päevadel nädalas.
Haridustase	vastaja hinnangul lõpetatud kõrgeim haridustase.
Kehamassiindeks	kaaluindeks, mis arvutati vastaja antud kehakaalu (kg) jagamisel pikkuse (m) ruuduga. Hindamiseks kasutati WHO soovitatud skaalat ¹ , milles KMI<18,5 tähendab alakaalu, 18,5–24,9 normaalkaalu, 25–29,9 ülekaalu ja ≥30 rasvumist.
Seksuaalvahekord	määratleti uuringus kui vaginaal-, oraal- või analvahekord.
Sissetulek	vastaja hinnangul igakuine keskmine netosissetulek ühe pereliikme kohta kuus viimase 12 kuu jooksul, arvestades sissetulekuks ka erinevad toetused, stipendiumid, pensionid jne. Üksi elava vastaja korral netosissetulek ühes kuus.
Viljatusperiood	periood, mil on olnud soov rasestuda, kuid see pole regulaarse seksuaalelu korral õnnestunud aasta (12 kuu) jooksul.

¹ Maailma Terviseorganisatsioon (WHO). Body mass index – BMI. <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/a-healthy-lifestyle---who-recommendations>

Kokkuvõte

Rahvastikupõhine küsitlusuuring „Eesti naiste tervis: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoia-
kud ja tervishoiuteenuste kasutamine“ korraldati 2024. aastal kolmandat korda, kaks eelmist uuringut leidsid
aset kümneaastase intervalliga 2004.² ja 2014. aastal³. Uuringu eesmärk oli saada ülevaade **Eesti 16–59-aas-
taste naiste** seksuaal- ja reproduktiivtervisest ja sellega seotud teguritest. Aruanne sisaldab nii 2024. aas-
ta küsitluse tulemusi kui ka olulisemate näitajate osas võrdlust kahe varasema uuringuaastaga (**võrrelda-
vad andmed on 16–44-aastaste vastajate kohta**, tulemused standarditi samas vanuses naisrahvastikule
01.01.2024 seisuga).

Andmed koguti elektroonilise küsimustiku abil ajavahemikus 24.01.–4.05.2024. **Analüüsis kasutati 5443 nai-
se andmeid, lõplik vastamismäär oli 44%.**

Uuringus osalenud naistest 81% räägib emakeelena eesti keelt, 42% elab Harjumaal, 47% on kõrgharidusega
(sealhulgas enim on magistrikraadi või sellele vastava kraadiga), 77% töötab kas osalise või täistööajaga ning
70% on abielus või elab vabas kooselus.

ÜLDINE JA VAIMNE TERVIS

Naistest 67% on oma **tervist hinnanud** heaks või väga heaks, kolmandikul esineb mõni pikaajaline **haigus või
terviseprobleem**. Uuringus osalenutest 17% on **rasvunud**, vanusega rasvunute osakaal suureneb. Iga viies
naine on aasta jooksul kogenud rohkem kui pooltel päevadel või igal päeval lootusetust, **masendust** või dep-
ressiooni, iga kümnes tarvitab **antidepressante**.

Uuringuaastate võrdluses:

- ↑ Enesehinnanguline tervis on veidi paranenud.
- ↑ Ülekaaluliste (KMI ≥ 25), sh rasvunud vastajate osakaal on suurenenud.
- ↑ Naiste hulgas on suurenenud lootusetuse, masenduse ja depressiooni tundnud vastajate osakaal.
- ↑ Antidepressante tarvitavate naiste osakaal on kahekordistunud kahe viimase uuringuaasta (2014 ja
2024) võrdluses, 4% → 10%.

UIMASTITE TARVITAMINE

Naistest 16% **suitsetab** iga päev, 65% ei ole viimase aasta jooksul kordagi suitsetanud. Ligikaudu iga kümnes
on ennast kord nädalas või sagedamini **purju joonud**, vanusega suures koguses alkoholi tarvitajate osakaal
tõuseb. Vastajatest 22% on elu jooksul tarvitanud **narkootikume**, sealhulgas 6% küsitlusele eelnend aastal
jooksul.

Uuringuaastate võrdluses:

- ↓ Iga päev suitsetavate naiste osakaal on vähenenud.
- ↑ Elu jooksul narkootikume tarvitanute osakaal on suurenenud kolm korda.

SEKSUAALKASVATUS KODUS JA KOOLIS

Kolmandiku vastajate hinnangul on nende **lapsepõlvkodus seksuaaleluga seotud teemadest** räägitud.
Sama palju on neid, kelle kodus selliseid vestlusi ei ole olnud, kuid nad oleksid seda soovinud, ning neid, kes
poleks ka soovinud vanematega nendel teemadel rääkida. Eri vanuserühmade antud hinnangutest selgub, et
seksuaalteemadel on rohkem räägitud nooremate vastajate kodudes.

Koolis seksuaalteemade käsitlemine on jõudnud 95%-ni 18–24-aastastest vastajatest, seevastu vaid pool-
teni vanima vanuserühma (45–59-aastased) vastajatest. Enamik on soovinud koolis seksuaalteemade käsit-
lemist. Seksuaalharidust saanute hulgas on kõige rohkem neid, kes hindasid seda liiga väheseks. Tulemused
viitavad olukorrale, kus koolis seksuaalteemadest küll räägitakse, kuid liiga vähe.

² <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2004/>

³ <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2014/>

Uuringuaastate võrdluses:

- Kodus seksuaalteemadest rääkimine ei ole aastate võrdluses sagenenud.
- ↑ Koolis seksuaalteemade käsitlemine on aastate võrdluses laienenud – kolmel uuringuaastal (2004, 2014 ja 2024) on seksuaalharidus jõudnud vastavalt 69% → 80% → 86%-ni vastajatest. Kõigil kolmel uuringuaastal on vaid mõni üksik protsent neid, kes ei soovi koolist seksuaalharidust saada.

LÄHISUHTED JA SEKSUAALSUS

Kõigist vastajatest enamikul (92%) on olnud seksuaalvahekorra kogemus ehk nad on elu jooksul olnud kas vaginaalses, oraalses või anaalses vahekorras. Seksuaalkogemused lisanduvad vanuse kasvades. Uuringuaastate võrdluses on eneserahuldamise, oraalseksi ja/või anaalseksi kogemusega, ka erutavate puudutuste kogemusega vastajate osakaal suurenenud. Vaginaalse seksuaalvahekorra kogemusega vastajate osakaal on samaks jäänud.

Esimene seksuaalkogemus

Esimese seksuaalvahekorra **mediaanvanus** on 17 aastat, partneri mediaanvanus 20 aastat. Vanuserühmade võrdluses on märgata esimese seksuaalvahekorra mediaanvanuse vähest noorenemist ja vanusevahe vähenemist partneriga. Partneriks on **kõige sagedamini olnud inimene, kellega ollakse suhtes** (61%), või muu tuttav inimene (29%) ja vaid alla 10% vastajate puhul esmakordselt kohatud inimene. Kui enamik vastajatest **soovis olla** oma esimeses vahekorras, siis 16% naistest on olnud seksuaalvahekorras mittevabatahtlikult kas veenmise, ähvardamise, survestamise või sunni tõttu.

Uuringuaastate võrdluses:

- ↓ Esimese seksuaalvahekorra mediaanvanus on aasta võrra noorenud 2004. ja 2014. aasta võrdluses, kuid 2014. ja 2024. uuringuaasta võrdluses on see jäänud samaks (17 eluaastat).
- Kõikidel uuringuaastatel oli ligikaudu 90% vastajatest esimeses seksuaalvahekorras eelneva suhtepartneri või tuttavaga.
- ↓ Vastajate osakaal, kes on olnud esimeses seksuaalvahekorras mittevabatahtlikult – ähvardamise, survestamise või sunni tõttu –, on veidi langenud: 2014. aastal 16% → 2024. aastal 14%.

Seksuaalkogemused elu jooksul

Vastajatest 75%-l on viimase 12 kuu jooksul olnud üks **seksuaalpartner** ja 54% on enda praegust **seksuaalsuhet hinnanud** õnnelikuks. Viiendikul naistest ei ole aasta jooksul olnud ühtegi **seksuaalprobleemi**, ülejäänutel on enim esinenud orgasmi, iha ja häiriva tupekuivusega seotud probleeme. Vastajatest 82% on tundnud seksuaalset **külgetõmmet** ainult vastassoo vastu ja 71%-l on olnud seksuaalkogemusi ainult vastassoost partneriga. Kolmandikul vastajatest on olnud seksuaalkogemusi ka samast soost partneriga. Tervelt viiendikule naistest on tehtud elu jooksul ettepanek astuda seksuaalvahekorda **raha või muude hüvede** eest.

Vastanutest 39% on tundnud vajadust saada **nõu või abi seksuaaleluga seotud küsimustes** – rohkem nooremate kui vanemate vastajate hulgas. Enim on pöördutud pereliikme ja/või sõbra poole (30%) ning naistearsti poole (18%).

Uuringuaastate võrdluses:

- ↓ Paralleelsete seksuaalsuhete osakaal on vähenenud.
- ↑ Seksuaalsuhtes tajutud õnnelikkus on kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses suurenenud.
- Seksuaalprobleemide levimus on samaks jäänud.

- ↑ Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses on suurenenud enda seksuaalset külgetõmmet laiemalt määratlevate inimeste osakaal. Suurenenud on ka vastajate osakaal, kel on olnud kogemusi samast soost partneriga.
- ↓ Naistele on harvem tehtud ettepanekuid astuda seksuaalvahekorda raha või muude hüvede eest.

Seksuaalsusega seotud hoiakud

Enamik vastajatest (97%) on nõustunud väitega, et mõlemad partnerid **võivad alata seksuaalvahekorra**, kuid 6% vastajate hoiaku kohaselt peab selle alatama mees. Kahe vastandliku väitega, „palju seksuaalpartnereid halvendab naiste mainet” ja „palju seksuaalpartnereid halvendab meeste mainet” on nõustunud ligikaudu pool vastajatest. Siiski on kümnendiku võrra rohkem neid, kes leiavad, et paljude seksuaalpartneritega saab kahjustatud just naiste maine (53% vs. 43%). Selles väljendub uuringus osalejate kaksikmoraal suhtumises paljudesse seksuaalpartneritesse ja sellega seotud mainesse.

Suurem osa vastajatest on nõus, et **raseduse katkestamine** naise soovil peab olema seadusega lubatud (87%) ning et **nõusolekuta seksuaalvahekord** on vägistamine (96%). Samuti on enamikul vastajatest (79%) **homoseksuaalsetesse** inimestesse salliv suhtumine.

Uuringuaastade võrdluses:

- ↑ Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses on nii raseduse katkestamise lubatavuse kui ka homoseksuaalsusesse suhtumise väitega nõustujate osakaal suurenenud (vastavalt 49% → 76% ja 42% → 66%).

MENSTRUATSIOONIDEGA SEOTUD KOGEMUSED

Vastajate esimese menstruatsiooni (menarhe) keskmine vanus on 13,1 aastat, mediaanvanus 13 aastat. Vanuserühmade lõikes on märgata vähest menarhe vanuse noorenemist.

2004. aastal uuriti esmakordselt **menstruatsioonidega seotud probleeme**. Paljudel naistel (78%) on olnud **menstruatsioonidega seotud kaebusi** ning 43% vastanutest on nende tõttu mõnikord või tihti **pidanud puuduma** kas koolist, töölt või sotsiaalselt koosviibimistelt. Eemale jäämise põhjusena nimetati kõige sagedamini tugevat menstruatsioonivalu (83%), seejärel vererohkeid menstruatsioone (50%) ja väsimust (32%). Enim on neid kaebusi nimetanud 16–24-aastased vastajad.

NAISTEARSTI KÜLASTAMINE

Uuringus osalenud naistest on enamik (89%) külastanud naistearsti, neist omakorda 90% on seda teinud viimase viie aasta jooksul. Kokku on 47% vastajatest **hinnanud esimest naistearsti külastust** väga või pigem positiivseks ja 17% väga või pigem negatiivseks kogemuseks. Nooremad vastajad on vanematest rohkem naistearsti külastust väga positiivseks hinnanud.

Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses:

- ↑ Suurenenud on esimest naistearsti külastust väga või pigem positiivseks hinnanute osakaal (53% → 63%).

Enamik naisi ei ole kogenud **takistusi** naistearstile pöördumisel. Kui üle 25-aastastest vastajatest kolmandik nimetas pikka ooteaega, siis nooremate vastajate hulgas oli neid oluliselt vähem. Üks põhjus võib olla noorte nõustamiskeskustes töötavate naistearstide hea kättesaadavus. Viimase naistearsti külastuse eri aspektidega (sõbralikkus, asjatundlikkus, usaldusväärsus, visiidi kestus, väärikas kohtlemine) on olnud **väga või pigem rahul** üle 90% vastajatest.

Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses:

- ↓ Takistusi naistearstile pöördumisele, sealhulgas pikka ooteaega, on vähem.
- ↑ Rahulolu naistearsti külastamisega on kasvanud, enim visiidi kestuse osas.

RASEDUSEST HOIDUMISEGA SEOTUD KOGEMUSED

Rasestumisvastaste meetodite kasutamine

Kõige rohkem on kasutatud rasedusest hoidumiseks nii esimeses kui ka küsitlusele eelnenud viimases seksuaalvahekorras **kondoomi**, eriti nooremates vanusrühmades. Vanusega väheneb oluliselt kondoomi kasutamine ja tõuseb **emakasisese meetodi** kasutamine. Steriliseerimist (eriti meeste hulgas) kasutatakse Eestis harva. Tõhusatest meetoditest on eelistatud **hormonaalseid meetodeid** (pill, plaaster, tuperõngas). Ebatõhusatest meetoditest on enim kasutatud **katkestatud suguühet** – pisut enam kui kümnendik vastajatest kasutas seda nii esimeses kui ka viimases seksuaalvahekorras. Vanimas vanuserühmas on viiendik kasutanud oma esimeses seksuaalvahekorras katkestatud suguühete meetodit. See võib viidata muu hulgas ajaloolisele rasestumisvastaste meetodite halvale kättesaadavusele ja seksuaalhariduse puudulikkusele. Osa vastajaist oli kasutanud ka **topeltmeetodit** (tõhusa rasestumisvastase meetodi ja kondoomi kooskasutamine) – esimeses seksuaalvahekorras pea kümnendik.

Kolme uuringuaasta võrdluses võrreldi 18–44-aastaseid vastajaid.

Esimeses seksuaalvahekorras:

- ↑ Kondoomi, hormonaalsete meetodite ja SOS-pillide kasutamine on suurenenud.
- ↓ Ebatõhusate meetodite kasutamine (näiteks katkestatud suguühe) on vähenenud ja langenud on nende osakaal, kes rasestumisvastaseid meetodeid üldse ei kasutanud.

Küsitlusele eelnenud viimases seksuaalvahekorras:

- ↑ Kondoomi kasutamine on vähesel määral suurenenud.
- Hormonaalsete meetodite kasutamine on samaks jäänud.
- ↓ Ebatõhusate meetodite kasutamine (näiteks kalendrimeetod, tupeloputus) on vähenenud, välja arvatud katkestatud suguühete kasutamine kahes vanemas vanuserühmas.

Rahulolu ja kartused

Kuigi pooled vastajatest on kartnud rasestumisvastaste vahendite **kõrvaltoimeid** või negatiivset tervisemõju, on üle 80% vastajatest praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga **väga või pigem rahul**.

Kolme uuringuaasta võrdluses:

- Samaks on jäänud vastajate osakaal, kes on kasutusel oleva rasestumisvastase meetodiga rahul.
- ↑ Suurenenud on vastajate osakaal, kes on kartnud või kardavad praegu mõne rasestumisvastase meetodi kõrvaltoimet või negatiivset mõju tervisele.

Kogemused ja eelistused tervishoiuasutuses

Rasestumisvastase nõuande saamiseks **eelistatakse** kõige enam pöörduda naistearsti vastuvõtule, noored vanuses 16–24 eluaastat pöörduvad sageli ka neile mõeldud noorte nõustamiskeskusesse, kus samuti töötavad enamasti naistearstid. **Rahulolu rasestumisvastase nõustamisega** (sõbralikkus, asjatundlikkus, usaldusväärsus, visiidi kestus, väärikas kohtlemine) on suur. Väike osa vastajatest (alla 5%) – eelkõige noorematest – on olnud rahulolematud just selgituste andmise ja isiklike valikute arvestamisega tervishoiutöötajate poolt.

Kolme uuringuaasta võrdluses:

- Läbi uuringuaastate on kõige rohkem pöördutud rasestumisvastase nõuande saamiseks naistearsti poole, oluliselt vähem on pöördutud ämmaemanda või perearsti poole.
- ↑ Tõusnud on noorte nõustamiskeskusesse pöördunute ja seda eelistavate vastajate osakaal.
- ↑ Tõusnud on nende vastajate osakaal, kes on teenuse erinevate külgedega väga rahul.

RASEDUSE KATKESTAMISEGA SEOTUD KOGEMUSED

Rahulolu nõustamise ja kohtlemisega

Raseduse katkestamise kogemusega naistest kaks kolmandikku on olnud rahul või pigem rahul neile antud **selgitustega** (protseduuri, meetodite, võimalike riskide ja tüsistuste kohta) ja sama paljud on olnud rahul ka tervishoiutöötajate poolse **kohtlemisega** viimase raseduse katkestamise ajal. Nooremates vanuserühmades on rahulolu olnud suurem. Enamik vastanutest, rohkem nooremates vanuserühmades, on saanud enne ja/või pärast raseduse katkestamist ka **nõustamist rasestumisvastaste meetodite kohta**. Seega võib järeldada, et nõustamine rasestumisvastaste meetodite osas enne ja pärast raseduse katkestamist, nagu ka rahulolu selgituste andmise ja kohtlemisega tervishoiuasutuses on hea ja nooremate naiste vaates paranenud.

Kolme uuringuaasta võrdluses:

- ↑ Raseduse katkestamise käigus antud selgitustega väga rahule jäänud vastajate hulk on kasvanud 2–3 korda.
- ↑ Oluliselt on suurenenud nende naiste osakaal, kes olid saanud enne või pärast raseduse katkestamist nõustamist rasestumisvastaste meetodite kasutamise teemal, vastavalt 22% → 68% → 80%.

Raseduse katkestamise põhjused ja partneriga rääkimine

Raseduse katkestamise põhjused on olnud **väga erinevad**. Paljud vastanud tõid välja probleemse paarisuhte ja muud partneriga seotud põhjused. Nooremad vastajad viitasid noorusele, ebaküpsusele ja valmisolematusele võtta lapse kasvatamise vastutus. Enamik vastajatest **on rääkinud partneriga** enne viimast raseduse katkestamist ning enamasti on olnud partner raseduse katkestamise otsusega nõus.

Kolme uuringuaasta võrdluses:

- ↑ Paarisuhte ja enda valmisolekuga seotud raseduse katkestamise põhjuste osakaal on suurenenud.
- ↓ Majanduslike põhjuste osakaal on vähenenud.
- Väliste põhjuste (vanemate surve, olukord tööl ja maailmas, terviseprobleem) osakaal on samaks jäänud.
- ↑ Partneriga enne raseduse katkestamist rääkimine on sagenenud, rääkinud on vastavalt 79% → 84% → 86% vastajatest.
- ↑ Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses on kasvanud partneri täielik nõustumine naise raseduse katkestamise otsusega.

VILJATUS JA SELLEGA SEOTUD TEENUSED

Vastajatest viiendik on **kogenud elu jooksul viljatust**. Arsti vastuvõtule on neist pöördunud kaks kolmandikku ja neist on viljatusravi saanud pooled. **Viljatusravi saanud** naistest on olnud ligi kaks kolmandikku rahul ravi käigus antud selgitustega uuringute ja protseduuride kohta, vähem on olnud rahul viljatuse psühholoogilise külje kohta antud selgitustega.

Kolme uuringuaasta võrdluses:

- Viljatust kogenute osakaal on jäänud enam-vähem samaks (20% → 20% → 18%).
- ↑ Nii viljatuse tõttu arsti vastuvõtule pöördumine kui ka ravi saamine on muutunud sagedasemaks.
- ↑ Rahulolu viljatuse uuringute ja ravi ajal saadud selgitustega on kasvanud.

LASTESAAMISPLAANID

Laste olemasolu ja nende puudumise põhjuseid uuriti 20–59-aastaste naiste hulgas – nii nende hulgas, kellel ei olnud oma last, kui ka vastajate hulgas, kellel lapsed olid. **Laste olemasolu** suurenes vanusega: 20–29-aastastel naistel oli(d) oma laps(ed) 10%-l ja 50–59-aastastel naistel 83%-l.

Tulevikus oli soov (veel) lapsi saada 20–29-aastastest 57%-l, 30–39-aastastest 36%-l, 40–49-aastastest vaid 6%-l. Peamine põhjus, miks lapsi (veel) soovitakse, seondus kõigis vanuserühmades emotsionaalsete väärtustega: „mulle pakub rõõmu lapse arengu ja kasvu jälgimine”, „soovin hoolitseda lapse eest ja teda armastada” ja „soovin kogeda (veel) emadust”. Riiklike lastetoetuste olemasolu ja vanemahüvitist nimetas 2% vastajatest.

Uuringuaastate (2004 ja 2024) võrdluses:

- ↑ On jäänud samaks peamised põhjused, miks veel soovitakse lapsi (soov hoolitseda lapse eest ja teda armastada, kogeda (veel) emadust ning tunda rõõmu lapse arengu jälgimisest), kuid nende põhjuste osatähtsus on kasvanud.

Üks peamisi põhjuseid, miks vastajatel ei olnud (veel) oma last, oli kõigis vanuserühmades lapsesaamiseks sobiva partneri puudumine; nooremate (20–29-aastaste) hulgas ka, et ei olda veel küpsed vastutama lapse eest ning soovitakse saavutada kindel elupaik, majanduslik toimetulek ja arengulised eesmärgid (karjäär, õpingud, töökoht). 40–49-aastased ja vanemad olid noorematest sagedamini nimetanud, et neil ei olnud õnnestunud saada oma last. Kolme vaadeldud vanuserühma vastanutest 18–20% arvasid, et nad ei soovi üldse lapsi saada.

Uuringuaastate (2004 ja 2024) võrdluses:

- ↑ Nooremate vastajate hulgas on kasvanud enda ja partneri küpsuse, samuti naiste arenguliste eesmärkide osatähtsus (kindel elupaik, majanduslik toimetulek, karjäär), samas ei ole õpingute lõpetamine enam nii oluline.
- ↑ 35–44-aastaste vastajate puhul on olnud mõlemal uuringuaastal peamised põhjused sobiva partneri puudumine ja selle põhjuse osakaal on suurenenud.

Põhjustena, miks ei soovita (enam) lapsi või ei olda selles kindlad, on noorematel esikohal soov pühenduda muudele arengulistele eesmärkidele; kartus, et elu läheb liiga raskeks; ja majanduslik toimetulek. Alates 30. eluaastast muutus oluliseks soov pühenduda olemasolevatele lastele ja partnerile ning majanduslikud probleemid nihkusid tagaplaanile. Silmatorkav on mure globaalsete probleemide pärast (maailma ülerahvastatus, kliimaprobleemid, sõjaohu): 20–29-aastastest kolmandik on seda põhjusena märkinud, kuid ka 30–39-aastastest neljandik. 40–49-aastasest leidsid veidi üle poolte, et nad on liiga vanad laste saamiseks ja soovitud arv lapsi on olemas.

Uuringuaastate (2004 ja 2024) võrdluses:

- ↑ Sagenenud on kartus, et elu läheb liiga raskeks, soov pühenduda muudele huvitavatele asjadele ja soov veeta rohkem aega koos partneriga.
- ↑ Kõigis vanuserühmades on märkimisväärselt kasvanud maailma ülerahvastamisega seotud põhjused, samuti enda või partneri füüsilise või vaimse tervise probleemid.
- ↓ Vähenenud on majandusliku toimetulekuga (elupaik, töökoht, raha puudumine) seotud põhjused ja arvamus, et ühiskond ei toeta küllaldaselt lastega peresid. Vähenenud on vastajate osakaal, kes ei tunneta partneri piisavat osalust või kel on probleeme paarisuhtes.

Nendelt 20–49-aastastelt vastajatelt, **kes ei soovinud (enam) lapsi või kõhklesid, uuriti võimalike muutuste kohta ühiskonnas ja eraelus, mis võivad seda otsust mõjutada**. Esikohal olid majandusliku toimetuleku paranemine ja globaalprobleemidele (kliimaprobleemid, sõda, saastatus jm) lahenduse leidmine. 20–39-aastaste puhul lisandusid sobivama elupaiga saamine, meeste ja naiste võrdsem tööjaotus ning kindlustunne, et töökoht jääb alles; oluliseks peeti ka lühemat ja paindlikumat tööaega ning paremaid lapsehoiuvõimalusi.

Uuringuaastate (2004 ja 2024) võrdluses:

- ↓ Enda majanduslik toimetulek on esikohal, kuid selle olulisus on ajas langenud. Samuti ei peeta enam nii oluliseks lastega perede majandusliku toetamise suurendamist ühiskonna poolt.
- ↑ Tõusnud on nende osakaal, kes pidasid oluliseks meeste ja naiste võrdsemat tööjaotust, ning nooremate hulgas hinnatakse enam paindlikku tööaega ja inimeste sõbralikumalt suhtumist lastesse. Tõusnud on hea ja usaldusväärse lastehoiu võimaluse osatähtsus.

- ↑ Kõikides vanuserühmades, kuid kõige enam nooremate vastajate seas, on varasemast tunduvalt rohkem neid, kes peavad oluliseks globaalprobleemidele (kliimaprobleemid, sõda, saastatus tuumarelvad jm) lahenduse leidmist.

MENOPAUSI KOGEMUSED

Peri- või postmenopausis naiste hulgas on enne 40. eluaastat üleminekueast informeeritus pigem kesine – vaid neljandik neist pidas ennast hästi informeerituks. Samas on vastajad ise küllalt aktiivselt otsinud teavet selle eluperioodi kohta – ülekaalukalt internetis temaatilistelt lehekülgedelt, kolmandik on sellest rääkinud ka tervishoiutöötajaga. Pooled naistest on alustanud info otsimist siis, kui sümptomid on juba avaldunud, ülejäänud on infot otsinud enne menopausi saabumist.

Loetletud **sümptomite** hulgast (kokku 52), mis võivad olla seotud menopausiga, valisid vastajad kõiki variante ja neist kõige sagedamini – kahel kolmandikul – esines kuumahoogusid ja öist higistamist. Enamikul vastajatest esines mitu, kõige sagedamini 10 erinevat kaebust.

Selgus, et 40–59-aastased naised peavad üleminekuea ja **menopausi spetsialistiks** naistearsti. Valdav osa (81%) vastajatest oli üleminekueast ja menopausist rääkinud just naistearstiga. Hoolimata sümptomite sagedasest esinemisest ei ole kolmandik nende leevendamiseks midagi kasutanud. Ülekaalukalt on abi otsitud käsimüügipreparaatidest, sellest kolm korda vähem on kasutatud hormoonasendusravi. Tähelepanu väärib, et kolmandik on parandanud oma kehalist aktiivsust.

VÄGIVALLA KOGEMINE

Vägivalla kogemuse kohta küsides kasutasime valideeritud küsimustikku *NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ)*⁴ esimest korda 2014. aasta uuringus. Kolm (seksuaalvägivalla puhul neli) küsimust on esitatud iga vägivalaliigi – vaimse, kehalise ja seksuaalse – kohta ja kirjeldavad käitumist. Küsiti vägivallakogemuse kohta alla 18-aastasena ja täiskasvanueas. **Elu jooksul** oli kõigi vastajate hulgas kogetud erinevaid füüsilise ja vaimse vägivalla episoodide võrdselt (vastavalt 42% ja 41%), veidi vähem olid vastajad kogenud seksuaalselt vägivalda (35%). **Viimase 12 kuu jooksul** oli 2% vastajatest kogenud vaimset, 6% kehalist ja 6% seksuaalset vägivalda. Neid, kellele vägivald veel tagantjärei **kannatusi põhjustab**, on enim just vaimset vägivalda kogenute hulgas.

2024. aastal küsiti esmakordselt väärkohtlemise kogemuse kohta **tervishoiusüsteemis** (vaadeldes süsteemi tervikuna, mitte mingit konkreetset eriala). Vägivalda tervishoius on kogenud osa vastajatest: erinevatele küsimustele jaatavalt vastajate protsent jäi 0,5 ja 17% vahele.

Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses:

- ↓ Elu jooksul kehalist vägivalda kogenute osakaal on langenud 6% võrra (48% → 42%).
- ↑ Suurenenud on elu jooksul vaimset vägivalda kogenute osakaal (35% → 41%), näitaja on jäänud samaks vaid kõige noorem vanuserühmas.
- ↑ Tähelepanuväärselt on seksuaalset vägivalda kogenute osakaal tõusnud 11% võrra (24% → 35%). Hüppeliselt rohkem on seksuaalvägivalla kogemusest teatanud just nooremad, kelle hulgas on tõus olnud enam kui kahekordne.

Vaimse ja seksuaalse vägivalla avaldumine on mitmetahulisem kui kehalise vägivalla oma ning võib oletada, et selle teema toomine avalikku arutellu on aidanud ohvritel kogetut paremini mõista ja nimetada.

COVID-19 AEGSETE PIIRANGUTE MÕJU

COVID-19 pandeemia aegsetel piirangutel ei olnud suurt negatiivset mõju naistearstile pöördumisele, plaanitud rasestumisvastase meetodi kasutamisele, raseduse katkestamisele ega viljatusravile. Üksikute inimeste valikuid võisid piirangud siiski mõjutada. Mure pandeemiast pärast võib mõjutada nooremate naiste lapse- saamist muude põhjuste hulgas.

⁴ Swahnberg K, Wijma B. The NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ): validation of new measures of emotional, physical, and sexual abuse, and abuse in the health care system among women. Eur J Public Health. 2003;13:361–6.

Uuringu metoodika ja korraldus

Uuringul on Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komitee kooskõlastus nr 384/T-3 (20.11.2023).

Valim

Uuringu valimialus oli Eesti naisrahvastik vanuses 16–59 aastat. Eesti Statistikaameti andmetel elas 01.01.2023 Eestis selles vanuses naise 374 440. Rahvastikuregistrist taotleti vanuse järgi kihitatud juhuvalim naistest vanuserühmades 16–17, 18–24, 25–39, 40–49 ja 50–59 aastat. Valimi suuruse arvutamisel lähtuti naisrahvastiku suurusest igas vanuserühmas, 5% olulisuse nivoost, 3% vea piirist ning 2014. aastal läbi viidud uuringu⁵ ja Tervise Arengu Instituudi korraldatud Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu⁶ vastamismäärade. Eeldatavateks vastamismääradeks vanuserühmades võeti vastavalt 30%, 59%, 45%, 42% ja 42% ning põhivalimi suuruseks saadi 12 456 isikut. Mittevastajate asendamiseks planeeriti kasutada lisavalimit 8721 isikuga, mille valikupõhimõtted olid samad mis põhivalimil (tabel 1).

Rahvastikuregistrist saadi (luba nr IT-28697, 08.01.2024) uuringu läbiviimiseks vajalikud isikuandmed: sünniaasta, elukoha maakond, vanuserühm, emakeel, meiliaadress. Neid andmeid kasutati ainult uuringusse kutsumiseks, küsimustiku lingi saatmiseks ja mittevastajate asenduskirjete leidmiseks.

Küsimustik ja kutse uuringusse

Küsimustik põhineb kahel esimesel Eesti naiste tervise uuringu (2004 ja 2014) küsimustikul. Kaasajastasime küsimuste sõnastust ja vastusevariante ning lisasime küsimused menopausi, menstruatsiooniga seotud probleemide, tervishoiusüsteemis kogetud vägivalda ja COVID-19 perioodi kohta. Küsimustikku testisid 21 vaba-tahtlikku ning saadud tagasisidet kasutati küsimustiku täiustamiseks. Küsimustik koostati eesti keeles (lisa 1) ja tõlgiti pärast valimist vene keelde (lisa 2). Tõlkimise protsessis parandati veel ka eestikeelseid küsimusi ja vastusevariante vastavalt tõlkijatelt saadud tagasisidele. Uurimisaruande jaoks tõlgiti küsimustik ka inglise keelde (lisa 3). Küsimustik koosnes 113 valikvastusega küsimusest.

Uuringukutse sisaldas teavet uuringu eesmärkide, korralduse, sisu ja vajalikkuse kohta. Kutse oli eesti- ja venekeelne. Küsimustiku täitmiseks sai uuringus osaleja ise valida sobiva keele.

Uuringu läbiviimist toetavad tegevused

Uuringu jaoks loodi **veebileht**, kuhu on koondatud teave ka eelmiste uuringute kohta. Kodulehele loodi korduma kippuvate küsimuste rubriik. Uuringumeeskonnaga ühenduse võtmiseks loodi meiliaadress **naisteterviseuuring@ut.ee**. Meiliaadressi haldur jälgis terve uurimisperioodi jooksul postkasti ning vastas kirjadele. Kokku saime uuringuperioodil 29 e-kirja. Nendest 12 teavitasid uuringus osalemisest loobumisest, 11 olid korralduslikud küsimused, kolm küsimust olid seotud naiste tervise ja raviga ning kahes kirjas olid kommentaarid ja selgitused uuringule või vastustele. Üks kiri oli sisutu. Ühe vastaja soovi valimist eemaldamiseks saime Tartu Ülikooli teadusarvutuste keskuse kaudu.

Andmekogumine

Küsimustikud loodi, küsitlus korraldati ja andmeid hallati rakenduse REDCap (*Research Electronic Data Capture*) abil, mis on turvaline veebirakendus teaduslike küsitluste ja andmekogude loomiseks ja haldamiseks. See on majutatud Tartu Ülikooli teaduspilve serveritesse, mis on sertifitseeritud vastavalt ISKE-M tasemele, turvaklass K1T1S2. Serverid on krüpteeritud ning häkkimise korral ei ole võimalik andmeid lahti krüpteerida ilma TÜ poolt hallatava võtmeta. Vastused (laekunud küsimustikud) on anonüümsed ja neid ei ole võimalik kokku viia isikuga. REDCapi rakendus kontrollib automaatselt, kas küsimustikule vastamine on lõpetatud, ja saadab meeldetuletuse(d) mittevastanutele.

Valimisse sattunud isikutele saadeti Rahvastikuregistrist saadud e-posti aadressile REDCap- keskkonnast uuringukutse, milles oli osaleja unikaalne link elektroonilisele küsimustikule võimalusega valida vastamiseks eesti- või venekeelne küsimustik.

REDCapis kutse saatmisel seadistati kaks automaatset meeldetuletuskirja, mis saadeti iga 10 päeva järel neile, kes ei olnud selleks ajaks küsimustikku lõpuni täitnud. Pärast teise meeldetuletuse saatmist ja kümnapäevast

⁵ <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2014/>

⁶ https://www.tai.ee/sites/default/files/2023-04/Taiskasvanud_rahvastiku_tervisekaitumise_uuring_2022.pdf

ooteaega asendati mittevastajad vanuse, emakeele ja elukoha maakonna järgi sobitatud isikutega, kasutades selleks Rahvastikuregistrist saadud lisavalimit. Lisavalimi küsitlus oli identne esialgsega nii küsimustiku ja kaaskirja kui ka meeldetuletuste osas. Kuna 16–17-aastastest 33% vastas juba esimese saatmisringiga, siis neile saatsime eraldi kolmanda meeldetuletuse ja mittevastajate asendamist ei teinud (tabel 1).

Esimene postitusring toimus 24.01.–2.02.2024, seejärel saadeti meeldetuletuskirjad kümnepäevaste vahedega. Lisavalimiga teine postitusring toimus ajavahemikul 18.03.–22.03.2024, seejärel saadeti taas meeldetuletuskirjad kümnepäevaste vahedega. Küsimustik suleti REDCapis 4.05.2024 ning küsimustike saatmiseks kasutatud meiliaadressid kustutati.

Sarnaselt varasematele ENTUdele kasutati ka sel korral vastajate motiveerimiseks kinkekaartide loosimist. Küsimustiku lõpus sai vastaja soovi korral sisestada oma meiliaadressi, et osaleda loosimises. Loosimises osalenud meiliaadressid koguti uuringu vastustest eraldi andmefaili. 13.05.2024 toimunud uuringumeeskonna koosolekul toimus kümne e-kinkekaardi loosimine juhusliku numbri generaatori abil. Seejärel võttis uuringumeeskonna liige iga võitjaga personaalselt ühendust. Pärast loosimist kustutati kogutud meiliaadressid.

Vastamismäär

Tabelis 1 on toodud valimite suurused ja vastamismäärad vanuserühmiti. Andmete puhastamisel eemaldati küsimustikud, millel puudus vanus (n = 125) või see oli suurem kui 59 aastat (n = 2) või kus oli vastatud ainult sotsiaaldemograafiliste andmete küsimustele (n = 814). Lisaks jäeti välja küsimustikud, kus vastaja oli edaspidi vastanud vähem kui 5 küsimusele (n = 34). **Andmeanalüüsi kaasati 5443 naise andmed ning lõplikuks vastamismääraks kujunes 44%.**

Tabel 1. Valimi suurus ja vastamismäär 2024. aasta Eesti naiste tervise uuringus

Vanuse- rühm (aastates)	Põhivalimi suurus	Planeeritud lisavalimi suurus	Kasutatud lisavalimi suurus	Põhivalimi vastanud	Lisavalimi vastanud	Kokku	Esialgne vastamis- määr	Lõplik valim (pärast andmete puhastamist)	Lõplik vastamis- määr
16–17	3310	2317	0	1212	0	1212	36,6%	913	27,6%
18–24	1768	1238	1071	699	371	1070	60,5%	974	55,1%
25–34	2354	1648	1541	817	478	1295	55,0%	721	30,6%
35–44	2512	1759	1650	867	523	1390	55,3%	958	38,1%
45–59	2512	1759	1552	963	488	1451	57,8%	1877	74,7%
Kokku	12456	8721	5814	4558	1860	6418	51,5%	5443	43,7%

Uuringu läbiviimise võrdlus uuringuaastatel

Tabelis 2 on esitatud kolme uuringuaasta (2004, 2014 ja 2024) läbiviimist iseloomustavad näitajad.

Tabel 2. Eesti naiste tervise uuringu valimi suurus, andmekogumise viis, vastamismäär ja küsimustikule vastamise osakaal kolmel uuringuaastal

Uuringut iseloo- mustavad näitajad	2004	2014	2024
Valimi suurus	5190, sh 3472 eesti ja 1718 vene emakeelega naist	5233, sh 3811 eesti ja 1422 vene emakeelega naist	12456, sh 9212 eesti ja 3244 vene emakeelega naist
Vastajate vanus	16–44 aastat	16–44 aastat	16–59 aastat
Andmete kogumise viis	Kaks postitust; paberküsimustik	Kaks postitust ja üks meeldetuletus; paber- ja elektrooniline küsimustik	Kaks postitust (sh mittevastajate asendamine uute osalejatega), kaks meeldetuletust; elektrooniline küsimustik
Vastamismäär	53,8%, sh 55,8% eesti emakeelega 44,5% vene emakeelega	47,0%, sh 51,7% eesti emakeelega 33,4% vene emakeelega	43,7%*
Elektrooniliste ja paberil küsimustike vastamise osakaal	–	Eestikeelsetest ankeetidest 21,5% täidetud elektrooniliselt, 78,5% paberil. Venekeelsetest ankeetidest 16,6% täidetud elektrooniliselt, 83,4% paberil.	–

* 2024. aasta uuringus ei saa analoogselt varasemate uuringutega arvutada lõplikku vastamismäära eesti ja vene emakeeltega vastajate hulgas, sest vastuseid ei ole võimalik kokku viia rahvastikuregistrist saadud andmetega, sh emakeelega.

Uurimistulemuste esitus

Uurimisaruandes on esitatud uuringu tulemused lühitutvustuse ja standardtabelitena peamiste tulemuste kohta.

2024. aasta uuringu tulemused on esitatud peatükkides teemaplokkide kaupa. Valik uuringuaastate (2004, 2014, 2024) võrdlusi on esitatud samades peatükkides. Varasemate uuringute tulemused on kättesaadavad 2004. ja 2014. aasta Eesti naiste tervise uuringu aruandes.

Tabelites on esitatud 2024. aasta uuringu tulemused absoluutsete (n) ja suhteliste sagedustena (%), keskmiste ja mediaanidena **vanuserühmade kaupa: 16–17-, 18–24, 25–34-, 35–44- ja 45–59-aastased** vastajad. Eran-diks on **lastesaamisplaanide peatükk** (tulemused on esitatud vanuserühmades 20–29, 30–39 ja 40–49 eluaas-tat), **viljatuse peatükk** (tulemused on esitatud vanuserühmades 20–29, 30–39, 40–49 eluaastat ja 50–59 elu-aastat) ja **menopausi peatükk** (tulemused on esitatud 40–59-aastaste vastajate kohta). Tabelite pealkirjades on sulgudes viidatud küsimuse numbrile küsimustikus. Tabelid on kakskeelsed – pealkiri ja sisu on inglise ja eesti keeles. Tabelites on koondandmed (kokku kõikide vastajate kohta) esitatud kaalutuna 16–59-aastasele naisrahvastikule 01.01.2024 seisuga. Kui mõnele vastusevariandile vastanuid ei olnud, siis on tabelisse märgi-tud „-“. Kui vastusevariandile oli vastajaid alla 10, siis on tabelisse märgitud „...“.

Uuringuaastate (2004, 2014, 2024) võrdlemiseks kasutati **16–44-aastaste vastajate andmeid**, mis standarditi samas vanuses naisrahvastikule 01.01.2024 seisuga.

Tulenevalt sellest, et 2024. aasta uuringus olid uuritavateks 16–59-aastased vastajad, kuid uuringuaastate võrdluses uuriti 16–44-aastaseid vastajaid, võivad arvud sama tunnuse kohta erineda tabelites (2024. aas-ta andmed) ja arvjoonistel (uuringuaastate võrdlusandmed).

Andmeanalüüsis kasutati statistilise analüüsi paketti R⁷.

Uuringutulemuste kohta on kokkuvõtte eesti, inglise ja vene keeles.

Lisades 1, 2 ja 3 on uuringu küsimustik eesti, inglise ja vene keeles.

⁷ R Core Team (2021). R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. <https://www.R-project.org/>

1. Taustaandmed

Sotsiaal-demograafilised andmed

Tabelites 3–11 on näidatud valimi sotsiaal-demograafilised kaalumata ja kaalutud andmed. Valimi üldised hinnangud on kaalutud vanuserühmade järgi. Kokku on 2024. aasta uuringu andmete analüüsis kasutatud 5443 16–59-aastase naise andmeid, nende jagunemist vanuserühmadesse kajastab tabel 3.

Uuringus osalenutest enamik (81%) on oma **emakeeleks** märkinud eesti keele ning ligikaudu iga viies vene keele, muu emakeelega osalejaid on valimis väga vähe (tabel 4). Naistest 42% elab Harju maakonnas. Suurelt järgmise grupi moodustavad Tartu maakonna elanikud, enim on neid 18–24-aastaste hulgas – iga neljas selles vanuses naine on märkinud **elukohaks** Tartu linna või maakonna (tabel 5). Uuringus osalenud naistest enamik on seotud linnalise elukeskkonnaga: kolm neljandikku elab kas suuremas linnas või suurema linna äärses asumis ning rohkem kui kümnendik mõnes väiksemas linnas. Iga viies elab maapiirkonnas, kas külas, alevis või alevikus (tabel 6).

Lõpetatud **haridustaseme** alusel moodustavad valimis suurima rühma kõrgharidusega vastajad (47%), sealhulgas enim on esindatud magistri- või sellega võrdsustatud kraadiga naised. Veidi vähem (41%) on keskharidusega vastajaid ning igal kümnendal on põhiharidus või jääb haridustase alla selle (tabel 7). Naistelt küsiti andmeid nende **põhilise tegevusala** kohta küsitluse toimumise ajal. Enamik (77%) töötab kas osalise või täistööajaga, sealhulgas on mõne protsendi jagu neid, kes nii õpivad kui ka töötavad. Kümnendik uuritud naistest on seotud õppimisega. Uuringus osalenutest 6% viibis vanema- või lapsehoolduspuhkusel, suurim on nende osakaal 25–34-aastaste hulgas (tabel 8).

Sissetulekute kohta uuriti küsitlusele eelnenud 12 kuu keskmist ühe kuu netosissetulekut ühe pereliikme kohta (andmed koguti 2024. aasta esimesel poolel). Uuringus osalenud naistest 41% märkis ühe pereliikme kohta sissetulekuks 901–1800 eurot. Sellest väiksema ja suurema sissetulekuga vastajaid oli võrdväärsel hulgal: ligikaudu iga neljas märkis keskmiseks pereliikme sissetulekuks 900 eurot ja vähem ning samasugusel hulgal üle 1800 euro. Teistest vanuserühmadest eristuvad 16–17-aastased, neist vähem kui viiendik on keskmiseks pereliikme sissetulekuks märkinud 901–1800 eurot kuus. Erinevuse põhjuseks on tõenäoliselt asjaolu, et selles vanuses noored ei tea oma pere kogu sissetulekut. Seda näitavad ka selle uuringu andmed – 16–17-aastastest 43% ei osanud öelda, kui suur oli viimase 12 kuu jooksul keskmiselt ühe kuu sissetulek pereliikme kohta (tabel 9). Pooled uuringus osalenud naistest hindasid, et neil ei ole arvete maksimisega kunagi raskusi olnud (tabel 10).

Uuringus osalenud naistest 70% on **abielus või elab vabas kooselus**, iga viies on vallaline (tabel 11).

Tabel 3. Vastanute arv vanuserühmades (A1)
Number of respondents in age group (A1)

Vastanute arv	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku	Number of respondents
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–59		
n	913	974	721	958	1 877	5 443	n
%	16,8	17,9	13,2	17,6	34,5	100	%

Tabel 4. Emakeel, % (A3)
Native language, % (A3)

Emakeel	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (n = 5443)	Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Native language
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)			
eesti	86,5	81,1	81,8	81,6	80,6	82,0	81,4	Estonian
vene	12,4	18,2	17,1	17,4	18,1	16,9	17,5	Russian
muu*	0,5	0,4	0,1	0,4	0,2	0,3	0,3	other*
teadmata	0,5	0,3	1,0	0,5	1,2	0,8	0,8	unknown
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	total

* Muude vastustena oli märgitud: dargi; eesti + vene; inglise + vene; läti; rootsi + eesti; rumeenia + ukraina + vene; saksa; soome + rootsi + eesti; taani; tatari; ukraina; valgevene. Other replies included: Dargin; Estonian + Russian; English + Russian; Latvian; Swedish + Estonian; Romanian + Ukrainian + Russian; German; Finnish + Swedish + Estonian; Danish; Tatar; Ukrainian; Byelorussian.

Tabel 7. Lõpetatud haridustase, % (A6)
Completed level of education, % (A6)

Haridustase	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (n = 5443)	Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Level of education
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)			
põhiharidus või vähem	96,6	26,4	6,1	4,7	3,7	23,8	11,0	basic or less
keskharidus, kutsekeskharidus (kutseeriharidus)	2,3	58,8	35,1	35,8	46,0	37,7	40,9	secondary, vocational secondary
rakenduslik kõrgharidus	0,1	2,6	9,4	14,4	12,6	8,6	10,7	vocational higher
bakalaureusekraad	–	10,6	24,5	16,7	10,1	11,6	14,5	bachelor's degree
magistrikraad või sellega võrdsustatud kraad	–	0,7	23,7	25,3	25,3	16,4	20,9	master's or equivalent degree
doktorikraad	–	0,0	0,7	2,3	1,4	1,0	1,3	doctoral degree
teadmata	1,0	0,9	0,4	0,8	0,9	0,8	0,8	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 8. Tavategevusala, % (A7)
Employment status, % (A7)

Tavategevus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (n = 5443)	Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Employment status
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)			
täisajaga töötav	1,0	24,7	59,2	66,2	77,1	50,7	60,9	employed full time
osalise tööajaga töötav	4,3	7,6	10,7	11,8	12,4	9,8	10,9	employed part-time
(üli)õpilane või tasustamata praktikant	75,1	33,7	2,5	1,3	0,2	19,2	8,1	pupil/student or unpaid trainee
(üli)õpilane või tasustamata praktikant + töötav	9,0	21,6	6,5	2,4	0,6	6,9	5,3	pupil/student or unpaid trainee + working
töötu	8,3	6,5	4,4	4,6	3,8	5,3	4,6	unemployed
pensionär	–	–	–	0,3	0,4	0,2	0,2	pensioner
osalise või puuduva töövõimega mitte-töötav	0,7	2,0	1,1	1,1	3,4	2,0	2,0	not working - with diminished work capacity or unable to work
kodune (sh lähedase hooldaja)	0,2	0,9	1,8	2,9	1,1	1,3	1,7	at home (including caring for a close relative)
vanema- või lapsehooldus-puhkusel	0,1	2,9	13,3	8,6	0,4	4,0	5,6	on maternity or parental leave
muu*	0,3	0,0	0,1	0,6	0,0	0,2	0,2	other*
teadmata	1,0	0,2	0,3	0,2	0,7	0,5	0,4	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	100	total

* Tegevusala oli jäetud täpsustamata või oli märgitud järgmine vastus: haiguslehel viibimine, ümbermaailmareisil viibimine, vabatahtlik, ei õpi. Occupation was not specified or was described as: on sick leave, on a round-the-world trip, volunteering, not studying.

Tabel 9. Igakuine keskmine netosissetulek ühe pereliikme kohta viimase 12 kuu jooksul, % (A8)
Monthly average net income per family member over the past 12 months, % (A8)

Sissetulek (€)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (n = 5443)	Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Income (€)
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)			
≤ 300	3,1	3,3	0,8	1,8	1,9	2,2	1,9	≤ 300
301–600	3,8	10,6	5,5	8,1	7,8	7,4	7,6	301–600
601–900	6,8	14,0	9,0	13,2	15,7	12,6	13,1	601–900
901–1200	8,3	14,8	14,8	13,5	19,9	15,2	16,0	901–1200
1201–1500	4,5	11,8	17,9	14,8	14,8	12,9	14,7	1201–1500
1501–1800	4,5	6,2	12,2	10,6	11,2	9,2	10,4	1501–1800
1801–3000	7,1	8,1	22,1	18,6	14,9	14,0	16,2	1801–3000
> 3000	3,4	3,5	11,1	10,6	5,5	6,4	7,7	> 3000
sissetulek puudub	9,2	2,8	0,1	0,1	0,1	2,1	0,8	no income
ei oska öelda	43,0	20,4	2,6	3,0	2,2	12,5	6,4	I don't know
ei soovi vastata	4,3	4,0	3,5	5,3	5,1	4,6	4,7	I don't wish to answer
teadmata	2,0	0,6	0,3	0,3	0,9	0,8	0,6	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 10. Raskused arvete maksmisega, % (A9)
Difficulties paying bills, % (A9)

Raskused arvete maksmisega	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (n = 5443)	Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Difficulties paying bills
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)			
alati	1,2	2,6	1,7	1,9	1,8	1,8	1,9	all the time
sageli	5,3	6,8	5,5	4,5	5,0	5,3	5,2	often
mõnikord	11,4	20,4	16,5	15,6	16,6	16,2	16,6	sometimes
harva	22,3	26,6	21,1	26,7	25,3	24,7	24,8	rarely
mitte kunagi	54,1	41,7	54,8	50,8	50,7	50,2	50,6	never
teadmata	5,7	2,0	0,4	0,5	0,6	1,7	0,9	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 11. Perekonnaseis, % (A2)
Marital status, % (A2)

Perekonnaseis	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (n = 5443)	Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Marital status
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)			
abielus	1,5	4,4	25,5	38,6	46,1	27,1	32,8	married
vabas kooselus	17,3	46,1	53,3	37,2	25,7	33,6	36,7	cohabiting
lahutatud/lahus elav	2,3	0,5	1,5	5,3	13,0	6,1	6,6	divorced/separated
lesk	0,2	–	0,1	0,7	3,5	1,4	1,5	widow
vallaline	75,8	48,5	19,4	17,8	11,1	30,9	21,8	single
teadmata	2,8	0,5	0,1	0,3	0,7	0,9	0,5	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	100	total

Üldine ja vaimne tervis

Naistest kaks kolmandikku (67%) on küsitluse toimumise ajal **oma tervist** üldiselt hinnanud kas väga heaks või heaks, viiendik ei heaks ega halvaks ning mõne protsendi jagu on neid, kes on oma tervist pidanud väga halvaks või halvaks. Mõnevõrra eristuvad teistest vanuserühmadest 25–34-aastased positiivsema ning 45–59-aastased negatiivsema hinnanguga oma tervisele (tabel 12). Uuringus osalenutest kolmandikul esineb mõni pikaajaline haigus või terviseprobleem (tabel 13), neist iga viienda igapäevaseid tegevusi on see terviseprobleem küsitlusele eelnenud aasta jooksul oluliselt piiranud (tabel 14).

Kehamassiindeksi järgi on vastavalt Maailma Terviseorganisatsiooni soovitatud skaalale⁸ ligikaudu iga viies (17%) naine rasvunud. Väikseim on nende osakaal noorimas vanuserühmas ning vanusega rasvunute osakaal suureneb, 45–59-aastaste hulgas on iga neljas naine rasvunud (tabel 15).

Uuringus osalenud naistest viiendik (19%) on küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul enam kui pooltel päevadel või igal päeval tundnud lootusetuse tunnet, masendust või depressiooni. Halvemaks on oma **vaimset tervist** hinnanud nooremad naised: nii 16–17- kui ka 18–24-aastastest kolmandik on tundnud aasta jooksul negatiivseid tundeid enam kui pooltel päevadel või igal päeval (tabel 16). Kümnendik tarvitas küsitluse toimumise ajal **antidepressante** ning siin olulisi vanusega seotud erinevusi silma ei paista (tabel 17).

Tabel 12. Hinnang oma tervisele, % (H7)
Self-reported health assessment, % (H7)

Hinnang	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Assessment
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
väga hea	13,9	14,7	21,4	15,8	9,5	14,5	very good
hea	53,1	52,3	54,2	54,5	50,6	52,7	good
ei hea ega halb	22,8	23,0	16,5	18,9	26,7	21,9	neither good nor bad
halb	4,3	3,9	2,2	3,4	4,8	3,8	bad
väga halb	0,3	0,2	0,4	0,5	0,3	0,4	very bad
teadmata	5,6	6,0	5,3	6,9	8,0	6,8	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 13. Pikaajalise (kroonilise) haiguse või terviseprobleemi esinemine, % (H8)
Having a long-term illness or health problem, % (H8)

Pikaajalise (kroonilise) haiguse või terviseprobleemi esinemine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Having a long-term illness or health problem
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah	18,6	30,2	34,4	33,8	42,8	36,1	yes
ei	75,6	63,4	59,5	58,8	47,9	56,3	no
teadmata	5,8	6,4	6,1	7,4	9,3	7,6	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 14. Hinnang, mil määral on terviseprobleem igapäevategevusi piiranud viimase 12 kuu jooksul, % (H9)*
*Assessment of the extent to which the health problem has limited
everyday activities during the last 12 months, % (H9)**

Hinnang	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1839)	Assessment
	16–17 (n = 170)	18–24 (n = 294)	25–34 (n = 248)	35–44 (n = 324)	45–59 (n = 803)		
oluliselt piiranud	22,4	18,4	16,5	14,5	22,0	18,7	significantly limited
piiranud, aga mitte oluliselt	49,4	50,0	56,5	47,2	44,2	48,1	limited, but not significantly
ei ole üldse piiranud	28,2	31,3	27,0	38,3	33,3	32,9	not limited at all
teadmata	–	0,3	–	–	0,5	0,2	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel esineb mõni pikaajaline (krooniline) haigus või terviseprobleem (H8). Respondents who have any long-term (chronic) illness or health problem (H8).

⁸ <https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/topic-details/GHO/body-mass-index>

Tabel 15. Kehamassiindeks (kg/m²), %, mediaan, keskmine (H1, H2)
Body mass index (kg/m²), %, median, mean (H1, H2)

Kehamassiindeks (kg/m ²)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Body mass index (kg/m ²)
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
< 18,5 (alakaal)	12,7	8,9	4,9	2,9	1,1	3,8	< 18.5 (underweight)
18,5–24,9 (normaalkaal)	63,7	59,1	54,6	49,8	37,3	48,0	18.5–24.9 (normal weight)
25–29,9 (ülekaal)	12,5	15,8	21,8	22,2	28,4	23,2	25–29.9 (overweight)
30–34,9 (rasvumine I aste)	3,0	6,0	8,5	10,9	15,0	10,9	30–34.9 (obesity class I)
35–39,9 (rasvumine II aste)	0,1	2,3	3,2	3,5	6,7	4,3	35–39.9 (obesity class II)
≥ 40 (rasvumine III aste)	0,3	0,8	0,6	2,3	2,4	1,7	≥ 40 (obesity class III)
teadmata	7,7	7,1	6,5	8,4	9,1	8,0	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total
mediaan	21,4	22,4	23,3	24,2	26,0	24,2	median
keskmine	22,0	23,4	24,4	25,5	27,1	25,4	mean
standardhälve	3,7	4,8	4,8	5,5	5,6	5,5	standard deviation

Tabel 16. Lootusetuse tunde, masenduse ja depressiooni sagedus viimase 12 kuu jooksul, % (H10)
Frequency of feeling of hopelessness, despondency, depression during the last 12 months, % (H10)

Sagedus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Frequency
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
üldse mitte	9,4	10,2	17,5	23,5	26,7	21,2	not at all
mõned korrad	51,6	52,8	52,8	55,2	50,1	52,4	occasionally
enam kui pooltel päevadel	21,7	20,3	16,4	10,2	10,0	13,1	on more than half of days
peaaegu iga päev/iga päev	11,7	10,8	7,8	4,1	4,7	6,2	almost every day/every day
teadmata	5,6	6,0	5,5	7,0	8,5	7,0	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

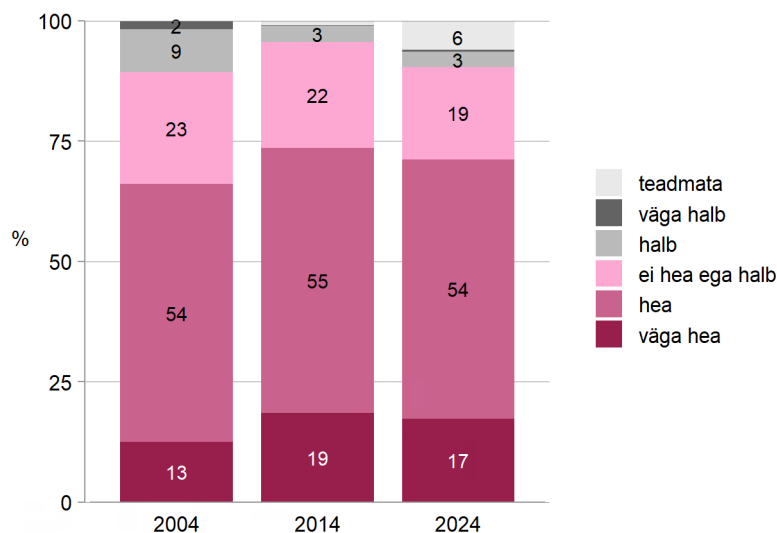
Tabel 17. Antidepressantide kasutamine, % (H11)
Use of antidepressants, % (H11)

Kasutamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Use
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah	8,7	10,5	11,1	8,8	10,1	9,9	yes
ei	85,5	83,0	83,4	83,9	81,1	82,7	no
teadmata	5,8	6,6	5,5	7,3	8,8	7,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

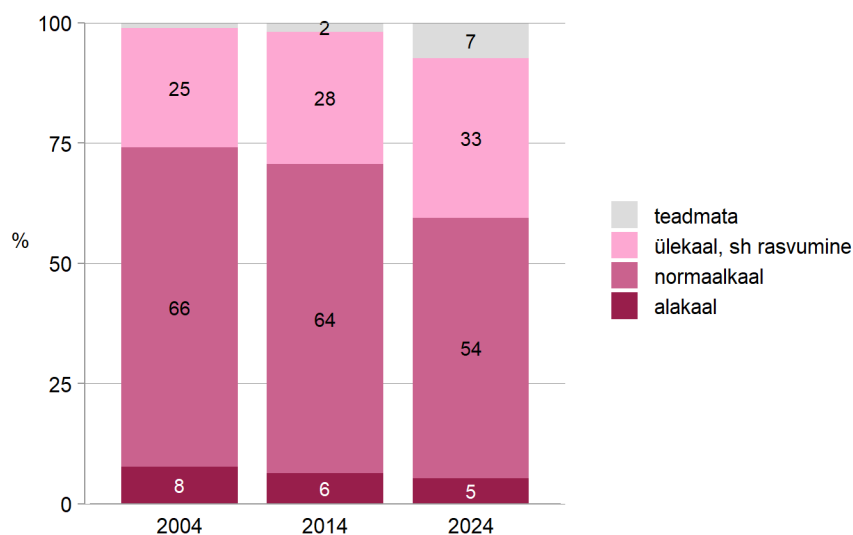
Uuringuaastate võrdluses selgub, et naiste enesehinnanguline tervis on võrreldes esimese uuringuaastaga (2004) kahel järgmisel uuringuaastal (2014 ja 2024) mõnevõrra paranenud: rohkem on neid, kes on oma tervist hinnanud väga heaks ning vähem neid, kes peavad oma tervist halvaks (joonis 1).

Võrreldes kahe eelmise uuringuaastaga on 2024. aastal vähenenud normaalkaalus ning suurenenud ülekaalus olevate naiste osakaal (joonis 2).

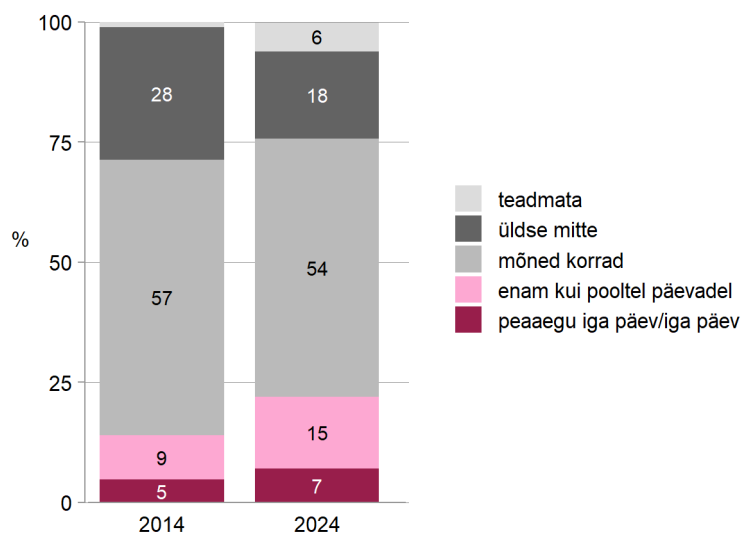
Võrreldes 2014. aastaga on naiste hulgas enam neid, kes on küsitlusele eelnud aasta jooksul tundnud lootusetust, masendust või depressiooni: 8% võrra (14% → 22%) on rohkem vastajaid, kes on nii tundnud enam kui pooltel päevadel või igal päeval (joonis 3). Samuti on suurenenud antidepressante tarvitavate naiste osakaal (4% → 10%).

Joonis 1. Hinnang oma tervisele uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Joonis 2. Hinnang kehakaalule kehamassiindeksi alusel uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Joonis 3. Lootusetuse tunde, masenduse ja depressiooni sagedus viimase 12 kuu jooksul, uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Uimastite tarvitamine

Uuringus osalenud naistest kaks kolmandikku (65%) ei ole küsitlusele eelnenud aasta jooksul **suitsetanud**, sealhulgas vähem kui kümnendik on teinud seda varasemas elus. Naistest 16% suitsetavad iga päev (tabel 18).

Uuritud naistest 7% on umbes kord nädalas või sagedamini ennast purju joonud, st tarvitanud suures koguses (korraga kuus ühikut või rohkem) **alkoholi**. Väikseim on sellises koguses alkoholitarvitajate osakaal noorimas vanuserühmas ning vanusega vähehaaval osakaal tõuseb (tabel 19). Naiste jaoks loetakse madala terviseriski piiriks kuni seitse alkoholiühikut nädalas, mida ei tohiks tarvitada korraga⁹.

Osalenutest enamik ei ole narkootilisi aineid või arsti korralduseta retseptiravimeid tarvitanud. Naistest 22% on tarvitanud elu jooksul **narkootikume**, sealhulgas 6% küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul. Suurim on narkootikumide tarvitajate osakaal 18–34-aastaste vastajate hulgas, kellest kolmandik on neid elu jooksul tarvitanud, sealhulgas veidi rohkem kui kümnendik viimase 12 kuu jooksul (tabel 20).

Tabel 18. Suitsetamine (vähemalt üks sigaret, sigar või piibutäis päevas) viimase 12 kuu jooksul, % (H12)
Smoking (at least one cigarette, cigar or pipe per day) during the last 12 months, % (H12)

Suitsetamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Smoking
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
ei ole	46,4	33,6	48,4	61,9	64,7	55,9	no
ei ole, kuid olen varem suitsetanud	10,6	11,8	11,5	7,3	7,1	8,8	no, but I have smoked in the past
jah, suitsetan iga päev	11,5	21,0	16,4	16,1	14,2	15,9	yes, I smoke every day
jah, suitsetan aeg-ajalt	25,2	27,5	18,2	7,9	5,8	12,4	yes, I smoke from time to time
teadmata	6,2	6,1	5,5	6,8	8,2	6,9	unknown
Kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 19. Korraga vähemalt kuue alkoholiühiku* tarvitamise sagedus, % (H13)
Frequency of drinking at least six units of alcohol* in one sitting, % (H13)

Sagedus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Frequency
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
mitte kunagi	52,7	28,6	34,8	44,3	51,5	43,3	never
kord kuus või harvem	27,9	45,1	39,9	32,6	24,5	32,6	once a month or less
mõned korrad kuus	10,8	14,4	12,8	8,5	7,8	10,0	a few times a month
umbes kord nädalas	2,3	4,2	5,3	5,5	4,5	4,8	about once a week
mõned korrad nädalas	0,4	1,3	1,2	2,1	2,8	2,0	a few times a week
peaaegu iga päev või iga päev	–	0,2	0,7	0,4	0,8	0,6	almost every day or every day
teadmata	5,8	6,2	5,3	6,7	8,0	6,8	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

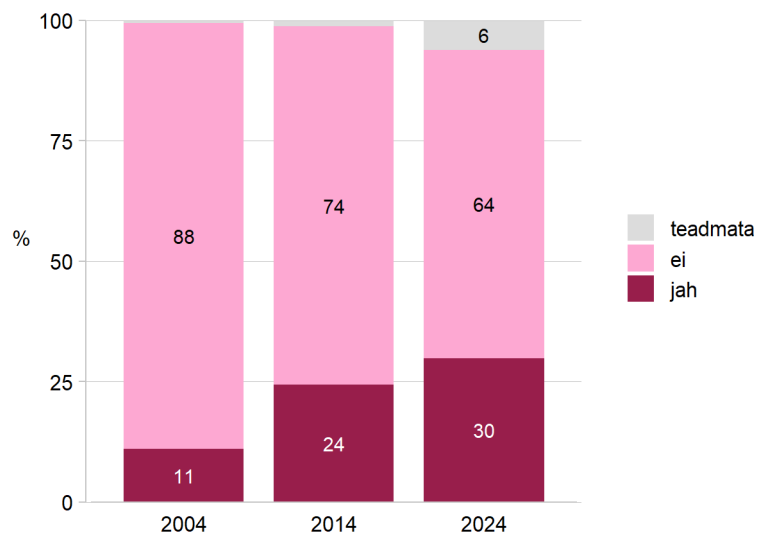
* Kuus alkoholiühikut = vähemalt kolm 0,5 l pudelit õlut või kuus klaasi veini või kuus pitsi kanget alkoholi. Six units of alcohol = three bottles of beer (3x0.5 l of medium strength) or six glasses of wine (6x120 ml) or six shots of strong alcohol (6x40 ml).

⁹ <https://alkoinfo.ee/et/millal-vahendada/moodukuse-piires/moodukas-alkoholi-tarvitamine/>

Tabel 20. Narkootikumide tarvitamine elu jooksul, % (H14)
Lifetime drug use, % (H14)

Tarvitamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Use
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
ei	76,8	58,2	59,2	68,7	84,4	71,4	<i>no</i>
jah, viimase 12 kuu jooksul	9,2	14,2	11,2	4,4	1,6	6,2	<i>yes, during the last 12 months</i>
jah, varem	8,1	21,4	24,3	20,0	5,8	15,5	<i>yes, in the past</i>
teadmata	5,9	6,3	5,3	6,9	8,2	6,9	<i>unknown</i>
kokku	100	100	100	100	100	100	<i>total</i>

Uuringuaastate võrdluses selgub, et iga päev suitsetavate naiste osakaal on vähenenud. Muutus tuleb esile kahe viimase uuringuaasta võrdluses 2004. aastaga: kui 2004. aastal suitsetas iga päev viiendik (22%), siis kahel järgmisel uuringuaastal iga kuues naine (vastavalt 16% ja 17%). Uuringuaastati on suurenenud elu jooksul narkootiliste ainete tarvitajate osakaal, võrreldes 2004. aastaga on see näitaja praeguseks kolmekordistunud (joonis 4). Alkoholi tarvitamise kohta võrdlevad andmed varasemate uuringukordadega puuduvad.

Joonis 4. Narkootikumide tarvitamine elu jooksul uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (%; standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

2. Lähisuhted ja seksuaalsus

Seksuaaleluga seotud teemadest rääkimine kodus ja koolis

Uuringus osalejatest kolmandik on märkinud, et **vanemad või hooldajad rääkisid nendega seksuaaleluga seotud teemadel** (tabel 21). Nooremates vanuserühmades on kodus rohkem neil teemadel räägitud. Vanemates vanuserühmades on omakorda rohkem neid, kellega vanemad seksuaaleluga seonduvatel teemadel ei ole rääkinud, kuigi nad oleksid seda soovinud. Umbes kolmandiku vastajate hinnangul nad poleks ka soovinud oma vanematega seksuaaleluga seotud teemadel rääkida.

Vastajatest 73% hinnangul on **koolis seksuaaleluga seotud teemasid käsitletud** (tabel 22). Rohkem on selliselt vastanud nooremates vanuserühmades: 18–24-aastaste hulgas on koguni 95% koolis seksuaalharidust saanud, samas näiteks 45–59-aastaste hulgas vaid 48%. Vanimas vanuserühmas pooled ei ole saanud koolis seksuaalharidust, kuigi enamik oleks seda soovinud. Noorimas vanuserühmas 48% hinnangul saadi seksuaalharidust piisavalt, vanimas vanuserühmas on nii vastanud vaid 8%. Vanimas vanuserühmas on 14% neid, kes poleks koolist seksuaalharidust soovinud, nooremates vanuserühmades on selliselt arvanud naisi vaid mõni protsent.

Tabel 21. Lapsepõlvkodus seksuaaleluga seotud teemadest rääkimine, % (B1)
Discussions of sexuality related topics at home, % (B1)

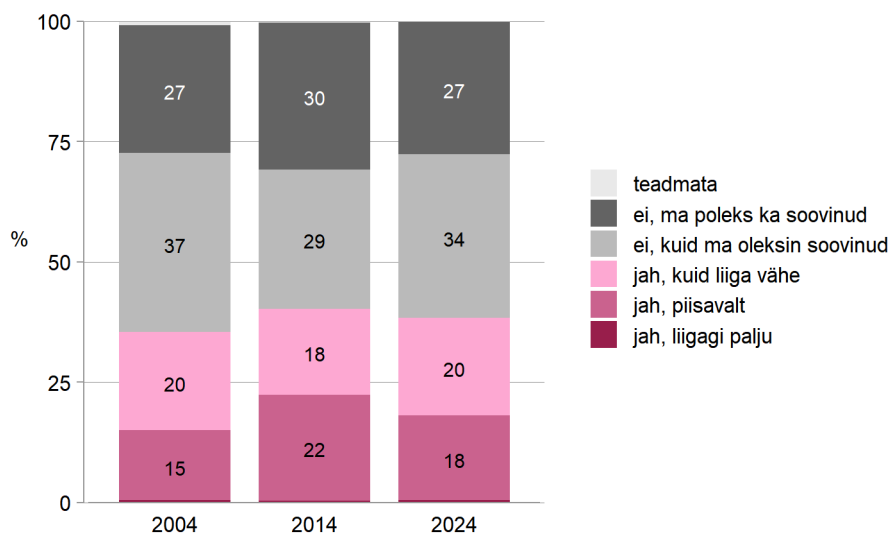
Seksuaalteemadest rääkimine kodus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Discussions of sexuality related topics with parents
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah, liigagi palju	1,2	0,6	0,6	0,3	0,4	0,5	yes, even too much
jah, piisavalt	38,2	26,7	17,3	10,3	7,0	13,8	yes, sufficiently
jah, kuid liiga vähe	19,4	23,5	20,8	18,6	18,1	19,5	yes, but too little
ei, kuid ma oleksin soovinud	16,1	21,6	36,5	40,5	42,2	37,0	no, but I would have wished it
ei, ma poleks ka soovinud	24,8	27,4	24,7	30,1	31,6	29,0	no, but I would not have wished it
teadmata	0,3	0,2	0,1	0,2	0,6	0,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 22. Koolis seksuaaleluga seotud teemade käsitlemine, % (B2)
Discussions of sexuality related topics at school, % (B2)

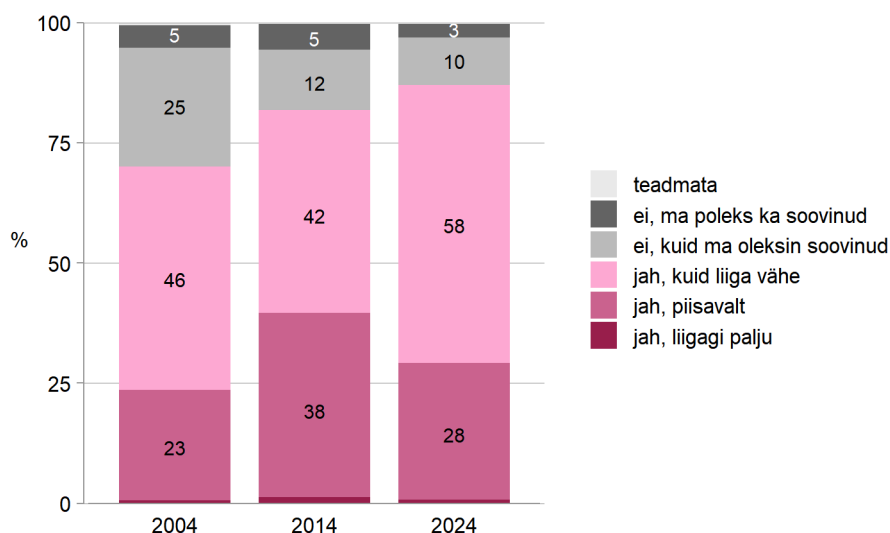
Seksuaalteemade käsitlemine koolis	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Discussions of sexuality related topics at school
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah, liigagi palju	2,5	0,8	1,0	0,3	0,4	0,6	yes, even too much
jah, piisavalt	48,2	39,1	26,9	21,6	7,6	20,9	yes, sufficiently
jah, kuid liiga vähe	43,4	55,1	64,9	55,6	40,1	51,4	yes, but too little
ei, kuid ma oleksin soovinud	4,4	3,7	5,5	17,1	37,3	19,8	no, but I would have wished it
ei, ma poleks ka soovinud	1,3	0,9	1,5	4,9	13,8	6,8	no, but I would not have wished it
teadmata	0,2	0,3	0,1	0,4	0,9	0,5	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Uuringuaastate võrdluses selgub, et 2014. aastal on olnud võrreldes 2004. aastaga enam neid, kellega kodus räägiti seksuaaleluga seotud teemadel, kuid 2024. aastal on nende osakaal taas langenud (joonis 5). Enim on kõigil uuringuaastatel vastajaid, kes soovivad, et seksuaaleluga seotud teemadel räägitaks kodus rohkem.

Aastate lõikes on suurenenud nende uuritavate osakaal, kes leiavad, et koolis on seksuaaleluga seotud teemasid käsitletud. Nende hulgas omakorda on vähenenud nende osakaal, kes leiavad, et teemasid käsitleti piisavalt ja suurenenud on nende osakaal, kelle hinnangul teemasid käsitleti liiga vähe. Kõigil kolmel uuringuaastal on vaid mõni üksik protsent neid, kes ei soovi koolist seksuaalharidust saada (joonis 6).

Joonis 5. Lapsepõlvkodus seksuaaleluga seotud teemadest rääkimine uuringuaastatel 16–44-aastaste naiste hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Joonis 6. Koolis seksuaaleluga seotud teemade käsitlemine uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Eri tüüpi seksuaalkogemused

Enamikul uuringus osalenutest on olnud **erinevat tüüpi seksuaalkogemusi** (tabel 23), mis üldiselt lisanduvad vanuse kasvades. Kõige sagedasem on suudlemise (95%) ja vaginaalse seksuaalvahekorra kogemus (91%), kõige harvem on kogetud anaalseksi. Kõige mitmekesisemad seksuaalkogemused on 25–34-aastastel, kellel kõiki uuritud seksuaalkogemusi oli rohkem kui 90%-l vastanutest, välja arvatud anaalseks. Kõige vähem on erinevaid seksuaalkogemusi 16–17-aastaste vastajate seas, kellest enamik on sellesse vanusesse jõudnuna kogenud eneserahuldamist ja suudlust suule, üle poole erutavaid puudutusi ja 39% on olnud vaginaalses seksuaalvahekorras.

Kõigist uuringus osalejatest 92%-l on **seksuaalvahekorra kogemus** ehk nad on olnud elu jooksul kas vaginaalses, oraaalses või anaalses seksuaalvahekorras (tabel 24). Osalenutest 6%-l ei ole olnud elu jooksul seksuaalvahekordi (rohkem kahes nooremas vanuserühmas).

Tabel 23. Seksuaalkogemused, % (B3)*
Sexual experiences, % (B3)*

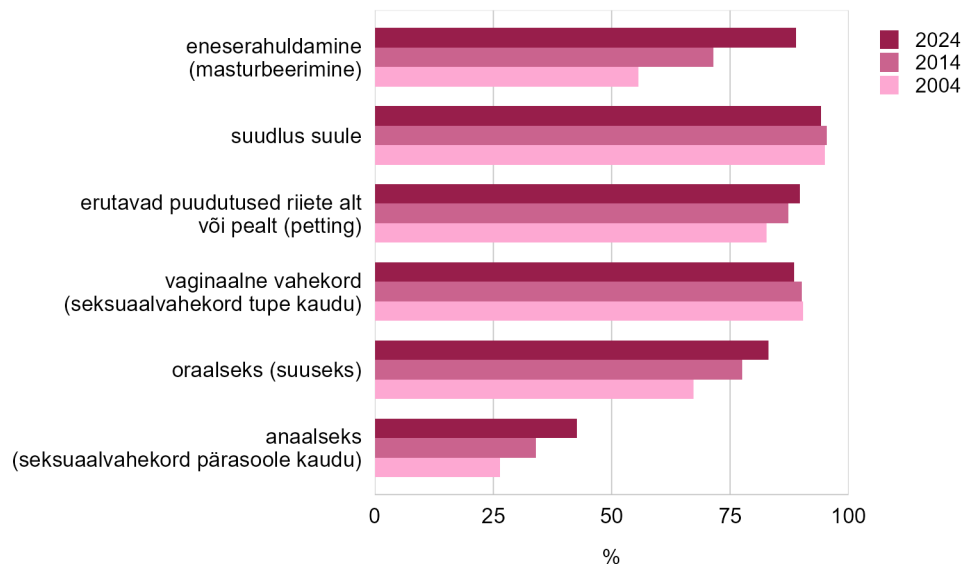
Seksuaalkogemus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Sexual experience
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
eneserahuldamine	72,4	90,9	93,2	87,1	77,7	84,9	masturbation
suudlus suule	66,8	89,5	98,1	97,6	95,3	94,6	kissing on the lips
erutavad puudutused riiete alt või pealt	56,2	85,7	94,5	93,0	86,6	88,6	petting (touching/ caressing each other)
vaginaalne vahekord	38,8	76,9	95,4	96,1	94,6	90,8	vaginal intercourse
oraalseks	36,7	74,0	90,3	88,7	81,0	82,4	oral sex
anaalseks	8,5	25,1	46,3	53,1	35,8	40,2	anal sex

* Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Tabel 24. Seksuaalvahekorra kogemus, % (B3)
Experience of sexual intercourse, % (B3)

Seksuaalkogemus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Experience of sexual intercourse
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah	42,4	79,6	96,5	97,3	95,6	92,1	yes
ei	56,1	19,9	2,9	1,9	1,5	6,4	no
teadmata	1,5	0,5	0,6	0,8	2,9	1,5	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Uuringuaastate võrdluses selgub, et ajas on suurenenud nende vastajate osakaal, kellel on eneserahuldamise, oraalseksi ja/või anaalseksi kogemus, mõnevõrra rohkem on kogetud ka erutavaid puudutusi. Vaginaalset seksuaalvahekorda on kogetud uuringuaastate võrdluses samal määral (joonis 7).

Joonis 7. Eri tüüpi seksuaalkogemused uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Esimene seksuaalkogemus

Kõigi seksuaalvahekorra kogemusega vastajate **mediaanvanus esimese seksuaalvahekorra ajal** on olnud 17 aastat (tabel 25). Kui vaadata neid vanuserühmi, kus suurem osa vastajatest on seksuaalelu alustanud, siis on näha, et seksuaalelu alustatakse nooremas eas: 25–44-aastaste vastajate mediaanvanus on olnud 17 aastat, 45–59-aastajatel 18 aastat. Seksuaalvahekorra kogemusega vastajate **partneri mediaanvanus esimese seksuaalvahekorra ajal** on olnud 20 aastat (tabel 26) ja ka siin on näha partneri mediaanvanuse noorenemine:

25–34-aastaste naiste esimese seksuaalvahekorra partneri mediaanvanus on olnud 19 aastat, kahes järgnevas vanuserühmas aga 20 ja 21 aastat.

Vastajatest 61% on olnud oma **esmasseksuaalvahekorra partneriga eelnevalt suhtes** (tabel 27). Kolmandik on olnud oma esimese partneriga eelnevalt tuttav, kuid mitte suhtes, ning kümnendik kohtus partneriga esmakordselt. Nooremad vastajad on olnud vanematest sagedamini oma esmasseksuaalvahekorra partneriga eelnevalt suhtes.

Uuringus osalejatelt uuriti, **kuivõrd nad soovisid olla esimeses seksuaalvahekorras** – kolmandik soovis seda väga, rohkem on neid nooremates vanuserühmades, ja pooled vastajatest soovis seda teatud määral (tabel 28). Ligi kümnendik (9%) ei soovinud olla seksuaalvahekorras, kuid nõustusid veenmise peale – seega nad nõustusid, kuid mitte vabatahtlikult. Ülejäänud 7% on märkinud, et nad ei soovinud seksuaalvahekorras olla, kuid neid survestati, ähvardati või sunniti.

Kõigist seksuaalvahekorra kogemusega vastajatest pooled on arvanud, et nende **esmasseksuaalvahekorra algatajaks** oli rohkem nende partner (rohkem vanimas vanuserühmas), ning 41% arvasid, et olid partneriga mõlemad ühepalju algatajaks (tabel 29). Väike osa (4%) on arvanud, et olid ise rohkem esmasseksuaalvahekorra algatajaks – rohkem nooremate vastajate hulgas.

Tabel 25. Vanus esimese seksuaalvahekorra ajal, % (B4)*
Age at first sexual intercourse, % (B4)*

Vanus (aastates)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Age (in years)
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
< 15	23,3	10,3	9,5	7,2	3,7	7,0	< 15
15	28,4	13,7	12,4	10,9	5,0	9,6	15
16	34,6	21,7	18,8	16,4	14,5	17,1	16
17	10,3	20,1	16,5	18,2	16,5	17,3	17
18	–	16,9	15,8	17,1	22,0	18,3	18
19	–	7,7	8,6	9,3	13,2	10,3	19
≥ 20	–	8,9	18,0	19,6	24,4	19,5	≥ 20
teadmata	3,4	0,6	0,4	1,2	0,8	0,8	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total
mediaan	15	17	17	17	18	17	median
keskmine	15,1	16,8	17,5	17,8	18,3	17,8	mean
standardhälve	1,4	1,9	2,7	3,0	2,8	2,8	standard deviation

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Tabel 26. Partneri vanus esimese seksuaalvahekorra ajal, % (B5)*
Partner's age at first sexual intercourse, % (B5)*

Vanus (aastates)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Age (in years)
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
< 15	7,2	2,6	1,4	0,8	0,3	1,1	< 15
15	14,7	5,8	2,9	1,7	1,1	2,4	15
16	25,6	12,1	7,5	5,6	4,4	6,6	16
17	21,4	17,3	13,5	8,7	6,5	10,1	17
18	11,9	18,7	14,5	11,5	11,2	12,8	18
19	4,9	10,1	9,1	8,2	7,9	8,4	19
≥ 20	4,9	25,7	40,7	46,5	54,7	45,3	≥ 20
ei tea	5,9	6,7	9,5	15,9	12,3	12,0	don't know
teadmata	3,4	1,0	1,0	1,3	1,6	1,4	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total
mediaan	16	18	19	20	21	20	median
keskmine	16,6	18,8	20,2	21,4	21,7	20,9	mean
standardhälve	2,2	3,7	4,2	5,3	5,1	4,9	standard deviation

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Tabel 27. Suhte iseloom esmasseksuaalvahekorra partneriga, % (B6)**Characteristics of the relationship with the first sexual intercourse partner, % (B6)**

Suhte iseloom	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Characteristics of the relationship
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
kohtusime esmakordselt	5,2	8,5	10,8	10,0	10,3	10,0	met first time
olime tuttavad, kuid meil ei olnud eelnevalt suhet (me ei "käinud")	26,6	25,8	26,3	30,0	30,3	28,8	we knew each other earlier, but were not dating
meil oli eelnevalt suhe ("käisime")	65,9	64,9	62,6	59,0	58,8	60,5	we had a steady relationship
teadmata	2,3	0,8	0,3	1,0	0,6	0,7	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	Total

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Tabel 28. Soov olla esmasseksuaalvahekorras, % (B7)**Wish to have first sexual intercourse, % (B7)**

Soov olla seksuaalvahekorras	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Wished to have intercourse
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
soovisin väga	40,1	43,2	42,0	39,3	24,1	34,6	very much
soovisin teatud määral	40,8	39,9	44,8	47,6	55,1	48,8	to a certain extent
ei soovinud, kuid ma nõustusin veenmise peale	8,3	9,0	7,2	7,0	11,9	9,1	I did not, but agreed after persuasion
ei soovinud, kuid teised (keegi muu kui mu partner) survestasid mind	–	0,8	0,9	0,9	0,6	0,7	I did not, but others (not my partner) pressured me
ei soovinud, kuid mu partner survestas mind	5,9	5,3	3,7	3,3	5,1	4,3	I did not, but my partner pressured me
ei soovinud, kuid mu partner sundis mind ähvardustega	0,5	0,1	–	0,3	0,5	0,3	I did not, but my partner forced me to with threats
ei soovinud, kuid mu partner sundis mind vägivaldselt	1,8	0,5	0,9	0,9	2,2	1,3	I did not, but my partner forced me physically
teadmata	2,6	1,2	0,6	0,8	0,6	0,7	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Tabel 29. Esmasseksuaalvahekorra algataja, % (B8)**Initiator of first sexual intercourse, % (B8)**

Esmasseksuaalvahekorra algataja	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Initiator of your first sexual intercourse
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
olin ise rohkem algataja	7,2	6,2	4,0	4,8	1,3	3,5	I was more the initiator
mõlemad ühepalju	42,6	45,3	48,3	43,5	34,1	41,2	both of us equally
partner rohkem	43,9	44,1	43,0	45,7	58,1	49,5	my partner more
ei oska öelda	3,4	3,4	4,2	5,0	5,4	4,8	I don't know
teadmata	2,8	1,0	0,6	1,0	1,1	1,0	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Uuringuaastate võrdluses selgub, et esimese seksuaalvahekorra mediaanvanus on olnud 18 (2004), 17 (2014) ja 17 (2024) eluaastat. Esimese seksuaalvahekorra partneri vanus on samuti veidi noorenenud – mediaanvanus on olnud vastavalt 20 (2004), 20 (2014) ja 19 (2024) eluaastat.

Suhte iseloom esimese seksuaalvahekorra partneriga on väheoluliste muutustega: partneriga eelnevalt suhtes või tuttavad oli 87%, 91%, ja 90% ning esmakordselt kohatud partneriga oli vahekorras 12%, 8% ja 10% vastajatest aastatel 2004, 2014 ja 2024.

Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses selgub, et suurenenud on nende vastajate osakaal, kes soovisid väga olla esimeses seksuaalvahekorras (31% → 41%), ja vähenenud on nende osakaal, kes soovisid seda teatud määral (54% → 45%). Esimeses seksuaalvahekorras olla soovivate osakaal on kokkuvõttes peaaegu samaks jäänud (85% ja 86%). Vähesel määral on vähenenud nende vastajate osakaal, kes enda hinnangul olid esimeses seksuaalvahekorras mittevabatahtlikult: veenmise peale, survestatmise, ähvardamise või vägivalllaga sundimise tõttu (15% → 13%).

Seksuaalkogemused elu jooksul

Seksuaalvahekorra kogemusega vastajatelt uuriti seksuaalpartnerite arvu kohta elu jooksul. Kõige sagedamini (43%) on olnud seksuaalvahekorras 4–10 partneriga, partnerite keskmine arv on 7,6 ning kõige levinum partnerite arv on viis (tabel 30). Kõigist vastajatest 17%-l on elu jooksul olnud 11 või enam seksuaalpartnerit – enim esines seda 35–44-aastaste vastajate hulgas (rohkem kui viiendikul).

Kolmel neljandikul seksuaalvahekorra kogemusega vastajatest on olnud **viimase 12 kuu jooksul üks seksuaalpartner** (tabel 31). Vastajatest 12%-l ei olnud viimase 12 kuu jooksul ühtegi seksuaalpartnerit, vanuserühmade võrdluses esines seda kõige enam igal viiendal 45–59-aastaselt vastajal. Kaks või enam seksuaalpartnerit on olnud pea igal neljandal vastajal kahes nooremas vanuserühmas.

Vastajatelt uuriti **seksuaalvahekordade sageduse kohta viimase aasta jooksul**. Seksuaalvahekordade sagedus on olnud väga erinev, kuid kõige rohkem on neid, kes on seksuaalvahekorras olnud 2–3 korda kuus (tabel 32).

Vastajatest enamikul, kes uuringus osalemise ajal olid abielus või vabas kooselus, ei ole olnud selle kooselu jooksul **paralleelseid seksuaalsuhteid** (tabel 33). Juhuslikke ja/või püsivaid paralleelseid seksuaalsuhteid on olnud 11% vastajatest.

Seksuaalvahekorra kogemusega vastajatest viiendikul (19%) ei ole **viimase 12 kuu jooksul** esinenud ühtegi **seksuaalvahekorraga seotud probleemi**. Ülejäänud vastajatest kõige sagedamini on märgitud orgasmi saamisega seotud probleeme (51%), huvi puudumist seksuaalvahekorra vastu (43%) ja häirivat tupekuivust (31%). Kui üldiselt ei esinenud erinevusi vanuserühmade vahel, siis seksuaalvahekorraga seotud valu ja ärevust on esinenud nooremates vanuserühmades sagedamini (tabel 34).

Üle poole (54%) seksuaalvahekorra kogemusega vastajatest on **hinnanud enda praegust seksuaalsuhet** õnnelikuks (tabel 35). Viiendiku (21%) vastajate arvates pole nad ei õnnelikud ega õnnetud ning 6% vastajatest hindas praegust suhet õnnetuks. Enda suhet on väga õnnelikuks pidanud kõige sagedamini noorima vanuserühma (16–17) vastajad ning neutraalse hinnangu on andnud kõige sagedamini vanima vanuserühma (45–59) vastajad.

Uuringus osalenutest enamik (82%) vastas, et tunneb küsimustikule vastamise hetkel **seksuaalset külgetõmmet** ainult meessugupoole vastu (tabel 36). Nooremate vastajate hulgas on oluliselt rohkem neid, kes valisid vastamiseks mingi muu vastusevariandi.

Uuringus osalejatest enamikul (71%) ei ole olnud elu jooksul **seksuaalkogemusi** (seksuaalvahekorda, pettingut, suudlemist või muud seesugust) **samast soost partneriga** (tabel 37). Pea kolmandikul uuringus osalejatest on aga elus selliseid kogemusi esinenud. Noorematel on olnud seksuaalkogemusi samast soost partneriga oluliselt rohkem kui vanematel.

Uuringus osalejatest 79%-le ei ole **tehtud elu jooksul ettepanekut astuda seksuaalvahekorda raha või muude hüvede eest** (tabel 38). Tervelt viiendikule on elus selliseid ettepanekuid siiski tehtud – rohkem vanematele vanuserühmadele. Enamik on ettepanekust keeldunud, kuid paari protsendi jagu on olnud ka sellega nõustunud.

Tabel 30. Seksuaalpartnerite arv elu jooksul, % (B9)*,**
Lifetime number of sexual partners, % (B9)*,**

Seksuaalpartnerite arv	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Number of sexual partners
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
1	49,4	28,3	13,9	9,7	11,5	14,0	1
2–3	30,7	33,3	20,4	16,1	19,7	20,5	2–3
4–10	13,4	29,5	40,8	45,6	46,7	42,6	4–10
≥ 11	2,8	6,7	19,5	22,6	14,5	16,8	≥ 11
teadmata**	3,6	2,2	5,3	6,0	7,6	6,0	unknown**
kokku	100	100	100	100	100	100	total
mediaan	1	2	5	6	5	5	median
keskmine	2,5	4,1	7,6	9,3	7,5	7,6	mean
standardhälve	3,1	4,7	8,2	10,5	8,6	8,8	standard deviation

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3). ** Seksuaalpartnerite arv 100 või rohkem loetud teadmata vastuste hulka (n = 22). More than 100 sexual partners is considered as missing answer (n = 22).

Tabel 31. Seksuaalpartnerite arv viimase 12 kuu jooksul, % (B10)*
Number of sexual partners during the last 12 months, % (B10)*

Seksuaalpartnerite arv	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Number of sexual partners
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
0	5,9	5,9	4,9	8,7	20,7	12,0	0
1	67,2	70,6	79,7	80,2	69,2	74,7	1
2	14,0	12,3	6,3	4,4	3,5	5,5	2
≥ 3	9,3	10,2	7,8	5,2	3,7	5,8	≥ 3
teadmata	3,6	1,0	1,3	1,6	3,0	2,0	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total
mediaan	1	1	1	1	1	1	median
keskmine	1,4	1,5	1,4	1,2	1,0	1,2	mean
standardhälve	1,8	1,7	1,7	1,0	1,1	1,4	standard deviation

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Tabel 32. Seksuaalvahekorra sagedus viimase 12 kuu jooksul, % (B12)*
Frequency of sexual intercourse during the last 12 months, % (B12)*

Sagedus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Frequency
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
ei ole olnud viimase aasta jooksul	4,9	6,7	5,2	10,3	23,5	13,6	I have not had sexual intercourse during the last year
harvem kui kord kuus	21,7	12,5	12,2	12,4	12,5	12,6	less than once a month
üks kord kuus	7,8	7,7	7,0	11,7	8,1	8,8	once a month
2–3 korda kuus	18,3	19,6	25,4	22,4	20,5	22,0	2–3 times a month
üks kord nädalas	11,9	15,6	20,7	17,7	16,7	17,7	once a week
2–3 korda nädalas	22,0	28,1	23,1	20,2	15,2	19,8	2–3 times a week
4–6 korda nädalas	8,0	6,7	4,3	3,4	1,7	3,4	4–6 times a week
iga päev	1,6	1,8	0,7	0,6	0,4	0,7	every day
teadmata	3,9	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3).

Tabel 33. Paralleelsed seksuaalsuhted praeguse abielu / vaba kooselu jooksul, % (B14)*
Parallel sexual relationships during the present marriage/ cohabitation, % (B14)*

Paralleelsed seksuaalsuhted	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 3255)	Parallel sexual relationships
	16–17 (n = 152)	18–24 (n = 486)	25–34 (n = 564)	35–44 (n = 719)	45–59 (n = 1334)		
ei ole olnud	90,8	94,2	92,2	88,9	83,1	88,0	no
jah, juhuslikke	5,3	3,1	3,5	4,9	8,0	5,6	yes, casual
jah, püsivaid	1,3	1,4	2,8	4,3	6,4	4,5	yes, steady
jah, nii juhuslikke kui püsivaid	2,6	0,2	0,9	1,3	1,6	1,2	yes, casual and steady
teadmata	–	1,0	0,5	0,7	0,8	0,7	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kes on abielus või vabas kooselus (B13). *Respondents who are married or cohabiting (B13).*

Tabel 34. Seksuaalvahekorraga seotud probleemide kogemine viimase 12 kuu jooksul, % (B15)*, **, ***
Experience of problems related to sexual intercourse during the last 12 months, % (B15)*, **, ***

Olukord	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Case
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
huvi puudumine seksuaalvahekorra vastu	32,8	38,6	44,7	41,4	45,8	43,3	lack of interest in having sex
seksuaalvahekord ei ole olnud nauditav	30,2	33,4	33,8	27,7	28,9	30,1	lack of enjoyment in sex
seksuaalvahekorraga on kaasnenum ärevus	33,1	31,1	23,0	15,8	11,6	17,8	feeling of anxiety during sex
seksuaalvahekorra ajal/ järel valu suguelundite piirkonnas	45,5	43,4	33,5	24,7	18,2	26,6	physical pain during/ after sex in the genital region
lha ja erutuse puudumine seksuaalvahekorra ajal	24,8	28,6	34,1	30,7	27,6	29,9	no excitement or arousal during sex
orgasmi puudumine/ sel- leni jõudmine on võtnud häirivalt kaua aega, kuigi on esinenud seksuaalne erutus	59,4	61,0	57,2	50,8	43,1	50,6	not reaching an orgasm/ disturbingly long time to reach an orgasm despite feeling aroused
orgasmi saavutamine soovitud kiiremini	15,2	16,0	13,5	14,7	12,7	13,8	reached orgasm more quickly than would have liked
häiriv tupekuivus	26,9	27,1	30,7	26,4	35,3	30,8	disturbingly dry vagina

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). *Respondents who have had sexual intercourse (B3).* ** Probleem on kestnud vähemalt 3 kuud. *The problem has occurred for at least 3 months.* *** Vastaja võis valida mitu vastust. *Respondent could choose several answers.*

Tabel 35. Hinnang praegusele seksuaalsuhtele, % (B16)*
Assessment of the current sexual relationship, % (B16)*

Hinnang praegusele seksuaalsuhtele	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Assessment of the current sexual relationship
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
väga õnnelik	35,1	31,2	21,6	18,0	12,0	18,3	very happy
pigem õnnelik	24,8	31,4	40,9	37,4	34,0	36,0	quite happy
ei õnnelik ega õnnetu	11,4	14,1	19,1	21,8	23,1	20,7	neither happy nor unhappy
pigem õnnetu	1,3	3,6	6,3	5,2	3,8	4,7	quite unhappy
väga õnnetu	0,5	0,5	0,9	1,4	1,2	1,1	very unhappy
mul ei ole praegu seksuaalsuhet	26,1	18,8	10,8	15,3	25,0	18,5	I do not have a sexual relationship
teadmata	0,8	0,4	0,4	0,9	0,8	0,7	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). *Respondents who have had sexual intercourse (B3).*

Tabel 36. Seksuaalne külgetõmme, % (B19)
Sexual orientation, % (B19)

Seksuaalne külgetõmme	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Sexual orientation
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
ainult meessugupoole vastu	64,6	63,0	74,3	86,0	91,3	81,7	only to men
peamiselt meessugupoole vastu	18,0	21,5	17,9	9,6	5,5	11,7	mostly to men
võrdselt mõlema sugupoole vastu	11,2	10,5	5,1	1,9	0,9	3,6	equally to men and women
peamiselt naissugupoole vastu	4,2	2,3	0,7	0,4	0,1	0,7	mostly to women
ainult naissugupoole vastu	1,3	2,2	0,8	1,0	0,5	0,9	only to women
teadmata	0,8	0,6	1,1	1,0	1,8	1,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 37. Seksuaalkogemused (seksuaalvahekord, petting) samast soost partneriga, % (B20)
Sexual experiences (sexual intercourse, petting) with same sex partner, % (B20)

Seksuaalsed kogemused samast soost partneriga	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Sexual experience with same sex partner
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
ei ole olnud	65,2	55,3	61,6	68,4	83,9	70,8	no
on olnud ühel korral	15,8	18,1	19,1	17,5	9,4	14,9	yes, once
on olnud mitmel korral	18,3	26,0	18,0	12,9	5,6	13,2	yes, several times
teadmata	0,8	0,6	1,2	1,1	1,1	1,1	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 38. Ettepanek seksuaalvahekorraks raha või muude majanduslike hüvede eest, % (B21)
Proposition to have sexual intercourse for money/other economic gain, % (B21)

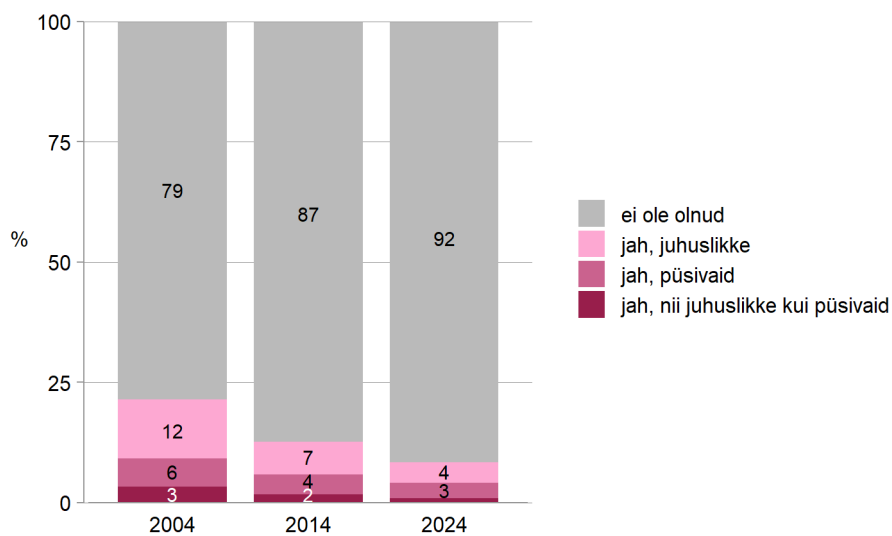
Tehtud ettepanek seksuaalvahekorraks	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Proposition to have sexual intercourse
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
ei	84,2	79,7	80,7	76,7	78,5	78,9	no
jah, kuid olen keeldunud	14,0	19,2	16,1	18,9	17,5	17,6	yes, but I have refused
jah, olen nõustunud ühel korral	0,7	0,7	1,2	1,8	1,7	1,4	yes, and I have agreed on one occasion
jah, olen nõustunud mitmel korral	0,5	0,1	1,5	1,7	1,1	1,2	yes, and I have agreed on several occasions
teadmata	0,5	0,3	0,4	0,9	1,3	0,9	unknown
Kokku	100	100	100	100	100	100	total

Uuringuaastate võrdluses selgub, et seksuaalpartnerite arv elu jooksul on nooremates vanuserühmades vähenenud 2024. aastal võrreldes kahe eelneva uuringuaastaga (16–17-aastaste seas oli seksuaalpartnerite mediaanarv kolmel uuringuaastal vastavalt 2, 2 ja 1 ning 18–24-aastaste seas 3, 3 ja 2). 35–44-aastaste vastajate hulgas on seksuaalpartnerite arv aga suurenenud (mediaanarv vastavalt 4, 5 ja 6).

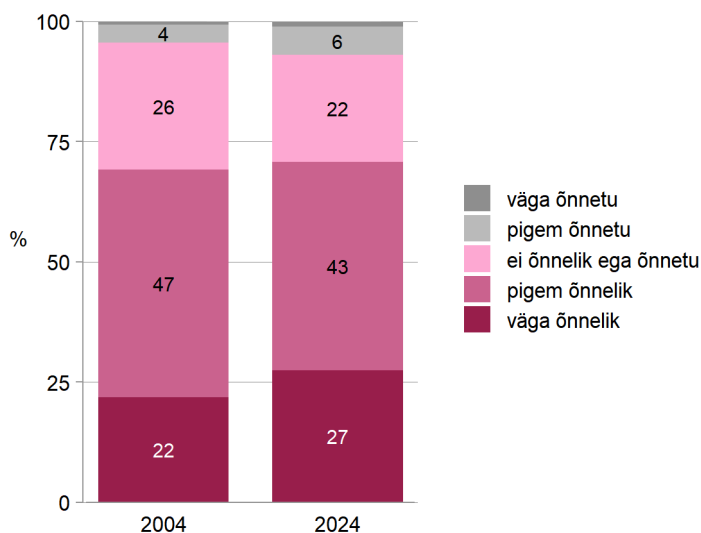
Paralleelseid seksuaalsuhteid kogenute osakaal (praeguse abielu või kooselu jooksul) on kolme uuringuaasta võrdluses vähenenud (joonis 8). Paralleelseid seksuaalsuhteid ei ole olnud vastavalt 79%, 87% ja 92%-l nais-test.

Enda seksuaalsuhet väga õnnelikuks hinnanud vastajate osakaal on kahe uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses suurenenud (22% → 27%) (joonis 9). Suurenenud on aga ka nende vastajate osakaal, kes hindavad seksuaalsuhet pigem või väga õnnetuks.

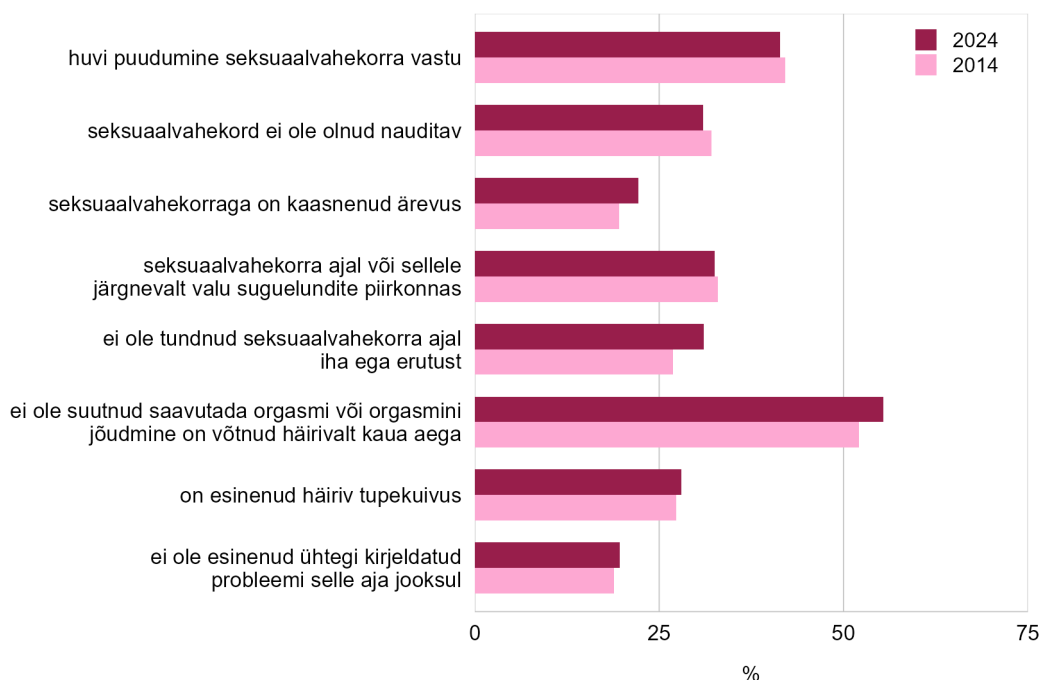
Erinevate seksuaalprobleemide esinemine on kahe uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses enam-vähem samaks jäänud (joonis 10). Veidi enam on esinenud seksuaalvahekorraga kaasnenud ärevust (20% → 22%), iha ja erutuse puudumist (27% → 31%), orgasmi saamise probleeme (52% → 55%) ning häirivat tupekuivust (27% → 28%).

Joonis 8. Paralleelsed seksuaalsuhted praeguse abielu või kooselu jooksul uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

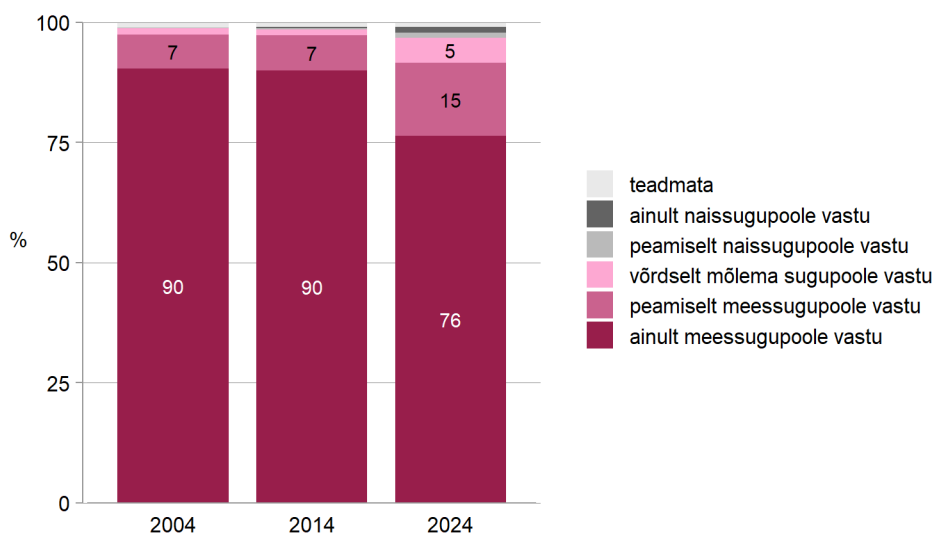
Joonis 9. Hinnang oma seksuaalsuhte õnnelikkusele uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

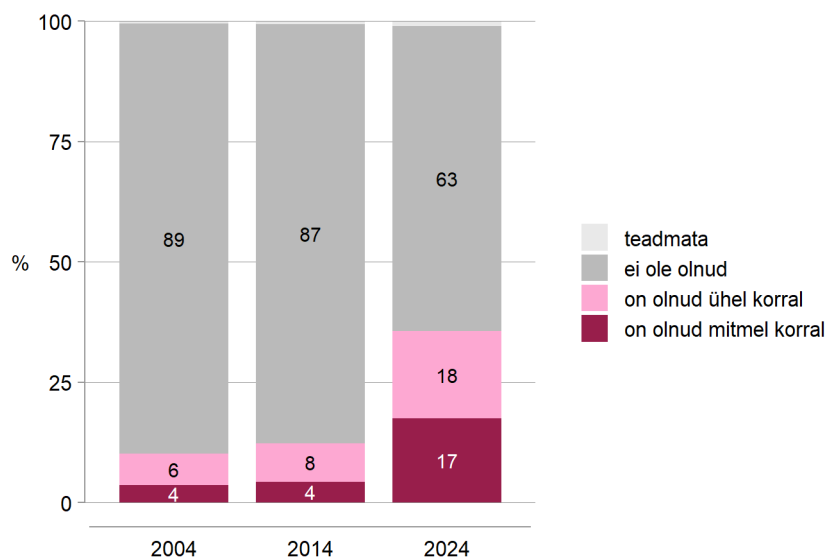
Joonis 10. Seksuaalvahekorraga seotud probleemide esinemine viimase 12 kuu jooksul uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas („jah“ vastanute %, standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Uuringuaastate võrdluses on muutunud hinnang seksuaalsele külgetõmbele: viimasel uuringuaastal on võrreldes kahe varasema uuringuaastaga vähenenud nende osakaal, kes tunnevad seksuaalset külgetõmmet ainult meeste vastu (90% → 90% → 76%). Endiselt väga vähe on neid, kes tunnevad seksuaalset külgetõmmet ainult naiste vastu. Suurenenud on nende vastajate osakaal, kes tunnevad seksuaalset külgetõmmet nii meeste kui naiste vastu (joonis 11).

Sarnaselt on uuringuaastate võrdluses kasvanud seksuaalkogemuste osakaal samast soost partneriga: neid on olnud 10% → 12% → 36% vaadeldaval kolmel uuringuaastal (joonis 12).

Joonis 11. Seksuaalne külgetõmme uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Joonis 12. Seksuaalkogemuste esinemine samast soost partneriga uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (%; standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Märkus: küsimuse sõnastus varieerus, 2004 küsiti seksuaalkogemuste nagu suguühe, oraalseks, petting kohta, 2014 küsiti seksuaalvahekorra ja pettingu kohta ning 2024 küsiti seksuaalvahekorra, erutavate puudutuste, suudluste jm kohta (samast soost partneriga)

Ajas on veidi vähenenud nende naiste osakaal, kellele on tehtud ettepanek astuda seksuaalvahekorda raha või muude majanduslike hüvede eest (tabel 39). Neist, kellele on selline ettepanek tehtud, on enamik kõigil kolmel uuringuaastal siiski keeldunud.

Tabel 39. Ettepanek seksuaalvahekorraks raha/muude majanduslike hüvede eest uuringuaastatel, % (B21)*
Proposition to have sexual intercourse for money/other economic gain in study years, % (B21)*

Ettepaneku tegemine seksuaalvahekorraks	2004*	2014	2024	<i>Proposition to have sexual intercourse</i>
ei	74,8	75,9	79,1	<i>no</i>
jah, kuid olen keeldunud	20,6	21,1	17,7	<i>yes, but I refused</i>
jah, olen nõustunud ühel korral	2,7	1,7	1,3	<i>yes, I agreed once</i>
jah, olen nõustunud mitmel korral	1,2	0,8	1,2	<i>yes, I agreed several times</i>
teadmata	0,7	0,5	0,6	<i>unknown</i>
kokku	100	100	100	<i>total</i>

* Küsimuse sõnastus oli 2004. aastal „Kas Teid on ahvatletud olema suguühtes raha või muude majanduslike hüvede eest?“, 2014. ja 2024. aastal „Kas Teile on tehtud ettepanek astuda seksuaalvahekorda raha või muude majanduslike hüvede eest?“ The wording of the question in 2004 was “Have you been proposed to have sex for money or other economic benefits?”, in 2014 and 2024 “Have you been offered to have sex for money or other economic benefits?”

Nõu ja abi saamine

Kõigist uuringus osalejatest 39% on tundnud **vajadust saada nõu või abi seksuaaleluga seotud küsimustes** – rohkem oli neid nooremate hulgas (tabel 40). Nendest vastajatest pooled (48%) ei ole enda murega viimase 12 kuu jooksul kellegi poole pöördunud (tabel 41). Ülejäänud on **nõu saamiseks pöördunud** enim pereliikme ja/või sõbra poole (30%), tihti on otsitud abi temaatilistelt veebilehtedelt (22%) või sotsiaalmeediast (13%). Küsimuses loetletud asjatundjate hulgast on kõige sagedamini nimetatud naistearsti poole pöördumist (18%).

Tabel 40. Vajadus saada nõu ja abi seksuaaleluga seotud küsimustes, % (B17)
Need to seek help or advice regarding sex life, % (B17)

Vajadus nõu saada	Vanuserühm (aastates) <i>Age group (in years)</i>					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	<i>Need for advice</i>
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah	39,0	52,4	48,0	37,6	28,9	38,5	<i>yes</i>
ei	60,1	47,1	51,0	61,4	69,6	60,3	<i>no</i>
teadmata	0,9	0,5	1,0	1,0	1,5	1,1	<i>unknown</i>
kokku	100	100	100	100	100	100	<i>total</i>

Tabel 41. Pöördumine abi või nõu saamiseks seksuaaleluga seotud küsimustes viimase 12 kuu jooksul, % (B18)*,**
Seeking help or advice regarding sex life during the last 12 months, % (B18)*,**

Spetsialist	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2114)	Specialist
	16–17 (n = 356)	18–24 (n = 510)	25–34 (n = 346)	35–44 (n = 360)	45–59 (n = 542)		
ma ei ole kellegi poole pöördunud	31,2	30,6	40,5	53,6	64,9	48,4	<i>I have not sought any help</i>
pereliige, sõber	54,2	54,3	33,8	20,8	17,5	30,3	<i>a family member or friend</i>
temaatilised veebilehed	32,6	34,3	25,1	20,0	12,0	22,1	<i>thematic web sites</i>
sotsiaalmeedia	32,3	25,3	17,9	8,6	3,3	13,4	<i>social media</i>
eneseabiraamatud/ infovoldikud	3,1	4,9	11,6	7,5	5,4	7,4	<i>self-help books/brochures</i>
eneseabirühmad	–	–	1,2	0,3	0,4	0,5	<i>self-help groups</i>
perearst	1,7	1,4	1,4	0,6	1,3	1,2	<i>family doctor</i>
naistearst	13,5	24,5	21,7	17,2	11,1	17,8	<i>gynaecologist</i>
ämmaemand/õde	0,3	3,9	2,9	1,1	0,2	1,8	<i>midwife/nurse</i>
naha- ja suguhaiguste arst	–	2,0	–	0,3	–	0,4	<i>dermatovenerologist</i>
psühhiaater	0,3	0,6	1,4	0,3	1,1	0,9	<i>psychiatrist</i>
psühholoog	3,7	3,5	6,1	4,4	1,5	3,9	<i>psychologist</i>
seksuaalnõustaja, -terapeut	0,8	1,6	3,5	2,2	0,4	1,9	<i>sexologist/counsellor</i>
noortenõustaja	3,7	4,3	0,3	–	–	1,0	<i>youth sexual health counsellor</i>
muu nõustaja	2,8	1,6	2,6	1,1	0,7	1,5	<i>other counsellor</i>

* Vastajad, kes on kunagi tundnud vajadust/soovi kellegagi rääkida, et saada nõu ja abi seksuaalsusega seotud küsimustes (B17). Respondents who have needed or wished to seek help or advice regarding sex life (B17). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Kahe viimase **uuringu**aasta võrdluses selgub, et veidi on kasvanud nende vastajate hulk, kes on tundnud vajadust või soovi kellegagi rääkida, et saada nõu ja abi seksuaalsusega seotud küsimustes –39% → 44%.

Hoiakud

Uuringus hinnati vastajate hoiakuid **kahe soostereotüüpe testiva väite abil**, mis puudutavad seksuaalsuhte algatamist ja paljude partneritega seotud mainet naistel ja meestel (tabel 42). Enamik (97%) nõustus väitega, et mõlemad partnerid võivad algatada seksuaalvahekorda. Vähesed (6%) leidsid, et seksuaalvahekord peaks toimuma mehe algatusel, kuid selle väitega on rohkem nõustunud vanema vanuserühma vastajad. Pisut rohkem kui pooled vastajatest (vanemad vastajad rohkem kui nooremad) on nõustunud väitega, et suur seksuaalpartnerite arv halvendab naiste mainet, ja vähem kui pooled on nõustunud, et suur seksuaalpartnerite arv halvendab meeste mainet.

Seksuaalsusega seotud väidetest testiti vastajate hoiakuid **raseduse katkestamise, seksuaalse mitmekesisuse ja nõusolekuta seksuaalvahekorra suhtes**. Enamik vastajatest (87%) kõikides uuritud vanuserühmades on olnud nõus, et raseduse katkestamine naise soovil peab olema seadusega lubatud (tabel 42). Selle väitega ei olnud nõus ligi 8% ja erapooletuks jäi 4% vastajatest. Samuti on nõustunud enamik vastajatest (96%), et nõusolekuta seksuaalvahekord on vägistamine. Suhtumises homoseksuaalsetesse inimestesse on olnud nooremad vastajad mõnevõrra sallivamad kui vanemad, sallivust peegeldava väitega siiski ei nõustunud 6% ja erapooletuks jäi 14% vastajatest.

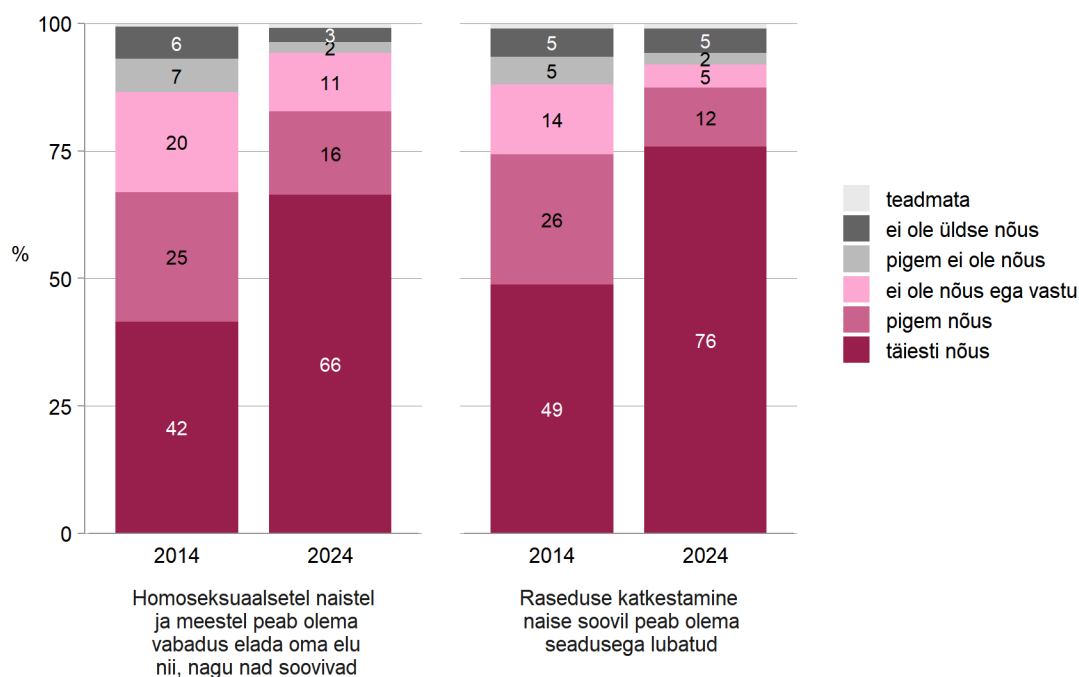
Tabel 42. Seksuaalsuhet ja seksuaalõigusi puudutavate väidetega nõustujate osakaal, % (B22)*
Proportion of respondents who agree with the statements concerning sexual relationship and sexual rights, % (B22)*

Väide	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Statement
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
naine peab ootama, kuni mees algatab seksuaalvahekorra	4,2	3,4	2,5	5,8	10,3	6,4	women must wait until the man initiates sexual intercourse
mõlemad partnerid võivad algatada seksuaalvahekorra	96,8	98,8	98,5	97,1	94,8	96,8	both partners may initiate sexual intercourse
palju seksuaalpartnereid halvendab meeste mainet	41,9	39,3	38,3	42,8	48,3	43,4	having many sexual partners gives a man a bad reputation
palju seksuaalpartnereid halvendab naiste mainet	46,9	44,1	47,7	54,5	58,7	53,0	having many sexual partners gives a woman a bad reputation
raseduse katkestamine naise soovil peab olema seadusega lubatud	86,0	87,8	89,9	85,4	86,0	86,9	a woman must have the legal right to terminate her pregnancy
nõusolekuta seksuaalvahekord on vägistamine	97,7	97,2	97,5	95,3	95,5	96,2	sexual intercourse without consent is rape
homoseksuaalsetel naistel ja meestel peab olema vabadus elada oma elu nii, nagu nad soovivad	82,5	86,4	83,4	80,5	72,7	79,1	homosexual men and women must be free to live their lives as they wish

* Väitega täiesti nõus või pigem nõus olevate vastajate osakaal. *Proportion of respondents who strongly agreed or agreed with the statement.*

Kahe viimase uuringuaasta võrdluses selgub, et suurenenud on nende naiste osakaal, kes on täiesti nõus, et raseduse katkestamine naise soovil peab olema seadusega lubatud (49% → 76%).

Sarnaselt on märkimisväärselt suurenenud nende naiste osakaal, kes on täiesti nõus väitega, et homoseksuaalsetel naistel ja meestel peab olema vabadus elada oma elu nii, nagu nad seda soovivad (42% → 66%) (joonis 13).

Joonis 13. Seksuaalõigusi puudutavate väidetega nõustujate osakaal uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

3. Menstruatsioonidega seotud kogemused

Esimese menstruatsiooni vanus

Vastajate esimese menstruatsiooni (menarhe) keskmine vanus oli 13,1 aastat, mediaanvanus 13 aastat (tabel 43). Vanuserühmade lõikes on märgata vähest menarhe vanuse noorenemist. Sarnaselt paistab silma, et nooremate vanuserühmade vastajate hulgas on olnud enam varast menarhet (menstruatsiooni algamine enne 10. eluaastat) ja vähem hilist menarhet (menstruatsiooni algamine 16-aastaselt ja hiljem). Väga väikesel osal (n = 8) 16-aastastest ja vanematest uuritavatest ei ole olnud ühtegi menstruatsiooni.

Tabel 43. Esimese menstruatsiooni vanus, % (H3)
Age at first menstruation, % (H3)

Vanus (aastates)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Age (in years)
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
< 10	1,1	0,7	0,3	0,2	0,3	0,3	< 10
10	4,6	2,6	1,7	1,3	1,2	1,6	10
11	16,9	12,8	9,6	10,0	6,2	9,2	11
12	32,2	27,0	26,1	15,3	19,2	21,1	12
13	23,1	28,3	26,5	25,2	23,9	25,3	13
14	11,6	13,9	16,5	22,2	20,0	18,8	14
15	3,1	4,8	7,2	10,1	10,2	8,6	15
≥ 16	0,8	2,9	6,1	7,3	8,0	6,5	≥ 16
ei ole olnud menstruatsioone	0,3	0,3	0,1	0,1	–	0,1	I have not had any menstruations
teadmata	6,4	6,7	6,0	8,2	11,0	8,5	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total
mediaan	12	13	13	13	13	13	median
keskmine	12,3	12,7	13,0	13,3	13,4	13,1	mean
standardhälve	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	standard deviation

Menstruatsiooniga seotud kaebused

2024. aastal uuriti esmakordselt **menstruatsiooniga seotud kaebuste** kohta. Vastajatest rohkem kui kolmveerandil on esinenud menstruatsiooniga seotud kaebusi, rohkem on esinenud kaebusi noorematel (alla 35-aastastest) vastajatel (tabel 44).

Naistelt, kellel esinesid menstruatsiooniga seotud kaebused, uuriti, kui sageli on need kaebused põhjustanud **koolist, töölt või sotsiaalsetelt koosviibimistelt eemale** jäämist. Vastajatest koguni 43% vastas, et seda on mõnikord või tihti juhtunud – enim on selliselt vastanud kahes nooremas vanuserühmas (tabel 45). Eemale jäämise põhjusena nimetati kõige sagedamini **tugevat menstruatsioonivalu** (rohkem kui kolmveerand vastajatest), seejärel **vererohkeid menstruatsioone** (pooled vastajatest) ja **väsimust** (kolmandik vastajatest) (tabel 46). Nii **iiveldust** kui ka **meeleolu kõikumist** nimetas põhjusena iga viies vastaja. Enim on neid kaebusi nimetanud eemalejäämise põhjusena 16–24-aastased vastajad.

Tabel 44. Menstruatsiooniga seotud kaebuste esinemine, % (H4)*
Medical complaints concerning menstruation, % (H4)*

Kaebuste esinemine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5070)	Presence of complaints related to menstruation
	16–17 (n = 856)	18–24 (n = 912)	25–34 (n = 681)	35–44 (n = 892)	45–59 (n = 1729)		
jah	81,8	86,8	81,2	77,6	73,1	78,1	yes
ei	18,1	12,8	18,8	22,1	26,4	21,6	no
teadmata	0,1	0,3	0,0	0,3	0,5	0,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on olnud menstruatsioon (H3). Respondents who have had periods (H3).

Tabel 45. Menstruatsiooniga seotud kaebuste tõttu töölt/koolist/sotsiaalsetelt koosviibimistelt eemale jäämine, % (H5)*
Being absent from school/ work/ social gatherings due to menstrual complaints, % (H5)*

Sagedus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4001)	Frequency
	16–17 (n = 700)	18–24 (n = 792)	25–34 (n = 553)	35–44 (n = 692)	45–59 (n = 1264)		
jah, tihti	16,3	16,2	7,6	8,2	6,8	9,1	yes, often
jah, mõnikord	39,6	43,3	38,3	29,2	31,6	34,4	yes, sometimes
harva	25,7	24,5	28,6	26,0	22,1	25,0	rarely
ei ole	18,0	15,9	25,3	36,6	39,2	31,3	no
teadmata	0,4	0,1	0,2	0,0	0,4	0,2	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on olnud olnud menstruatsiooniga seotud kaebusi (H4). Respondents who have experienced medical complaints concerning menstruation (H4).

Tabel 46. Töölt / koolist / sotsiaalsetelt koosviibimistelt eemale jäämise põhjus, % (H6)*, **
Reason for being absent from school / work / gatherings, % (H6)*, **

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2851)	Reason
	16–17 (n = 571)	18–24 (n = 665)	25–34 (n = 412)	35–44 (n = 439)	45–59 (n = 764)		
tugev menstruatsioonivalu	88,8	93,4	92,2	82,2	67,4	82,5	severe menstrual pain
vererohke menstruatsioon	46,2	45,0	37,9	47,6	66,1	50,2	heavy menstrual bleeding
iiveldus/oksendamine	32,6	32,2	26,5	16,6	10,3	20,6	nausea/vomiting
väsimus	59,2	54,0	43,2	24,6	12,2	32,2	tiredness
meeleolu kõikumine	44,3	37,6	27,4	15,5	6,9	21,1	mood swings
muu	4,4	3,3	4,6	3,2	2,5	3,4	other

* Vastajad, kellel on olnud olnud menstruatsiooniga seotud kaebusi (H4) ja kes on nende tõttu eemale jäänud (H5). Respondents who have been absent from school/ work/ social gatherings due to menstrual complaints (H6). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondents could choose several answers.

4. Naistearsti külastamine

Naistearsti külastamise kogemus

Uuringus osalenud naistest 89% (n = 4844) on külastanud naistearsti (tabel 47).

Ligi pooled (47%) **naistearsti külastanutest on hinnanud esimest külastust** väga positiivseks või pigem positiivseks. Selgelt ilmneb suundumus, mille kohaselt nooremad vastajad on vanematest oluliselt rohkem naistearsti külastust väga positiivseks hinnanud. Väga negatiivseks või pigem negatiivseks on esimest külastust hinnanud kokku kuuendik vastajatest (17%) (tabel 48).

Naistearsti külastanud vastajatest 90% on teinud seda **viimase viie aasta jooksul** (tabel 49).

Tabel 47. Vanus esimesel naistearsti külastusel, % (D1)
Age at the first gynaecological visit, % (D1)

Vanus (aastates)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Age (in years)
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
< 15	11,2	10,6	12,2	9,3	6,2	9,0	< 15
15	10,0	9,1	10,1	11,2	6,6	9,0	15
16	8,3	12,2	17,2	13,6	13,2	13,8	16
17	4,3	12,0	9,2	15,2	13,5	12,5	17
18	-	11,4	14,0	16,5	21,7	16,6	18
19	-	7,8	10,4	8,0	11,3	9,4	19
≥ 20	-	9,0	21,4	20,9	21,9	19,0	≥ 20
ei ole kunagi käinud	64,4	25,7	2,6	1,6	0,5	6,9	I have never visited a gynecologist
teadmata	1,8	2,2	2,9	3,8	5,1	3,8	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 48. Hinnang esimesele naistearsti külastusele, % (D2)*
Rating of the first visit to a gynaecologist, % (D2)*

Hinnang	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5068)	Assessment
	16–17 (n = 325)	18–24 (n = 724)	25–34 (n = 702)	35–44 (n = 943)	45–59 (n = 1868)		
väga positiivne kogemus	39,4	32,3	21,8	15,7	9,4	16,6	very positive experience
pigem positiivne kogemus	29,5	33,4	34,6	32,1	25,1	30,0	rather positive experience
ei positiivne ega negatiivne kogemus	16,3	16,0	18,2	20,0	27,6	22,1	neither positive nor negative experience
pigem negatiivne kogemus	6,2	9,5	10,4	12,2	15,5	12,7	rather negative experience
väga negatiivne kogemus	1,5	3,3	4,1	3,7	5,6	4,5	very negative experience
ei mäleta	2,2	2,8	8,3	13,3	12,7	10,7	I don't remember
teadmata	4,9	2,6	2,6	3,0	4,2	3,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

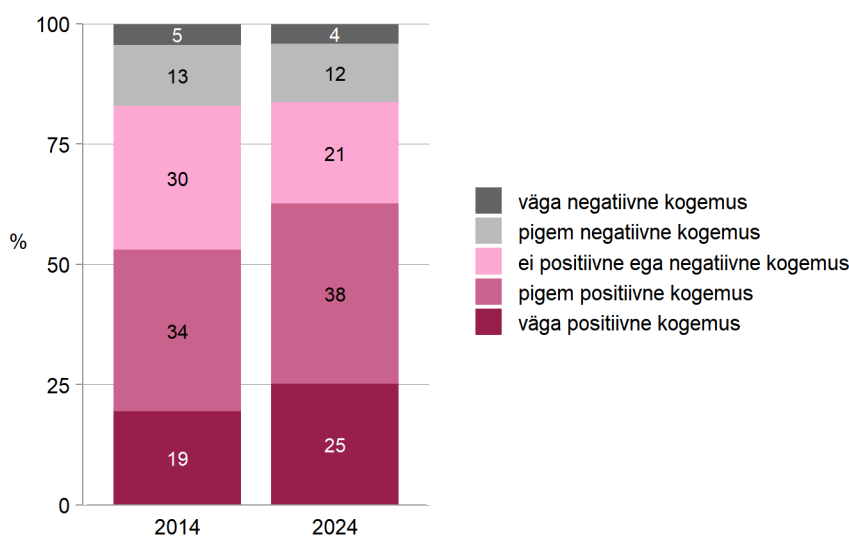
* Vastajad, kes on külastanud naistearsti (D1). *Respondents who have visited a gynaecologist (D1).*

Tabel 49. Naistearsti külastamine viimase viie aasta jooksul, % (D3)*
Gynaecological visit during the past five years, % (D3)*

Naistearsti külastamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5068)	Gynaecological visit
	16–17 (n = 325)	18–24 (n = 724)	25–34 (n = 702)	35–44 (n = 943)	45–59 (n = 1868)		
jah	88,0	92,3	91,9	90,6	87,0	89,6	yes
ei	7,1	4,1	5,0	6,3	8,5	6,7	no
teadmata	4,9	3,6	3,1	3,2	4,5	3,7	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kes on külastanud naistearsti (D1). *Respondents who have visited a gynaecologist (D1).*

Uuringuaastate 2014 ja 2024 võrdluses selgub, et suurenenud on nende vastajate hulk, kes on oma esimest naistearsti külastust hinnanud väga positiivseks (19% → 25%) või pigem positiivseks kogemuseks (34% → 38%) (joonis 14).

Joonis 14. Hinnang esimesele naistearsti külastusele uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Takistused ja rahulolu

Vastajatelt küsiti tervishoiupoliitiliselt mõjutatavate takistuste kohta naistearstile pöördumisel. Üle poole (58%) vastajatest ei ole küsimuses nimetatud **takistusi naistearsti vastuvõtule pöördumisel** kogenud (tabel 50). Kõige sagedamini (kolmandik vastajatest) on kogetud takistusena pikka ootejärjekorda, seejuures alla 25-aastased naised tõid seda välja 2–3 korda vähem kui vanemad vastajad. Mõne protsendi jagu vastajaid on märkinud takistuseks ka keerulise vastuvõtule registreerumise, naistearsti kauguse oma elukohast, majanduslikud takistused ja ravikindlustuse puudumise. COVID-19 pandeemiaga seonduvalt on naistearstile pöördumisel takistusi kogenud alla 3% vastajatest. Kommentaarina on välja toodud lisaks ka vastajast endast lähtuvaid takistusi – kõige sagedamini hirmu, ärevust ja kartust naistearsti külastamise ees (n = 39), eelnevaid ebameeldivaid kogemusi (n = 12), naissoost või eestikeelse arsti puudumist piirkonnas, probleemi lahendada oskavate sõbralike ja usaldusväärsete arstide vähesust. Nimetati ka enda kiiret elutempot, ajapuudust ning lapsehoiuvõimaluse puudumist arsti külastuse ajaks. Mõnel korral nimetati takistusena, et naistearst on siirdunud tööle tasulisse vastuvõttu. Vene emakeelega vastajate hulgas leidis neid, kelle hinnangul on pöördumist takistanud see, et ei ole piisavalt kompetentseid naistearste ja et naistearst ei räägi vene keelt.

Tabel 50. Takistused naistearsti vastuvõtule pöördumisel viimase viie aasta jooksul, % (D5)*
Obstacles to accessing gynaecological appointments in the past five years, % (D5)*

Takistus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Obstacle
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
mul ei ole olnud takistusi naistearsti poole pöördumisel	39,6	54,0	62,6	59,0	56,8	57,6	I have not had any obstacles
naistearsti vastuvõtule on pikk ootejärjekord	6,8	15,8	24,5	30,4	33,6	27,6	the waiting list for an appointment was long
naistearsti vastuvõtule registreerumise protseduur on keeruline	3,6	2,8	3,5	3,8	4,6	3,9	the procedure for making an appointment was complicated
naistearst asub minu elukohast kaugel ja/ või on transpordivõimalused halvad	2,6	5,5	5,7	4,9	4,7	5,0	the gynecologist is located a long way away from where I live and/or the transport connection is bad
majanduslikud takistused (visiiditasu, transport jne on kallid)	1,3	4,2	5,4	2,4	1,7	3,0	economic barriers (the appointment fee, transport etc. is expensive)

Takistus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Obstacle
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
mul ei ole ravikindlustust	0,1	2,3	3,6	2,6	0,8	2,0	I do not have national health insurance
COVID-19 pandeemiaga seotud piirangud	0,5	1,6	2,9	4,6	2,1	2,8	restrictions due to the COVID-19 pandemic
mul ei ole olnud põhjust külastada naistearsti	47,1	24,1	8,0	5,6	5,9	10,2	I have not needed to visit a gynaecologist
teised takistused	2,1	3,5	2,2	2,0	0,9	1,8	other obstacles

* Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

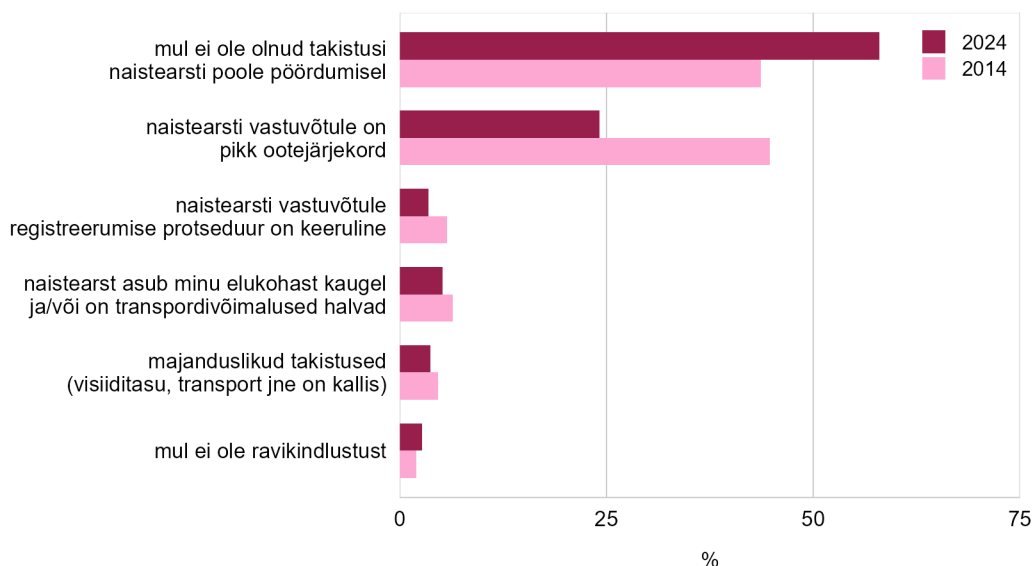
Viimase naistearsti külastusega seotud erinevate külgedega (tabel 51) seotud rahulolu hindasid vastajad 5-pallisel skaalal (1 – väga rahul, 2 – pigem rahul, 3 – ei rahul ega rahulolematu, 4 – pigem rahulolematu, 5 – väga rahulolematu). Naistearsti külastamise erinevate külgedega on olnud rahul rohkem kui 90% vastajatest, sellest vidi väiksem on olnud rahulolu selgituste andmisega ja patsiendi valikute arvestamisega arsti poolt. Nooremad vastajad on olnud veidi vähem rahul kui vanemad.

Tabel 51. Rahulolu (väga või pigem rahul) viimase naistearsti külastuse erinevate külgedega, % (D4)*
Satisfaction (very or fairly satisfied) with different aspects of the last gynaecological visit, % (D4)*

Erinevad küljed	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4078)	Different aspects
	16–17 (n = 286)	18–24 (n = 668)	25–34 (n = 645)	35–44 (n = 854)	45–59 (n = 1625)		
sõbralikkus	87,8	86,7	88,5	91,8	93,0	90,9	friendliness
asjatundlikkus	90,6	87,9	91,0	93,2	94,3	92,5	competence
usaldusväärsus	85,7	86,8	89,6	91,9	92,7	91,1	reliability
visiidi kestus	89,9	88,8	90,1	91,0	91,0	90,5	length of the visit
selgituste andmine	81,5	81,3	83,3	87,4	90,3	86,8	clarifications given
väärikas kohtlemine	91,6	86,1	91,2	92,0	92,4	91,3	respectful treatment
minu valikutega arvestamine	89,5	84,0	86,4	90,2	89,6	88,4	respect for my choices

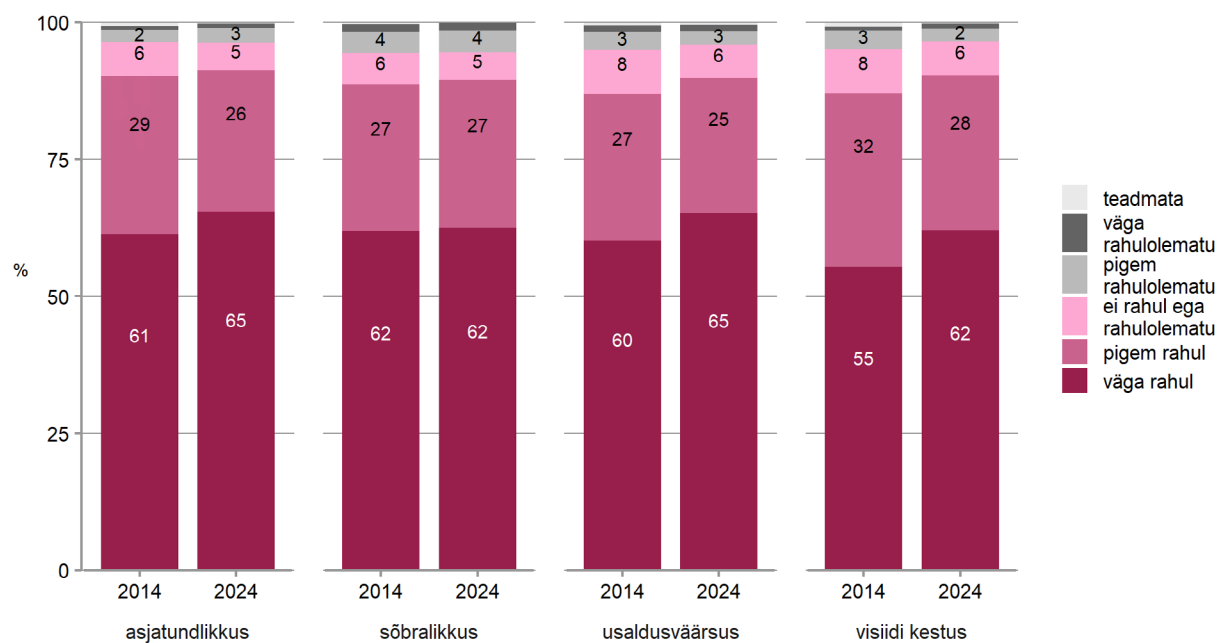
* Vastajad, kes on külastanud naistearsti viimase 5 aasta jooksul (D3). Respondents who have visited a gynaecologist during the last 5 years (D3).

Kahe uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses selgub, et kasvanud on nende vastajate osakaal, kes mingeid takistusi ei ole kogenud (44% → 58%). Pea kaks korda on vähenenud nende vastajate hulk, kes on kogenud pikka ooteaega; vähenenud on ka registreerumise keerukusest, kehvadest transpordivõimalustest jm põhjustest tingitud takistuste kogemine (joonis 15).

Joonis 15. Takistuste kogemine naistearsti vastuvõtule pöördumisel viimase viie aasta jooksul uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas („jah“ vastanute %, standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Rahulolu naistearsti külastamise kõikide uuritud külgedega on pigem kasvanud, seda kõige rohkem visiidi kestuse osas (joonis 16).

Joonis 16. Rahulolu naistearsti viimase külastuse erinevate aspektidega uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas* (% standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

*Vastajad, kes on viimase 5 aasta jooksul külastanud naistearsti

5. Rasedusest hoidumisega seotud kogemused

Rasestumisvastaste meetodite kasutamine

Esimeses seksuaalvahekorras ei ole kasutanud ühtegi rasedust vältivat meetodit kokku peaaegu veerand uuritavatest. Vanemas vanuserühmas on neid olnud kolm korda rohkem kui kõige nooremas vanuserühmas. Kõige sagedamini (kokku pooltel juhtudel) on esimeses seksuaalvahekorras kasutatud **kondoomi** (tabel 52), seda märgatavalt sagedamini nooremate vastajate hulgas – peaaegu kaks kolmandikku 16–34-aastastest, samas üks kolmandik 45–59-aastastest vastajatest. Väga tõhusatest meetoditest on olnud enim kasutusel **hormonaalne meetod** (pill, plaaster, tuperõngas) – kokku 14% kõikidest uuritavatest. Sama palju nimetati ebatõhusate meetodite hulka **kuuluvat katkestatud suguühet** (pea sama palju kõikides vanuserühmades) ja **kalendrimetodit**, mille kasutajaid oli kokku 6% (enim vanimas vanuserühmas). Nooremad vastajad on vanematest märgatavalt rohkem märkinud, et nad kasutasid esimese seksuaalvahekorra järel **SOS-pille**. Vanemates vanuserühmades on mainitud emakasiseste meetodite kasutamist esimeses seksuaalvahekorras, mis on ebausutav ja lubab arvata, et need vastajad ei pidanud silmas siiski esimest seksuaalvahekorda. Umbes 4% (n = 174) seksuaalvahekorra kogemusega vastajatest ei ole valinud ühtegi meetodit. Tulemuste interpreteerimisel tuleb arvestada, et vastaja võis kasutada samaaegselt ka mitut erinevat meetodit. Kaks kolmandikku (n = 3495) vastajatest on kasutanud vaid üht meetodit. Ligi kümnendik vastajatest on esimeses seksuaalvahekorras kasutanud **topeltmeetodit**, st märkinud esimeses seksuaalvahekorras kasutusel olnud meetodiks nii kondoomi kui ka hormonaalse meetodi või emakasisese vahendi. Topeltmeetodi kasutajaid oli mõnevõrra vähem noorimas ja vanimas vanuserühmas.

Tabel 52. Rasestumisvastane meetod esimese seksuaalvahekorra ajal, % (E1)*,**
Contraceptive method during first sexual intercourse, % (E1)*,**

Rasestumisvastane meetod	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Contraceptive method
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
ei kasutanud midagi	11,6	13,0	11,2	20,1	36,5	23,3	I did not use a contraceptive
hormonaalne meetod (pill, plaaster, tuperõngas)	9,0	14,3	17,4	17,6	10,4	14,4	a hormonal method (pill, patch, vaginal ring)
depoosüst (Depo-Provera)	–	–	0,1	0,1	0,3	0,2	a hormonal depo injectable (Depo-Provera)
hormooni sisaldav emakasisene süsteem (hormoonspiraal)	–	0,6	0,9	2,8	6,5	3,5	a hormonal intrauterine system (hormonal coil)
vaske sisaldav emakasisene vahend (vaskspiraal)	–	0,1	0,4	1,3	6,1	2,8	an intrauterine device containing copper (copper coil)
kondoom	73,6	71,1	73,3	56,1	29,5	51,9	condom
spermitsiidid (spermatooside hävitavad tupekuulid ja -kreemid)	–	–	–	0,1	0,8	0,3	spermicides (vaginal ovules, creams)
nahaalne implantaat	0,3	0,5	0,6	–	0,1	0,2	subcutaneous implants
kalendrimetod (ohtlike päevade arvestamine ise või äppi kasutades)	5,7	3,7	2,0	3,1	10,0	5,6	rhythm method (calculating "risky" days yourself or using an app)
katkestatud suguühet (mees ei lase spermat tuppe)	15,5	13,7	10,5	10,7	19,8	14,5	withdrawal (the man does not let the sperm into the vagina)
tupeloputus pärast seksuaalvahekorda	3,6	1,8	1,3	1,3	2,9	2,0	vaginal douching after intercourse
vahekorrajärgsed tabletid (SOS-pillid)	14,2	11,9	7,0	4,4	3,6	5,7	emergency contraceptive pills (SOS-pills)
mingi muu meetod	–	–	–	0,1	–	0,0	some other method
ei mäleta	0,3	0,6	1,3	2,6	3,6	2,4	do not remember

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Peaaegu kolmandik kõikidest uuritavatest ei ole kasutanud **viimases seksuaalvahekorras** ühtegi rasestumisvastast meetodit – vanimas vanuserühmas on mittekasutajate osakaal pea neli korda suurem kui noorimate hulgas. Kõige enam – ligi viiendiku vastajate poolt – on kasutatud **kondoomi**. Kondoomi on märgitud neli korda sagedasemini noorimate vastajate hulgas võrreldes vanima vanuserühmaga (tabel 53). Sageduselt järgmisena on kasutatud **hormonaalseid meetodeid** (pill, plaaster, tuperõngas), mida on kõige enam, pea kolmandik, kasutanud 18–24-aastased. Kolmandal kohal on hormooni sisaldav **emakasisene** süsteem, mille kasutajate hulk tõuseb vanusega. Ebatõhusatest meetoditest on enim nimetatud **katkestatud vahekorda** (kokku iga kümnes vastaja), millele järgneb **kalendrimeetod** ja vaid mõne üksiku protsendiga tupeloputus. SOS-pilli on enim kasutanud kõige nooremad vastajad. Ka siin tuleb arvestada, et kasutusel võis olla mitu meetodit – topeltmeetodit kasutas kokku 3% vastajatest, enam noorimas (7%) ja vähem vanimas vanuserühmas (1%).

Tabel 53. Rasestumisvastane meetod viimase seksuaalvahekorra ajal, % (E2)*, **
Contraceptive method during last sexual intercourse, % (E2)*, **

Rasestumisvastane meetod	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 4584)	Contraceptive method
	16–17 (n = 387)	18–24 (n = 775)	25–34 (n = 696)	35–44 (n = 932)	45–59 (n = 1794)		
ei kasutanud midagi	10,9	16,8	23,1	26,5	39,8	29,4	<i>I did not use a contraceptive</i>
hormonaalne meetod (pill, plaaster, tuperõngas)	21,4	27,9	18,1	13,0	7,9	13,9	<i>a hormonal contraceptive (pills, patch, vaginal ring)</i>
depoosüst (Depo-Provera)	–	–	0,1	–	0,3	0,2	<i>a hormonal depo injectable (Depo-Provera)</i>
hormooni sisaldav emakasisene süsteem (hormoonspiraal)	2,1	6,6	8,6	14,6	16,9	13,0	<i>an hormonal intrauterine system (hormonal coil)</i>
vaske sisaldav emakasisene vahend (vaskspiraal)	0,5	0,5	2,0	3,0	3,8	2,8	<i>an intrauterine device containing copper (copper coil)</i>
kondoom	53,7	36,4	29,2	24,2	13,9	23,3	<i>condom</i>
spermitsiidid (spermatooside hävitavad tupekuulid ja -kreemid)	–	–	–	0,2	0,8	0,4	<i>spermicides (vaginal ovules, creams)</i>
nahaalne implantaat	0,8	2,7	1,7	0,6	0,2	0,9	<i>subcutaneous implants</i>
steriliseerimine (naise)	–	–	0,3	1,9	4,0	2,1	<i>female sterilization</i>
steriliseerimine (mehe)	–	–	–	1,3	0,8	0,7	<i>male sterilization</i>
kalendrimeetod (ohtlike päevade arvestamine ise või äppi kasutades)	3,4	5,0	5,3	5,4	3,2	4,5	<i>rhythm method (counting "risky" days yourself or using an app)</i>
katkestatud suguühe (mees ei lase spermat tuppe)	11,6	13,0	18,5	13,1	6,3	11,7	<i>withdrawal (the man does not let the sperm into the vagina)</i>
tupeloputus pärast seksuaalvahekorda	2,3	1,2	0,9	1,0	1,2	1,1	<i>vaginal douching after intercourse</i>
vahekorrajärgsed tabletid (SOS-pillid)	7,8	3,4	0,9	1,1	1,0	1,4	<i>emergency contraceptive pills (SOS-pills)</i>
ei mäleta	0,8	0,4	0,3	0,5	1,5	0,8	<i>do not remember</i>

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). Respondents who have had sexual intercourse (B3). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

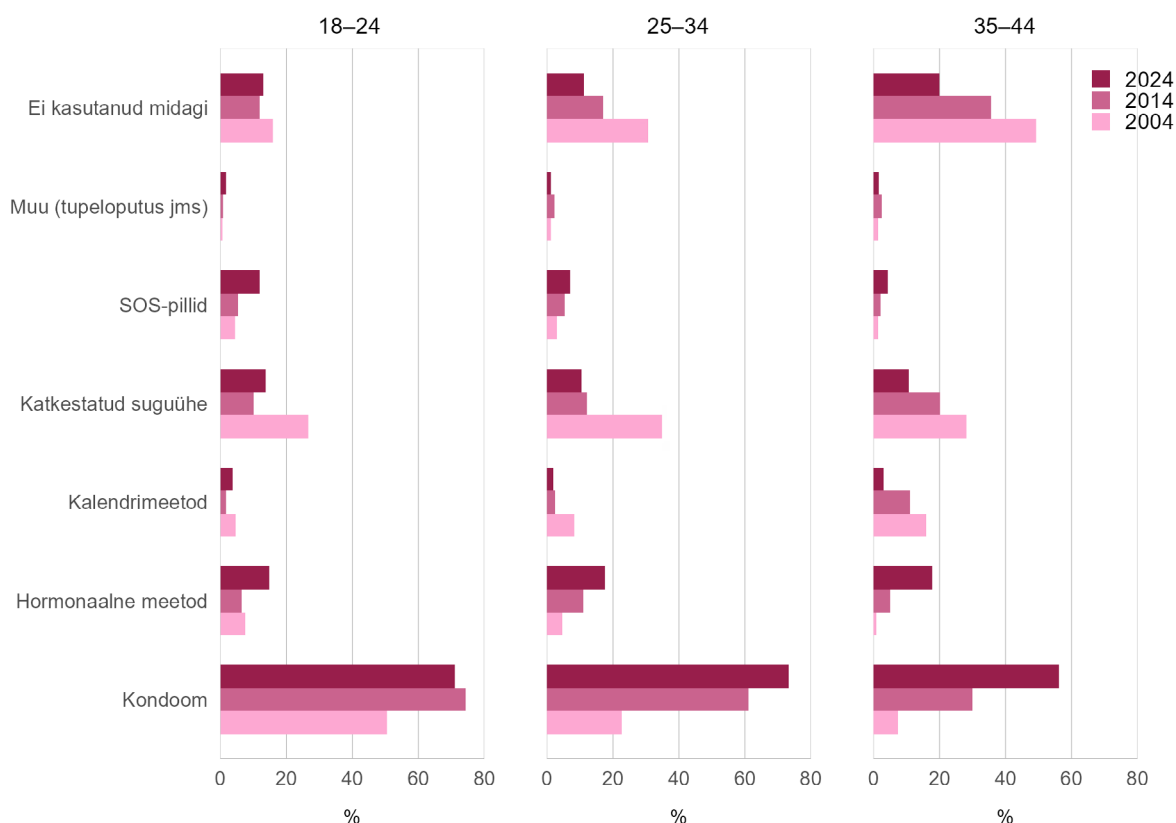
Viimases seksuaalvahekorras **rasestumisvastase meetodi mittekasutamise põhjusena** on märkinud neljandik vastajatest, et soovis rasestuda või oli juba rase (tabel 54). Sama suur hulk vastajatest on märkinud põhjuseks, et paarisuhtes esines mehe- või naisepoolne viljatuse. Nimetatud põhjused on vanuserühmiti väga erineva osakaaluga: viljatuse probleemi on nimetanud märgatavalt sagedamini üle 35-aastased vastajad, seevastu raseduse soovi või rasedust kõige sagedamini 25–34-aastased vastajad. Siiski, ka ligi pooled 35–44-aastastest vastajatest on märkinud, et nad ei kasutanud rasestumisvastast meetodit, kuna soovisid rasestuda või olid juba rasedad. Kõige noorem vanuserühm on teistest enam toonud põhjusena välja partneri soovimatust kasutada rasestumisvastast vahendit ning teabe või meetoditele ligipääsu puudumist. Kõige vanemas vanuserühmas on olnud kolmandikul juhtudel rasestumisvastase meetodi mittekasutamise põhjuseks menopaus.

Tabel 54. Viimases seksuaalvahekorras rasestumisvastase meetodi mittekasutamise peamine põhjus, % (E3)*,**
Main reason for not using contraception during last sexual intercourse, % (E3)*,**

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1406)	Reason
	16–17 (n = 41)	18–24 (n = 126)	25–34 (n = 155)	35–44 (n = 237)	45–59 (n = 675)		
soovisin rasestuda	4,4	13,6	39,1	36,1	8,1	20,7	<i>I wanted to get pregnant</i>
olen/olin rase	–	5,3	16,8	4,8	0,3	4,5	<i>I am/was pregnant</i>
imetasin alla kuue- kuust last rinnaga	–	–	2,5	1,6	0,1	0,9	<i>I was breastfeeding a less than 6-month-old baby</i>
mul ei ole/olnud teavet/ligipääsu ra- sestumisvastastele meetoditele	13,3	6,1	1,2	1,6	0,5	1,3	<i>I do/ did not have informa- tion about/ access to a cont- rceptive method</i>
kartsin rasestumis- vastaste meetodite kõrvaltoimeid	–	8,3	7,5	3,2	2,4	3,8	<i>I was afraid of the side effects of contraceptive methods</i>
partner ei soovinud/ lubanud kasutada	28,9	7,6	2,5	2,8	2,2	2,9	<i>my partner didn't want/ didn't allow me to use cont- rception</i>
usulistel põhjustel	2,2	–	0,6	0,8	–	0,3	<i>for religious reasons</i>
mina/partner ei saa lapsi	2,2	5,3	3,7	23,0	31,6	22,9	<i>I am /my partner is infertile</i>
partner oli minuga samast soost	11,1	19,7	3,1	3,2	0,8	3,0	<i>my partner was the same sex as me</i>
mul ei olnud rahalistel põhjustel võimalik rasestumisvastast vahendit kasutada	2,2	1,5	–	0,8	0,4	0,5	<i>I was not able to use any contraceptive method for financial reasons</i>
menopaus**	–	–	–	0,8	33,4	17,3	<i>menopause</i>
muu põhjus	28,9	22,0	17,4	15,5	10,9	14,0	<i>other reason</i>
teadmata	6,7	10,6	5,6	6,0	9,2	7,8	<i>unknown</i>
kokku	100	100	100	100	100	100	<i>total</i>

* Vastajad, kes ei kasutanud viimases seksuaalvahekorras rasestumisvastaseid meetodeid (E2). *Respondents who did not use contraceptive methods during the last sexual intercourse (E2).* ** Koostatud vastusevariandile „muu põhjus“ antud vastuste alusel. *Compiled on the basis of the answers given to the answer option “other reason”.*

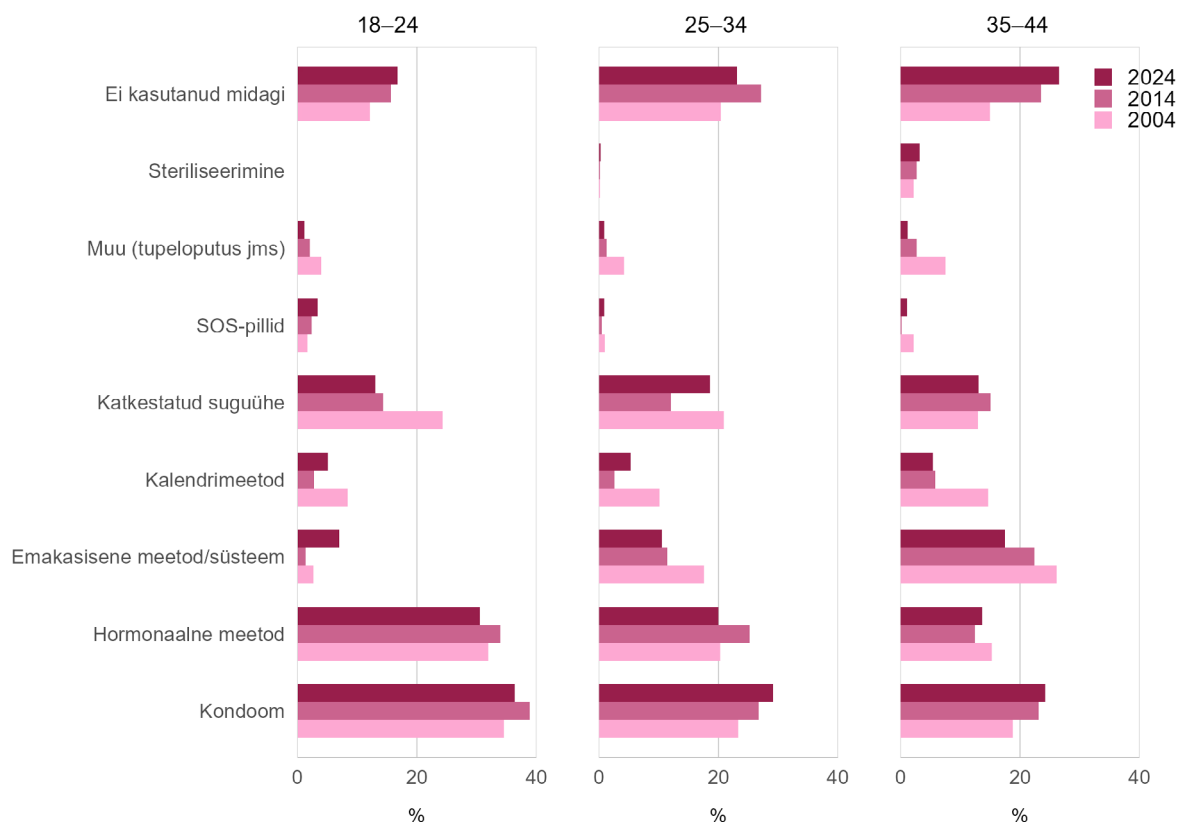
Uuringuaastate võrdluses selgub, et noorimas vanuserühmas (18–24-aastased) on **esimeses seksuaalvahekorras** kõige sagedamini kasutatav rasestumisvastane meetod läbi uuringuaastate olnud kondoom (joonis 17). Võrreldes 2004. aastaga on katkestatud suguühete kasutamine vähenenud kahekordselt. Samaks on jäänud nende vastajate osakaal, kes esimeses seksuaalvahekorras ühtegi meetodit ei kasutanud. Suured muutused on aga täheldatavad kahes vanemas vanuserühmas (25–34-aastased ja 35–44-aastased) ning eriti märgatavad on need esimese ja teise uuringuaasta võrdluses. Nimelt, lisaks kondoomi kasutamise jätkuvalle tõusule on oluliselt vähenenud nende naiste osakaal, kes esimeses seksuaalvahekorras midagi rasestumisest hoidumiseks ei kasutanud. Kui 2004. aastal kolmandik 25–34-aastastest ja pooled 35–44-aastastest uuritavatest ei kasutanud rasestumisvastaseid meetodeid, siis viimasel uuringuaastal esines neid vastavalt kümnendik ja viiendik. Sarnane suundumus on jälgitav kahes vanemas vanuserühmas ka vähetõhusate meetodite osas. Näiteks kui katkestatud suguühete kasutati 2004. aastal neis vanuserühmades kõigist meetoditest kõige sagedamini (umbes kolmandik vastajatest), siis nii aastal 2014 kui ka 2024 on selle ebatõhusa meetodi kasutajate osakaal langenud kümnendikuni. Väike hulk vastajaid on esimeses seksuaalvahekorras kasutanud ka hormonaalseid meetodeid ja SOS-pille, samas on nende osakaal ajas suurenenud.

Joonis 17. Rasestumisvastane meetod esimese seksuaalvahekorra ajal uuringuaastatel 18–24-, 25–34- ja 35–44-aastaste vastajate hulgas (%)

Märkus: tulemused ei ole standarditud rahvastikule; vastaja võis valida mitu vastust

Muutused ei ole samavõrra väljendunud **viimases seksuaalvahekorras** kasutatud meetodite osas (joonis 18). Kondoomi kasutamine on uuringuaastatel veidi suurenenud (välja arvatud noorimas vanuserühmas). Hormonaalsete meetodite osakaal on kõigis vanuserühmades uuringuaastate lõikes pea samaks jäänud. Kõige nooremas vanuserühmas on tõusnud emakasisese meetodi kasutajate osakaal – seda on hakatud soovitada sünnitamata naistele suhteliselt hiljuti. Samas on selle meetodi kasutamine vähenenud 25–44-aastaste vastajate hulgas. Positiivne on, et pidevalt on vähenenud ebatõhusate meetodite (kalendrimeetod, tupeloputus) kasutajate osakaal kõigis vanuserühmades, erandiks on katkestatud suguühete kasutamine kahes vanemas vanuserühmas, kus see on jäänud peaaegu samaks. Samas on suurenenud nende osakaal, kes ei kasutanud ühtegi rasestumisvastast meetodit. Selle põhjused vajavad väljaselgitamist.

Joonis 18. Rasestumisvastane meetod viimase seksuaalvahekorra ajal uuringuaastatel 18–24-, 25–34- ja 35–44-aastaste vastajate hulgas (%)

Märkus: tulemused ei ole standarditud rahvastikule; vastaja võis valida mitu vastust

Rahulolu ja kartused

Praegu kasutatava rasestumisvastase **meetodiga on väga või pigem rahul** 82% naistest, väga rahulolevate vastajate osakaal tõuseb vanusega. Väga või pigem rahulolematute osakaal on veidi kõrgem nooremate vanuserühmade vastajate hulgas (tabel 55).

Rasestumisvastase meetodi kõrvaltoimeid või tervisemõjusid on kartnud pooled uuritavatest (tabel 56). Hirme on esinenud vähem kõige nooremas ja kõige vanemas vanuserühmas. Uuritavate hinnangul on suurim hirm seotud kehakaalu ja meeleoluhäiretega.

Tabel 55. Rahulolu praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga, % (E4)*,**
Satisfaction with current contraceptive method, % (E4)*,**

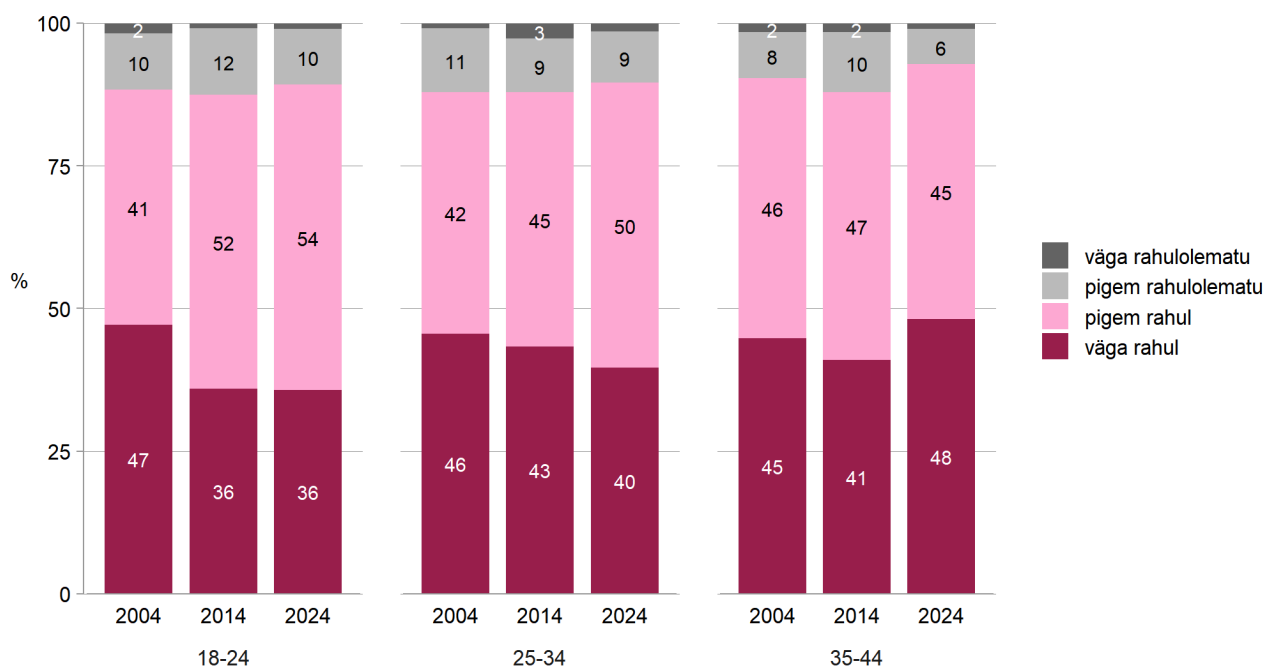
Rahulolu	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2946)	Satisfaction
	16–17 (n = 338)	18–24 (n = 630)	25–34 (n = 506)	35–44 (n = 621)	45–59 (n = 851)		
väga rahul	34,3	33,7	37,5	43,5	47,4	41,5	very satisfied
pigem rahul	43,5	50,5	47,4	40,4	30,7	40,9	fairly satisfied
pigem rahulolematu	8,9	9,2	8,5	5,5	1,6	5,8	fairly dissatisfied
väga rahulolematu	1,2	1,0	1,4	1,0	0,4	0,9	very dissatisfied
teadmata	12,1	5,7	5,1	9,7	20,0	10,9	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3), kes kasutasid mingit rasestumisvastast meetodit viimases seksuaalvahekorras (E2). *Respondents who have had sexual intercourse (B3) who used some form of contraceptive method at last sexual intercourse (E2).* ** Tabelist on välja jäetud need vastajad, kes vastasid, et nad ei kasuta praegu rasestumisvastast meetodit (E4). *The respondents who indicated that they are not currently using contraception (E4) have been excluded from the table.*

Tabel 56. Vastajate kartus rasestumisvastase meetodi kõrvaltoimete/tervisemõju suhtes, % (E5)*
Respondents being afraid of the side effects/ health impacts of a contraceptive method, % (E5)*

Kartus rasestumisvastase meetodi osas	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Being afraid of a contraceptive method
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah	39,6	61,9	64,8	52,2	33,5	48,8	yes
ei	56,0	35,3	32,0	43,0	59,0	46,0	no
teadmata	4,4	2,8	3,2	4,8	7,5	5,2	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Uuringuaastate võrdluses selgub, et kõigis vanuserühmades oldi kõigil uuringuaastatel hetkel kasutatava rasestumisvastase meetodiga valdavalt väga rahul või pigem rahul (üle 80% vastajatest), ehkki kahes noorem vanuserühmas on veidi vähenenud nende vastajate osakaal, kes olid väga rahul (joonis 19). Samal ajal on kahel viimasel uuringuaastal suurenenud nende vastajate hulk, kes on kartnud või kardavad praegu mõne rasestumisvastase meetodi kõrvaltoimet või mõju tervisele – 2014. aastal oli neid 48% ja 2024. aastal 59%.

Joonis 19. Rahulolu praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas* (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

*Seksuaalvahekorra kogemusega vastajad, kes andsid hinnangu rahulolule praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga

Kogemused ja eelistused tervishoiuasutustes

Kõige enam, kolmveerand kõikidest uuritavatest, on **viimati pöördunud rasestumisvastase nõuande või meetodi saamiseks** naistearsti vastuvõtule (tabel 57). Nooremates vanuserühmades (16–24-aastased) on kolmandik vastajatest pöördunud noorte nõustamiskeskusesse / seksuaaltervise kliinikusse (saab pöörduda tasuta kuni 26. eluaastani k.a). Perearsti, -õe või ämmaemanda poole oli pöördunud vaid väike osa uuritavatest.

Lisaks viimase pöördumise kohale uuriti naistelt, millist kohta nad eelistaksid rasestumisvastase meetodi või nõuande saamiseks. Kõige enam on **eelistatud rasestumisvastase nõuande või meetodi saamiseks pöörduda** naistearsti vastuvõtule (tabel 58). Kahe noorema vanuserühma vastajatest eelistab enam kui kolmandik pöörduda noorte nõustamiskeskusesse / seksuaaltervise kliinikusse.

Kõikides vanuserühmades on ligi 90% vastajatest olnud **rahul rasestumisvastase nõuande või meetodi saamisega** ja tundnud, et vastuvõtt oli ühtviisi sõbralik, asjatundlik ja usaldusväärne. Enamik vastajatest on olnud rahul ka visiidi kestuse, selgituste saamise, väärrika kohtlemise ja valikute arvestamisega (tabel 59). Väga või pigem rahulolematuid rasestumisvastase nõuande eri aspektidega on olnud vähe, alla 5% vastanutest – enim on olnud rahulolematust 18–24-aastaste hulgas. Teenuse eri külgi hinnates on märgitud rahulolematust eeskätt selgituste andmisega ja valikute arvestamisega.

Tabel 57. Viimati külastatud tervishoiutöötaja rasestumisvastase nõuande/vahendi saamiseks, % (E7)*
Healthcare specialist visited the last time to receive contraceptive counselling/method, % (E7)*

Tervishoiuteenuse pakkuja	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2410)	Health care service specialist
	16–17 (n = 133)	18–24 (n = 453)	25–34 (n = 459)	35–44 (n = 536)	45–59 (n = 829)		
noorte nõustamiskeskus/ seksuaaltervise kliinik (arst või ämmaemand)	32,3	35,1	16,6	3,0	0,6	9,9	youth-friendly clinic/ sexual health clinic (doctor or midwife)
naistearst	54,9	48,1	63,0	83,6	90,8	76,0	a gynaecologist
ämmaemand	2,3	3,8	6,5	3,7	1,0	3,6	a midwife
perearst/-õde	4,5	10,2	11,3	6,5	3,7	7,3	family doctor/ nurse
muu	3,0	1,1	1,3	0,7	1,2	1,1	elsewhere
teadmata	3,0	1,8	1,3	2,4	2,7	2,1	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kes on külastanud tervishoiuasutust rasestumisvastase nõuande/vahendi saamiseks (E6). Respondents who have visited a health care service provider for contraceptive counselling (E6).

Tabel 58. Eelistus tervishoiuteenuse pakkuja suhtes rasestumisvastase nõuande/meetodi saamiseks, % (E9)
Preferred healthcare specialist to receive contraceptive counselling or prescription, % (E9)

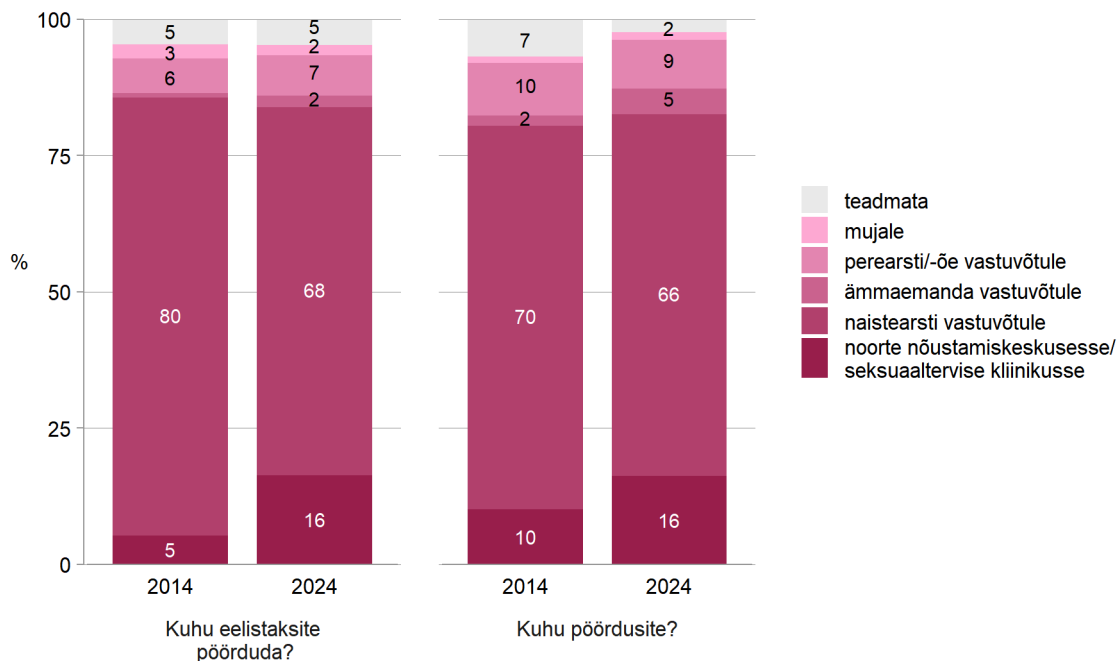
Teenusepakkuja	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Health care specialist
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
noorte nõustamiskeskus- sesse/ seksuaaltervise kliinikusse (arst või ämmaemand)	37,9	36,6	15,3	4,5	3,1	11,6	youth-friendly clinic/ sexual health clinic (doctor or midwife)
naistearsti vastuvõtule	44,7	49,8	69,6	77,9	78,8	71,7	a gynecologist
ämmaemanda vastuvõtule	0,4	1,7	1,9	2,6	2,7	2,3	a midwife
perearsti/-õe vastuvõtule	10,1	7,2	7,2	7,4	3,6	6,1	a family doctor/ nurse
mujale	2,4	1,0	1,8	1,8	1,3	1,6	elsewhere
teadmata	4,5	3,7	4,2	5,8	10,4	6,8	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

Tabel 59. Rahulolu (väga ja pigem rahul) viimase pöördumisega seoses rasestumisvastase nõuande või meetodi saamisega, % (E8)*
Satisfaction (very and fairly satisfied) with recent visit for contraceptive counselling, % (E8)*

Erinevad küljed	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2410)	Different aspects
	16–17 (n = 133)	18–24 (n = 453)	25–34 (n = 459)	35–44 (n = 536)	45–59 (n = 829)		
sõbralikkus	88,0	87,2	89,1	87,3	88,1	88,0	friendliness
asjatundlikkus	88,0	86,1	88,5	85,8	87,6	87,1	competence
usaldusväärsus	88,0	86,3	87,8	86,4	87,6	87,1	reliability
visiidi kestus	91,0	87,0	89,8	87,1	86,7	87,7	length of the visit
selgituste andmine	85,7	82,1	83,4	82,5	85,2	83,6	clarification given
väärikas kohtlemine	88,0	86,5	90,0	87,7	87,9	88,2	respectful treatment
minu valikutega arvestamine	88,7	82,8	86,3	84,9	85,2	85,1	respect for my choices

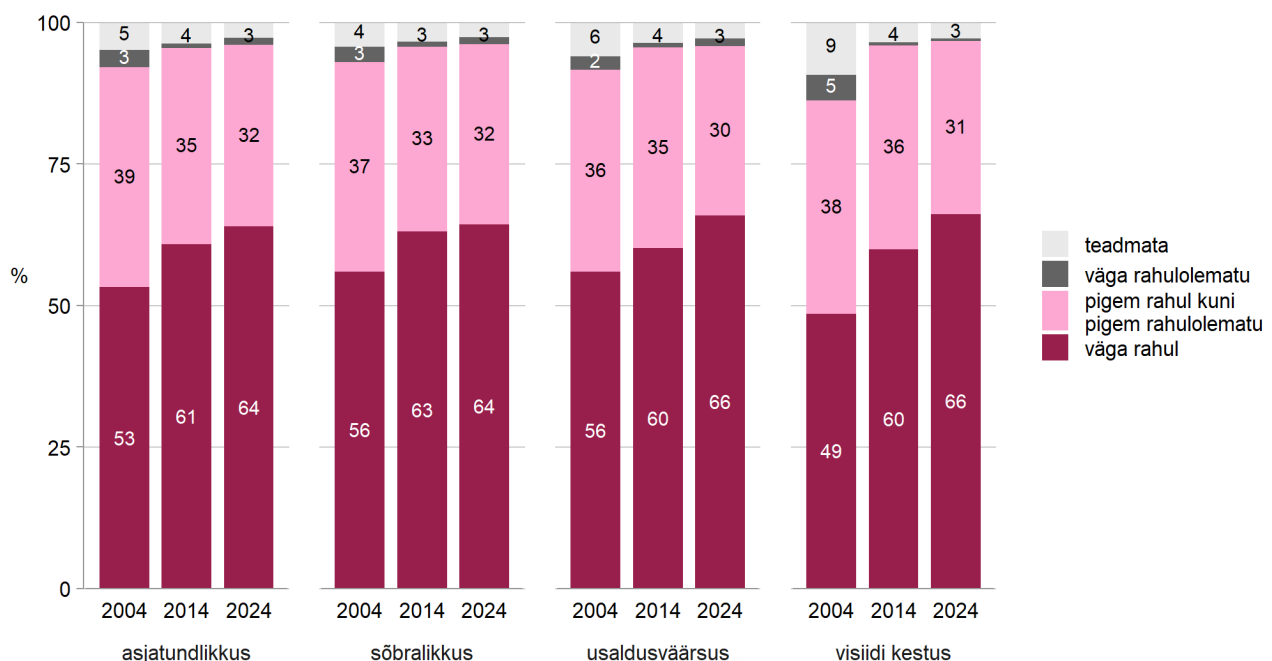
* Vastajad, kes on külastanud tervishoiuasutust rasestumisvastase nõuande/meetodi saamiseks (E6). Respondents who have visited a health care service provider for contraceptive counselling (E6).

Uuringuaastate 2014 ja 2024 võrdluses selgub, et rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks on valdavalt pöördunud naistearsti poole ning see langeb kokku ka naiste eelistustega. Endiselt on väga väike osa naistest pöördunud esmatasandi tervishoiuteenuse pakkuja poole (joonis 20).

Joonis 20. Eelistus tervishoiuteenuse pakkuja suhtes rasestumisvastase nõuande või meetodi saamiseks ja viimati külastatud spetsialist uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Kolme uuringuaasta võrdluses on rahulolu seoses pöördumisega rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks (sõbralikkus, asjatundlikkus, usaldusväarsus, visiidi kestus) olnud kõrge ja väga rahul olid teenusega üle poole vastajatest – see on ajas suurenenud (joonis 21).

Joonis 21. Rahulolu sõbralikkusega, asjatundlikkusega, usaldusväarsusega ja visiidi kestusega viimasel pöördumisel rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Märkus: 2004. aasta uuringus oli küsimusele neli ning 2014. ja 2024. aasta uuringul oli viis vastusevarianti (lisandus „ei rahul ega rahulolematu“). Joonisel on parema ülevaate saamiseks liidetud 2024. aasta uuringuandmetes vastusevariandid „pigem rahul“ ja „pigem rahulolematu“ ning 2024. ja 2014. aasta uuringuandmetes lisaks veel ka vastusevariant „ei rahul ega rahulolematu“.

6. Raseduse katkestamisega seotud kogemused

Rahulolu nõustamise ja kohtlemisega

Raseduse katkestamise kogemusega naistelt (n = 1328) küsiti teenusega rahulolu, hinnanguid paluti nõustamise erinevate külgede kohta 5-pallisel skaalal (1 – väga rahul, 2 – pigem rahul, 3 – ei rahul ega rahulolematu, 4 – pigem rahulolematu, 5 – väga rahulolematu).

Kaks kolmandikku vastajatest on olnud väga või pigem rahul arsti, õe või ämmaemanda antud **selgitustega** raseduse katkestamise erinevate aspektide (abordi protseduuri, võimalike riskide, abordijärgse perioodi ja valu leevendamise) kohta. Nooremad vastajad on olnud rahulolevamad võrreldes vanemate vastajatega (tabel 60). Vastajaid, kes on olnud antud selgitustega väga või pigem rahulolematud, oli umbes kümnendik ja nooremate vastajate hulgas oli neid vähem.

Sarnaselt on kaks kolmandikku vastajatest olnud rahul **kohtlemise** erinevate aspektidega (sõbralikkus, asjatundlikkus, usaldusväärsus, visiidi kestus, väärikas kohtlemine, inimese valikutega arvestamine) tervishoiuasutuses viimase raseduse katkestamise ajal ning ka siin oli rahulolu veidi suurem nooremate hulgas (tabel 61). Vastajaid, kes on olnud kohtlemise eri aspektidega väga või pigem rahulolematud, on vähem kui kümnendik, nooremate vastajate hulgas vaid mõni protsent.

Enamik vastajatest oli saanud **nõustamist rasestumisvastaste meetodite osas** enne ja/või pärast raseduse katkestamist. Nõustamist saanud oli nooremate vastajate hulgas märgatavalt rohkem. Vanimas vanuserühmas neljandik ei mäletanud ja 16% vastas, et nad ei saanud sellist nõustamist (tabel 62).

Tabel 60. Rahulolu (väga ja pigem rahul) arstilt/õelt/ämmaemandal saadud selgitustega enne viimast raseduse katkestamist, % (D8)*
Satisfaction (very and fairly satisfied) with the explanations received from the doctor/nurse/midwife regarding the most recent abortion, % (D8)*

Teema	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1328)	Topic
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 30)	25–34 (n = 94)	35–44 (n = 273)	45–59 (n = 925)		
abordi protseduur/ meetodid	...	86,7	78,7	76,6	62,8	68,3	<i>abortion procedure/ methods</i>
võimalikud abordiga seotud riskid/ tüsistused	...	76,7	66,0	70,3	59,0	62,9	<i>possible risks and comp- lications associated with the abortion</i>
abordijärgsed probleemid	...	73,3	63,8	69,6	58,7	62,3	<i>post abortion problems</i>
valu leevendamine	...	63,3	64,9	70,7	64,8	66,3	<i>alleviation of pain</i>

* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6). *Respondents who have had abortions (D6).*

Tabel 61. Rahulolu (väga ja pigem rahul) kohtlemisega seoses viimase raseduse katkestamisega omal soovil, % (D9)*
Satisfaction with treatment during the last termination of pregnancy at own request, % (D9)*

Erinevad küljed	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1328)	Different aspects
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 30)	25–34 (n = 94)	35–44 (n = 273)	45–59 (n = 925)		
sõbralikkus	...	73,3	72,3	72,2	65,6	68,1	<i>friendliness</i>
asjatundlikkus	...	80,0	77,7	79,5	72,9	75,2	<i>competence</i>
usaldusväärsus	...	76,7	73,4	76,2	70,1	72,1	<i>reliability</i>
visiidi kestus	...	83,3	76,6	77,7	70,6	73,2	<i>length of the visit</i>
väärikas kohtlemine	...	66,7	71,3	71,1	66,4	68,1	<i>being treated with dignity</i>
minu valikutega arvestamine	...	80,0	71,3	72,2	66,8	68,8	<i>respecting my choices</i>

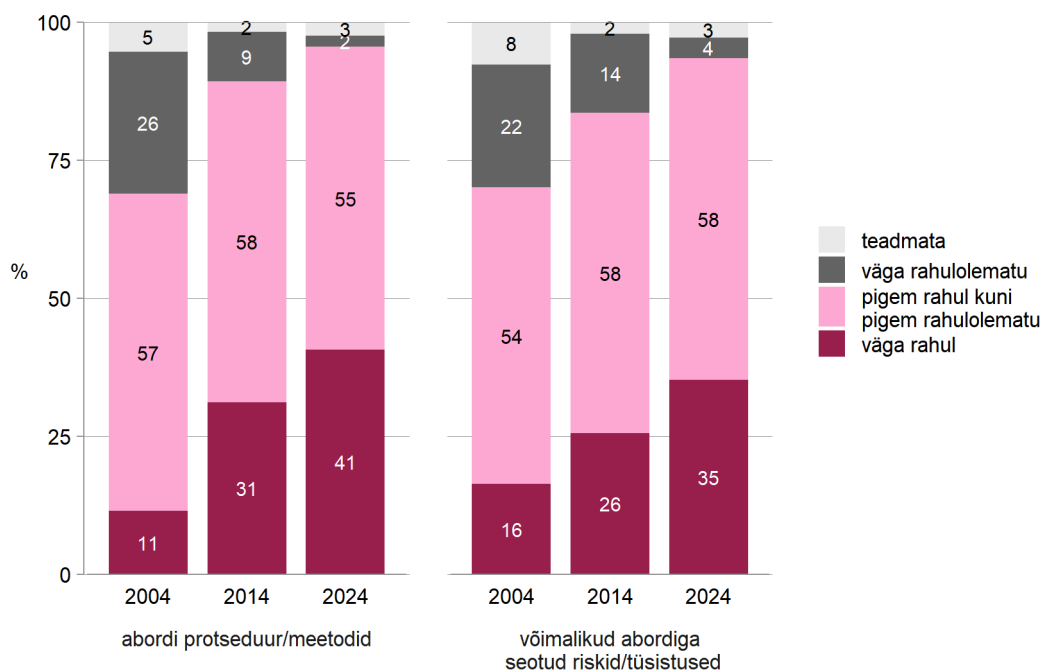
* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6). *Respondents who have had abortions (D6).* ** Vastajate osakaal, kes olid väga rahul või pigem rahul. *Percent of respondents who were very satisfied or fairly satisfied.*

Tabel 62. Nõustamine enne/pärast viimast raseduse katkestamist rasestumisvastaste meetodite kohta, % (D10)*
Counselling before or after the last termination of pregnancy, % (D10)*

Nõustamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1328)	Counselling
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 30)	25–34 (n = 94)	35–44 (n = 273)	45–59 (n = 925)		
jah, enne	...	16,7	16,0	20,9	15,8	17,1	yes, before
jah, pärast	...	23,3	27,7	18,3	15,6	17,6	yes, after
jah, nii enne kui pärast	...	53,3	37,2	31,1	26,3	29,0	yes, both before and after
ei	...	0,0	6,4	9,2	16,3	13,2	no
ei mäleta	...	3,3	12,8	18,7	25,2	22,0	I don't remember
teadmata	...	3,3	0,0	1,8	0,9	1,1	unknown
kokku	...	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6). Respondents who have had abortions (D6).

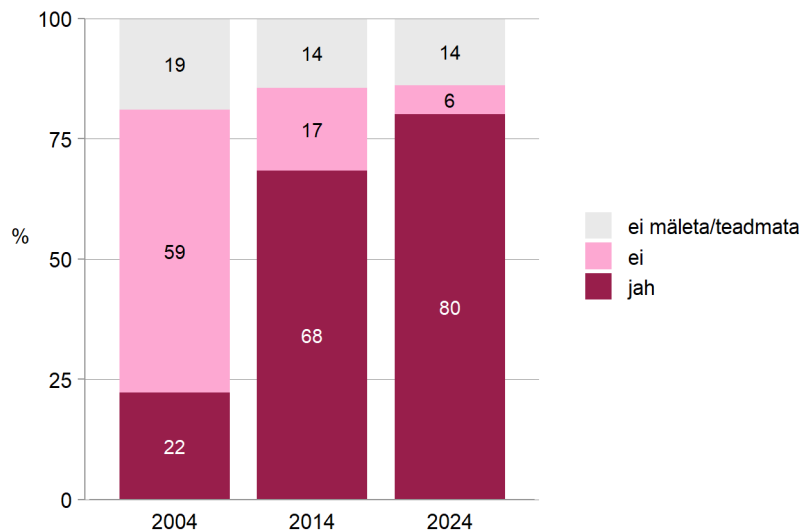
Uuringuaastate võrdluses oli võimalik kajastada **selgituste andmist** abordi protseduuri ja abordiga seotud riskide kohta kolmel uuringuaastal. Selgub, et selgitustega väga rahule jäänud vastajate hulk on kasvanud 2–3 korda ja märkimisväärselt on vähenenud vastajate hulk, kes ei ole nimetatud selgitustega üldse rahule jäänud (joonis 22).

Joonis 22. Rahulolu arstilt/õelt/ämmaemandalt saadud selgitustega enne viimast raseduse katkestamist uuringuaastatel 16–44-aastaste raseduse katkestamise kogemusega vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Märkus: 2004. aasta uuringus oli küsimusele neli ning 2014. ja 2024. aasta uuringul oli viis vastusevarianti (lisandus „ei rahul ega rahulolematu“). Joonisel on parema ülevaate saamiseks liidetud 2024. aasta uuringuandmetes vastusevariandid „pigem rahul“ ja „pigem rahulolematu“ ning 2024. ja 2014. aasta uuringuandmetes lisaks veel ka vastusevariant „ei rahul ega rahulolematu“.

Kolme uuringuaasta võrdluses on pea neli korda suurenenud nende naiste osakaal, kes olid saanud nõustamist enne või pärast raseduse katkestamist rasestumisvastaste meetodite kasutamise suhtes (joonis 23).

Joonis 23. Nõustamine enne/pärast viimast raseduse katkestamist rasestumisvastaste meetodite kohta 16–44-aastaste vastajate hulgas (% , standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Raseduse katkestamise põhjused ja partneriga rääkimine

Küsisime **põhjuseid, miks vastajad olid katkestanud viimase raseduse** (tabel 63). Vastajatest 60% on märkinud vaid ühe raseduse katkestamise põhjuse, ülejäänutel on olnud mitmeid põhjuseid – need olid väga erinevad ja varieerusid vanuserühmiti. Peaaegu kolmandik vastajatest pidas põhjuseks ebakindlat või probleemset paarisuhet – see oli üldse kõige sagedamini nimetatud põhjus. Partneriga seotud põhjuseid oli veel ja neid nimetasid enam nooremad vastajad – partneri puudumine, ebasobivus või vägivaldsus. Nooremad vastajad on viidanud enim enda noorusele, ebaküpsusele ja valmisolematusele võtta vastutus lapse kasvatamise eest. Majanduslikke põhjuseid on toonud välja viiendik, nooremas vanuserühmas rohkem. Vanemate vastajate hulgas on olnud noorematest enam neid, kes tõid esile enda või pereliikme tervisega (näiteks voodihaige hooldamisega) seotud tegurid.

Kümnendik vastajatest on kasutanud võimalust lisada, mis oli „muu põhjus“ viimase raseduse katkestamiseks. Märkiti järgmisi põhjuseid: soovitud laste arv on juba olemas, eelmised lapsed on liiga väikesed, probleemid loote ja selle eluvõimelisusega, liiga kõrge vanus, vägistamine, rasestumine toimus rasestumisvastast vahendit kasutades.

Tabelis 64 on toodud nende vastajate osakaal, kes on **rääkinud partneriga** abordist enne viimast raseduse katkestamist. Keskmiselt 80% vastajatest on oma partneriga rääkinud, teistest mõnevõrra vähem on seda teinud 45–59-aastased naised. Küsimusele, kas **partner on olnud** nõus raseduse katkestamise otsusega (tabel 65), vastas jaatavalt 83% ning ainult alla 6% vastajate puhul on olnud partner pigem vastu või täiesti vastu raseduse katkestamisele.

Tabel 63. Viimase omal soovil raseduse katkestamise põhjus, % (D11)*,**
Reason for the most recent abortion at own request, % (D11)*,**

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1328)	Reason
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 30)	25–34 (n = 94)	35–44 (n = 273)	45–59 (n = 925)		
ma ei olnud valmis vastu- tama lapse kasvatamise eest	...	70,0	51,1	34,1	14,4	23,9	I was not ready to take the responsibility of raising a child
ma ei soovinud üksi last kasvatada	...	13,3	18,1	13,9	11,8	13,0	I didn't want to raise a child alone
ma ei tahtnud ohusta- da paarisuhet või pere ühtsust veel ühe lapse ilmaletulekuga	–	–	1,1	2,6	4,1	3,3	I didn't want to endan- ger my relationship/ family unity with the birth of another child

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1328)	Reason
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 30)	25–34 (n = 94)	35–44 (n = 273)	45–59 (n = 925)		
paarisuhe oli ebakindel või esinesid probleemid	...	50,0	39,4	28,2	25,8	28,1	my couple relationship was unstable/ problematic
partner oli vägivaldne	–	6,7	4,3	1,5	4,0	3,4	my partner was abusive
ei soovinud last selle partneriga	...	36,7	22,3	20,1	13,2	16,2	I didn't want to have a child with this particular partner
loobusin rasedusest partneri surve	...	6,7	13,8	8,1	7,6	8,3	I gave up this pregnancy because of pressure from my partner
loobusin rasedusest vanemate surve	...	–	3,2	1,8	1,5	1,8	I gave up this pregnancy because of pressure from my parents
majanduslikud põhjused	...	60,0	25,5	15,4	21,6	20,9	for economic reasons
minu elupaik oli liiga väike/sobimatu ja ma ei olnud võimeline muretsema suuremat/sobivamat)	–	30,0	17,0	9,2	7,2	9,0	my living place was too small/unsuitable and I was not able to obtain a larger one
õpingud olid pooleli	...	50,0	23,4	13,9	9,1	12,3	I was in the middle of my studies
olukord tööl ei võimaldanud	...	3,3	3,2	1,8	3,1	2,8	work didn't allow it
ma ei olnud küps ema rolliks	–	50,0	35,1	18,7	6,1	12,8	I was not mature enough to be a mother
olin liiga noor	...	53,3	30,9	22,0	8,1	14,6	I was too young
mul ei olnud kedagi, kes oleks võinud lapsehoidmisel abiks olla	...	–	7,4	2,9	3,6	3,7	I had nobody who would have helped me to take care of the child
mul ei olnud aega lapse jaoks	...	13,3	9,6	2,2	1,5	2,6	I didn't have time for the child
minu või minu pereliikme terviseprobleem	...	3,3	6,4	7,7	8,9	8,2	my own or my family member's health problems
olin mures maailma turvalisuse pärast (sõjaoh, COVID-pandeemia, kliimamuutused)	–	6,7	7,4	1,5	0,5	1,5	I was worried about global security (threat of war, COVID pandemic, climate change)
muu	–	3,3	9,6	10,3	12,5	11,5	other

* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6). Respondents who have had abortions (D6). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Tabel 64. Partneriga abordist rääkimine enne viimast omal soovil raseduse katkestamist, % (D12)*
Discussing with partner beforehand the most recent abortion, % (D12)*

Rääkimine partneriga	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1328)	Discussing with partner
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 30)	25–34 (n = 94)	35–44 (n = 273)	45–59 (n = 925)		
jah	...	83,3	90,4	82,1	77,9	80,3	yes
ei	...	16,7	9,6	15,4	20,1	17,8	no
teadmata	...	0,0	0,0	2,6	1,9	1,9	unknown
kokku	...	100	100	100	100	100	total

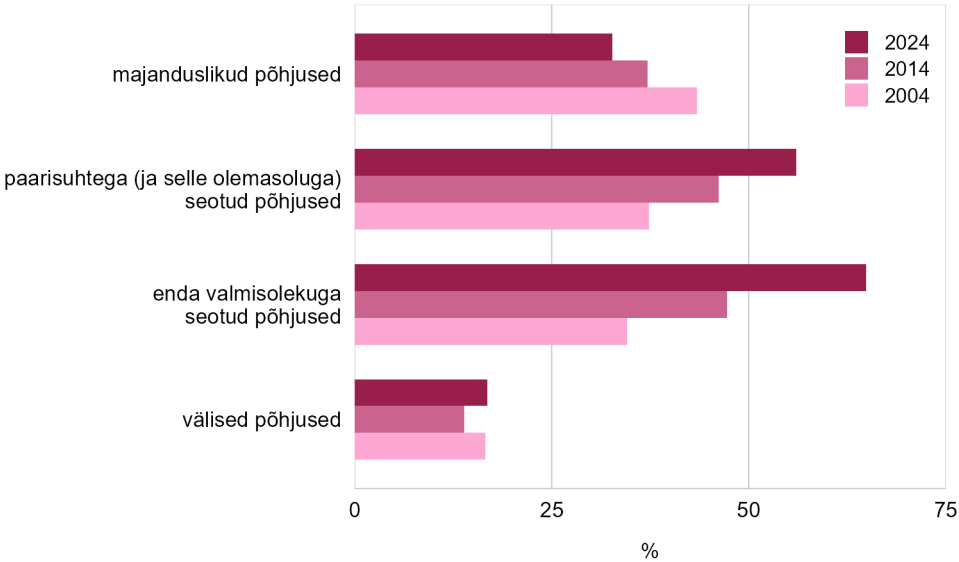
* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6). Respondents who have had abortions (D6).

Tabel 65. Partneri nõusolek raseduse katkestamise otsusega, % (D13)*
Partner’s agreement to terminate the pregnancy, % (D13)*

Partneri nõusolek	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1061)	Partner’s agreement
	16–17 (n = 6)	18–24 (n = 25)	25–34 (n = 85)	35–44 (n = 224)	45–59 (n = 721)		
täiesti nõus	...	72,0	65,9	59,4	61,9	61,8	completely agreed
pigem nõus	...	24,0	16,5	23,7	21,6	21,6	agreed
ei nõus ega vastu	–	4,0	8,2	6,7	11,0	9,4	neither agreed nor disagreed
pigem vastu	–	–	3,5	7,6	2,8	4,1	disagreed
täiesti vastu	–	–	3,5	1,3	1,5	1,7	completely disagreed
ei tea	...	–	2,4	0,9	1,1	1,2	I don’t know
teadmata	–	–	–	0,4	0,1	0,2	unknown
kokku	...	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6) ja kes rääkisid oma partneriga enne raseduse katkestamist (D12). Respondents who have had abortions (D6) and who discussed with partner beforehand the most recent abortion (D12).

Kolme uuringuaasta võrdluses selgub, et paarisuhte ja enda valmisolekuga seotud raseduse katkestamise põhjuste osakaal on igal uuringuaastal järjest suurenenud. Majanduslikke põhjuseid on aga aasta-aastalt vähem oluliseks peetud. Väliste põhjuste mõju on laias laastus jäänud samaks (joonis 24).

Joonis 24. Viimase omal soovil raseduse katkestamise põhjus uuringuaastatel 16–44-aastaste vastajate hulgas
(%, standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Märkus: vastusevariandid on rühmitatud järgmiselt: **majanduslikud põhjused** (majanduslikud põhjused, väike/sobimatu elamispiind), **paarisuhtega seotud põhjused** (paarisuhe oli ebakindel/probleemne, partner vägivaldne, ei soovinud last selle partneriga, ei soovinud üksi last kasvatada, partneri surve, ei tahtnud ohustada paarisuhte/pere ühtsust), **enda valmisolekuga seotud põhjused** (polnud valmis vastutama, õpingud olid pooleli, olin liiga noor, ei olnud küps ema rolliks, mul ei olnud aega lapse jaoks), **välised põhjused** (vanemate surve, olukord tööl ei võimaldanud, polnud abi lapsehoidmisel, minu või pereliikme terviseprobleem (ainult 2024), olukord maailmas (ainult 2024)); **muud põhjused**.

Samuti selgub, et kasvanud on nende naiste osakaal, kes on partneriga enne raseduse katkestamist sellest rääkinud (tabel 66). Võrreldes 2014. aastaga on 2024. aastal suurenenud ka partnerite täieliku nõusoleku osakaal (tabel 67).

Tabel 66. Partneriga abordist rääkimine enne viimast omal soovil raseduse katkestamist uuringuaastatel, % (D12)*
Discussing with partner beforehand the most recent abortion in study years, % (D12)*

Rääkimine partneriga	2004	2014	2024	Discussing with partner
jah	78,9	84,2	86,2	yes
ei	17,2	14,3	12,8	no
teadmata	3,9	1,5	1,1	unknown
kokku	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6). Respondents who have had abortions (D6).

Tabel 67. Partneri nõusolek raseduse katkestamise otsusega uuringuaastatel, % (D13)*
Partner's agreement to terminate the pregnancy in study years, % (D13)*

Partneri nõusolek	2014	2024	<i>Partner's agreement</i>
täiesti nõus	56,7	64,4	<i>completely agreed</i>
pigem nõus	21,0	20,9	<i>agreed</i>
ei nõus ega vastu	8,0	6,3	<i>neither agreed nor disagreed</i>
pigem vastu	9,3	4,3	<i>disagreed</i>
täiesti vastu	1,4	1,7	<i>completely disagreed</i>
ei tea	3,0	2,2	<i>I don't know</i>
teadmata	0,6	0,2	<i>unknown</i>
kokku	100	100	<i>total</i>

* Vastajad, kellel on olnud raseduse katkestamisi (D6) ja kes rääkisid oma partneriga enne raseduse katkestamist (D12). *Respondents who have had abortions (D6) and who discussed with partner beforehand the most recent abortion (D12).*

7. Viljatus ja seotud teenused

Viljatuse levimus

Viljatusega seotud küsimusi analüüsiti 20–59-aastaste vastajate hulgas.

Viiendikul uuritavatest on elu jooksul **esinenud viljatust** – see tähendab, neil on esinenud perioode, mil on soovitud rasestuda ja ei ole kasutatud rasestumisvastaseid meetodeid, kuid rasedaks jäämine ei ole regulaarse seksuaalelu korral õnnestunud 12 kuu jooksul (tabel 68).

Ligi pooltel üle 30-aastastel naistel, kellel on esinenud elu jooksul viljatust, on õnnestunud pärast viljatuse perioodi sünnitada laps (tabel 69).

Tabel 68. Viljatuse esinemine elu jooksul, % (D15)*
Lifetime prevalence of infertility, % (D15)*

Viljatuserioodi(de) esinemine	Vanuserühm (aastates) <i>Age group (in years)</i>				Kokku (kaalutud) (n = 3986)	<i>Prevalence of period(s) of infertility</i>
	20–29 (n = 907)	30–39 (n = 730)	40–49 (n = 1158)	50–59 (n = 1191)		
jah	5,3	20,0	28,4	19,5	19,5	yes
ei	91,0	76,0	67,4	74,2	75,9	no
teadmata	3,7	4,0	4,2	6,3	4,6	unknown
kokku	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kes on olnud seksuaalvahekorras (B3). *Respondents who have had sexual intercourse (B3).*

Tabel 69. Lapse sünnitamine pärast viljatuserioodi, % (D16)*
Childbirth after the period of infertility, % (D16)*

Lapse sünnitamine	Vanuserühm (aastates) <i>Age group (in years)</i>				Kokku (kaalutud) (n = 755)	<i>Childbirth</i>
	20–29 (n = 48)	30–39 (n = 146)	40–49 (n = 329)	50–59 (n = 232)		
jah	16,7	47,3	46,5	44,0	44,6	yes
ei	79,2	50,7	52,6	54,3	53,8	no
teadmata	4,2	2,1	0,9	1,7	1,6	unknown
kokku	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kellel on esinenud viljatuserioode (D15). *Respondents who have had periods of infertility (D15).*

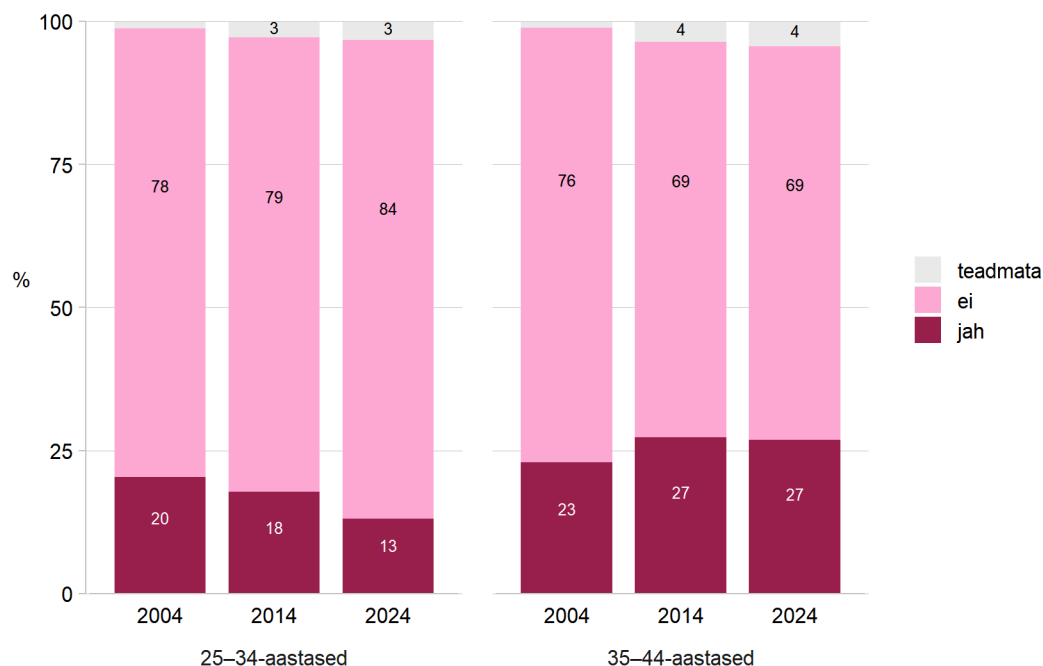
Kolme uuringuaasta võrdluses selgub, et elu jooksul on 20–44-aastastel vastanutel esinenud viljatuserioode veidi vähem kui varasematel aastatel: 2024. aastal on kogenud viljatust 18%, varasematel aastatel 20% vastanutest (tabel 70). Viljatuse levimus on vähenenud 25–34-aastaste naiste hulgas kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses, vastavalt 20% ja 13%, kuid on veidi suurenenud 35–44-aastaste hulgas – vastavalt 23% ja 27% (joonis 25).

Kahe viimase uuringuaasta (2014 ja 2024) võrdluses on ka vähenenud nende vastajate osakaal, kellel õnnestus pärast viljatuserioodi sünnitada laps (vastavalt 52% ja 39%).

Tabel 70. Viljatuse esinemine elu jooksul uuringuaastatel, % (D15)*
Lifetime prevalence of infertility in study years, % (D15)*

Viljatuserioodi(de) esinemine	2004	2014	2024	<i>Prevalence of period(s) of infertility</i>
jah	19,9	20,3	17,9	yes
ei	78,9	76,7	78,2	no
teadmata	1,1	2,9	4,0	unknown
kokku	100	100	100	total

*20–44-aastased vastajad, kellel on seksuaalvahekorra kogemus (B3). *Respondents aged 20–44 years who have had sexual intercourse (B3).*

Joonis 25. Viljatuse esinemine elu jooksul uuringuaastatel vanuserühmiti 25–44-aastaste vastajate hulgas (%)

Viljatusravi saamine

Viljatuse tõttu arsti vastuvõtule pöördunud on enim 30–39-aastaste naiste hulgas (ligi kaks kolmandikku). Vähem on olnud pöördujaid 20–29-aastaste ja 50–59-aastaste seas (veidi üle poolte vastanutest (tabel 71).

Need, kes ei ole arsti vastuvõtule pöördunud, on toonud kõige sagedasema põhjusena esile soovi oodata, et rasedus algaks spontaanselt. Sageduselt järgmisena on nimetatud, et ei ole soovitud meditsiinilist sekkumist (pooled kõigist vastanutest). Kolmandik vastajatest on ravile mittepöördumise põhjusena nimetanud asjaolu, et jäädi rasedaks, uuringud ja ravi on liiga kallid või ollakse liiga vana viljatuse raviks – viimase väitega nõustujaid on kõige enam üle 40-aastaste vastajate hulgas. Neljandik vastajatest pole olnud teadlikud viljatuse ravimeetoditest. Ravikindlustuse puudumist on nimetanud alla 5% vastajatest. COVID-19 aegsed piirangud olid takistuseks vaid mõnel protsendil vastanutest (tabel 72).

Arsti poole pöördunud ja eelnevalt viljatust kogenud vastajatest on **viljatuse ravi saanud** pooled vastajad (tabel 73), nendest omakorda ligi veerand on viljatusravi katkestanud (tabel 74).

Viljatusravi katkestamise kõige sagedasemate põhjustena nimetati, et ravi oli emotsionaalselt või kehaliselt liiga koormav. Ligi pooled vastanutest tõdesid, et olid juba proovinud kõiki ravivõimalusi, mida oldi valmis kasutama, ja ligi viiendikul vastanutest ei soovinud partner ravi jätkata või sooviti teha lapsesaamise asemel midagi muud (tabel 75).

Tabel 71. Arsti vastuvõtule pöördumine viljatuse tõttu, % (D18)*
Visiting a doctor concerning infertility, % (D18)*

Arsti vastuvõtule pöördumine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 755)	Visiting a doctor
	20–29 (n = 48)	30–39 (n = 146)	40–49 (n = 329)	50–59 (n = 232)		
jah	52,1	74,7	64,4	53,9	64,1	yes
ei	47,9	25,3	34,4	43,5	34,7	no
teadmata	–	–	1,2	2,6	1,2	unknown
kokku	100	100	100	100	100	total

* 20–59-aastased vastajad, kellel on esinenud viljatuserioode (D15). Respondents aged 20–59 years who have had periods of infertility (D15).

Tabel 72. Põhjused, miks ei ole pöördunud viljatuse uuringuteks/raviks arsti poole, % (D19)*,**
Reasons for not seeking infertility investigation/treatment, % (D19)*,**

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 274)	Reason
	20–29 (n = 23)	30–39 (n = 37)	40–49 (n = 113)	50–59 (n = 101)		
jäin rasedaks	30,4	40,5	31,9	37,6	35,5	<i>I got pregnant</i>
soovin/soovisin veel oodata, et rasedus algaks loomulikult	78,3	86,5	66,4	62,4	70,2	<i>I still want/ wanted to wait and try to become pregnant naturally</i>
ei soovi/soovinud meditsiinilist sekkumist	43,5	43,2	54,9	49,5	49,9	<i>I don't/didn't want medical interference</i>
ma ei ole olnud teadlik viljatuse ravimeetoditest	21,7	27,0	26,5	21,8	24,8	<i>I haven't been aware what treatments for infertility are available</i>
olen liiga vana viljatuse raviks	–	8,1	45,1	47,5	34,9	<i>I am too old for infertility treatment</i>
uuringud ja ravi on liiga kallid	56,5	27,0	42,5	26,7	35,0	<i>investigations and treatment are too expensive</i>
vastavad raviasutused ja arsti vastuvõtt asuvad kaugel	13,0	10,8	15,0	17,8	14,9	<i>hospitals and infertility clinics are too far away</i>
arsti vastuvõtule on raske pääseda	21,7	10,8	18,6	14,9	15,9	<i>it is difficult to get an appointment to the specialist</i>
partner pole uuringute või raviga nõus	4,3	13,5	11,5	10,9	11,3	<i>my partner does not agree with the investigations or treatment</i>
paarisuhe katkes	17,4	16,2	10,6	13,9	13,3	<i>the relationship came to an end</i>
häbenesin arsti vastuvõtule pöörduda	21,7	21,6	11,5	6,9	12,9	<i>I was ashamed to approach a specialist with that problem</i>
mul ei ole ravikindlustust	8,7	8,1	4,4	2,0	4,7	<i>I don't have Estonian national health insurance</i>
COVID-19 pandeemia aegsete piirangute tõttu ma ei saanud arsti vastuvõtule pöörduda	4,3	5,4	2,7	–	2,5	<i>I could not see a doctor due to the restrictions during the COVID-19 pandemic</i>
muu põhjus	–	10,8	1,8	3,0	4,0	<i>other reason</i>

* 20–59-aastased vastajad, kes ei ole viljatuse tõttu pöördunud arsti vastuvõtule (D18). *Respondents aged 20–59 years who have not gone to the doctor for infertility (D18).*

** Väitega täiesti nõus või pigem nõus olevate vastajate osakaal. *Percent of respondents who completely agreed or agreed with the statement.*

Tabel 73. Viljatusravi saamine, % (D20)*
Infertility treatment, % (D20)*

Viljatusravi saamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 471)	Infertility treatment
	20–29 (n = 25)	30–39 (n = 109)	40–49 (n = 212)	50–59 (n = 125)		
jah	36,0	56,9	51,9	40,8	50,6	<i>yes</i>
ei	60,0	43,1	47,2	55,2	48,0	<i>no</i>
teadmata	4,0	–	0,9	4,0	1,4	<i>unknown</i>
kokku	100	100	100	100	100	<i>total</i>

* 20–59-aastased vastajad, kellel on esinenud viljatuserioode (D15) ja kes on arsti poole pöördunud (D18). *Respondents aged 20–59 years who have had periods of infertility (D15) and have sought infertility investigation/treatment (D18).*

Tabel 74. Viljatusravi katkestamine, % (D21)*
Discontinuation of infertility treatment, % (D21)*

Viljatusravi katkestamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 232)	Discontinuation of infertility treatment
	20–29 (n = 9)	30–39 (n = 62)	40–49 (n = 110)	50–59 (n = 51)		
jah	...	19,4	31,8	15,7	23,9	yes
ei	...	80,6	67,3	84,3	75,7	no
teadmata	–	–	0,9	–	0,4	unknown
kokku	100	100	100	100	100	total

* 20–59-aastased vastajad, kes on saanud viljatusravi (D20). Respondents aged 20–59 years who have received infertility treatment (D20).

Tabel 75. Viljatusravi katkestamine põhjused, % (D22)*, **
Reasons for stopping infertility treatment, % (D22)*, **

Põhjus	% (n = 57)	Reason
soovisin pidada vahet	34,1	I wanted to take a break in the treatment
minu partner ei soovinud jätkata ravi	18,7	my spouse/partner did not want to continue the treatment
tundsin, et ravi on kehaliselt liiga koormav	42,7	I felt that the treatment was physically too stressful
tundsin, et ravi on emotsionaalselt liiga koormav	66,4	I felt that the treatment was emotionally too stressful
olin juba proovinud kõiki neid ravivõimalusi, mida olin valmis kasutama	48,2	I had already tried all those treatments that I was prepared to use
tahtsin teha lapsesaamise asemel midagi muud	19,1	I wanted to do something else instead of having a child
otsustasin, et lapsevanemaks saamine pole minu jaoks nii tähtis	12,5	I decided that parenthood was not so important for me
otsustasin selle asemel lapse adopteerida	6,1	I decided to adopt a child instead
COVID-19 pandeemia	6,3	COVID-19 pandemic
muu	25,2	other

* 20–59-aastased vastajad, kes on katkestanud viljatuse ravi (D21). Respondents aged 20–59 years who have broken infertility treatment (D21).

** Väitega täiesti nõus või pigem nõus olevate vastajate osakaal. Percent of respondents who completely agreed or agreed with the statement.

Uuringuaastate võrdluses selgub, et nii viljatuse tõttu arsti vastuvõtule pöördumine kui ka ravi saamine on veidi suurenenud. 20–44-aastastest vastajatest, kellel oli olnud elu jooksul viljatusperioode, pöördus selle tõttu arsti vastuvõtule 2014. aastal 62% ja 2024. aastal 67%. Neist, kes olid pöördunud viljatuse tõttu vastuvõtule, oli saanud viljatusravi 2014. aastal 46% ja 2024. aastal 53% (tabel 76). Viljatusravi saanutest oli selle katkestanud 2014. aastal 21% ja 2024. aastal 26%.

Tabel 76. Viljatusravi saamine, % (D20)*
Infertility treatment, % (D20)*

Viljatusravi saamine/ Infertility treatment	2014	2024
jah / yes	45,9	52,7
ei / no	51,4	45,1
teadmata / unknown	2,6	2,2

* 20–44-aastased vastajad, kes on viljatuse tõttu pöördunud arsti vastuvõtule (D18). Respondents aged 20–40 years who have visited a doctor concerning infertility (D18).

Kogemused viljatusravi saamisel

Selleks, et hinnata **rahulolu viljatuse ravi ja uuringutega seotud nõustamisega**, paluti viljatusravi saanud vastajatel hinnata rahulolu saadud selgitustega uuringute ja protseduuride kohta, viljatuse psühholoogilise külje ja võimalike uuringute ning ravi tüsistuste ja kõrvaltoimete kohta. Rahulolu hinnati 5-pallisel skaalal (1 – väga rahul, 2 – pigem rahul, 3 – ei rahul ega rahulolematu, 4 – pigem rahulolematu, 5 – väga rahulolematu). Enim oldi rahul (väga rahul või pigem rahul) selgitustega uuringute ja protseduuride kohta (ligi kaks kolmandikku vastanutest). Vähem oldi rahul selgitustega viljatuse psühholoogilise külje kohta: ligi pooled vastanutest olid rahul (tabel 77) ning viiendik vastanutest olid väga või pigem rahulolematud.

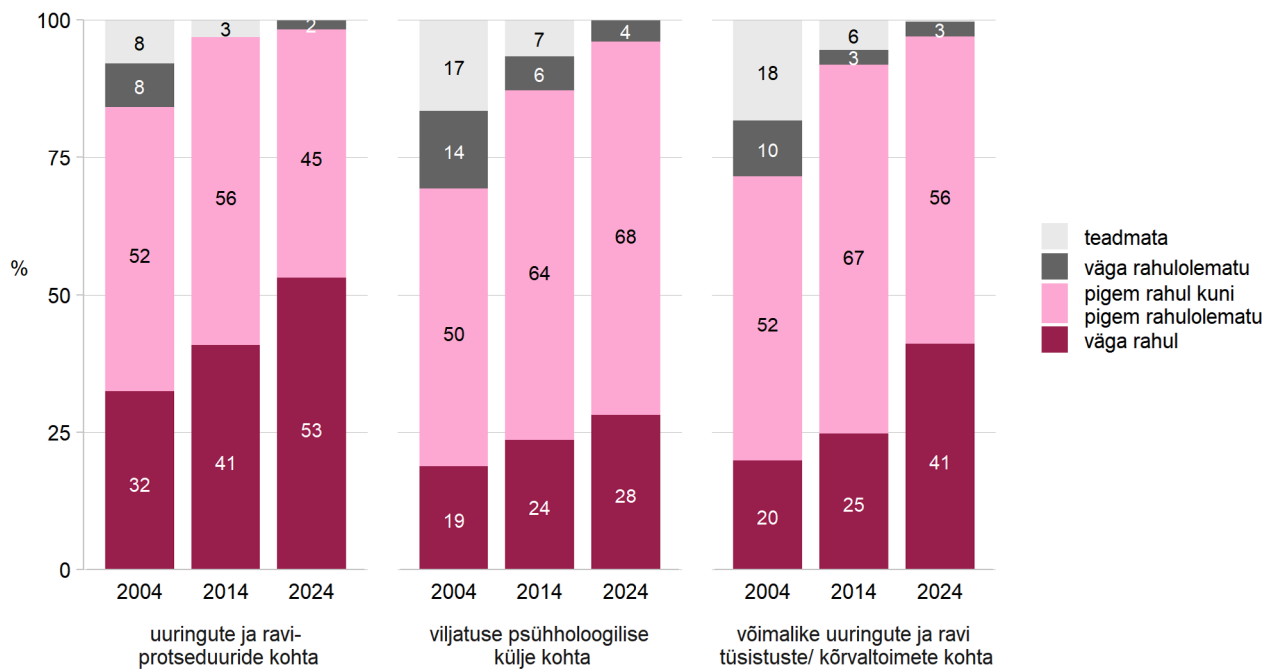
Tabel 77. Rahulolu (väga ja pigem rahul) viljatuse uuringute või ravi ajal saadud selgitustega, % (D23)*,**
*Satisfaction (very and fairly satisfied) with the information and counselling
 received during infertility investigations and treatment, % (D23)*,***

Rahulolu nõustamisega	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 471)	Satisfaction with the counselling
	20–29 (n = 25)	30–39 (n = 109)	40–49 (n = 212)	50–59 (n = 125)		
uuringute ja raviprotseduuride kohta	76,0	72,5	77,4	60,0	71,9	about investigations and treatments
viljatuse psühholoogilise külje kohta	40,0	48,6	53,3	44,0	49,2	about the psychological effects of infertility
võimalike uuringute ja ravi tüsistuste/ kõrvaltoimete kohta	64,0	59,6	63,7	47,2	58,7	about possible medical risks or side effects related to investigations and treatment

* Vastajad, kes on viljatuse tõttu pöördunud arsti vastuvõtule (D18). Respondents who have sought help from a doctor concerning infertility (D18).

** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Uuringuaastate võrdluses selgub, et viljatuse uuringute ja ravi ajal saadud selgitustega väga rahul olnute osakaal on paranenud kõigi kolme uuritud aspekti osas ning vastavalt on väga rahulolematute osakaal kahanenud (joonis 26). Kõige enam on olnud rahul selgitustega uuringute ja raviprotseduuride kohta.

Joonis 26. Rahulolu viljatuse uuringute või ravi ajal saadud selgitustega uuringuaastatel 20–44-aastaste vastajate hulgas (% standarditud 01.01.2024 Eesti naisrahvastikule)

Märkus: 2004. aasta uuringus oli küsimusele neli („jah“, „pigem rahul“, „pigem rahulolematu ja „rahulolematu“) ning 2014. ja 2024. aasta uuringus viis vastusevarianti („väga rahul“, „pigem rahul“, „ei rahul ega rahulolematu“, „pigem rahulolematu ja „väga rahulolematu“). Joonisel on parema ülevaate saamiseks liidetud keskmised vastusevariandid.

8. Lastesaamisplaanid

Laste olemasolu ja puudumise põhjused

Laste saamine on tihedalt seotud üldise tervise, sh seksuaaltervisega. Maailma Terviseorganisatsioon rõhutab, et kõikidel inimestel on õigus vabalt otsustada, kas saada lapsi ning millal ja kui sageli nad seda soovivad.

Laste olemasolu ja nende puudumise põhjuseid analüüsiti **20–59-aastaste naiste hulgas**. Uuringus osalejatelt küsiti, kas neil on oma laps. Neilt, kellel ei olnud oma last, uuriti, mis on olnud laste puudumise peamised põhjused.

Laste olemasolu sõltus vanusest, 20–29-aastastel naistel oli(d) oma laps(ed) 10%-l ja 50–59-aastastel naistel 83%-l (tabel 78).

Ühe **sagedaseima** põhjusena, **miks ei ole oma last** (20–59-aastased naised), toodi kõigis vanuserühmades välja lapse saamiseks sobiva partneri puudumine. Ülejäänud sagedamini nimetatud laste puudumise põhjused olid vanuserühmiti väga erinevad. Neid, kes ei soovinud üldse lapsi saada, oli umbes 18% (tabel 79). Nooremas vanuserühmas (20–29-aastased) oli sagedasim vastus, et ei olda veel küps vastutama lapse eest, seejärel soov saada kõigepealt kindel elupaik, ebapiisav majanduslik toimetulek, soov edendada karjääri, lõpetada õpingud ja saada kindel töökoht. 30–49-aastastel naistel oli kõige sagedasemaks põhjuseks sobiva partneri puudumine. 30–39-aastased tõid selle järel välja majandusliku toimetuleku ning soovi edendada oma karjääri; 40-aastastel ja vanematel oli teistest märkimisväärselt sagedamini nimetatud asjaolu, et oma last ei olnud õnnestunud saada.

Tabel 78. Kas teil on olnud oma lapsi? % (I3)
Have you had a child/children? % (I3)

Kas teil on/on olnud oma lapsi?	Vanuserühm (aastates) <i>Age group (in years)</i>				Kokku (kaalutud) (n = 4208)	<i>Do you have/have you had a child/children?</i>
	20–29 (n = 1013)	30–39 (n = 747)	40–49 (n = 1196)	50–59 (n = 1252)		
jah	10,1	49,9	71,1	83,4	56,6	<i>yes</i>
ei	83,2	44,2	20,3	7,6	35,8	<i>no</i>
teadmata	6,7	5,9	8,6	9,0	7,6	<i>unknown</i>
kokku	100	100	100	100	100	<i>total</i>

Tabel 79. Põhjused, miks ei ole oma last, % (I4)*,**
Reasons for childlessness, % (I4)*,**

Põhjus	Vanuserühm (aastates) <i>Age group (in years)</i>				Kokku (kaalutud) (n = 1511)	<i>Reason</i>
	20–29 (n = 843)	30–39 (n = 330)	40–49 (n = 243)	50–59 (n = 95)		
ma ei ole kohanud sellist partnerit, kellega oleksin soovinud/võinud saada last	33,1	42,4	49,4	24,2	38,3	<i>I haven't met a partner with whom I could/would have liked to have a child</i>
ei ole õnnestunud saada oma last	5,0	20,6	36,6	46,3	17,5	<i>we have not succeeded in having a child</i>
lapse saamist/kasvatamist takistavad minu terviseprobleemid	5,5	13,3	13,6	22,1	10,3	<i>my health problems prevent us from having/bringing up a child</i>
lapse saamist/kasvatamist takistavad partneri terviseprobleemid	0,8	2,7	4,9	5,3	2,4	<i>my partner's health problems prevent us from having/bringing up a child</i>
soov esmalt lõpetada õpingud	43,5	12,1	4,5	–	24,3	<i>I wish to finish my studies first</i>
partneri soov esmalt lõpetada õpingud	11,9	2,7	0,4	–	6,3	<i>my partner wishes to finish his/her studies first</i>
soov saada esmalt kindel töökoht	40,1	9,4	5,3	2,1	22,1	<i>I wish to find a stable job first</i>
partneri soov saada esmalt kindel töökoht	16,4	3,0	0,8	0,0	8,5	<i>my partner wishes to find a stable job first</i>
soov edendada oma karjääri	49,5	25,8	4,1	3,2	31,8	<i>I want to go further my career</i>
tunnen, et ma ei ole veel küps vastutama lapse eest	55,2	23,0	5,3	4,2	33,6	<i>I feel that I am not mature enough to take responsibility for a child</i>

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 1511)	Reason
	20–29 (n = 843)	30–39 (n = 330)	40–49 (n = 243)	50–59 (n = 95)		
tunnen, et mu partner ei ole veel küps vastutama lapse eest	22,7	7,3	2,1	2,1	13,1	<i>I feel that my partner is not mature enough to take responsibility for a child</i>
majanduslik toimetulek ei ole olnud piisav	52,7	25,8	15,6	8,4	35,3	<i>for economic reasons</i>
soov kõigepealt saada kindel elupaik	53,7	23,0	7,8	5,3	33,4	<i>I would like to have stable living conditions first</i>
paarisuhtes on probleemid	5,3	9,4	5,8	4,2	6,7	<i>problems in the relationship with my partner</i>
ma ei soovi üldse lapsi saada	17,6	19,7	18,9	14,7	18,4	<i>I do not wish to have children at all</i>
soov enne abielluda	23,0	10,0	4,9	–	14,5	<i>I wish to get married first</i>
muu Teie jaoks oluline põhjus	5,0	6,4	4,9	2,1	5,3	<i>other reason important for you</i>

* Vastajad, kellel ei ole / pole olnud oma lapsi (I3). Respondents who do not have / have not had their own children (I3). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Lapsesaamisplaanid tulevikus

Lastesaamisplaan tulevikus uuriti 20–49-aastaste naiste hulgas.

Tulevikus laste saamise soov oli väiksem vanematel vastajatel, 20–29-aastastest soovisid lapsi üle poole vastanutest, 40–49-aastastest oli neid vaid kuus protsenti (tabel 80).

Neil, kes soovisid saada (veel) lapsi, oli ülekaalukalt esikohal soov hoolitseda lapse eest ja teda armastada, kogeda emadust ning tunda rõõmu lapse arengu jälgimisest (tabel 81). See oli sarnane kõikides vanuserühmades. Väga väike osa vastajaist (kokku 2%) nimetas põhjusena lapsega kaasnevat vanemahüvitist ja riiklikke lastetoetusi.

Peamised põhjused neil, kes ei soovi (rohkem) lapsi või kõhklevad, olid vanuserühmades erinevad (tabel 82). Nooremas vanuserühmas (20–29-aastased) tõid umbes pooled vastajad välja soovi pühenduda muudele asjadele ja kartuse, et elu läheb liiga raskeks. Pea sama tihti nimetati maailma ülerahvastatust, sõjaohtu ning kolmandik nimetas ka kliimamuutusi.

30–39-aastaste naiste seas oli sagedasim põhjus hirm, et elu läheb liiga raskeks, ja soov pühenduda muudele huvitavatele asjadele. Kolmandikul olid soovitud lapsed olemas, nad soovisid rohkem aega pühendada partneriga kahekesi olemisele või nad pidasid ennast liiga vanaks, et saada lapsi. Sõjaoht oli – nagu ka nooremas vanuserühmas – oluline põhjus neljandikule. Rahalised raskused, sobiva elupaiga või kindla töökoha saamine olid harvem nimetatud laste (rohkem) mittesoovimise põhjused selles vanuserühmas.

40–49-aastastest leidsid veidi üle poolte, et nad on liiga vanad laste saamiseks ja soovitud arv lapsi on olemas. Kõiki muid põhjuseid oli nimetatud oluliselt vähem.

Silma jääb asjaolu, et lastesaamise takistusena nimetati oma vaimse või füüsilise tervise probleeme ja seda rohkem just nooremate vastajate poolt.

Tabel 80. Kavatsus tulevikus (veel) lapsi saada, % (I5)
Intention to have (more) children in the future, % (I5)

Kavatsus lapsi saada	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)			Kokku (kaalutud) (n = 2956)	Intention to have children in the future
	20–29 (n = 1013)	30–39 (n = 747)	40–49 (n = 1196)		
jah	57,1	35,9	5,8	30,4	yes
ei	13,9	28,8	73,3	41,1	no
ei tea, ma pole kindel	20,9	29,6	13,0	21,3	<i>I don't know, I'm not sure</i>
teadmata	8,1	5,8	7,9	7,2	unknown
kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	total

Tabel 81. Põhjused, miks soovitakse (veel) lapsi, % (I6)*,**
Reasons for wishing to have (another) child / children (I6)*,**

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)			Kokku (kaalutud) (n = 1503)	Reason
	20–29 (n = 790)	30–39 (n = 489)	40–49 (n = 224)		
olemasolev laps/ lapsed vajavad venda või õde	8,6	21,1	13,8	15,2	<i>the child/children need a brother/ sister</i>
soovin tüdart	25,9	16,4	13,4	19,7	<i>I wish to have a daughter</i>
soovin poega	23,5	10,6	6,7	15,2	<i>I wish to have a son</i>
mulle pakub rõõmu lapse arengu ja kasvu jälgimine	47,6	40,7	25,0	41,3	<i>I enjoy watching a child's development</i>
elu jätkub vaid laste kaudu	16,5	19,2	16,5	17,8	<i>life continues only through children</i>
partner soovib (veel) lapsi	12,7	13,3	11,2	12,8	<i>my partner wishes to have more children</i>
soovin last oma prae- guse/uue partneriga, kellega koos elan	22,3	16,4	20,5	19,2	<i>I wish to have a child with my current/new partner</i>
ühine laps on märk partnerite vastastiku- sest armastusest	23,2	15,7	12,1	18,2	<i>a child together is a sign of mutual love</i>
igatsen väikest last	11,0	17,4	23,2	15,7	<i>I desire a little baby/ have "baby fever"</i>
Eesti rahva säilimiseks on vaja, et sünniks rohkem lapsi	6,5	10,4	6,7	8,4	<i>more children are needed to preserve the Estonian people</i>
soovin lapsi, sest ei taha jääda vanana üksindusse	20,5	16,6	13,4	17,7	<i>I do not want to be alone when I am old</i>
lastest on abi kodu- tööde tegemisel	2,0	1,6	0,9	1,7	<i>children are of help doing domestic work</i>
soovin hoolitseda lapse eest ja teda armastada	66,2	52,8	40,6	56,4	<i>I wish to take care of a child and love him/her</i>
soovin suurt peret	20,5	15,3	11,2	16,8	<i>I want to have a big family</i>
soovin kogeda sünni- tust (veel üks kord)	12,0	8,6	8,9	10,0	<i>I want to experience giving birth (once more)</i>
soovin kogeda (veel) emadust	52,3	44,6	40,2	47,0	<i>I want to experience motherhood (again)</i>
inimene saab nii palju lapsi, kui Jumal annab	4,1	4,9	8,5	5,0	<i>a person gets as many children as God gives</i>
laps annab elule mõtte, on keegi, kelle jaoks teha tööd ja elada	25,7	21,1	25,0	23,4	<i>a child gives life meaning, to live and work for</i>
laps toob ellu vaheldust	27,3	20,9	17,0	22,9	<i>a child brings variety to life</i>
lapsega kaasneb vane- mahüvitis ja riiklikud lastetoetused	2,8	1,8	0,9	2,1	<i>having a child entitles you to parental benefit and child benefits</i>
muu Teie jaoks oluline põhjus	2,4	3,7	4,9	3,3	<i>other reason important for you</i>

* Vastajad, kes on kuni 50-aastased ja kes soovivad või kes pole kindlad, kas soovivad tulevikus veel lapsi saada (I5). *Respondents who are up to 50 years old and who want or are not sure if they want to have more children in the future (I5).* ** Vastaja võis valida mitu vastust. *Respondent could choose several answers.*

Tabel 82. Põhjused, miks ei soovita (rohkem) lapsi, % (I7)*,**
Reasons for reluctance to have (more) children, % (I7)*,**

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)			Kokku (kaalutud) (n = 1821)	Reason
	20–29 (n = 353)	30–39 (n = 436)	40–49 (n = 1032)		
soovitud arv lapsi on olemas	6,8	28,9	39,8	31,2	<i>I already have the number of children I wished for</i>
pole sobivat lapse isa/partnerit	19,8	12,6	9,8	12,2	<i>there is no suitable father for the child</i>
partner ei soovi (rohkem) lapsi	2,5	9,4	4,2	5,8	<i>my partner does not want (more) children</i>
partner ei osale laste eest hoolitsemisel ja kodutöodes sel määral, kui soovin	2,0	7,8	3,0	4,5	<i>my partner does not take part in domestic work and looking after children as much as I would like</i>
probleemid paarisuhtes	5,7	6,7	3,3	4,8	<i>problems in our relationship</i>
soovin, et mul jääks rohkem aega partneriga kahekesi olemiseks ja ühisteks harrastusteks	32,9	27,1	8,7	18,7	<i>I wish to spend more time with my partner and shared pastimes</i>
tõenäoliselt ma ei saa lapsi	6,8	8,0	14,7	11,2	<i>I am probably not able to have children</i>
lapse sündides ei saa ma edasi töötada/õppida (sama palju kui praegu)	28,3	12,6	4,8	11,0	<i>if I have a child I cannot continue working/studying (as much as I do now)</i>
kardan, et uue lapse sündides ei jätku mul aega ja tähelepanu olemasolevatele lastele/lapsele	6,8	20,2	4,5	10,3	<i>I am afraid that with the birth of a new child I will lack time and attention for my older child/children</i>
kardan, et elu läheks liiga raskeks	44,5	36,9	13,2	26,1	<i>I am afraid that life would be too hard</i>
ei soovi (enam) ennast siduda väikeste lastega	23,2	16,7	12,3	15,5	<i>I do not wish to commit myself to little children (any more)</i>
ei soovi (enam) olla rase või sünnitada	39,1	24,8	14,4	21,6	<i>I do not want to be pregnant and/or give birth (any more)</i>
arvan, et olen liiga vana laste saamiseks	1,4	28,4	56,4	38,6	<i>I think I am too old for having babies</i>
soovin pühenduda muudele mind huvitavatele asjadele	47,9	28,4	12,7	23,3	<i>I want to dedicate myself to other things I am interested in</i>
minul/meil ei ole raha (suurema arvu) laste kasvatamiseks	25,5	15,6	6,1	12,3	<i>I/we do not have enough money to raise (more) children</i>
elupaik on liiga väike/sobimatu suuremale perele ja me ei suuda muretseda paremat elupaika	20,7	14,9	5,0	10,8	<i>our living conditions are not suitable for a bigger family and we are not able to improve them</i>
minul või partneril ei ole kindlat töökohta	10,2	3,7	0,8	3,2	<i>I/my partner do not have a stable employment</i>
lapsehoiuvõimalused on ebakindlad	11,3	11,7	3,4	7,5	<i>the possibilities of help in looking after the child are unstable</i>
ühiskond ei toeta küllaldaselt lastega peresid	13,6	11,2	5,3	8,6	<i>society does not support families with children enough</i>
maailm on niigi üle rahvastatud	42,8	15,8	7,8	15,7	<i>the world is already overpopulated</i>
olen mures kliimamuutuste pärast	31,4	9,2	3,7	9,6	<i>I am worried about climate change</i>
olen mures sõjaohu pärast	38,8	25,0	9,8	19,3	<i>I am worried about the threat of war</i>
olen mures pandeemiatega (nt COVID) pärast	13,9	5,7	1,8	5,0	<i>I am worried about pandemics (COVID)</i>
lapsesaamist takistavad minu vaimse või füüsilise tervise probleemid	25,2	17,2	8,0	13,8	<i>my (mental or physical) health problems prevent me having a child</i>
lapsesaamist takistavad minu partneri vaimse või füüsilise tervise probleemid	4,2	3,2	1,7	2,6	<i>my partner's (mental or physical) health problems prevent me having a child</i>

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)			Kokku (kaalutud) (n = 1821)	Reason
	20–29 (n = 353)	30–39 (n = 436)	40–49 (n = 1032)		
sünnitamine ja rasedus rikuvad mu keha	32,9	12,4	3,1	10,7	<i>giving birth and pregnancy spoil my body</i>
muu Teie jaoks oluline põhjus	6,8	5,0	1,8	3,7	<i>other reason that is important for you</i>

* Vastajad, kes on kuni 50-aastased ja kes ei soovi või kes pole kindlad, kas soovivad tulevikus veel lapsi saada (15). Respondents who are up to 50 years old and who do not want or are not sure if they want to have more children in the future (15). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada

Nende vastanute hulgas, kes ei soovinud (enam) lapsi või kõhklesid, olid otsust mõjutavate muutuste hulgas esikohal majandusliku toimetuleku paranemine või stabiliseerumine ja globaalprobleemidele (kliimaprobleemid, sõda, saastatus, tuumarelvad jm) lahenduse leidmine (tabel 83). 20–39-aastastel olid veel sagedamini nimetatud lapse saamise otsust mõjutavad muutused sobivam elupaik, võimalused lapsega kodus olemiseks, meeste ja naiste võrdsem tööjaotus ning kindlustunne, et töökoht jääb alles. Oluliseks peeti ka lühemat ja paindlikumat tööaega ning lapsehoiu võimalusi. 40–49-aastastest naistest ligi neljandik märkis, et nad ei saa lapsi.

Tabel 83. Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada, % (18)*, **
Changes in society or private life that can affect the decision to have children, % (18)*, **

Põhjus	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)			Kokku (kaalutud) (n = 1821)	Reason
	20–29 (n = 353)	30–39 (n = 436)	40–49 (n = 1032)		
ma ei saa lapsi	9,1	9,9	22,4	16,0	<i>I am not able to have children</i>
majandusliku toimetuleku paranemine või stabiliseerumine	47,0	31,4	16,7	26,3	<i>improvement/ stabilisation of personal economic conditions</i>
suurema/sobivama elupaiga soetamine	39,7	24,1	7,0	17,7	<i>moving to a larger/ more suitable home</i>
piisavate võimaluste tekkimine, et olla ise lapse/lastega kodus	31,7	21,3	9,5	16,9	<i>sufficient possibilities to be at home with a child/children</i>
piisavate võimaluste tekkimine lapsehoidmiseks	17,8	18,3	6,5	12,3	<i>sufficient opportunities for acceptable baby-sitting arrangements</i>
lastega perede majandusliku toetuse suurendamine	18,4	15,1	9,3	12,7	<i>an increase in financial assistance to families with children</i>
hea ja usaldusväärse lapsehoiu-võimaluse tagamine ühiskonnas (nt kodu lähedal)	20,7	16,1	6,8	12,1	<i>the availability of a good and trustworthy childcare (e.g. near home)</i>
vanemluse alase nõustamise hea kättesaadavus	11,0	7,6	2,7	5,6	<i>good availability of parent counselling</i>
meeste ja naiste võrdsem kodune tööjaotus	30,0	15,8	5,8	12,8	<i>women's and men's more equal participation in domestic work</i>
kindlustunne, et töökoht jääb pärast lapsesaamist tööle tagasi minnes alles	29,5	12,8	6,7	12,2	<i>certainty that your job will still be there after you have given birth</i>
tööaeg on lühem ja paindlikum	26,3	19,5	7,5	14,4	<i>working hours are shorter and more flexible</i>
Eesti muutumine turvalisemaks elupaigaks	15,3	9,9	5,2	8,3	<i>Estonia becomes a safer place to live</i>
Eesti rahvaarvu vähenemine kriitilise piirini	5,9	3,4	1,8	3,0	<i>Estonia's population decreases to a critical level</i>
inimeste sõbralikum suhtumine lastesse	20,4	10,1	4,8	8,9	<i>people are more friendly towards children</i>
globaalprobleemidele lahenduse leidmine (kliimaprobleemid, sõjad, saastatus, tuumarelvad jt)	26,3	19,7	11,9	16,8	<i>solution to global problems (climate problems, conflicts, pollution, nuclear weapons etc)</i>
muu Teie jaoks oluline põhjus	6,2	6,9	9,7	8,2	<i>other reason important to you</i>

* Vastajad, kes on kuni 50-aastased ja kes ei soovi või kes pole kindlad, kas soovivad tulevikus veel lapsi saada (15). Respondents who are up to 50 years old and who do not want or are not sure if they want to have more children in the future (15). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

Uuringuaastate võrdluses (2004 ja 2024) vaadeldi lapsesaamisplaane kolmes, eelnevalt vaadelduga võrreldes erinevas vanusrühmas (18–24, 25–34 ja 35–44). Võrreldi põhjuseid, miks ei ole oma last, miks soovitakse (veel) lapsi ja miks neid ei soovita, ning seda, millised muutused ühiskonnas või eraelus võiksid lastesaamisplaane mõjutada. 2014. aasta andmed jäid võrdlusest välja, sest sel aastal olid küsimused teisiti esitatud.

Põhjused, miks ei ole oma last. Noorimas vastanute rühmas (18–24-aastased) oli enim nimetatud põhjuseks, et ei olda veel küps vastutama lapse eest, ja selle vastusega nõustujate osakaal oli kasvanud võrreldes 2004. aastaga. Kasvanud oli ka partneri küpsust nimetanute osakaal. Teistest enim nimetatud põhjustest oli vähenenud õpingute lõpetamise soovi osakaal, kuid suurenenud kindla elupaiga, piisava majandusliku toimetuleku ja oma karjääri edendajate osakaal. Pisut oli tõusnud ka nende osakaal, kes seostasid laste puudumist sobiva partneri puudumisega (joonis 27).

25–34-aastaste naiste hulgas on kahekümne aastaga tõusnud nende osakaal, kes laste puudumise põhjusena tõid välja soovi edendada oma karjääri ja saada kõigepealt kindel elupaik. Tõusnud on ka nende osakaal, kes arvavad, et nad ei ole veel küpsed vastutama lapse eest. Ebapiisava majandusliku toimetuleku olulisus selles vanuserühmas on noorematega võrreldes väiksem ja see on pisut tõusnud uuringuaastate võrdluses, nagu ka sobiva partneri puudumine.

35–44-aastastel on olnud mõlemal uuringuaastal peamised põhjused sobiva partneri puudumine, mille osakaal on uuringuaastate võrdluses suurenenud, ja asjaolu, et lapse saamine ei ole õnnestunud. Viimase põhjuse osakaal on ajas langenud.

Joonis 27. Põhjused, miks ei ole oma last 18–44-aastaste naiste hulgas, uuringuaastatel ja vanuserühmiti (%) *,**

* Vastajad, kellel ei ole / pole olnud oma lapsi. ** Vastaja võis valida mitu vastust.

Peamised põhjused, miks soovitakse veel lapsi, on jäänud samaks ning mõlemal uuringuaastal oli esikohal soov hoolitseda lapse eest ja teda armastada, kogeda (veel) emadust ning tunda rõõmu lapse arengu jälgimisest (joonis 28). Kahekümne aasta jooksul on nende põhjuste osakaal suurenenud. Kuigi suure pere soovijaid pole palju (kokku 17%), on ka nende osakaal pisut tõusnud.

Joonis 28. Põhjused, miks soovitakse (veel) lapsi saada 18–44-aastaste naiste hulgas, uuringuaastatel ja vanuserühmiti (%)*,**

* Vastajad, kes soovivad tulevikus veel lapsi saada. ** Vastaja võis valida mitu vastust.

Peamised põhjused, miks ei soovita (rohkem) lapsi, olid vanuserühmades mõnevõrra erinevad, kuid suundumused 20 aasta lõikes on üldiselt sarnased (joonis 29). Tuleb arvestada, et kõiki vastusevariante 2004. aasta küsimustikus ei olnud.

Sagedamini valitud vastusevarianti „kardan, et elu läheks liiga raskeks“ on kõigis vanuserühmades veidi enam valitud kui 20 aastat tagasi. Tõusnud on ka nende osakaal, kes soovisid pühenduda muudele neid huvitavatele asjadele ning kes ei soovigi olla rase ega siduda ennast lastega. Tõusnud on ka nende osakaal, kes soovivad rohkem aega partneriga koosolemiseks.

Sobiva partneri puudumine on samaks jäänud ja vähenenud on nende osakaal, kes ei tunneta partneri piisavat osalust või kel on probleeme paarisuhtes.

Vanemate vastajate hulgas oli sagedasim põhjus see, et nad ei saa lapsi, kuid nende osakaal on vähenenud. Võrreldes 2004. aastaga on vähem neid, kes leiavad, et probleem on paarisuhtes ja selles, et partner ei osale laste eest hoolitsemises ning kodutöödes. Palju harvem on arvatud 2024. aasta uuringus (võrreldes 2004. aasta uuringuga), et ühiskond ei toeta küllaldaselt lastega peresid. Vähenenud on ka sobiva elupaiga, töökoha olemasolu ja raha puudumise probleem. Samas on pisut suurenenud lastehoiuga seotud probleemide osakaal. Kõigis vanuserühmades on märkimisväärselt kasvanud nende vastajate osakaal, kes peavad maailma niigi ülerahvastatuks või leiavad, et lapsesaamist takistavad füüsilise või vaimse tervise probleemid.

Joonis 29. Põhjused, miks ei soovita (rohkem) lapsi 18–44-aastaste naiste hulgas, uuringuaastatel ja vanuserühmiti (%) *,**

* Vastajad, kes ei kavatse või pole kindlad, kas soovivad tulevikus veel lapsi saada. ** Vastaja võis valida mitu vastust.

Peamised muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada nende vastajate hulgas, kes ei soovi rohkem lapsi või kõhklevad, on näidatud joonisel 30. Kõigi vastanute hulgas on olnud nii 2004. kui 2024. aastal esikohal majandusliku toimetuleku paranemine või stabiliseerumine, kuid selle olulisus on ajas langenud. Samuti ei peeta enam nii oluliseks lastega perede majandusliku toetamise suurendamist. Lastehoiu probleemid on olulised endiselt, kuid tõusnud on nende hulk, kes näevad vajadust hea ja usaldusväärse lastehoiu võimaluse järele ühiskonnas. Suurem ja sobivam elupaik ning kindlustunne, et töökoht jääb alles, on endiselt olulised nooremate hulgas. Tõusnud on nende osakaal, kes pidasid oluliseks meeste ja naiste võrdsemat tööjaotust, ning nooremate hulgas hinnatakse enam paindlikku tööaega ja inimeste sõbralikumat suhtumist lastesse.

Kõikides vanuserühmades, kuid kõige rohkem nooremate vastajate seas, on tunduvalt enam neid, kes peavad oluliseks globaalprobleemidele (kliimaprobleemid, sõjad, saastatus, tuumarelvad jm) lahenduse leidmist.

Joonis 30. Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada 18–44-aastaste naiste hulgas, uuringuaastatel ja vanuserühmiti (%) *,**

* Vastajad, kes ei soovi või kes pole kindlad, kas soovivad tulevikus veel lapsi saada. ** Vastaja võis valida mitu vastust.

9. Menopausi kogemused

Aastal 2024 olid valimisse kaasatud ka 45–59-aastased naised. Esmakordselt küsisime üleminekuea ehk perimenopausi ja menopausi kohta. Perimenopausi defineerisime küsimusega: „*Ma olen üleminekueas – menstruatsioonid esinevad koos mõne üleminekuea sümptomiga*“. Menopausi selgitasime välja küsimusega: „*Mul on menopaus – viimane menstruatsioon oli aasta või rohkem tagasi*“.

Oma praegust eluperioodi kirjeldas üle 40-aastastest vastajatest 13% kui perimenopausi ning 30% kui menopausi. Vastajatest kümnendik ei olnud kindlad, kas nad on peri- või postmenopausis ja teisel kümnendikul ei olnud menstruatsioone, mille järgi nad oleksid seda võinud otsustada (tabel 84).

Tabel 84. Praeguse eluperioodi kirjeldus 40–59-aastaste naiste hulgas, % (G1)
Description of present period of life among 40–59-year-old women, % (G1)

Praeguse eluperioodi kirjeldus	Kokku (kaalutud) (n = 2448)	Description
ma ei ole üleminekueas ega menopausis	28,8	<i>I am not in menopausal transition or in menopause</i>
ma olen üleminekueas – menstruatsioonid esinevad koos mõne üleminekuea sümptomiga	13,1	<i>I am in menopausal transition – I have menstrual periods with some symptoms of menopausal transition</i>
mul on menopaus – viimane menstruatsioon oli aasta või rohkem tagasi	29,9	<i>I am in menopause – my last menstrual period was a year or more ago</i>
ma pole kindel, kas olen üleminekueas või menopausis	9,8	<i>I am not sure if I am in menopause or in menopausal transition</i>
kuna mul ei ole menstruatsioone, siis ma ei oska hinnata, kas mul on menopaus	10,5	<i>since i do not have menstrual periods, then i cannot assess whether I am in menopause or not</i>
teadmata	7,9	<i>unknown</i>
Kokku	100	<i>total</i>

Teadlikkus üleminekueast

Uurisime, kuivõrd oldi üleminekueast **teadlikud enne 40. eluaastat**. Naistest, kes vastamise hetkel olid perimenopausis või menopausis, pidas neljandik ennast hästi informeerituks, samas 60% teadis „midagi“ ja kümnendik vastas, et ei teadnud sellest eluperioodist midagi (tabel 85).

Vaadates, kust on perimenopausis või menopausis naised **otsinud informatsiooni** selle eluperioodi kohta, siis kõige sagedasem valik pisut üle pooltel on olnud temaatilised kodulehed internetis, järgnevalt tervishoiutöötajad, sõbrad ja tuttavad ning ajakirjad ja ajalehed. Pea seitse protsenti vastanutest ei ole üldse otsinud või saanud teavet (tabel 86). Vaadates, **millal on vastajad sellekohast infot hankinud**, siis ehkki informatsiooni üleminekuea või menopausi kohta on otsinud enamik naisi (n = 1015), siis veidi üle poole naistest on seda teinud alles siis, kui sümptomid algasid. Veidi vähem (40%) on informatsiooni otsitud juba enne sümptomite teket (tabel 87). Ainult kolm protsenti on teinud seda kaua aega pärast sümptomite teket.

Tabel 85. Informeeritus üleminekueast enne 40. eluaastat, % (G2)*
Being informed of menopausal transition before the age of 40, % (G2)*

Informeeritus	Kokku (kaalutud) (n = 1089)	Being informed
hästi informeeritud	26,1	<i>well informed</i>
midagi teadsin	63,5	<i>I knew something</i>
ei teadnud midagi	9,0	<i>I knew nothing</i>
ei oska vastata	1,0	<i>I don't know</i>
teadmata	0,5	<i>Unknown</i>
kokku	100	<i>Total</i>

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on üleminekueas või kellel on menopaus (G1). *Respondents aged 40–59 years, who are in menopausal transition or have menopause (G1).*

Tabel 86. Menopausi kohta informatsiooni otsimise allikad, % (G3)*, **
Sources for information on menopause, % (G3)*, **

Allikas	Kokku (kaalutud) (n = 1089)	Source
ei ole otsinud/saanud teavet	6,8	<i>I have not searched for/ received information</i>
temaatilised kodulehed internetis	56,7	<i>thematic web pages on the internet</i>
taskuhäälingud	2,8	<i>Podcasts</i>
sotsiaalmeedia	16,6	<i>social media</i>
ajakirjad ja ajalehed	32,4	<i>magazines and newspapers</i>
raamatud	16,6	<i>Books</i>
filmid ja televisioonisaated	5,1	<i>films and tv programmes</i>
sõbrad ja tuttavad	34,5	<i>friends and acquaintances</i>
tervishoiutöötajad	37,9	<i>healthcare workers</i>
teaduskirjandus	20,4	<i>scientific literature</i>
muu	2,0	<i>Other</i>

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on üleminekueas või kellel on menopaus (G1). Respondents aged 40–59 years, who are in menopausal transition or have menopause (G1). ** Vastaja võis valida mitu vastust. Respondent could choose several answers.

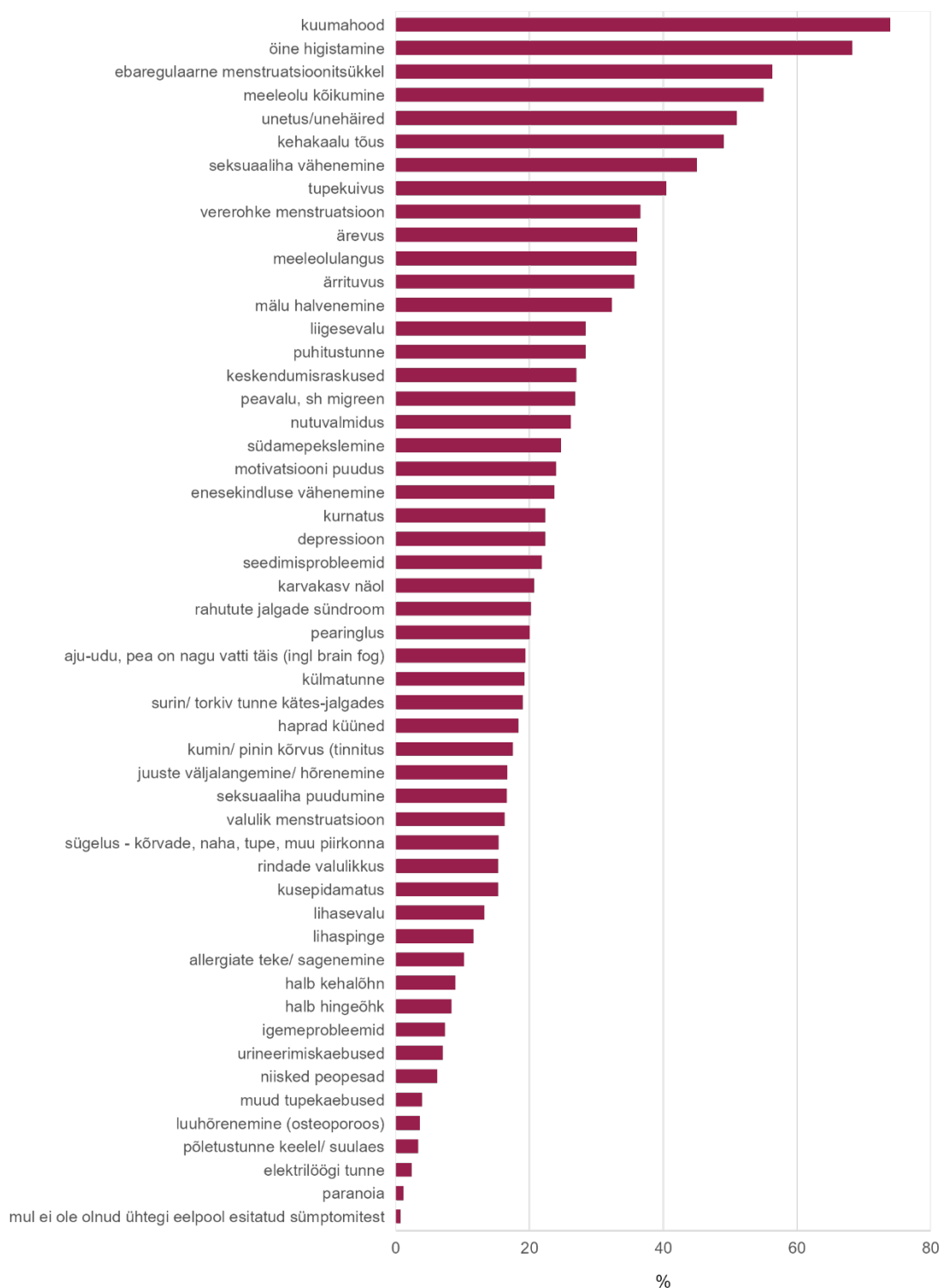
Tabel 87. Millal otsiti/saadi teavet üleminekuea ja/või menopausi kohta, % (G4)*
When was information about menopausal transition and/or menopause obtained, % (G4)*

Teabe otsimise/saamise aeg	Kokku (kaalutud) (n = 1015)	Time being informed
enne sümptomite teket	39,6	<i>before symptoms began</i>
kui sümptomid algasid	55,9	<i>when symptoms began</i>
kaua aega pärast sümptomite teket	3,5	<i>a long time after symptoms began</i>
teadmata	1,1	<i>unknown</i>
Kokku	100	<i>Total</i>

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on otsinud/saanud teavet menopausi kohta (G3). Respondents aged 40–59 years who have sought/obtained information about menopause (G3).

Probleemid ja abi saamine

Perimenopausi ja menopausi periood on tihti seotud väga erinevate kaebuste ja terviseprobleemide tekkega, ehkki alati ei ole selge, kas põhjuseks on just perimenopaus, menopaus või midagi muud. Perimenopausis või menopausis olnud vastajatest ainult kümnel ei ole esinenud ühtegi küsimustikus loetletud sümptomit. Loetletud 52st sümptomist on nimetatud kõiki. Kõige enam – kahel kolmandikul – on olnud kaebuseks kuumahood ja öine higistamine. Üle poole vastajatest on nimetanud ebaregulaarset menstruatsioonitsükli, meeleolu kõikumist ja unetust või unehäireid. Vastajatel on olnud enamasti mitu sümptomit ja kõige sagedamini on üks vastaja valinud loetelust 10 erinevat sümptomit (joonis 31).

Joonis 31. Sümptomid, mida vastajad seostasid üleminekueaga*

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on üleminekueas või kellel on menopaus (G1). Respondents aged 40–59 years, who are in menopausal transition or have menopause (G1).

Tervishoiutöötajaga on menopausist rääkinud üle poole perimenopausis või menopausis olevatest vastajatest (tabel 88) ning selleks tervishoiutöötajaks on olnud arst, valdavalt naistearst (tabel 89). Muu variandi all toodi vastajate poolt välja ka teisi erialasid, nagu endokrinoloog, kardioloog, kirurg, onkoloog, psühhiaater.

Tabel 88. Tervishoiutöötajaga üleminekueast või menopausist rääkimine, % (G6)*
Talking to healthcare professionals about menopause, % (G6)*

Menopausist rääkimine	Kokku (kaalutud) (n = 1089)	<i>Talking about menopause</i>
jah	53,7	<i>yes</i>
ei	41,1	<i>no</i>
kavatsen seda teha	4,4	<i>I plan to do so</i>
teadmata	0,7	<i>unknown</i>
kokku	100	<i>total</i>

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on üleminekueas või kellel on menopaus (G1). *Respondents aged 40–59 years, who are in menopausal transition or have menopause (G1).*

Tabel 89. Millise tervishoiutöötajaga viimati rääkisite üleminekueast või menopausist, % (G7)*
Sources of talking about menopause, % (G7)*

Spetsialist	Kokku (kaalutud) (n = 585)	<i>Specialist</i>
naistearst	80,9	<i>a gynaecologist</i>
perearst	11,8	<i>a family doctor</i>
pereõde	2,4	<i>a family nurse</i>
ämmaemand	0,3	<i>a midwife</i>
apteegitöötaja	1,9	<i>a pharmacy staff member</i>
muu	2,4	<i>other</i>
teadmata	0,3	<i>unknown</i>
kokku	100	<i>Total</i>

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on üleminekueas või kellel on menopaus (G1) ja kes on rääkinud üleminekueast või menopausist tervishoiutöötajaga (G6). *Respondents aged 40–59 years, who are in menopausal transition or have menopause (G1) and who have talked about menopausal transition or menopause with a healthcare professional (G6).*

Sümptomite **leevendamiseks** ei ole üle kolmandiku vastajatest kasutanud midagi (tabel 90). Kolmandik on kasutanud käsimüügi preparaate ja kolm korda vähem vastajatest hormoonasendusravi või tupesisest östrogeenravi. Samas on kolmandik naistest parandanud oma kehalist aktiivsust ja viiendik muutnud toitumist.

Tabel 90. Üleminekuea või menopausi sümptomite leevendamine, % (G8)*,**
Relieving symptoms of menopause, % (G8)*,**

Sümptomite leevendamiseks kasutatud meetod	Kokku (kaalutud) (n = 1079)	<i>Method used to relieve symptoms</i>
ei ole kasutanud midagi	36,4	<i>I have not used anything</i>
toitumise muutmine (sh ka alkoholi, kohvitarbimise vähendamine)	20,3	<i>changes in my diet (incl. reductions in alcohol and coffee intake)</i>
kehalise aktiivsuse parandamine	30,7	<i>improvements in physical activity</i>
hormoonasendusravi	9,9	<i>hormone replacement therapy</i>
üleminekuea sümptomite leevendamiseks mõeldud käsimüügi preparaadid	32,8	<i>over the counter remedies for easing menopausal transition symptoms</i>
hormoonspiraal (Mirena)	9,5	<i>hormonal coil (Mirena)</i>
tupekaudne östrogeenravi	3,5	<i>vaginal oestrogen therapy</i>
antidepressandid	7,5	<i>antidepressants</i>
muu	1,9	<i>other</i>

* Vastajad vanuses 40–59 aastat, kes on üleminekueas või kellel on menopaus (G1) ja kes olid märkinud vähemalt ühe üleminekueaga esineva sümptomi (G5). *Respondents aged 40–59 years, who are in menopausal transition or have menopause (G1) and had chosen at least one symptom regarding menopause (G5).* ** Vastaja võis valida mitu vastust. *Respondent could choose several answers.*

10. Vägivalla kogemine

Palusime vastata **vaimse, kehalise ja seksuaalse väärkohtlemise kogemuse kohta lapsepõlves ja täiskasvanueas**. Kasutasime selleks NorAQ valideeritud küsimustikku¹⁰. Vägivald (mida küsimustikus nimetatakse väärkohtlemiseks) kirjeldavad küsimused on käitumispõhised (vt lisa 1) ja iga küsimuse puhul sai valida nelja etteantud vastusevariandi vahel: 1) ei; 2) jah, lapsena (enne 18-aastaseks saamist); 3) jah, täiskasvanuna (kes olid 18-aastased ja vanemad); 4) jah, lapse ja täiskasvanuna (enne ja pärast 18. eluaastat) (tabel 91).

Lapseeas kogetud väärkohtlemise kohta raporteerisid noorima vanuserühma (16–17-aastased) vastajad kõiki väärkohtlemise liike sagedamini kui ükski teine vanuserühm, mis võib olla seotud vanuse tõttu lühema meenutusperioodiga. **Täiskasvanueas** on elu jooksul lisanduva kogemuse tõttu vanemates vanuserühmades enam raporteeritud kõiki vägivallaliike mõne erandiga seksuaalse vägivalla liikide osas.

Küsimustes kirjeldatud väärkohtlemistest on kõik vastajad nii lapse- kui ka täiskasvanueas kogenud enim **kehalist väärkohtlemist**. Enim on olnud tegemist löömisega („*Kas keegi on Teid löönud, lahtise käega näkku löönud või vastu Teie tahtmist Teid tugevalt kinni hoidnud?*“). Pisut vähem on raporteeritud kogemusi **vaimse väärkohtlemisega**, kus kõige sagedasem on olnud alandamine („*Kas Te olete kogenud pidevalt korduvat ja pikemat aega kestvat allasurutust, alandamist ja häbistamist?*“).

Seksuaalse vägivalla kirjeldustest esines kõigis eluetappides enim seksuaalset puudutamist („*Kas keegi on vastu Teie tahtmist puudutanud „seksuaalselt“ Teie kehaosi, mis pole suguelundid, või sundinud Teid oma kehaosi „seksuaalselt“ puudutama?*“) ja suguelundite puudutamist („*Kas keegi on vastu Teie tahtmist puudutanud Teie suguelundeid, kasutanud Teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud Teid kellegi teise suguelundeid puudutama?*“). Kõige rohkem on kogetud seda lapseeas – enam kui iga kümnenda vastaja poolt. Vägistamist („*Kas keegi on vastu Teie tahtmist pannud oma peenise Teie tuppe, suhu või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa Teie tuppe, suhu või pärakusse?*“) on lapseeas kogenud kokku 5%, täiskasvanueas 8% ja nii lapse- kui ka täiskasvanueas 1% kõigist vastajatest.

¹⁰ Swahnberg, K., & Wijma, B. The NorVold Abuse Questionnaire(NorAQ): Validation of new measures of emotional, physical, and sexual abuse, and abuse in the health care system among women. European Journal of Public Health 2003,13(4),361–6. <https://doi.org/10.1093/eurpub/13.4.361>

Tabel 91. Vaimse, kehalise, seksuaalse ja tervishoiusüsteemis väärkohtlemise kogemine elu jooksul, % (F1, F4, F7, F10)*
Experience of emotional, physical, sexual and healthcare abuse during lifetime, % (F1, F4, F7, F10)*

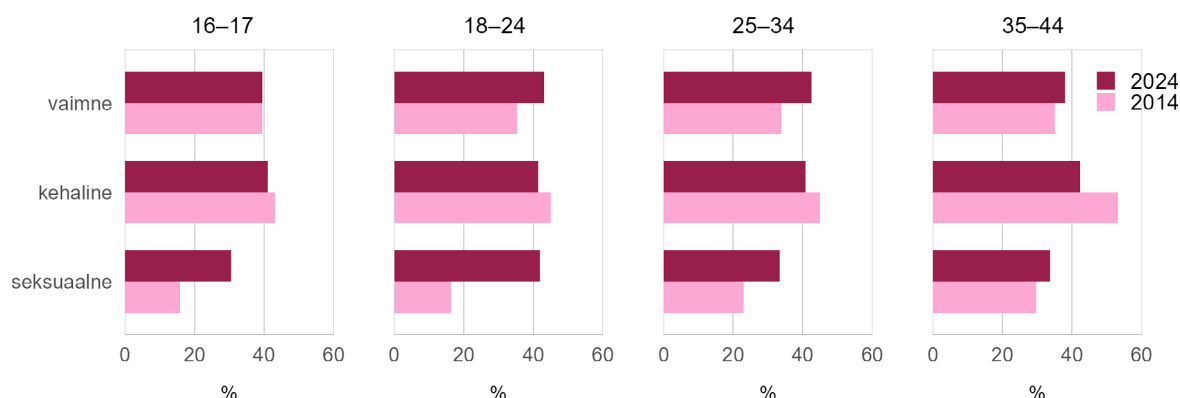
	alla 18 aastasena As a child (less than 18 years old)						18-aastaselt või vanemana As an adult (18 years old or older)					Alla 18-aastasena ja 18-aastase või vanemana Less than 18 years old and 18 years or older					
	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)				Kokku (kaalutud) (n = 5443)	
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
Vaimne väärkohtlemine																	Emotional abuse
- alandamine	29.7	16.9	19.8	15.9	12.7	16.3	3.9	5.7	7.5	6.8	6.1	13.8	9.7	7.0	6.9	8.2	- humiliation
- kontrollimine	20.4	14.6	11.1	9.0	8.3	10.3	6.1	9.8	10.6	9.6	9.1	6.2	4.7	2.6	3.8	3.9	- controlling
- ähvardamine	14.0	9.2	9.3	7.7	6.8	8.1	3.0	4.3	4.8	6.7	5.0	4.8	2.2	2.4	2.2	2.5	- threatening
Kehaline väärkohtlemine																	Physical abuse
- löömine	32.4	23.2	22.5	22.3	18.2	21.4	6.0	6.9	9.0	13	9.3	5.3	5.8	5.1	5.5	5.3	- hitting
- peksmine	23.4	16.6	15.4	14.4	10.5	13.9	4.3	5.7	9.0	12.3	8.6	2.8	2.8	3.2	3.3	3.0	- beating
- elu ohustamine	10.5	7.3	5.4	5.2	2.8	4.8	4.4	6.2	8.6	10.8	8.0	1.2	0.6	1.0	1.1	0.9	- threat to life
Seksuaalne väärkohtlemine																	Sexual abuse
- seksuaalne puudutamine	23.2	15.9	13	16.2	13.5	14.8	13.3	9.3	6.9	9.0	8.7	5.6	4.7	2.8	2.4	3.3	- touching in a ‘sexual way’
- seksuaalne alandamine	9.9	6.7	4.4	4.1	1.8	3.9	2.5	2.4	2.6	2.3	2.4	1.0	0.7	0.5	0.4	0.6	- sexual humiliation
- suguelundite puudutamine	14.7	10.8	11.2	12.8	9.5	11.1	8.9	8.0	7.1	9.6	8.2	3.2	1.9	1.7	1.7	1.9	- touching genitals
- vägistamine	8.2	6.0	5.1	5.2	4.1	5.0	6.9	8.7	6.9	10.1	8.2	1.6	1.5	0.9	1.1	1.2	- rape
Väärkohtlemine tervishoiusüsteemis																	Abuse in the healthcare system
- alandamine/solvamine	12.2	6.7	3.2	3.9	3.4	4.2	8.9	16.2	16.5	13.2	13.7	4.4	4.3	4.4	2.6	3.6	- humiliation
- kohutav kogemus	7.6	4.3	2.4	1.9	3.0	2.9	4.2	8.7	13.3	8.5	8.9	1.0	2.1	1.7	0.7	1.3	- terrible experience
- teadlik ärakasutamine	3.6	1.8	1.4	1.3	1.5	1.5	1.3	3.5	5.9	4.5	4.1	0.7	0.8	0.5	0.7	0.7	- intentional abuse

* „Jah” vastanute osakaal. *Percent of respondents who answered “yes”.*

2024. aastal küsisime vastajatelt esmakordselt **väärkohtlemise kogemuse kohta tervishoiusüsteemis**. Tervishoiu kohta küsides oli silmas peetud süsteemi tervikuna, mitte ühtegi konkreetset eriala ega teenust. Tervishoiusüsteemis vägivalda on üldiselt kogunud väike osa vastajatest, kuid erinevatele küsimustele jaatavalt vastajate protsent jäi poole ja 17% vahele. Kõige enam on kogetud **alandamist** või **solvamist** täiskasvanueas („Kas Te olete end kunagi tundnud tervishoiuasutust külastades solvatuna või olulisel määral alandatuna, tundnud, et keegi kasutas Teie suhtes väljapressimist või ei austanud Teie arvamust – sellisel viisil, et see kogemus Teid hiljem häiris või vaevas?“). Pea kümnendikul vastanutest on täiskasvanuna olnud tervishoiusüsteemis „kohutav kogemus“ („Kas Te olete kunagi kogunud, et tervishoiuasutust külastades muutus muidu „normaalne“ sündmus korraga tõsiselt kohutavaks kogemuseks ilma, et Te oleksite täielikult mõistnud, kuidas see sai juhtuda?“) ning 4% vastanutest on tajunud **teadlikku ärakasutamist** („Kas Te olete kogunud, et keegi tervishoiusüsteemis meelega – Teie arusaamise kohaselt – tegi Teile vaimset või füüsilist haiget, väärkohtles Teid või kasutas Teie keha või Teie haavatavust patsiendina enda kasuks ära?“).

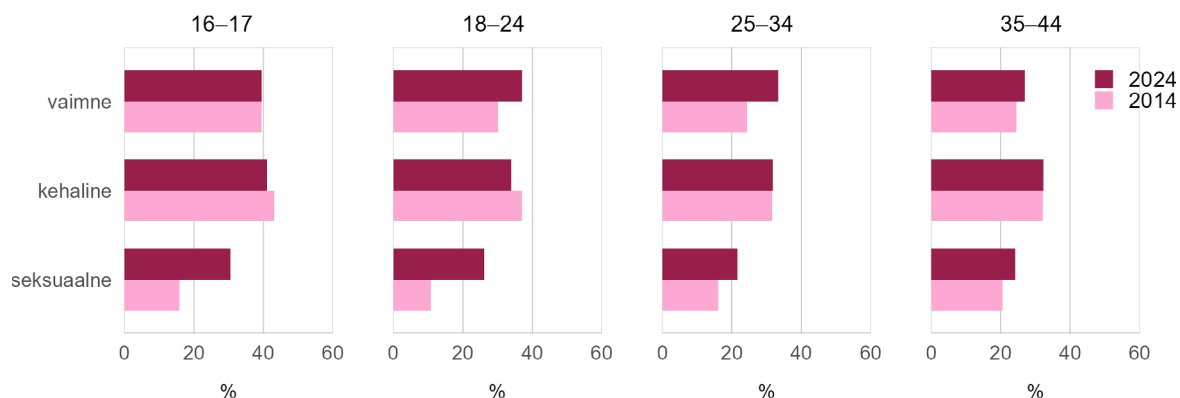
Küsimusele, kas väärkohtlemist esines viimase 12 kuu jooksul, vastas jaatavalt 2% vaimse, 6% kehalise ja 6% seksuaalse väärkohtlemise kohta. Tervishoiusüsteemis on viimase aasta jooksul kogunud väärkohtlemist kokku 11% vastajatest.

Uuringuaastate võrdluses on elu jooksul kogetud vägivalda puhul märgata, et võrreldes 2014. aastaga on kehalist vägivalda kogunute osakaal 2024. aastal vähenenud 6% võrra (48% → 42%). Langus on toimunud kõigis vanuserühmades ja tuleb kõige selgemini esile vanimas vanuserühmas. Samas on 6% võrra suurenenud vaimse vägivalda üleelanute osakaal (35% → 41%), olles jäänud samaks vaid kõige nooremate hulgas. Tähelepanuväärne on seksuaalset vägivalda kogunute osakaalu tõus – kokku 11% võrra (24% → 35%). Hüppeliselt on seksuaalvägivalda kogemusest teatanud just nooremad vastajad, kelle hulgas on tõus olnud enam kui kahekordne (joonis 32).

Joonis 32. Elu jooksul kogetud vaimne, kehaline ja seksuaalne vägivald vanuserühmiti uuringuaastatel 16-44-aastaste vastajate hulgas (%)

Lapseeas kogetud vägivalda korral on tegemist sarnase muustriga, välja arvatud vanemates vanuserühmades, kus kehalisest vägivallast antakse teada kahel uuringuaastal sarnaselt (joonis 33).

Joonis 33. Lapseeas kogetud vaimne, kehaline ja seksuaalne vägivald vanuserühmiti uuringuaastatel 16-44-aastaste vastajate hulgas (%)

Vastajad hindasid oma **kannatusi seoses vägivalga kogemusega** kümne palli süsteemis, vastates küsimusele: „Kuivõrd Te kogetud väärkohtlemise tagajärgede käes praegu kannatate?“. Skaalal tähendab 0 seda, et vägivalga kogemus hilisemaid kannatusi ei põhjusta, 1–5 tähendab mõõdukaid kannatusi ja üle selle hinnangute korral käsitlesime kannatusi rasketena. Kõige enam, ühel neljandikul, on raskeid kannatusi põhjustanud vaimne vägivald (tabel 92). Kehalise vägivalga puhul andis sellise hinnangu umbes kümnendik vastanutest (tabel 93) ja seksuaalse vägivalga puhul oli see ligi 16% (tabel 94). Tervishoius kogetud vägivald oli raskeid kannatusi põhjustanud kümnendikule vastajaist (tabel 95).

Tabel 92. Vaimse väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine, % (F3)*
Suffering from consequences of emotional abuse, % (F3)*

Kannatamise määra	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2089)	Extent of suffering
	16–17 (n = 361)	18–24 (n = 419)	25–34 (n = 307)	35–44 (n = 364)	45–59 (n = 638)		
ei kannata	13,3	12,4	18,2	23,9	25,7	21,1	none
mõõdukalt	48,8	43,9	48,9	49,2	49,2	48,4	mild
raskelt	34,9	38,7	30,0	19,2	16,8	24,3	terrible
teadmata	3,1	5,0	2,9	7,7	8,3	6,2	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

*Vastajad, kes olid kogenud vaimset väärkohtlemist (F1). Respondents who had experienced emotional abuse (F1).

Tabel 93. Kehalise väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine, % (F6)*
Suffering from consequences of physical abuse, % (F6)*

Kannatamise määra	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 2277)	Extent of suffering
	16–17 (n = 374)	18–24 (n = 403)	25–34 (n = 294)	35–44 (n = 405)	45–59 (n = 801)		
ei kannata	39,0	37,7	40,5	47,2	53,8	46,8	none
mõõdukalt	40,4	37,5	41,8	35,3	32,2	36,0	mild
raskelt	13,4	18,4	14,0	10,1	6,6	10,8	terrible
teadmata	7,2	6,5	3,7	7,4	7,4	6,5	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

*Vastajad, kes olid kogenud kehalist väärkohtlemist (F4). Respondents who had experienced physical abuse (F4).

Tabel 94. Seksuaalse väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine, % (F9)*
Suffering from consequences of sexual abuse, % (F9)*

Kannatamise määra	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1839)	Extent of suffering
	16–17 (n = 279)	18–24 (n = 407)	25–34 (n = 241)	35–44 (n = 323)	45–59 (n = 589)		
ei kannata	22,6	27,0	30,7	39,3	41,8	35,8	none
mõõdukalt	47,3	41,8	47,7	39,9	40,9	42,4	mild
raskelt	24,7	27,3	18,3	13,3	9,3	15,6	terrible
teadmata	5,4	3,9	3,3	7,4	8,0	6,1	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

*Vastajad, kes olid kogenud seksuaalset väärkohtlemist (F7). Respondents who had experienced sexual abuse (F7).

Tabel 95. Tervishoius väärkohtlemise tagajärgede käes kannatamine, % (F12)*
Suffering from consequences of healthcare abuse, % (F12)*

Kannatamise määra	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 1261)	Extent of suffering
	16–17 (n = 154)	18–24 (n = 221)	25–34 (n = 194)	35–44 (n = 276)	45–59 (n = 416)		
ei kannata	35,1	34,4	38,7	42,0	44,2	40,9	none
mõõdukalt	45,5	44,3	40,2	39,1	41,6	40,9	mild
raskelt	13,0	14,0	13,9	11,2	7,0	10,8	terrible
teadmata	6,5	7,2	7,2	7,6	7,2	7,3	unknown
kokku	100	100	100	100	100	100	total

* Vastajad, kes olid kogenud väärkohtlemist tervishoiusüsteemis (F10). *Respondents who had experienced abuse in the healthcare system*

Vägivalla kogemuse kohta lisati vabale tekstiväljale 858 kommentaari. Kommentaarid olid väga avameelsed ja valusad. Kirjeldati toimunut ja oma praegusi, peamiselt vaimse tervise probleeme seoses üleelatud. Mitmed mainisid, et see oli esimene kord, kus nad sellest üldse räägivad ja kõige hullem on olnud vaikus ühiskondlikul tasandil ning lähedaste poolt. Kirjeldati paranemisprotsessi, mis oli sageli saavutatud spetsialisti (enamasti psühholoogi) abiga, kuid sageli oli ka tõdemusi, et paranemist ei ole toimunud ning kogetu on ja jääb mõjutama kogu nende elu. Vägivalla toimepanijatena nimetati vanemaid, vendi ja teisi lähedasi; koolikiusamise puhul kaasõpilasi ja õpetajaid; kuid kõige sagedamini olid selleks partnerid. Tervishoius kogetu kohta oli 205 kommentaari, milles nimetati valulikke või ebameeldivaid protseduure, privaatsuse puudumist vestlusel/läbi-vaatusel, mittesoovitud ravi peale surumist, aga ka halvustavaid või alavääristavaid kommentaare. Enamasti märgiti, et negatiivne kogemus on olnud ühekordne.

11. COVID-19 aegsete piirangute mõju

Peatükis võtame kokku COVID-19 pandeemia aegsete piirangute võimaliku mõju naiste seksuaalintervisele ja seksuaalintervise teenuste kättesaadavusele.

COVID-19 pandeemiaga seonduvalt koges **naistearstile pöördumisel takistusi** 3% vastajatest (n = 5443), see on väga väike osa naistest (tabel 50).

Vastates küsimusele COVID-19 **piirangute mõju kohta rasestumisvastase meetodi kasutamisele**, tõdes kokku vähem kui 1% vastajatest, et ei saanud COVID-19 aegsete piirangute ajal soovitud või plaanitud rasestumisvastast meetodit kasutada. Pooled vastajad märkisid, et neil ei olnud sellel ajal rasestumisvastase meetodi kasutamise vajadust, seda rohkem noorimas vastajate rühmas. Peaaegu pooled kõikidest vastajatest märkisid, et COVID-19 aegsed piirangud ei takistanud rasestumisvastase meetodi kasutamist (tabel 96).

Tabel 96. COVID-19 aegsete piirangute mõju soovitud või plaanitud rasestumisvastase meetodi kasutamisele, % (E10)
The influence of COVID-19 restrictions on using a planned or wished contraceptive, % (E10)

Rasestumisvastase meetodi kasutamine	Vanuserühm (aastates) Age group (in years)					Kokku (kaalutud) (n = 5443)	Use of contraceptive method
	16–17 (n = 913)	18–24 (n = 974)	25–34 (n = 721)	35–44 (n = 958)	45–59 (n = 1877)		
jah, piirangute tõttu ma ei saanud kasutada soovitud või plaanitud rasestumisvastast meetodit {e11}	0,0	0,4	1,0	0,7	0,2	0,5	yes, due to the restrictions I could not use the contraceptive I wanted or planned to use
ei, piirangud ei takistanud rasestumisvastase meetodi kasutamist	10,4	42,4	57,6	49,9	31,0	42,2	no, the restrictions did not prevent me from using the contraceptive
mul ei olnud rasestumisvastase meetodi kasutamise vajadust	84,2	53,5	37,2	43,5	58,1	50,3	I did not need to use any contraceptive
teadmata	5,4	3,7	4,3	5,8	10,7	7,0	unknown
kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	total

22 naist, kes ei saanud piirangute tõttu soovitud või plaanitud rasestumisvastast meetodit kasutada, tõid põhjenduseks, et rasestumisvastast vahendit ei olnud võimalik osta või saada, pandeemia ajal tekkisid rahalised raskused ja sama palju vastajatest kartis visiidile minna, kuna kartis COVIDisse nakatumist (tabel 97).

Tabel 97. Põhjused, mis vastaja ei saanud soovitud või plaanitud rasestumisvastast meetodit COVID-19 pandeemia ajal kasutada (E11)
Reasons that the respondent could not use a planned or wished contraceptive, % (E11)

Põhjus	Kokku (kaalutud) (n = 22)	Reason
mul ei olnud transporti, et arsti juurde minna	–	I did not have any transport to get to the doctor
kartsin visiidile minnes nakatuda COVIDisse	9,2	I was afraid I would catch COVID if I went to the appointment
ma ei saanud / mind ei lubatud kodust väljuda	5,2	I could not / was not allowed to go out of the home
visiit jäi ära või lükati edasi	8,0	the appointment was cancelled or postponed
rasestumisvastast vahendit ei olnud võimalik osta või saada	32,0	It was not possible to buy or obtain the contraceptive
COVIDi ajal tekkisid mul rahalised raskused, mille tõttu ma ei saanud endale rasestumisvastast meetodit lubada	10,8	I developed financial difficulties during COVID which meant I could not afford the contraceptive
ma ei tahtnud, et minuga koos elavad inimesed saaksid teada, et kasutan rasestumisvastaseid meetodeid (kodus ei olnud tagatud privaatsus)	–	I did not want the people I lived with to find out I was using contraceptives (there was a lack of privacy at home)
muu põhjus	8,0	other reason

Vastates küsimusele **viimase raseduse katkestamise põhjuste** kohta, vastas kokku vaid poolteist protsenti naistest (n = 1328), et põhjuseks oli mure maailma turvalisuse pärast (sealhulgas sõjaoht, COVID-19 pandeemia ja kliimamuutused) (tabel 63).

Eraldi küsiti selle kohta, **kas COVID-19 pandeemia tõttu jätkas vastaja rasedusega, mille muidu oleks katkestanud**, ja sellele küsimusele vastas vaid viis inimest 2839-st jaatavalt.

Viljatuse ravile mittepöördumise põhjusena nimetas COVID-19 aegseid piiranguid takistusena vaid 3% vastanutest (n = 274) (tabel 72). Viljatusravi katkestamise põhjusena nimetas COVID-19 pandeemiat 6% vastanutest (n = 75) (tabel 75).

Ühe **põhjusena, miks ei soovita (rohkem) lapsi**, nimetas kokku 5% vastajatest (n = 1821) ka muret pandeemia (COVID) pärast. Selliselt vastanuid oli rohkem (14%) noorimate (20–29-aastaste) vastajate seas (tabel 82).

Summary

The population-based survey “Estonian Women’s Health 2024: sexual and reproductive health, health behaviour, attitudes and use of health care services” was organized for the third time in 2024, the two previous surveys took place at ten-year intervals in 2004¹¹ and 2014¹². The aim of the 2024 survey was to obtain an overview of the sexual and reproductive health and related factors of **Estonian women aged 16–59 years**. This report contains both the results of 2024 and a comparison of the most important indicators with the two previous survey years (**comparable data are presented for respondents aged 16–44**, the results were standardized to the female population of the same age as of 01.01.2024).

Data were collected using an electronic questionnaire between 24.01.–4.05.2024. **Data from 5443 women were used in the analysis, with a final response rate of 44%.**

Of the women who participated in the study, 81% speak Estonian as their native language, 42% live in Harju County, 47% have higher education (most of whom have a master’s degree or equivalent), 77% work either part-time or full-time, and 70% are married or live in a common-law relationship.

GENERAL AND MENTAL HEALTH

Of the respondents, 67% have **rated their health** as good or very good, a third have some long-term **illness or health problem**. 17% of the participants in the study are **obese**, the proportion of obese people increases with age. Every fifth woman has felt **hopelessness, despondency or depression** more than half the days or every day during the past year, every tenth uses **antidepressants**.

In the comparison of the study years:

- ↑ Self-rated health has improved slightly.
- ↑ The percentage of overweight (BMI ≥ 25), including obese respondents, has increased.
- ↑ The percentage of respondents who felt hopelessness, despondency or depression has increased.
- ↑ Use of antidepressants has increased between the last two study years (2014 and 2024), from 4% → 10%.

DRUG USE

Of the respondents, 16% **smoke** daily, 65% have never smoked in the past year. Approximately one in ten has **drunk alcohol** once a week or more often, and the proportion of **heavy drinkers** increases with age. Of the respondents, 22% have **used illegal drugs** in their lifetime, including 6% in the year preceding the survey.

In the comparison of the study years:

- ↓ The proportion of women who smoke every day has decreased.
- ↑ The proportion of people who have used illegal drugs in their lifetime has increased three times between 2004 and 2024.

SEXUALITY EDUCATION AT HOME AND SCHOOL

A third of respondents answered **that topics related to sexual life** were discussed in their childhood home. There are just as many who did not have such conversations at home but would have liked to, and those who would not have wanted to talk about these topics with their parents. Younger respondents said that sexual topics were discussed much more in their home than older respondents.

The discussion of sexual topics in school was reported by 95% of respondents aged 18–24 years, but by only half of respondents in the oldest age group (45–59 years). The majority have wanted sexual topics to be discussed in school. Of those who have received sexuality education, the largest number assessed it as too little.

¹¹ <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2004/>

¹² <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2014/>

The results indicate a situation where sexual topics are discussed in school, but too little.

In the comparison of the study years:

- Talking about sexuality topics at home has not increased in the comparison of study years.
- ↑ The coverage of sexuality education topics in schools has expanded over the years – in the three survey years (2004, 2014 and 2024) sexuality education has reached 69% → 80% → 86% of respondents, respectively. In all three survey years, there are only a few percent of respondents who do not want to receive sexuality education at school.

INTIMATE RELATIONSHIPS AND SEXUALITY

The majority of all respondents (92%) have had sexual intercourse, meaning they have had either vaginal, oral or anal intercourse in their lifetime. Sexual experiences increase with age. In the comparison of the survey years, the proportion of respondents with experience of masturbation, oral sex and/or anal sex, as well as arousing touching, has increased. The proportion of respondents with experience of vaginal intercourse has remained the same.

First sexual experience

The median age of first sexual intercourse is 17 years, with a partner of 20 years. A comparison of age groups shows a slight decrease in the median age of first sexual intercourse and a decrease in the age gap with the partner. The partner has **most often been a person with whom** the respondent is in a relationship (61%) or another acquaintance (29%), and only less than 10% of respondents have had their first sexual intercourse with someone they met for the first time. While most respondents **wanted to have** their first sexual intercourse, 16% of women have had sexual intercourse involuntarily due to persuasion, pressure, threats or coercion.

In the comparison of the study years:

- ↓ The median age of first sexual intercourse has decreased by one year between 2004 and 2014, but has remained the same between the 2014 and 2024 survey years (17 years of age).
- In all survey years, approximately 90% of respondents had their first sexual intercourse with a previous partner or acquaintance.
- ↓ The proportion of respondents who have had their first sexual intercourse involuntarily - due to threats, pressure or coercion - has decreased slightly: 16% in 2014 → 14% in 2024.

Sexual experiences throughout life

Of the respondents, 75% have had **one sexual partner** in the last 12 months and **54% have rated** their current sexual relationship as happy. A fifth of women have not had any **sexual problems during the year**, while the rest have mostly experienced problems related to orgasm, desire and disturbing vaginal dryness. Of respondents, 82% have felt sexual **attraction** only to the opposite sex and 71% have had sexual experiences only with a partner of the opposite sex. A third of respondents have also had sexual experiences with a partner of the same sex. A full fifth of women have been offered sexual intercourse in their lifetime for **money or other benefits**.

Of respondents, 39% have felt the need to get **advice or help on issues related to their sexual life** – more so among younger than older respondents. Most have turned to a family member and/or friend (30%) and from the list of specialists, to a gynaecologist (18%).

In the comparison of the study years:

- ↓ The proportion of parallel sexual relationships has decreased.
- ↑ Perceived happiness in a sexual relationship has increased in a comparison of the last two survey years (2014 and 2024).
- The prevalence of sexual problems has remained the same.

- ↑ In a comparison of the last two survey years (2014 and 2024), the proportion of people who define their sexual attraction more broadly has increased. The proportion of respondents who have had experience with a same-sex partner has also increased.
- ↓ Women are less likely to be offered sexual intercourse for money or other benefits.

Attitudes related to sexuality

Most respondents (97%) agreed with the statement that both partners **can initiate sexual intercourse**, but 6% of respondents believe that the man must initiate it. Approximately half of the respondents agreed with the two contrasting statements, “Having many sexual partners gives a woman a bad reputation” and “Having many sexual partners gives a man a bad reputation”. However, there are 10% more of those who believe that having many sexual partners damages a woman’s reputation (53% vs. 43%). This reflects the double standards of the study participants in their attitude towards having many sexual partners and the reputation associated with it.

A majority of respondents agree that a woman must have the **legal right to terminate her pregnancy** (87%) and that **sexual intercourse without consent** is rape (96%). A majority of respondents (79%) also have a tolerant attitude towards **homosexual** people.

In the comparison of the study years:

- ↑ In a comparison of the last two survey years (2014 and 2024), the proportion of those who agree with the statement that abortion is permissible and with a positive attitude towards homosexuality has increased (49% → 76% and 42% → 66%, respectively).

EXPERIENCES RELATED TO MENSTRUATION

Average age of first menstruation (menarche) of respondents is 13.1 years, the median age is 13 years. When comparing age groups, there is some decrease in the age of onset of menstruation.

For the first time, **problems related to menstruation** were studied. Many women (78%) have had **complaints related to menstruation**, and 43% of respondents have sometimes or often **had to be absent from** school, work or social gatherings because of them. The most common reason given for missing out was severe menstrual pain (83%), followed by heavy menstrual bleeding (50%) and fatigue (32%). These complaints were most frequently cited as a reason for absenteeism by respondents aged 16–24.

VISITING A GYNECOLOGIST

A majority of women (89%) have visited a gynecologist, and 90% of them have done so within the last five years. In total, 47% of respondents **rated their first visit to a gynecologist** as a very or rather positive experience, and 17% rated their first visit to a gynecologist as a very or rather negative experience. Younger respondents are more likely than older respondents to rate their first visit to a gynecologist as very positive.

In a comparison of the last two survey years (2014 and 2024):

- ↑ The proportion of those who rated their first gynecologist visit as very/rather positive has increased (53% → 63%).

Most women have not experienced **any obstacles** in visiting a gynecologist. While a third of respondents over 25 years of age mentioned long waiting times, this was significantly lower among younger respondents. One reason may be the good availability of gynecologists working in youth counselling centers. Over 90% of respondents were **very or somewhat satisfied with various aspects of their last visit to a gynecologist** (friendliness, competence, reliability, length of the visit, being treated with dignity).

In the comparison of the last two survey years (2014 and 2024):

- ↓ There are fewer obstacles to seeing a gynecologist, including long waiting times.
- ↑ Satisfaction with visiting a gynecologist has increased, especially in terms of the duration of the visit.

EXPERIENCES RELATED TO PREGNANCY PREVENTION

Use of contraceptive methods

The most common method of preventing pregnancy was to use a **condom** during both the respondent's first sexual intercourse and during last sexual intercourse prior to the survey, especially in younger age groups. Condom use decreases significantly and **intrauterine method** use increases with advancing age. Sterilization (especially men's) is used rarely in Estonia. Among effective contraceptive methods, **hormonal methods** (pill, patch, vaginal ring) are preferred. Among ineffective contraceptive methods, the most frequently used method is **withdrawal** – a little more than 10% of the respondents used this method in their first sexual intercourse and during the last sexual intercourse prior to the survey. In the oldest age group, one fifth has used withdrawal during their first sexual intercourse, which can refer, among other possible reasons, to historically poor accessibility to contraceptive methods and sexuality education. One tenth of the respondents had used **the dual** method (effective contraceptive method and condom) during their first sexual intercourse.

The comparison of the three survey years compared respondents aged 18–44 years.

During first sexual intercourse:

- ↑ The use of condoms, hormonal methods and emergency contraceptive pills has increased.
- ↓ The use of ineffective methods (such as withdrawal) has decreased, and the proportion of those who did not use any contraceptive methods has decreased.

During the last sexual intercourse preceding the survey:

- ↑ Condom use has increased slightly.
- The use of hormonal methods has remained the same.
- ↓ The use of ineffective methods (e.g., the calendar method, vaginal douching) has decreased, with the exception of withdrawal in the two older age groups.

Satisfaction and fears

Although half of the respondents have feared **side effects** or negative health effects of contraceptives, over 80% of respondents are **very or somewhat satisfied** with the contraceptive method they currently use.

In the comparison of the three study years:

- The percentage of respondents who are satisfied with the contraceptive method they are using has remained the same.
- ↑ The percentage of respondents who have feared or currently fear the side effects or negative health effects of some contraceptive methods has increased.

Experiences and preferences in a healthcare facility

For contraceptive advice, the most preferred option is to go to a **gynecologist**, and young people aged 16–24 also go to a youth counselling center designed for them, where gynecologists also work. **Satisfaction with contraceptive counselling** (friendliness, competence, reliability, length of the visit, being treated with dignity) is high. A small proportion of respondents (less than 5%) – especially younger ones – have been dissatisfied with the explanations given and the respect for personal choices by healthcare professionals.

In the comparison of the three study years:

- In each study year, the majority of respondents have turned to a gynecologist for contraceptive advice, while significantly fewer have turned to a midwife or family doctor.
- ↑ The proportion of respondents who have contacted a youth counselling center and who prefer it has increased.
- ↑ The proportion of respondents who are very satisfied with various aspects of the service has increased.

EXPERIENCES RELATED TO TERMINATION OF PREGNANCY

Satisfaction with counselling and treatment

Two-thirds of women who have had an abortion have been satisfied or rather satisfied **with the information given to them** (about the procedure, methods, possible risks and complications) and the same number have also been satisfied **with the treatment by healthcare professionals** during their last abortion. Satisfaction has been higher in younger age groups. Most of the respondents, more in younger age groups, have also received **counselling about contraceptives methods** before and/ or after pregnancy termination. We conclude that counselling about contraceptives methods before and after pregnancy termination, as well as satisfaction with explanations given and treatment in the health care facility is good and, in the younger women's view, improved.

In the comparison of the three study years:

- ↑ The number of respondents who were very satisfied with the explanations given during the termination of pregnancy has increased 2–3 times.
- ↑ The proportion of women who had received counselling on the use of contraceptive methods before or after the termination of pregnancy has increased significantly, from 22% → 68% → 80%, respectively.

Reasons for terminating a pregnancy and talking to a partner

The reasons for terminating a pregnancy have been **very diverse**. Many respondents cited problematic relationships and other reasons related to the partner. Younger respondents cited youth, immaturity, and unwillingness to take on the responsibility of raising a child. Most respondents **have spoken to their partner** before their last termination of pregnancy, and in most cases, the partner has agreed with the decision to terminate the pregnancy.

In the comparison of the three study years:

- ↑ The proportion of reasons for terminating a pregnancy related to the relationship and one's own readiness has increased,
- ↓ the share of economic reasons has decreased,
- the proportion of external reasons (parental pressure, situation at work and in the world, health problems) has remained the same.
- ↑ Talking to a partner before terminating a pregnancy has become more common, with 79% → 84% → 86% of respondents speaking, respectively.
- ↑ In a comparison of the last two survey years (2014 and 2024), the partner's full agreement with the woman's decision to terminate the pregnancy has increased.

INFERTILITY AND RELATED SERVICES

One fifth of respondents have experienced **infertility in their lifetime**. Two thirds have visited a doctor because of infertility and half have received infertility treatment. Of the respondents who have received **infertility treatment**, nearly two thirds were satisfied with the information given about investigations and treatment; the satisfaction has been somewhat lower with explanations given about the psychological side of infertility.

In the comparison of the three study years:

- The proportion of those experiencing infertility has remained more or less the same (20% → 20% → 18%).
- ↑ Both seeking medical attention and receiving treatment for infertility have become more frequent.
- ↑ Satisfaction with the explanations received during infertility investigations and treatment has increased.

PLANS FOR HAVING CHILDREN

The reasons for having children and not having them were studied among women aged 20–59 – both those who did not have children of their own and those who did. The likelihood of having children increased with age – 10% of women aged 20–29 had their own child(ren) and 83% of women aged 50–59 years.

In the future, 57% of those aged 20–29, 36% of those aged 30–39, and 6% of those aged 40–49 years wanted to **have (more) children**. The main reason for wanting (more) children in all age groups was related to emotional values: “I enjoy watching a child’s development”, “I wish to take care of a child and love him/her”, and “I wish to experience motherhood”. The existence of state child benefits and parental benefits were mentioned by 2% of respondents.

In a comparison of the study years (2004 and 2024):

- ↑ The main reasons for wanting to have children have remained the same (the desire to care for and love the child, to experience motherhood (again), and to feel the joy of watching the child’s development), but the importance of these reasons has increased.

One of the main reasons **why respondents did not (yet) have a child of their own** was the lack of a suitable partner for having a child in all age groups. Among younger people (20–29 years), this was also due to not being mature enough to be responsible for a child, financial support and developmental goals (career, studies, job). Those aged 40–49 years and older were more likely than younger people to say that they had not been able to have a child of their own. 18–20% of respondents in the three age groups considered that they did not want to have children at all.

In a comparison of the study years (2004 and 2024):

- ↑ Among younger respondents, the importance of their own and their partner’s maturity has increased, as well as women’s developmental goals (secure housing, financial security, career), while completing their studies is no longer as important.
- ↑ For respondents aged 35–44, the main reason in both survey years has been the lack of a suitable partner, and the proportion of this reason has increased.

Among the reasons for **not wanting (any more) children or not being sure about it** is firstly, for younger people, the desire to dedicate themselves to other developmental goals, the fear that life would be too hard and financial coping. From the age of 30, the desire to dedicate themselves to existing children and a partner became important, and financial problems took a back seat. Concern about global problems (world overpopulation, climate problems, the threat of war) is striking: a third of 20–29-year-olds have indicated this as a reason, as has a quarter of 30–39-year-olds. Slightly more than half of 40–49-year-olds found that they were too old to have children and that they already had the desired number of children.

In a comparison of the study years (2004 and 2024):

- ↑ The fear that life will become too difficult, the desire to devote oneself to other interesting things, and the desire to spend more time with one’s partner have become more frequent.
- ↑ There has been a significant increase in all age groups in reasons related to world overpopulation, as well as physical or mental health problems of oneself or one’s partner.
- ↓ Reasons related to economic coping (lack of housing, job, money) and the opinion that society does not sufficiently support families with children have decreased. The proportion of respondents who do not feel their partner is sufficiently involved or who have problems in their relationship has decreased.

Those aged 20–49 who did not want (any more) children or were hesitant were asked **about possible changes in society and private life** that could influence this decision. The top priorities were improving economic well-being and finding solutions to global problems (climate problems, war, pollution, etc.). For those aged 20–39, also obtaining a more suitable place to live, a more equal division of labor between men and women, and the feeling of security that their job would remain, shorter and more flexible working hours and better childcare options were also considered important.

In a comparison of the study years (2004 and 2024):

- ↓ The importance of one's own financial well-being is on the first place, but its importance has declined over time. Increasing economic support for families with children is also no longer considered as important by society.
- ↑ The proportion of those who considered a more equal division of labor between men and women important has increased, and among younger people, flexible working hours and people's friendlier attitude towards children are more valued. The importance of good and reliable childcare options has increased.
- ↑ In all age groups, but most so among younger respondents, there are significantly more people who consider it important to find solutions to global problems (climate problems, war, pollution, nuclear weapons, etc.).

EXPERIENCES OF MENOPAUSE

Among peri- or postmenopausal women, **information about the transition period before the age of 40** is rather poor – only a quarter of the respondents in this age group considered themselves well informed. At the same time, the respondents themselves have been quite active in searching for information about this period of life – predominantly on thematic pages on the Internet, and a third have also talked about it with a healthcare professional. Half of the women have started searching for information when symptoms have already started, while the rest have been searching for information even before menopause.

From the 52 **symptoms** that may be related with menopause the respondents chose all variants and most often – two thirds – reported hot flashes and night sweats. Most respondents reported several, most often 10 different complaints.

It was apparent that women aged 40–59 consider a gynecologist to be a specialist in perimenopause and menopause. The vast majority (81%) of respondents had talked about perimenopause and menopause with their gynecologist. Despite the frequent occurrence of symptoms, a third have not used anything to relieve them. Over-the-counter medications have been the most commonly sought help, and hormone replacement therapy has been used three times less frequently. It is noteworthy that a third have increased their physical activity.

EXPERIENCE OF VIOLENCE

When asking about experiences of violence, we used the validated questionnaire *NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ)*¹³ for the first time in the 2014 study. Three (four in the case of sexual violence) questions are

about each type of violence – mental, physical and sexual – and describe the behaviour. We asked about experiences of violence under the age of 18 years and in adulthood. **During their lifetime**, respondents had experienced episodes of various physical and mental violence equally (42% and 41%, respectively), slightly fewer respondents had experienced sexual violence (35%). In **the past 12 months**, 2% of respondents had experienced mental, 6% physical and 6% sexual violence. Those who are still **suffering** from the violence are most likely to have experienced mental violence.

In 2024, for the first time, people were asked about their experiences of abuse **in the healthcare system** (looking at the system as a whole, not any specific specialty). A proportion of respondents have experienced violence in healthcare, with the percentage of those who answered yes to various questions ranging from 0.5% to 17%.

¹³ Swahnberg K, Wijma B. The NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ): validation of new measures of emotional, physical, and sexual abuse, and abuse in the health care system among women. *Eur J Public Health*. 2003;13:361–6.

In a comparison of the last two survey years (2014 and 2024):

- ↓ The proportion of people who have experienced physical violence in their lifetime has decreased by 6% (48% → 42%).
- ↑ The proportion of people who have experienced mental violence during their lifetime has increased (35% → 41%), the indicator has remained the same only among the youngest age group.
- ↑ It is noteworthy that sexual violence experience proportion increased by 11% (24% → 35%). There has been a sharp increase (more than a double) in the number of sexual violence experiences reported by younger people.

The manifestations of mental and sexual violence are more multifaceted than physical violence, and it can be assumed that bringing this topic into public discussion has helped victims better understand and name what they have experienced.

IMPACT OF COVID-19 RESTRICTIONS

Restrictions during the COVID-19 pandemic did not have a significant negative impact on gynecological visits, planned contraceptive use, abortion, or infertility treatment. However, restrictions may have influenced individual choices. Concerns about pandemics may affect childbearing among younger women, among other reasons.

Заключение

В 2024 году в третий раз проводился опрос «Исследование здоровья женщин Эстонии 2024: сексуальное и репродуктивное здоровье, поведение в области здоровья, отношение и использование медицинских услуг». Два предыдущих исследования были проведены с десятилетним интервалом в 2004¹⁴ и 2014¹⁵ годах. Задачей исследований является получение данных о сексуальном и репродуктивном здоровье **16–59-летних женщин Эстонии** и о связанных с ним факторах. Предлагаемый вниманию отчет содержит результаты исследования 2024 года и их сравнение в части наиболее важных показателей с результатами двух более ранних исследований (сравниваемые данные представлены о **16–44-летних участниках** опроса, результаты стандартизованы на женское население по состоянию на 01.01.2024).

Данные собирали с помощью электронного анкета в 2024 году с 24 января до 4 мая. Для анализа использовали данные **5443** женщин, конечная доля ответивших составила 44%.

Родным языком 81% принявших в опросе участие женщин является эстонский, 42% живут в Харьюмаа, 47% имеют высшее образование (причем у большинства магистерская степень или соответствующее ей образование), 77% работают с частичной или полной занятостью и 70% замужем или находятся в свободном сожительстве.

ОБЩЕЕ И ПСИХИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ

67% женщин **оценили** свое **здоровье** как хорошее или очень хорошее, у трети есть какое-то продолжительное **заболевание или проблема со здоровьем**. У 17% участвовавших в исследовании есть **ожирение**, с возрастом доля ожиревших возрастает. Каждая пятая женщина испытывала в течение более половины дней предшествовавшего года или каждый день чувство безнадежности, **угнетённости** или депрессии, каждая десятая принимает **антидепрессанты**.

Сравнение с годами предыдущих исследований:

- ↑ Немного улучшилась самооценка здоровья.
- ↑ Возрасла доля женщин с избыточным весом (индекс массы тела ≥ 25), включая ожиревших.
- ↑ Возросла доля женщин, ощущавших безнадежность, подавленность и депрессию.
- ↑ Доля женщин, принимающих антидепрессанты удвоилась по сравнению с двумя годами предыдущих исследований (2014 и 2024 г.), соответственно, 4% → 10%.

ПОТРЕБНИЕ НАРКОТИКОВ

16% женщин **курят** каждый день, 65% не курили ни разу за последний год. Примерно каждая десятая женщина **напивалась** раз в неделю или чаще, с возрастом доля потребляющих алкоголь в больших количествах возрастает. 22% ответивших в течение жизни потребляли **наркотики**, в том числе, 6% в предшествовавшем году.

Сравнение с годами предыдущих исследований:

- ↓ Снизилась доля ежедневно курящих женщин.
- ↑ Доля потреблявших когда-либо в жизни наркотики возросла в три раза.

СЕКСУАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ДОМА И В ШКОЛЕ

По оценке трети ответивших в их **родительском доме** разговаривали **на темы, связанные с сексуальной жизнью**. Столько же тех, у кого дома таких разговоров не было, но они хотели бы, чтобы они были, и тех, кто не хотел бы разговаривать с родителями об этом. Оценки разных возрастных групп свидетельствуют о том, что дома у более молодых ответивших больше затрагивались темы сексуальности.

¹⁴ <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2004/>

¹⁵ <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/eesti-naiste-tervise-uuring-2004/>

О рассмотрении в школе тем, связанных с сексуальной жизнью, свидетельствуют 95% 18–24-летних ответивших и лишь половина группы самых возрастных женщин (45–59-летние). Среди тех, кто получал сексуальное образование, больше всего тех, кто оценивал его как недостаточное. Результаты указывают на то, что хотя в школе говорят на темы сексуальности, но этого слишком мало.

Сравнение с годами предыдущих исследований:

- Частота разговоров на темы сексуальности дома не изменилась.
- ↑ Рассмотрение тематики сексуальности в школе расширилось с годами – в годы исследования (2004, 2014 и 2024) сексуальное образование в школе получили 69% → 80% → 86% ответивших. Во всех трёх исследованиях были лишь единицы процентов тех, кто не хочет получать сексуальное образование в школе.

БЛИЗКИЕ ОТНОШЕНИЯ И СЕКСУАЛЬНОСТЬ

У большинства (92%) ответивших есть опыт сексуального контакта, то есть, в течение жизни у них был вагинальный, оральный или анальный секс. Сексуальный опыт добавляется с возрастом. В сравнении с годами предыдущих исследований возросла доля ответивших с опытом самоудовлетворения, орального и/или анального секса, а также с опытом возбуждающих ласк. Доля женщин с опытом вагинального контакта осталась той же.

Первый сексуальный опыт

Медианный возраст первого сексуального контакта у ответивших был 17 лет, у партнёра – 20 лет. В сравнении возрастных групп заметно небольшое снижение медианного возраста первого сексуального контакта и разницы возраста с партнёром. **Чаще всего партнёром был человек, с которым ответившие были в отношениях** (61%) или другой знакомый человек (29%) и лишь у 10% ответивших впервые встреченный человек. Если большинство ответивших сами **хотели** своего первого сексуального контакта, то у 16% женщин сексуальный контакт не был добровольным – из-за убеждения, угроз, давления или применения силы.

Сравнение с годами предыдущих исследований:

- ↓ Медианный возраст первого сексуального контакта снизился на год при сравнении результатов исследований 2004 и 2014 годов, но остался тем же, если сравнивать 2014 и 2024 года (17 лет).
- Во все годы исследований примерно у 90% ответивших первый сексуальный контакт был с партнёром по уже имевшимся отношениям или со знакомым.
- ↓ Доля ответивших, у которых первый сексуальный контакт не был добровольным (из-за угроз, давления или принуждения) немного снизилась: в 2014 году 16% → в 2024 году 14%.

Сексуальный опыт в течение жизни

У 75% ответивших в последние 12 месяцев был один **сексуальный партнёр** и 54% ответивших **оценивают** свои теперешние **сексуальные отношения** как счастливые. У пятой части женщин в течение года не было ни одной **сексуальной проблемы**, у остальных чаще всего отмечают проблемы с оргазмом, влечением и беспокоящей сухостью влагалища. 82% ответивших испытывали сексуальное влечение только к противоположному полу, и у 71% был сексуальный опыт только с партнёром противоположного пола. У трети ответивших был сексуальный опыт и с представителем своего пола. Целой пятой части женщин в течение из жизни предлагали вступить в сексуальный контакт **за деньги или иные блага**.

39% ответивших ощущали необходимость получить **совет или помощь по вопросам, связанным с сексуальной жизнью** – у более молодых чаще, чем у более старших ответивших. Чаще всего обращались к члену семьи и/или другу/подруге (30%) и из числа специалистов к гинекологу (18%).

Сравнение с годами предыдущих исследований:

- ↓ Снизилась доля параллельных сексуальных отношений.
- ↑ Ощущение счастья сексуальных отношений возросла при сравнении исследований 2014 и 2024 годов.
- Распространённость сексуальных проблем не изменилась.
- ↑ При сравнении двух последних исследований (2014 и 2024) возросла доля тех, кто более широко определяет свои сексуальные влечения. Возросла и доля ответивших, у которых был опыт с партнёром своего пола.
- ↓ Женщинам реже делаются предложения вступить в сексуальный контакт за деньги и иные блага.

Установки в связи с сексуальностью

Большинство ответивших (97%) согласны с утверждением, что оба партнёра **могут инициировать** сексуальный контакт, но по мнению 6% это должен сделать мужчина. Примерно половина ответивших согласны с двумя противоположными утверждениями о том, что «большое число половых партнёров ухудшает репутацию женщин» и «большое число половых партнёров ухудшает репутацию мужчин». Тем не менее, число считающих, что именно репутация женщин ухудшается при большом числе половых партнёров (53% по сравнению с 43%). Это является отражением двойной морали участников исследования в том, что касается большого числа сексуальных партнёров и связанной с этим репутации.

Большая часть ответивших согласны с тем, что **прерывание беременности** по желанию женщины должно быть разрешено законом (87%) и что **сексуальный контакт без согласия** является изнасилованием (96%). Большинство ответивших (79%) толерантно относятся к **гомосексуальным** людям.

Сравнение с годами предыдущих исследований:

- ↑ При сравнении двух последних исследований (2014 и 2024) возросла доля согласных с утверждениями о доступности прерывания беременности и об отношении к гомосексуальности (соответственно, 49% → 76% и 42% → 66%).

ОПЫТ В СВЯЗИ С МЕНСТРУАЦИЯМИ

Средний возраст начала менструаций (менархе) составляет 13,1 лет, медианный – 13 лет. Сравнивая возрастные группы опрошиваемых заметно небольшое снижение возраста наступления менархе.

Впервые рассматривались **проблемы, связанные с менструациями**. Много женщин (78%) заявили на наличие **жалоб в связи с менструациями**, 43% ответивших были из-за них иногда или часто вынуждены отсутствовать в школе, на работе или на мероприятиях. В качестве причины такого отсутствия чаще всего называли сильную менструальную боль (83%), обильную менструацию (50%) и усталость (32%). Эти жалобы как причину отказа от активностей чаще всего отмечаются у 16–24-летних ответивших.

ПОСЕЩЕНИЕ ГИНЕКОЛОГА

Большинство участвовавших в исследовании женщин (89%) посещали гинеколога, из них 90% делали это в течение последних пяти лет. 47% ответивших оценивают **первое посещение** ими **гинеколога** как очень или скорее положительный, а 17% как очень или скорее отрицательный опыт. Более молодые участницы исследования оценивают свой опыт посещения гинеколога более положительно, чем более старшие.

Сравнение с годами двух последних (2014 и 2024) исследований:

- ↑ Возросла доля оценивших своё первое посещение гинеколога как очень/скорее положительный опыт (53% → 63%).

Большинство женщин не встречались при обращении к гинекологу с **препятствиями/трудностями**. Если около трети ответивших старше 25 лет отмечают в качестве препятствия длительность ожида-

ния приёма, то среди более молодых женщин таких ответов намного меньше. Одной из причин этого может быть хорошая доступность гинекологов, принимающих в молодёжных консультационных центрах. Разными аспектами (дружелюбность, компетентность, достоверность, длительность визита, уважительность) последнего по времени посещения гинеколога **очень или скорее довольны** более 90% ответивших.

Сравнение с годами двух последних (2014 и 2024) исследований:

- ↓ При обращении к гинекологу стало меньше препятствий/трудностей, включая длительность ожидания приёма.
- ↑ Возросла удовлетворённость посещением гинеколога, более всего длительностью посещения.

ОПЫТ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БЕРЕМЕННОСТИ

Применение противозачаточных методов

Для предотвращения беременности как в первом, так и в предшествовавшем опросу сексуальном контакте чаще всего использовали **презерватив**, особенно в более молодых возрастных группах. С возрастом использование презерватива существенно снижается и возрастает использование **внутриматочного метода**. Стерилизация (особенно среди мужчин) в Эстонии используется редко. Из эффективных методов предпочтение отдаётся **гормональным методам** (пили, пластырь, влагалищное кольцо). Из неэффективных методов чаще всего используется **прерванный половой контакт** – чуть более десятой части ответивших использовали этот метод в первом и последнем сексуальном контакте. В наиболее возрастной группе пятая часть ответивших использовали метод прерывания контакта в своём первом сексуальном контакте. Среди прочего это может исторически свидетельствовать о малой доступности противозачаточных методов и недостаточность сексуального образования. Часть ответивших использовали и **метод двойной защиты** (одновременное использование эффективного противозачаточного метода и презерватива) – в первом сексуальном контакте почти десятая часть.

Рассматривая результаты всех трёх лет исследований, сравнивали результаты для 18–44-летних.

При рассмотрении первого сексуального контакта:

- ↑ Возросло использование презерватива, гормональных методов и СОС-таблеток.
- ↓ Уменьшилось использование неэффективных методов (например, прерванного полового контакта), снизилась доля тех, кто вообще не пользовался никакими методами предотвращения беременности.

При рассмотрении последнего сексуального контакта, предшествовавшего участию в опросе:

- ↑ Незначительно возросло использование презерватива.
- Использование гормональных методов осталось на том же уровне.
- ↓ Использование неэффективных методов (например, календарного метода, спринцевания влагалища) снизилось, за исключением прерванного полового контакта у двух самых возрастных групп.

УДОВЛЕТВОРЁННОСТЬ И ОПАСЕНИЯ

Хотя половина ответивших опасалась **побочных действий** противозачаточных средств или их отрицательного влияния на здоровье, более 80% ответивших **очень или скорее очень довольны** используемым ими сейчас методом предотвращения беременности.

Сравнение трёх лет исследований:

- Не изменилась доля тех, кто доволен используемым противозачаточным методом.
- ↑ Возросла доля тех, кто опасался или опасается сейчас побочных действий или отрицательного влияния на здоровье какого-то метода предотвращения беременности.

ОПЫТ И ПРЕДПОЧТЕНИЯ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

За советом в вопросах предотвращения беременности больше всего **предпочитают** обращаться на приём гинеколога, молодёжь в возрасте 16-24 лет часто обращаются и в предусмотренные именно для них молодёжные консультационные центры, где тоже работают преимущественно гинекологи. **Удовлетворённость консультированием по вопросам предотвращения беременности** (дружелюбность, компетентность, достоверность, длительность приёма, уважительность) высока. Малая часть ответивших (менее 5%) – прежде всего молодых – не были удовлетворены именно предоставлением разъяснений и учётом их пожеланий со стороны сотрудников здравоохранения.

Сравнение трёх лет исследований:

- Во всех трёх исследованиях за советом в вопросах предотвращения беременности больше всего обращались к гинекологу, намного реже обращались к акушерке или семейному врачу.
- ↑ Возросла доля обращающихся и доля предпочитающих обращаться именно в молодёжные консультационные центры.
- ↑ Возросла доля ответивших, которые очень довольны разными аспектами услуги.

ОПЫТ ПРЕРЫВАНИЯ БЕРЕМЕННОСТИ

Удовлетворённость консультированием и обращением

Две трети имевших опыт прерывания беременности женщины довольны или скорее довольны полученными ими **пояснениями** (о процедуре, методах, возможных рисках и осложнениях), столько же довольны и **обращением** с ними со стороны сотрудников здравоохранения во время последнего прерывания ими беременности. Большинство ответивших, в большей мере в группе молодых, получили до и/или после прерывания беременности и **консультации о методах предотвращения беременности**. Из этого можно сделать вывод, что консультирование о методах предотвращения беременности до и после прерывания беременности, как и удовлетворённость консультированием и обращением в учреждениях здравоохранения находится на хорошем уровне, ситуация с этим улучшается, если рассматривать с точки зрения более молодых женщин.

Сравнение трёх лет исследований:

- ↑ Доля тех женщин, которые очень удовлетворены полученными ими при прерывании беременности пояснениями, возросла в 2-3 раза.
- ↑ Существенно возросла доля тех женщин, которые до или после прерывания беременности получили консультацию о методах предотвращения беременности, соответственно 22% → 68% → 80%.

ПРИЧИНЫ ПРЕРЫВАНИЯ БЕРЕМЕННОСТИ И ОБСУЖДЕНИЕ С ПАРТНЁРОМ

Причины для прерывания беременности были **очень разными**. Многие ответившие называли наличие проблемные отношения с партнёром и другие причины, связанные с партнёром. Более молодые ответившие ссылались на молодость, недостаточную зрелость и неготовность взять на себя ответственность за воспитание ребёнка. Большинство ответивших обсуждали вопрос с партнёром до последнего прерывания беременности, и партнёр, как правило, был согласен с решением о прерывании беременности.

Сравнение трёх лет исследований:

- ↑ Возросла доля причин прерывания беременности, связанных с отношениями пары и собственной готовности,
- ↓ Доля материальных причин снизилась,
- Доля внешних причин (давление родителей, ситуация на работе и в мире, проблемы со здоровьем) не изменилась.
- ↑ Обсуждение с партнёром до прерывания беременности стало более частым, о них заявляли, соответственно, 79% → 84% → 86% ответивших.
- ↑ В последних исследованиях (2014 и 2024) выросло полное согласие партнёра с решением женщины о прерывании беременности.

БЕСПЛОДИЕ И СВЯЗАННЫЕ С НИМ УСЛУГИ

Пятая часть ответивших **имела в течение жизни дело с бесплодием**. Из них две трети обращались с этим на приём врача, и из них половина проходила лечение бесплодия. Примерно две трети женщин, **получивших лечение бесплодия**, удовлетворены полученными в ходе лечения пояснениями об обследованиях и процедурах, меньше была удовлетворённость пояснениями, касающимися психологических аспектов бесплодия.

Сравнение трёх лет исследований:

- Доля женщин, сталкивающихся с бесплодием, остаётся более-менее постоянной (20% → 20% → 18%).
- ↑ Обращение к врачу с бесплодием и получение соответствующего лечения становится более частным.
- ↑ Удовлетворённость пояснениями, получаемыми во время обследований и лечения, бесплодия выросла.

ПЛАНИРОВАНИЕ РОЖДЕНИЯ ДЕТЕЙ

Наличие детей и причины их отсутствия исследовались у 20–59-летних женщин – как среди тех, у кого не было собственного ребёнка, так и среди тех, у кого дети были. Наличие детей возросло с возрастом опрашиваемых: собственные ребёнок/дети был(и) у 10% 20–29-летних и у 83% 50–59-летних женщин.

Желание в будущем иметь (ещё) детей было у 57% 20–29-летних и у 36% 30–39-летних женщин, у 40–49-летних эта цифра составляла 6%. Основная причина, по которой хотят (ещё) детей, во всех возрастных группах связана с эмоциональными ценностями: «мне радостно видеть, как ребёнок развивается и растёт», «хочу заботиться о ребёнке и любить его» и «хочу испытать (ещё раз) материнство». Наличие государственных пособий на детей и родительского пособия назвали 2% ответивших.

Сравнение исследований (2014 и 2024) годов:

- ↑ Прежними остались основные причины, по которым хотя (ещё) детей (желание заботиться о ребёнке и его любить, (ещё раз) испытать материнство и радоваться наблюдению за развитием ребёнка), но их доля в причинах возросла.

Одной из основных **причин, по которым у ответивших не было (ещё) своего ребёнка**, во всех возрастных группах было отсутствие подходящего партнёра; более молодые (20–29-летние) называют ещё и неготовность нести за ребёнка ответственность, а также желание обзавестись надёжным жильём, материальным положением и соображения собственного развития (карьера, учёба, рабочее место). 40–49-летние и более старшие женщины чаще молодых отмечают, что у них не получилось родить собственного ребёнка. Из ответивших из трёх рассмотренных возрастных групп 18–20% ответили, что вообще не хотят детей.

Сравнение исследований (2004 и 2024) годов:

- ↑ У более молодых участников опроса возросла значимость зрелости, своей и партнёра, а также целей саморазвития (надёжное жильё, материальное положение, карьера), в то же время завершение образования перестало быть столь значимым.
- ↑ В случае 35–44-летних в обоих исследованиях одной из основных причин являлось отсутствие подходящего партнёра, и значимость этой причины возросла.

В числе причин, по которым **не хотят (ещё) детей или не уверены в этом желании**, более молодые чаще всего называют желание посвятить себя достижению других целей саморазвития; опасения, что жизнь станет слишком трудной и материальное положение. Начиная с 30-летия важным стало желание посвятить себя имеющимся детям и партнёру, материальные проблемы отошли на задний план. Бросается в глаза озабоченность глобальными проблемами (перенаселённость мира, климатические проблемы, опасность войны): треть 20–29-летних женщин отмечают это в качестве причины, как и четверть 30–39-летних. Чуть больше половины 40–49-летних женщин сочли, что они уже слишком стары для рождения ребёнка и у них уже есть желаемое число детей.

Сравнение исследований (2004 и 2024) годов:

- ↑ Более частыми являются опасения, что жизнь станет слишком трудной, желание посвятить себя другим интересным делам и желание проводить больше времени с партнёром.
- ↑ Во всех возрастных группах существенно выросла частота упоминания перенаселённости в числе причин, а также проблем с физическим или психическим здоровьем, своим или партнёра.
- ↓ Снизилась частота упоминания причин, связанных с материальным положением (жильё, работа, отсутствие денег), а также мнения, что общество недостаточно поддерживает семьи с детьми. Уменьшилась доля тех, кто не ощущает достаточного участия партнёра или у кого проблемы в отношениях с партнёром.

У тех 20–49-летних женщин, кто не хочет (больше) детей или сомневается в таком желании, спрашивали, какие **возможные изменения в обществе и частной жизни** могли бы изменить это решение. На первом месте оказалось улучшение материального положения и разрешение глобальных проблем (проблемы климата, война, загрязнение среды и т.п.). В случае 20–39-летних добавились ещё приобретение более подходящего жилья, более равноправное распределение обязанностей между мужчинами и женщинами и чувство уверенности, что сохранится место работы; важным считают и более короткий и гибкий рабочий день, а также улучшение возможностей по уходу за детьми.

Сравнение исследований (2004 и 2024) годов:

- ↓ Собственное материальное положение очень важно, но его значимость уменьшается со временем. Также не считается столь важным увеличение материальной поддержки семей с детьми со стороны общества.
- ↑ Возросла доля тех, кто считает важным более равноправное распределение обязанностей между мужчинами и женщинами, более молодыми женщинами также ценится более гибкое рабочее время и более доброжелательное отношение людей к детям. Возросла и значимость хороших и внушающих доверие возможностей по уходу за детьми.
- ↑ Во всех возрастных группах, но особенно среди молодых женщин значительно больше тех, кто считает важным решение глобальных проблем (климат, война, загрязнение среды, ядерное оружие и т.п.).

ОПЫТ МЕНОПАУЗЫ

Среди женщин в перименопаузе и постменопаузе до 40 лет **информированность о переходном периоде** скорее недостаточна – лишь четверть из них считали себя информированными хорошо. В то же время участники опроса весьма активно ищут информацию об этом периоде жизни – преимущественно на тематических интернет-страницах, треть обсуждала это и с сотрудником здравоохранения. Половина женщин начинала искать информацию, когда симптомы уже появлялись, другие искали информацию до наступления менопаузы.

Из перечисленных симптомов (всего 52), которые могут быть связаны с менопаузой, ответившие отметили все варианты и чаще всего – в двух третях случаев – встречались приливы и повышенная потливость ночью. У большинства участников опроса присутствовало несколько, чаще всего 10 различных жалоб.

Выяснилось, что 40–59-летние женщины считают **специалистом в вопросах** переходного периода и **менопаузы** гинеколога. Подавляющая часть (81%) консультировалась о переходном периоде и менопаузе именно с гинекологом. Несмотря на частое проявление симптомов, треть женщин ничего не предпринимали для их облегчения. Преимущественно используются безрецептурные препараты, в три раза реже использовалась гормональная заместительная терапия. Обращает на себя внимание, что треть ответивших улучшили свою физическую активность.

ОПЫТ НАСИЛИЯ

Задавая вопросы об опыте насилия, мы использовали валидированный опросник *NorVold Abuse Questionnaire* (NorAQ)¹⁶ впервые в исследовании 2014 года. О каждом виде насилия – психологического, физического и сексуального – задавалось три (в случае сексуального насилия четыре) вопроса с описанием поведения. Задавался вопрос об опыте насилия в возрасте до 18 лет и во взрослом возрасте. Ответившие из всех возрастных групп испытывали **в течение жизни** эпизоды того или иного вида физического и психического насилия примерно одинаково (соответственно, 42% и 41%), чуть меньше ответивших испытали сексуальное насилие (35%). **В течение последних 12 месяцев** психологическое насилие испытывали 2%, физическое 6% и сексуальное 6% женщин. Тех, кто **страдает** от испытанного насилия больше всего среди тех, кто подвергался психологическому насилию.

В 2024 году впервые задавался вопрос об опыте ненадлежащего обращения **в системе здравоохранения** (рассматривая систему целиком, без выделения какой-то конкретной специальности). Насилие в здравоохранении испытывала часть ответивших: утвердительный ответ на разные вопросы дали от 0,5 до 17%.

Сравнение исследований (2014 и 2024) годов:

- ↓ Доля столкнувшихся в течение жизни с физическим насилием снизилась на 6% (48% → 42%).
- ↑ Возросла доля тех, кто в течение жизни столкнулся с психологическим насилием (35% → 41%), цифра не изменилась только в случае самых молодых женщин.
- ↑ Существенно, на 11% возросла доля тех, что столкнулся с сексуальным насилием (24% → 35%). Именно среди молодых женщин стало скачкообразно больше тех, кто заявил об опыте сексуального насилия, среди них цифра выросла более, чем вдвое.

Заявления о психологическом и сексуальном насилии более многообразны по сравнению с сексуальным насилием, можно предположить, что появление обсуждения этой темы в обществе помогло жертвам лучше понять и сформулировать пережитое.

ВЛИЯНИЕ ОГРАНИЧЕНИЙ COVID-19

Ограничения, предпринятые во время пандемии ковида 19, не оказали заметного отрицательного воздействия на обращения к гинекологу, использование противозачаточных методов, прерывание беременности и лечение бесплодия. Тем не менее ограничения могли повлиять на решения некоторых людей. Опасения из-за пандемий могут в числе других причин влиять на решения молодых женщин о рождении детей.

¹⁶ Swahnberg K, Wijma B. The NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ): validation of new measures of emotional, physical, and sexual abuse, and abuse in the health care system among women. *Eur J Public Health*. 2003;13:361–6.

Lisa 1. Küsimustik

Eesti naiste tervise uuring 2024

A. TAUSTAANDMED

A1. Teie vanus _____

A2. Milline on Teie perekonnaseis?

- 1 abielus
- 2 vabas kooselus
- 3 lahutatud/lahus elav
- 4 lesk
- 5 vallaline

A3. Milline on Teie emakeel?

- 1 eesti
- 2 vene
- 3 muu (*palun täpsustage*) _____

A4. Kus Te elate (enamikel päevadel nädalas)?

- 1 suuremas linnas: Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve
- 2 mõnes muus linnas
- 3 suurema linna äärses külas, alevis või alevikus
- 4 maapiirkonna külas, alevis või alevikus
- 5 elan alaliselt välismaal

A5. Palun märkige oma praegune elukoht (enamikel päevadel nädalas)

- 1 Tallinn
- 2 Harju maakond (v.a Tallinn)
- 3 Hiiu maakond
- 4 Ida-Viru maakond
- 5 Jõgeva maakond
- 6 Järva maakond
- 7 Lääne maakond
- 8 Lääne-Viru maakond
- 9 Põlva maakond
- 10 Pärnu maakond
- 11 Rapla maakond
- 12 Saare maakond
- 13 Tartu
- 14 Tartu maakond (v.a Tartu linn)
- 15 Valga maakond
- 16 Viljandi maakond
- 17 Võru maakond

A6. Milline on Teie õpetatud kõrgeim haridustase?

- 1 põhiharidus või vähem
- 2 keskharidus, kutsekeskharidus (kutseeriharidus)
- 3 rakenduslik kõrgharidus
- 4 bakalaureusekraad
- 5 magistrikraad või sellega võrdsustatud kraad
- 6 doktorikraad

A7. Milline järgmistest seisunditest Teid praegu põhiliselt iseloomustab?

- 1 täisajaga töötav
- 2 osalise tööajaga töötav
- 3 (üli)õpilane või tasustamata praktikant
- 4 (üli)õpilane või tasustamata praktikant + töötav
- 5 töötu
- 6 pensionär
- 7 osalise või puuduva töövõimega mittetöötav
- 8 asendusteenistuja
- 9 kodune (sh lähedase hooldaja)
- 10 vanema- või lapsehoolduspuhkusel
- 11 muu (*palun täpsustage*)

A8. Kui suur oli viimase 12 kuu jooksul Teie pere keskmine ühe kuu sissetulek (kõigist allikatest saadud netosissetulek ilma maksudeta) ühe pere liikme kohta? Kui elate üksinda, siis kui suur on Teie enda netosissetulek ühes kuus? Arvestage sissetulekuks ka erinevad toetused, stipendiumid, pensionid jne.

- 1 vähem kui 300 eurot
- 2 301–600 eurot
- 3 601–900 eurot
- 4 901–1200 eurot
- 5 1201–1500 eurot
- 6 1501–1800 eurot
- 7 1801–3000 eurot
- 8 rohkem kui 3000 eurot
- 9 sissetulek puudub
- 10 ei oska öelda
- 11 ei soovi vastata

A9. Kas Teil on raskusi arвете maksmisega (majapidamiskulud, elekter, küte, telefon, laen, liising jne)?

- 1 alati
- 2 sageli
- 3 mõnikord
- 4 harva
- 5 mitte kunagi

B. LÄHISUHTED JA SEKSUAALSUS

B1. Kas Teie lapsepõlvkodus vanemad/hooldajad rääkisid lastega seksuaaleluga seotud teemadel?

- 1 jah, liigagi palju
- 2 jah, piisavalt
- 3 jah, kuid liiga vähe
- 4 ei, kuid ma oleksin soovinud
- 5 ei, ma poleks ka soovinud

B2. Kas koolis käsitleti seksuaaleluga seotud teemasid?

- 1 jah, liigagi palju
- 2 jah, piisavalt
- 3 jah, kuid liiga vähe
- 4 ei, kuid ma oleksin soovinud
- 5 ei, ma poleks ka soovinud

B3. Kas Teil on elu jooksul olnud järgmisi seksuaalkogemusi? *Palun vastake igale reale.*

	<i>jah</i>	<i>ei</i>
eneserahuldamine (masturbeerimine)	1	2
suudlus suule	1	2
erutavad puudutused riiete alt või pealt (<i>petting</i>)	1	2
vaginaalne vahekord (seksuaalvahekord tupe kaudu)	1	2
oraalseks (suuseks)	1	2
anaalseks (seksuaalvahekord pärasoole kaudu)	1	2

Järgnevalt palume vastata neil, kes on olnud elu jooksul vaginaal-, oraal- või anaalvahekorras.

B4. Kui vanalt Te olite esimest korda seksuaalvahekorras? Kui Te täpset vanust mäleta, siis märkige umbkaudne vanus arvuna.

- 1 _____

B5. Kui vana oli Teie esimese seksuaalvahekorra partner? Kui Te täpset vanust ei mäleta, siis märkige umbkaudne vanus arvuna.

- 1 _____-aastane
- 2 ei tea

B6. Missugune järgnevatest väidetest kehtib kõige rohkem Teie esimese seksuaalvahekorra partneri kohta?

- 1 kohtusime esmakordselt
- 2 olime tuttavad, kuid meil ei olnud eelnevalt suhet (me ei „käinud“)
- 3 meil oli eelnevalt suhe („käisime“)

B7. Mõeldes tagasi oma esimesele seksuaalvahekorrale, kuivõrd Te ise soovisite olla seksuaalvahekorras?

- 1 soovisin väga
- 2 soovisin teatud määral
- 3 ei soovinud, kuid ma nõustusin veenmise peale
- 4 ei soovinud, kuid teised (keegi muu kui mu partner) survestasid mind

- 5 ei soovinud, kuid mu partner survestas mind
- 6 ei soovinud, kuid mu partner sundis mind ähvardustega
- 7 ei soovinud, kuid mu partner sundis mind vägivaldselt

B8. Kes oli Teie esimese seksuaalvahekorra algataja?

- 1 olin ise rohkem algataja
- 2 mõlemad ühepalju
- 3 partner rohkem
- 4 ei oska öelda

B9. Mitme partneriga olete elu jooksul olnud seksuaalvahekorras (kasvõi ühe korra)?

_____ (partnerite arv)

B10. Mitme partneriga olete viimase 12 kuu jooksul olnud seksuaalvahekorras (kasvõi ühe korra)?

_____ (partnerite arv)

B11. Millal olite viimati seksuaalvahekorras?

- 1 viimase 1 kuu jooksul
- 2 2–12 kuud tagasi
- 3 1–2 aastat tagasi
- 4 3–10 aastat tagasi
- 5 üle 10 aasta tagasi

B12. Mitu korda keskmiselt olite viimase 12 kuu jooksul seksuaalvahekorras?

- 1 harvem kui kord kuus
- 2 üks kord kuus
- 3 2–3 korda kuus
- 4 üks kord nädalas
- 5 2–3 korda nädalas
- 6 4–6 korda nädalas
- 7 iga päev või sagedamini

B13. Kui olete abielus või vabas kooselus, siis kui kaua on Teie suhe praeguse partneriga kestnud? *Arvestage ka kooselueelset perioodi.*

- 1 kuni 6 kuud
- 2 7–12 kuud
- 3 1–2 aastat
- 4 3–5 aastat
- 5 6–10 aastat
- 6 11–15 aastat
- 7 kauem kui 15 aastat
- 8 ma ei ole praegu abielus ega vabas kooselus

B14. Kas Teil on praeguse abielu või vaba kooselu jooksul olnud paralleelseid seksuaalsuhteid?

- 1 ei ole olnud
- 2 jah, juhuslikke
- 3 jah, püsivaid
- 4 jah, nii juhuslikke kui püsivaid

B15. Kas Te olete kogenud viimase 12 kuu jooksul allpool loetletud olukordi, mis on kestnud vähemalt kolm kuud? *Palun vastake igale reale.*

	<i>jah</i>	<i>ei</i>
huvi puudumine seksuaalvahekorra vastu	1	2
seksuaalvahekord ei ole olnud nauditav	1	2
seksuaalvahekorraga on kaasnenud ärevus	1	2
seksuaalvahekorra ajal või sellele järgnevalt valu suguelundite piirkonnas (tupe sissekäik, tupp, alakõht)	1	2
ei ole tundnud seksuaalvahekorra ajal iha ega erutust	1	2
ei ole suutnud saavutada orgasmi või orgasmini jõudmine on võtnud häirivalt kaua aega, kuigi esines seksuaalne erutus	1	2
olete saavutanud orgasmi kiiremini, kui oleksite soovinud	1	2
on esinenud häiriv tupekuivus	1	2

B16. Kuidas Te hindate oma praegust seksuaalsuhet?

- 1 väga õnnelik
- 2 pigem õnnelik
- 3 ei õnnelik ega õnnetu

- 4 pigem õnnetu
- 5 väga õnnetu
- 6 mul ei ole praegu seksuaalsuhet

Siit jätkavad kõik vastajad.

B17. Kas olete kunagi tundnud vajadust/soovi kellegagi rääkida, et saada nõu ja abi seksuaaleluga seotud küsimustes?

- 1 jah
- 2 ei

B18. Kelle poole olete viimase 12 kuu jooksul pöördunud seksuaaleluga seotud küsimustes nõu ja abi saamiseks?

- 1 ma ei ole kellegi poole pöördunud
- 2 pereliige, sõber
- 3 temaatilised veebilehed
- 4 sotsiaalmeedia
- 5 eneseabiraamatud/infovoldikud
- 6 eneseabirühmad
- 7 perearst
- 8 naistearst
- 9 ämmaemand/õde
- 10 naha- ja suguhaiguste arst
- 11 psühhiaater
- 12 psühholoog
- 13 seksuaalnõustaja, -terapeut
- 14 noortenõustaja
- 15 muu nõustaja (palun täpsustage) _____

B19. Inimesed võivad tunda seksuaalset külgetõmmet sama sugupoole suhtes. Praegusel hetkel on Teie seksuaalne kiindumus suunatud

- 1 ainult meessugupoole vastu
- 2 peamiselt meessugupoole vastu
- 3 võrdselt mõlema sugupoole vastu
- 4 peamiselt naissugupoole vastu
- 5 ainult naissugupoole vastu

B20. Kas Teil on elu jooksul olnud seksuaalkogemusi (seksuaalvahekord, erutavad puudutused, suudlused jm) samast soost partneriga?

- 1 ei ole olnud
- 2 on olnud ühel korral
- 3 on olnud mitmel korral

B21. Kas Teile on tehtud ettepanek astuda seksuaalvahekorda raha või muude majanduslike hüvede eest?

- 1 ei
- 2 jah, kuid olen keeldunud
- 3 jah, olen nõustunud ühel korral
- 4 jah, olen nõustunud mitmel korral

B22. Järgnevalt on toodud väited, mille kohta inimestel on erinevaid arvamusi. Palun vastake igale väitele, märkides ära Teie arvamust kõige paremini iseloomustav vastus.

	täiesti nõus	pigem nõus	ei ole nõus ega vastu	pigem ei ole nõus	ei ole üldse nõus
naine peab ootama, kuni mees algatab seksuaalvahekorra	1	2	3	4	5
mõlemad partnerid võivad algatada seksuaalvahekorra	1	2	3	4	5
palju seksuaalpartnereid halvendab meeste mainet	1	2	3	4	5
palju seksuaalpartnereid halvendab naiste mainet	1	2	3	4	5
raseduse katkestamine naise soovil peab olema seadusega lubatud	1	2	3	4	5
nõusolekuta seksuaalvahekord on vägistamine	1	2	3	4	5
homoseksuaalsetel naistel ja meestel peab olema vabadus elada oma elu nii, nagu nad soovivad	1	2	3	4	5

C. RASEDUSED JA LAPSED

C1. Kas Te olete praegu rase?

- 1 jah
- 2 ei
- 3 ei tea

C2. Kas Teil on olnud varasemalt rasedusi?

- 1 jah (*märkige palun arv numbriga*) _____
- 2 ei

C3. Millega Teie rasedused lõppesid? Märkige palun valitud raseduste lõppemiste juurde ka arvud.

Sünnitusega

jah (*märkige arv*) _____

Iseenesliku raseduse katkemisega

jah (*märkige arv*) _____

Abordiga (raseduse katkestamisega – nii omal soovil kui meditsiinilisel näidustusel)

jah (*märkige arv*) _____

Emakavälise rasedusega

jah (*märkige arv*) _____

Järgnevalt palume vastata neil, kes on sünnitanud.

C4. Sünninud lapsed (mitmike korral palun märkige lapsed eraldi veergudesse):

	1.laps	2.laps	3.laps	4.laps	5.laps	6.laps	7.laps	8.laps	9.laps	10.laps
Mis aastal laps sündis?										
Elussünd: 1 jah	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2 ei	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Alates 11. lapsest palun kirjutage info siia:

C5. Kui kaua Te imetasite oma viimast last? Palun arvestage nii täielikku kui osalist imetamist.

- 1 ei imetanud
- 2 alla 1 kuu
- 3 üle 1 kuu, (*palun täpsustage kuude arv*) _____ kuud
- 4 imetan praegu, olen imetanud _____ kuud

D. TERVISHOIUTEENUSED

D1. Kui vana Te olite, kui külastasite esimest korda naistearsti? Kui Te täpset vanust ei mäleta, siis märkige umbkaudne vanus arvuna.

- 1 _____ - aastane
- 2 ei ole kunagi naistearsti juures käinud

D2. Kuidas Te hindate oma esimest naistearsti külastust?

- 1 väga positiivne kogemus
- 2 pigem positiivne kogemus
- 3 ei positiivne ega negatiivne kogemus
- 4 pigem negatiivne kogemus
- 5 väga negatiivne kogemus
- 6 ei mäleta

D3. Kas Te olete külastanud naistearsti viimase viie aasta jooksul?

- 1 jah
- 2 ei ole külastanud viimase viie aasta jooksul

Soovin lisada:

D4. Tagantjärei hinnates, kuidas Te jäite rahule viimase pöördumisega naistearsti vastuvõtule? *Palun vastake igale reale.*

	<i>väga rahul</i>	<i>pigem rahul</i>	<i>ei rahul ega rahulolematu</i>	<i>pigem rahulolematu</i>	<i>väga rahulolematu</i>
sõbralikkus	1	2	3	4	5
asjatundlikkus	1	2	3	4	5
usaldusväärsus	1	2	3	4	5

visiidi kestus	1	2	3	4	5
selgituste andmine	1	2	3	4	5
väärikas kohtlemine	1	2	3	4	5
minu valikutega arvestamine	1	2	3	4	5

D5. Kas Te olete kogenud alljärgnevaid takistusi naistearsti vastuvõtule pöördumisel viimase viie aasta jooksul?

- 1 mul ei ole olnud takistusi naistearsti poole pöördumisel
- 2 naistearsti vastuvõtule on pikk ootejärjekord
- 3 naistearsti vastuvõtule registreerumise protseduur on keeruline
- 4 naistearst asub minu elukohast kaugel ja/või on transpordivõimalused halvad
- 5 majanduslikud takistused (visiiditasu, transport jne on kallis)
- 6 mul ei ole ravikindlustust
- 7 COVID-19 pandeemiaga seotud piirangud
- 8 mul ei ole olnud põhjust külastada naistearsti
- 9 teised takistused (millised?) _____

Järgnevad küsimused puudutavad **raseduse katkestamist omal soovil (aborti)**.

D6. Kas Teil on olnud raseduse katkestamisi omal soovil (aborti)?

- 1 jah
- 2 ei

Kui Teil on olnud mitu omal soovil raseduse katkestamist (aborti), siis palun vastake järgnevalt viimase kohta.

D7. Millal toimus viimane raseduse katkestamine omal soovil?

- 1 vähem kui aasta tagasi
- 2 1–5 aastat tagasi
- 3 6–10 aastat tagasi
- 4 11–20 aastat tagasi
- 5 üle 20 aasta tagasi

D8. Tagantjäre hinnates, kuidas Te jäite rahule selgitustega, mille saite arstilt/õelt/ ämmaemandalt seoses viimase raseduse katkestamisega omal soovil? *Palun vastake igale reale.*

	väga rahul	pigem rahul	ei rahul ega rahulolematu	pigem rahul-olematu	väga rahul-olematu
abordi protseduur/meetodid	1	2	3	4	5
võimalikud abordiga seotud riskid/tüsistused	1	2	3	4	5
abordijärgsed probleemid	1	2	3	4	5
valu leevendamine	1	2	3	4	5

D9. Tagantjäre hinnates, kuidas Te jäite rahule kohtlemisega seoses viimase raseduse katkestamisega omal soovil? *Palun vastake igale reale.*

	väga rahul	pigem rahul	ei rahul ega rahulolematu	pigem rahulolematu	väga rahulolematu
sõbralikkus	1	2	3	4	5
asjatundlikkus	1	2	3	4	5
usaldusväärsus	1	2	3	4	5
visiidi kestus	1	2	3	4	5
väärikas kohtlemine	1	2	3	4	5
minu valikutega arvestamine	1	2	3	4	5

Soovin lisada:

D10. Kas Teid nõustati rasestumisvastaste meetodite kasutamise suhtes enne või pärast viimast raseduse katkestamist omal soovil?

- 1 jah, enne
- 2 jah, pärast
- 3 jah, nii enne kui pärast
- 4 ei
- 5 ei mäleta

D11. Milline oli viimase omal soovil raseduse katkestamise põhjus? Võib märkida mitu vastust.

- 1 ma ei olnud valmis vastutama lapse kasvatamise eest
- 2 ma ei soovinud üksi last kasvatada
- 3 ma ei tahtnud ohustada paarisuhet või pere ühtsust veel ühe lapse ilmaletulekuga
- 4 paarisuhe oli ebakindel või esinesid probleemid
- 5 partner oli vägivaldne
- 6 ei soovinud last selle partneriga
- 7 loobusin rasedusest partneri surve
- 8 loobusin rasedusest vanemate surve
- 9 majanduslikud põhjused
- 10 minu elupaik oli liiga väike/sobimatu ja ma ei olnud võimeline muretsema suuremat/sobivamat
- 11 õpingud olid pooleli
- 12 olukord tööl ei võimaldanud
- 13 ma ei olnud küps ema rolliks
- 14 olin liiga noor
- 15 mul ei olnud kedagi, kes oleks võinud lapsehoidmisel abiks olla
- 16 mul ei olnud aega lapse jaoks
- 17 minu või minu pere liikme terviseprobleem
- 18 olin mures maailma turvalisuse pärast (sõjaohu, COVID-pandeemia, kliimamuutused)
- 19 muu (palun täpsustage) _____

D12. Kas Te rääkisite oma partneriga enne viimast omal soovil raseduse katkestamist?

- 1 jah
- 2 ei

D13. Kas Teie partner oli nõus raseduse katkestamise otsusega?

- 1 täiesti nõus
- 2 pigem nõus
- 3 ei nõus ega vastu
- 4 pigem vastu
- 5 täiesti vastu
- 6 ei tea

D14. Kas COVID-19 pandeemia tõttu Te ei saanud rasedust katkestada, kuigi oleksite seda soovinud?

- 1 jah Palun kirjeldage, mis asjaolud täpselt takistasid raseduse katkestamist _____
- 2 ei

Järgnevad küsimused puudutavad viljatust ja viljatuse ravi.

D15. Kas Teil on olnud elus perioode, mil Te olete soovinud rasestuda, kuid see pole regulaarse seksuaalelu 12 kuu jooksul õnnestunud?

- 1 jah
- 2 ei

D16. Kas Te pärast viljatuse perioodi sünnitasite lapse?

- 1 jah
- 2 ei

D17. Kas Te olete viimase kahe aasta jooksul proovinud rasestuda (ei kasutanud rasestumisvastaseid vahendeid ja elasite regulaarset seksuaalelu), kuid rasestumine ei ole õnnestunud?

- 1 jah
- 2 ei

D18. Kas Te olete viljatuse tõttu pöördunud arsti vastuvõtule?

- 1 jah
- 2 ei

D19. Kui Te pole viljatuse tõttu arsti poole pöördunud, siis mis on olnud selle põhjus? Palun vastake igale reale.

	täiesti nõus	pigem nõus	ei ole nõus ega vastu	pigem ei ole nõus	ei ole üldse nõus
jäin rasedaks	1	2	3	4	5
soovin/soovisin veel oodata, et rasedus algaks loomulikult	1	2	3	4	5
ei soovi/ei soovinud meditsiinilist sekkumist	1	2	3	4	5
ma ei ole olnud teadlik viljatuse ravimeetoditest	1	2	3	4	5
olen liiga vana viljatuse raviks	1	2	3	4	5
uuritud ja ravi on liiga kallid	1	2	3	4	5
vastavad raviasutused ja arsti vastuvõtt asuvad kaugel	1	2	3	4	5

arsti vastuvõtule on raske pääseda	1	2	3	4	5
partner pole uuringute või raviga nõus	1	2	3	4	5
paarisuhe katkes	1	2	3	4	5
häbenesin arsti vastuvõtule pöörduda	1	2	3	4	5
mul ei ole ravikindlustust	1	2	3	4	5
COVID-19 pandeemia aegsete piirangute tõttu ma ei saanud arsti vastuvõtule pöörduda	1	2	3	4	5
muu põhjus (<i>palun täpsustage</i>) _____	1	2	3	4	5

D20. Kas Te olete saanud viljatuse ravi?

- 1 jah, viimati aastal _____
- 2 ei

D21. Osa paaridest katkestab viljatuse ravi. Kas Te olete katkestanud viljatuse ravi?

- 1 jah
- 2 ei

D22. Kui Te katkestasite viljatuse ravi, siis milline oli selle põhjus? *Palun vastake igale reale.*

	<i>täiesti nõus</i>	<i>pigem nõus</i>	<i>ei ole nõus ega vastu</i>	<i>pigem ei ole nõus</i>	<i>ei ole üldse nõus</i>
soovisin pidada vahet	1	2	3	4	5
minu partner ei soovinud jätkata ravi	1	2	3	4	5
tundsin, et ravi on kehaliselt liiga koormav	1	2	3	4	5
tundsin, et ravi on emotsionaalselt liiga koormav	1	2	3	4	5
olin juba proovinud kõiki neid ravivõimalusi, mida olin valmis kasutama	1	2	3	4	5
tahtsin teha lapsesaamise asemel midagi muud	1	2	3	4	5
otsustasin, et lapsevanemaks saamine pole minu jaoks nii tähtis	1	2	3	4	5
otsustasin selle asemel lapse adopteerida	1	2	3	4	5
COVID-19 pandeemia	1	2	3	4	5
muu (<i>palun täpsustage</i>) _____	1	2	3	4	5

D23. Tagantjärele hinnates, kuidas Te jäite rahule viljatuse uuringute või ravi ajal saadud selgitustega? *Palun vastake igale reale.*

	<i>väga rahul</i>	<i>pigem rahul</i>	<i>ei rahul ega rahulolematu</i>	<i>pigem rahulolematu</i>	<i>väga rahulolematu</i>
uuringute ja raviprotseduuride kohta	1	2	3	4	5
viljatuse psühholoogilise külje kohta	1	2	3	4	5
võimalike uuringute, ravi tüsistuste/ kõrvaltoimete kohta	1	2	3	4	5

Soovin lisada:

E. RASESTUMISVASTASED MEETODID

E1. Millist rasedumisvastast meetodit kasutasite soovimatust rasedusest hoidumiseks esimeses seksuaalvahekorras?

- 1 ei ole kunagi olnud seksuaalvahekorras
- 2 ei kasutanud midagi
- 3 kombineeritud hormonaalsed rasedumisvastased meetodid (pillid, plaaster, tuperõngas)
- 4 depoosüst (Depo-Provera)
- 5 hormooni sisaldav emakasisene süsteem („hormoonspiraal“)
- 6 vaske sisaldav emakasisene vahend („vaskspiraal“)
- 7 kondoom
- 8 spermitsiidid (spermatooside hävitavad tupekuulid ja -kreemid)
- 9 nahaalne implantaat
- 10 kalendrimetod („ohtlike päevade“ arvestamine ise või appi kasutades)
- 11 katkestatud suguühe (mees ei lase spermat tuppe)
- 12 tupeloputus pärast seksuaalvahekorda
- 13 vahekorrajärgsed tabletid (SOS-pillid)

- 14 mingi muu meetod (*palun täpsustage*) _____
15 ei mäleta

E2. Millist rasestumisvastast meetodit kasutasite soovimatust rasedusest hoidumiseks viimases seksuaalvahekorras?

- 1 ei ole kunagi olnud seksuaalvahekorras
2 ei kasutanud midagi
3 kombineeritud hormonaalsed rasestumisvastased meetodid (pillid, plaaster, tuperõngas)
4 depoosüst (Depo-Provera)
5 hormooni sisaldav emakasisene süsteem („hormoonspiraal“)
6 vaske sisaldav emakasisene vahend („vaskspiraal“)
7 kondoom
8 spermitsiidid (spermatooside hävitavad tupekuulid ja -kreemid)
9 nahaalne implantaat
10 steriliseerimine (naise)
11 steriliseerimine (mehe)
12 kalendrimeetod („ohtlike päevade“ arvestamine ise või äppi kasutades)
13 katkestatud suguühe (mees ei lase spermat tuppe)
14 tupeloputus pärast seksuaalvahekorda
15 vahekorrajärgsed tabletid (SOS-pillid)
16 mingi muu meetod (*palun täpsustage*) _____
17 ei mäleta

E3. Kui Te ei kasutanud viimases seksuaalvahekorras rasestumisvastaseid meetodeid, siis miks? *Palun valige üks peamine põhjus.*

- 1 soovisin rasestuda
2 olen/olin rase
3 imetasin alla kuuekuust last rinnaga
4 mul ei ole/olnud teavet/ligipääsu rasestumisvastastele meetoditele
5 kartsin rasestumisvastaste meetodite kõrvaltoimeid
6 partner ei soovinud/lubanud kasutada
7 usulistel põhjustel
8 mina/partner ei saa lapsi
9 partner oli minuga samast soost
10 mul ei olnud rahalistel põhjustel võimalik rasestumisvastast vahendit kasutada
11 muu põhjus (*palun täpsustage*) _____

E4. Kuidas olete praegu kasutatava rasestumisvastase meetodiga rahul?

- 1 väga rahul
2 pigem rahul
3 pigem rahulolematu
4 väga rahulolematu
5 ma ei kasuta praegu rasestumisvastaseid meetodeid

E5. Kas Te olete kunagi kartnud/kardate mõne rasestumisvastase meetodi kõrvaltoimeid/mõju tervisele?

- 1 jah *Palun täpsustage, millise meetodi ja milliseid kõrvaltoimeid olete kartnud/kardate?*
_____

2 ei

E6. Millal Te viimati külastasite tervishoiuasutust rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks? *Arvestage ka kaugvisiite – st nõustamist telefoni või veebi teel.*

- 1 viimase aasta jooksul
2 1–2 aastat tagasi
3 3–5 aastat tagasi
4 üle 5 aasta tagasi
5 ei ole eesmärgiga vastuvõtul käinud
6 ei mäleta

E7. Kuhu Te viimati pöördusite rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks? *Arvestage ka kaugvisiite - st nõustamist telefoni või veebi teel.*

- 1 noorte nõustamiskeskusesse/seksuaaltervise kliinikusse (arst või ämmaemand)
2 naistearsti vastuvõtule
3 ämmaemanda vastuvõtule
4 perearsti/-õe vastuvõtule
5 mujale (*palun täpsustage*) _____

E8. Tagantjäre hinnates, kuidas Te jäite rahule viimase pöördumisega seoses rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks? *Palun vastake igale reale.*

	<i>väga rahul</i>	<i>pigem rahul</i>	<i>ei rahul ega rahulolematu</i>	<i>pigem rahulolematu</i>	<i>väga rahulolematu</i>
sõbralikkus	1	2	3	4	5
asjatundlikkus	1	2	3	4	5
usaldusväärsus	1	2	3	4	5
visiidi aeg	1	2	3	4	5
selgituste andmine	1	2	3	4	5
väärikas kohtlemine	1	2	3	4	5
minu valikutega arvestamine	1	2	3	4	5

Soovin lisada:

E9. Kuhu Te eelistaksite pöörduda rasestumisvastase nõuande või vahendi saamiseks?

- 1 noorte nõustamiskeskusesse/seksuaaltervise kliinikusse (arst või ämmaemand)
- 2 naistearsti vastuvõtule
- 3 ämmaemanda vastuvõtule
- 4 perearsti/-õe vastuvõtule
- 5 mujale (*palun täpsustage*) _____

E10. Kui Te mõtlete tagasi COVID-19 pandeemia aegsetele piirangutele, siis kas need takistasid Teie poolt soovitud või plaanitud rasestumisvastase vahendi kasutamist?

- 1 jah, piirangute tõttu ma ei saanud kasutada soovitud või plaanitud rasestumisvastast vahendit
- 2 ei, piirangud ei takistanud rasestumisvastase vahendi kasutamist
- 3 mul ei olnud rasestumisvastase vahendi kasutamise vajadust

E11. Mis põhjusel Te ei saanud soovitud või plaanitud rasestumisvastast vahendit COVID-19 pandeemia ajal kasutada?

- 1 mul ei olnud transporti, et arsti juurde minna
- 2 kartsin visiidile minnes nakatuda COVIDis
- 3 ma ei saanud/mind ei lubatud kodust väljuda
- 4 visiit jäi ära või lükati edasi
- 5 rasestumisvastast vahendit ei olnud võimalik osta või saada
- 6 COVIDi ajal tekkisid mul rahalised raskused, mille tõttu ma ei saanud endale rasestumisvastast vahendit lubada
- 7 ma ei tahtnud, et minuga koos elavad inimesed saaksid teada, et kasutan rasestumisvastaseid vahendeid (kodus ei olnud tagatud privaatsus)
- 8 muu põhjus, milline? _____

F. VÄGIVALD

Järgnevad küsimused puudutavad **vaimset, kehalist ja seksuaalset väärkohtlemist**. Vägivalda kogemine on sageli seotud tervisekahjuga.

F1. Kas olete kogenud **vaimset väärkohtlemist** lapseas (nooremalt kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana)? *Palun vastake igale reale.*

	<i>ei</i>	<i>jah, lapsena</i>	<i>jah, täiskasvanuna</i>	<i>jah, nii lapsena kui täiskasvanuna</i>
Kas Te olete kogenud pidevalt korduvat ja pikemat aega kestvat allasurutust, alandamist ja häbistamist?	1	2	3	4
Kas Te olete kogenud, et keegi ähvarduse või jõuga püüab süstemaatiliselt Teie kokkupuuteid teistega piirata või täielikult kontrollida, mida Te tohite või ei tohi teha?	1	2	3	4
Kas Te olete elanud hirmus, sest Teid on süstemaatiliselt ja pikema aja jooksul ähvardatud või püütud vigastada Teid või kedagi Teie lähedastest?	1	2	3	4

F2. Kas Te olete vaimset väärkohtlemist (midagi eelnevast) kogenud viimase aasta jooksul?

- 1 jah
- 2 ei

F3. Kuivõrd Te kogetud vaimse väärkohtlemise tagajärgede käes praegu kannatate? Liigutage nuppu skaalal Teile sobivasse kohta.

Soovin lisada:

F4. Kas olete kogenud **kehalist väärkohtlemist** lapseas (nooremana kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana)? *Palun vastake igale reale.*

	<i>ei</i>	<i>jah, lapsena</i>	<i>jah, täiskasvanuna</i>	<i>jah, nii lapsena kui täiskasvanuna</i>
Kas keegi on Teid löönud, lahtise käega näkku löönud või vastu Teie tahtmist Teid tugevalt kinni hoidnud?	1	2	3	4
Kas keegi on Teid rusika või kõva esemega löönud, jalaga löönud, jõuliselt tõuganud, peksnud või teinud muud sarnast?	1	2	3	4
Kas Te olete kogenud, et keegi ohustab Teie elu, näiteks kägistamiskatse, noa või muu relva näitamise või mõne muu sarnase käitumise tõttu?	1	2	3	4

F5. Kas Te olete kehalist väärkohtlemist (midagi eelnevast) kogenud viimase aasta jooksul?

- 1 jah
2 ei

F6. Kuivõrd Te kogetud kehalise väärkohtlemise tagajärgede käes praegu kannatate? Liigutage nuppu skaalal Teile sobivasse kohta.

Soovin lisada:

F7. Kas olete kogenud **seksuaalset väärkohtlemist** lapseas (nooremana kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana)? *Palun vastake igale reale.*

	<i>ei</i>	<i>jah, lapsena</i>	<i>jah, täiskasvanuna</i>	<i>jah, nii lapsena kui täiskasvanuna</i>
Kas keegi on <u>vastu Teie tahtmist</u> puudutanud „seksuaalselt“ Teie kehaosi, mis pole suguelundid, või sundinud Teid oma kehaosi „seksuaalselt“ puudutama?	1	2	3	4
Kas Teid on kunagi mingil moel seksuaalselt alandatud, näiteks sunnitud <u>vastu Teie tahtmist</u> pornograafilist filmi või midagi sarnast vaatama, sunnitud Teid osalema pornograafilises filmis või muus sarnases, sunnitud oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama?	1	2	3	4
Kas keegi on <u>vastu Teie tahtmist</u> puudutanud Teie suguelundeid, kasutanud Teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud Teid kellegi teise suguelundeid puudutama?	1	2	3	4
Kas keegi on <u>vastu Teie tahtmist</u> pannud oma peenise Teie tuppe, suhu või pära- või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa Teie tuppe, suhu või pärakusse?	1	2	3	4

F8. Kas Te olete seksuaalset väärkohtlemist (midagi eelnevast) kogenud viimase aasta jooksul?

- 1 jah
2 ei

F9. Kuivõrd Te kogetud seksuaalse väärkohtlemise tagajärgede käes praegu kannatate? Liigutage nuppu skaalal Teile sobivasse kohta.

Soovin lisada:

Järgnevad küsimused puudutavad **väärkohtlemist tervishoiusüsteemis**.

F10. Kas olete kogenud väärkohtlemist lapseas (nooremana kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana) tervishoiusüsteemis? *Palun vastake igale reale.*

	<i>ei</i>	<i>jah, lapsena</i>	<i>jah, täiskasvanuna</i>	<i>jah, nii lapsena kui täiskasvanuna</i>
Kas Te olete end kunagi tundnud tervishoiuasutust külastades solvatuna või olulisel määral alandatuna, tundnud, et keegi kasutas Teie suhtes väljapressimist või ei austanud Teie arvamust – sellisel viisil, et see kogemus Teid hiljem häiris või vaevas?	1	2	3	4
Kas Te olete kunagi kogenud, et tervishoiuasutust külastades muutus muidu „normaalne“ sündmus korraga tõsiselt kohutavaks kogemuseks ilma, et Te oleksite täielikult mõistnud, kuidas see sai juhtuda?	1	2	3	4
Kas Te olete kogenud, et keegi tervishoiusüsteemis meelega - Teie arusaamise kohaselt - tegi Teile vaimselt või füüsiliselt haiget, väärkohtles Teid või kasutas Teie keha või Teie haavatavust patsiendina enda kasuks ära?	1	2	3	4

F11. Kas Te olete väärhohtlemist (midagi eelnevast) tervishoius kogenud viimase aasta jooksul?

- 1 jah
- 2 ei

F12. Kuivõrd Te tervishoius kogetud väärhohtlemise tagajärgede käes praegu kannatate? Liigutage nuppu skaalal Teile sobivasse kohta.

Soovin lisada:

*Kui olete kogenud või kogete praegu vaimset, kehalist või seksuaalvägivalda, siis on võimalik pöörduda spetsialistide poole nõu ja abi saamiseks. Erinevate abiteenuste kontaktid leiate www.palunabi.ee
Ohvriabi kriisitelefoni 116 006 pakub ööpäevaringset kriisinõustamist, annab infot Teie õiguste ja abivõimaluste kohta ning viib Teid kokku õigete spetsialistidega.*

G. ÜLEMINEKUIGA

Käesolevas uuringus mõistame üleminekuea all eluperioodi enne ja pärast viimast menstruatsiooni (menopausi), mil võivad esineda üleminekueale iseloomulikud sümptomid.

G1. Mis järgnevast loetelust kirjeldab Teie praegust eluperioodi kõige paremini?

- 1 ma ei ole üleminekueas ega menopausis
- 2 ma olen üleminekueas – menstruatsioonid esinevad koos mõne üleminekuea sümptomiga
- 3 mul on menopaus – viimane menstruatsioon oli aasta või rohkem tagasi
- 4 ma pole kindel, kas olen üleminekueas või menopausis
- 5 kuna mul ei ole menstruatsiooni, siis ma ei oska hinnata, kas mul on menopaus

G2. Kui informeeritud olite üleminekueast ja/või menopausist enne 40. eluaastat?

- 1 hästi informeeritud
- 2 midagi teadsin
- 3 ei teadnud midagi
- 4 ei oska vastata

G3. Kas ja millistest allikatest olete otsinud/saanud teavet menopausi kohta?

- 1 ei ole otsinud/saanud teavet
- 2 temaatilised kodulehed internetis
- 3 taskuhäälingud
- 4 sotsiaalmeedia
- 5 ajakirjad ja ajalehed
- 6 raamatud
- 7 filmid ja televisioonisaated
- 8 sõbrad ja tuttavad
- 9 tervishoiutöötajad
- 10 teaduskirjandus
- 11 muu (*palun täpsustage*) _____

G4. Kui olete otsinud/saanud teavet üleminekuea ja/või menopausi kohta, siis millal?

- 1 enne sümptomite teket
- 2 kui sümptomid algasid
- 3 kaua aega pärast sümptomite teket

G5. Järgnevalt on esitatud loetelu sümptomitest, mis võivad esineda seoses üleminekueaga. Kas Teil on või on olnud alljärgnevaid sümptome? *Märkige kõik, mida olete kogenud.*

- 1 kuumahood
- 2 öine higistamine
- 3 ebaregulaarne menstruatsioonitsükkel
- 4 vererohke menstruatsioon
- 5 valulik menstruatsioon
- 6 meeleolu kõikumine
- 7 depressioon
- 8 ärevus
- 9 paranoia
- 10 aju-udu, pea on nagu „vatti täis“ (ingl *brain fog*)
- 11 keskendumisraskused
- 12 peavalu, sh migreen
- 13 mälu halvenemine
- 14 nutuvalmidus
- 15 ärrituvus
- 16 meeleolulangus
- 17 enesekindluse vähenemine
- 18 pearinglus

- 19 unetus/unehäired
- 20 kurnatus
- 21 motivatsiooni puudus
- 22 seksuaaliha vähenemine
- 23 seksuaaliha puudumine
- 24 tupekuivus
- 25 muud tupekaebused
- 26 sügelus - kõrvade, naha, tupe, muu piirkonna
- 27 surin/ torkiv tunne kätes-jalgades
- 28 niisked peopesad
- 29 südamepekslemine
- 30 kehakaalu tõus
- 31 puhitustunne
- 32 seedimisprobleemid
- 33 luuhõrenemine (osteoporoos)
- 34 liigesevalu
- 35 lihasevalu
- 36 lihaspinge
- 37 rahutute jalgade sündroom
- 38 põletustunne keelel/ suulaes
- 39 igemeprobleemid
- 40 halb hingeõhk
- 41 Kumin/ pinin kõrvus (tinnitus)
- 42 karvakasv näol
- 43 juuste väljalangemine/ hõrenemine
- 44 halb kehalõhn
- 45 kusepidamatus
- 46 urineerimiskaebused
- 47 rindade valulikkus
- 48 haprad küüned
- 49 külmatunne
- 50 elektrilöögi tunne
- 51 allergiate teke/ sagenemine
- 52 muu (*palun täpsustage*) _____
- 53 mul ei ole olnud ühtegi eelpool esitatud sümptomitest

G6. Kas olete rääkinud mõne tervishoiutöötajaga üleminekueast või menopausist?

- 1 jah
- 2 ei
- 3 kavatsen seda teha

G7. Millise tervishoiutöötajaga Te viimati rääkisite üleminekueast või menopausist?

- 1 naistearst
- 2 perearst
- 3 pereõde
- 4 ämmaemand
- 5 apteegitöötaja
- 6 muu (*palun täpsustage*) _____

G8. Kas olete kasutanud üleminekuea või menopausi sümptomite leevendamiseks mõnda alljärgnevatest?

- 1 ei ole kasutanud midagi
- 2 toitumise muutmine (sh ka alkoholi, kohvitarbimise vähendamine)
- 3 kehalise aktiivsuse parandamine
- 4 hormoonasendusravi
- 5 üleminekuea sümptomite leevendamiseks mõeldud käsimüügi preparaadid
- 6 hormoonspiraal (Mirena)
- 7 tupekaudne östrogeenravi
- 8 antidepressandid
- 9 muu (*palun täpsustage*) _____

H. TERVIS

H1. Kui pikk Te olete? _____ cm

H2. Kui palju Te kaalute? Kui olete rase, siis kirjutage raseduseelne kehakaal.
_____ kg

H3. Millises vanuses algasid Teil menstruatsioonid?

- 1 _____ - aastaselt
- 2 ei mäleta täpselt, umbes _____ - aastaselt
- 3 mul ei ole olnud ühtegi menstruatsiooni

H4. Kas teil on või on olnud menstruatsiooniga seotud kaebusi (tugev menstruatsioonivalu, vererohke menstruatsioon, iiveldus/oksendamine, väsimus, meelolu kõikumine või muu)?

- 1 jah
- 2 ei

H5. Kas menstruatsiooniga seotud kaebuste tõttu olete jäänud koolist/töölt/sotsiaalselt koosviibimistelt eemale?

- 1 jah, tihti
- 2 jah, mõnikord
- 3 harva
- 4 ei ole

H6. Mis põhjustel olete menstruatsiooniga seoses koolist/töölt/sotsiaalselt koosviibimistelt eemale jäänud?

- 1 tugev menstruatsioonivalu
- 2 vererohke menstruatsioon
- 3 iiveldus/oksendamine
- 4 väsimus
- 5 meeleolu kõikumine
- 6 muu (*palun täpsustage*) _____

H7. Kuidas Te hindate praegu oma tervist üldiselt?

- 1 väga hea
- 2 hea
- 3 ei hea ega halb
- 4 halb
- 5 väga halb

H8. Kas Teil on mõni pikaajaline (krooniline) haigus või terviseprobleem?

- 1 jah
- 2 ei

H9. Mil määral on Teie terviseprobleem tavalisi igapäevategevusi piiranud viimase aasta jooksul?

- 1 oluliselt piiranud
- 2 piiranud, aga mitte oluliselt
- 3 ei ole üldse piiranud

H10. Kui sageli on Teil olnud viimase 12 kuu jooksul lootusetuse tunnet, masendust, depressiooni?

- 1 üldse mitte
- 2 mõned korrad
- 3 enam kui pooltel päevadel
- 4 peaaegu iga päev/iga päev

H11. Kas Te kasutate praegu antidepressante?

- 1 ei
- 2 jah

H12. Kas Te olete viimase aasta jooksul suitsetanud vähemalt ühe sigareti, e-sigareti, sigari, (vesi)piibutäie või tarvitanud muud tubakat/nikotiini sisaldavat toodet päevas?

- 1 ei ole
- 2 ei ole, kuid olen varem suitsetanud
- 3 jah, suitsetan iga päev
- 4 jah, suitsetan aeg-ajalt

H13. Kui sageli Te joote korraga vähemalt 3 pudelit õlut (3x0,5 l keskmise kangusega) või 6 klaasi veini (st 6x120 ml) või 6 pitsi kanget alkoholi (6x40 ml)?

- 1 mitte kunagi
- 2 kord kuus või harvem
- 3 mõned korrad kuus
- 4 umbes kord nädalas
- 5 mõned korrad nädalas
- 6 peaaegu iga päev või iga päev

H14. Kas Te olete tarvitanud või proovinud narkootilisi aineid või ilma arsti korralduseta retseptiravimeid (rahustid, uinutid jm)?

- 1 ei
- 2 jah, viimase 12 kuu jooksul
- 3 jah, varem

H15. Kas Teil on kunagi olnud järgmisi haigusi? *Palun vastake igale reale.*

	<i>ei</i>	<i>jah</i>	<i>ei tea/ei ole testinud</i>
suguelundite herpes	1	2	3
kondüloomid suguelunditel	1	2	3
klamüdioos	1	2	3
gonorröa e tripper	1	2	3
süüfilis	1	2	3
HIV/AIDS	1	2	3
trihomoniasis	1	2	3

I. LASTESAAMISPLAANID

Laste saamine on tihedalt seotud üldise tervise, sh seksuaaltervisega. Maailma Terviseorganisatsioon rõhutab, et kõikidel inimestel on õigus vabalt otsustada, kas saada lapsi ning millal ja kui sageli nad seda soovivad.

I1. Kui mõtlete üldiselt ja mitte enda olukorrast lähtuvalt, siis:

- 1 milline on Teie arvates ideaalne laste arv perekonnas? _____ last
- 2 millises vanuses on parim aeg saada esimene laps?

a) naisel on parim aeg saada esimene laps _____ - aastastelt

b) mehel on parim aeg saada esimene laps _____ - aastastelt

I2. Mitu last kokku Te endale sooviksite/oleksite soovinud? _____

I3. Kas Teil on/on olnud oma laps(i)?

- 1 jah
- 2 ei

Järgnev küsimus on mõeldud neile, kellegi ei ole oma last.

I4. Kui Teil ei ole oma last, siis mis põhjusel Te ei ole siiani lapsi saanud? *Küsimus esitatakse kõikidele naistele olenemata vanusest – leidke enda jaoks kõige sobivamad variandid.*

- 1 ma ei ole kohanud sellist partnerit, kellega oleksin soovinud/võinud saada last
- 2 ei ole õnnestunud saada oma last
- 3 lapse saamist/kasvatamist takistavad minu terviseprobleemid
- 4 lapse saamist/kasvatamist takistavad partneri terviseprobleemid
- 5 soov esmalt lõpetada õpingud
- 6 partneri soov esmalt lõpetada õpingud
- 7 soov saada esmalt kindel töökoht
- 8 partneri soov saada esmalt kindel töökoht
- 9 soov edendada oma karjääri
- 10 tunnen, et ma ei ole veel küps vastutama lapse eest
- 11 tunnen, et mu partner ei ole veel küps vastutama lapse eest
- 12 majanduslik toimetulek ei ole olnud piisav
- 13 soov kõigepealt saada kindel elupaik
- 14 paarisuhtes on probleemid
- 15 ma ei soovi üldse lapsi saada
- 16 soov enne abielluda
- 17 muu Teie jaoks oluline põhjus (*palun täpsustage*) _____

I5. Kas kavatsete tulevikus (veel) lapsi saada?

- 1 jah
- 2 ei
- 3 ei tea, ma pole kindel

I6. Mis põhjusel sooviksite veel last/lapsi?

- 1 olemasolev laps/lapsed vajavad venda või õde
- 2 soovin tütar
- 3 soovin poega
- 4 mulle pakub röömu lapse arengu ja kasvu jälgimine
- 5 elu jätkub vaid laste kaudu
- 6 partner soovib (veel) lapsi
- 7 soovin last oma praeguse (uue) partneriga, kellega koos elan
- 8 ühine laps on märk partnerite vastastikusest armastusest
- 9 igatsen väikest last
- 10 Eesti rahva säilimiseks on vaja, et sünniks rohkem lapsi

- 11 soovin lapsi, sest ei taha jääda vanana üksindusse
- 12 lastest on abi kodutööde tegemisel
- 13 soovin hoolitseda lapse eest ja teda armastada
- 14 soovin suurt peret
- 15 soovin kogeda sünnitust (veel üks kord)
- 16 soovin kogeda (veel) emadust
- 17 inimene saab nii palju lapsi, kui Jumal annab
- 18 laps annab elule mõtte, on keegi, kelle jaoks teha tööd ja elada
- 19 laps toob ellu vaheldust
- 20 lapsega kaasneb vanemahüvitis ja riiklikud lastetoetused
- 21 muu Teie jaoks oluline põhjus (*palun täpsustage*) _____

17. Kui Te ei soovi (rohkem) lapsi või kõhklete, siis miks?

- 1 soovitud laste arv on olemas
- 2 pole sobivat lapse isa/partnerit
- 3 partner ei soovi (rohkem) lapsi
- 4 partner ei osale laste eest hoolitsemisel ja kodutöödes sel määral, kui soovin
- 5 probleemid paarisuhtes
- 6 soovin, et mul jääks rohkem aega partneriga kahekesi olemiseks ja ühisteks harrastusteks
- 7 tööaeg on nii pikk, et ei saa lapsi
- 8 lapse sündides ei saa ma edasi töötada/õppida (sama palju kui praegu)
- 9 kardan, et uue lapse sündides ei jätku mul aega ja tähelepanu olemasolevatele lastele/lapsele
- 10 kardan, et elu läheks liiga raskeks
- 11 ei soovi (enam) ennast siduda väikeste lastega
- 12 ei soovi (enam) olla rase või sünnitada
- 13 arvan, et olen liiga vana laste saamiseks
- 14 soovin pühenduda muudele mind huvitavatele asjadele
- 15 minul/meil ei ole raha (suurema arvu) laste kasvatamiseks
- 16 elupaik on liiga väike/sobimatu suuremale perele ja me ei suuda muretseda suuremat/sobivat elupaika
- 17 minul või partneril ei ole kindlat töökohta
- 18 lapsehoiuvõimalused on ebakindlad
- 19 ühiskond ei toeta küllaldaselt lastega peresid
- 20 maailm on niigi üle rahvastatud
- 21 olen mures kliimamuutuste pärast
- 22 olen mures sõjaohu pärast
- 23 olen mures pandeemiatega (nt COVID) pärast
- 24 lapsesaamist takistavad minu (vaimse või füüsilise) tervise probleemid
- 25 lapsesaamist takistavad minu partneri (vaimse või füüsilise) tervise probleemid
- 26 sünnitamine ja rasedus rikuvad mu keha
- 27 muu Teie jaoks oluline põhjus (*palun täpsustage*) _____

18. Kas mingid muutused ühiskonnas või Teie eraelus võivad mõjutada Teie otsust lapsi saada?

- 1 ma ei saa lapsi
- 2 majandusliku toimetuleku paranemine või stabiliseerumine
- 3 suurema/sobivama elupaiga soetamine
- 4 piisavate võimaluste tekkimine, et olla ise lapse/lastega kodus
- 5 piisavate võimaluste tekkimine lapsehoidmiseks
- 6 lastega perede majandusliku toetuse suurendamine
- 7 hea ja usaldusväärse lapsehoiuvõimaluse tagamine ühiskonnas (nt kodu lähedal)
- 8 vanemluse alase nõustamise hea kättesaadavus
- 9 meeste ja naiste võrdsem kodune tööjaotus
- 10 kindlustunne, et töökoht jääb pärast lapsesaamist tööle tagasi minnes alles
- 11 tööaeg on lühem ja paindlikum
- 12 Eesti muutumine turvalisemaks elupaigaks
- 13 Eesti rahvaarvu vähenemine kriitilise piirini
- 14 inimeste sõbralikum suhtumine lastesse
- 15 globaalprobleemide lahendamiseks (kliimaprobleemid, sõjad, saastatus, tuumarelvad jt)
- 16 muu Teie jaoks oluline põhjus (*palun täpsustage*) _____

Suur aitäh vastuste eest! Soovi korral saate siia lõppu lisada kommentaare:

Lisa 2. Анкета

Исследование здоровья женского населения Эстонии 2024

А. ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ

A1. Ваш возраст _____

A2. Каково Ваше семейное положение?

- 1 замужем
- 2 в свободном сожительстве (гражданском браке)
- 3 разведена/живём отдельно
- 4 вдова
- 5 незамужняя

A3. Ваш родной язык?

- 1 эстонский
- 2 русский
- 3 другой (пожалуйста, уточните) _____

A4. Где Вы живёте (большинство дней в неделю)?

- 1 в крупном городе: Таллинн, Тарту, Нарва, Пярну, Кохтла-Ярве
- 2 в другом городе
- 3 неподалёку от крупного города в деревне, посёлке городского типа или сельском посёлке
- 4 в сельской местности в деревне, посёлке городского типа или сельском посёлке
- 5 постоянно живу за границей

A5. Отметьте, пожалуйста, своё теперешнее место проживания (где Вы проживаете большинство дней в неделю)

- 1 Таллинн
- 2 Харьюский уезд (за исключением Таллинна)
- 3 Хийуский уезд
- 4 Ида-Вируский уезд
- 5 Йыгеваский уезд
- 6 Ярваский уезд
- 7 Ляэнаский уезд
- 8 Ляэне-Вируский уезд
- 9 Пылваский уезд
- 10 Пярнуский уезд
- 11 Раплаский уезд
- 12 Саареский уезд
- 13 Тарту
- 14 Тартуский уезд (за исключением Тарту)
- 15 Валгаский уезд
- 16 Вильяндиский уезд
- 17 Выруский уезд

A6. Какой у Вас наивысший уровень законченного образования?

- 1 основное или ниже основного
- 2 среднее, среднее профессиональное (среднее специальное)
- 3 прикладное высшее
- 4 степень бакалавра
- 5 степень магистра или приравненная к ней
- 6 учёная степень доктора наук

A7. Что из перечисленного точнее всего описывает Вашу теперешнюю деятельность?

- 1 работающая с полной нагрузкой
- 2 работающая с частичной нагрузкой
- 3 учащаяся/студентка или практикантка (неоплачиваемая практика)
- 4 учащаяся/студентка или практикантка (неоплачиваемая практика) + работающая
- 5 безработная пенсионерка
- 6 неработающая с частичной или отсутствующей работоспособностью
- 7 военнотруженица срочной службы, проходящая альтернативную службу
- 8 домашняя хозяйка (в том числе, попечительница за близким)
- 9 нахожусь в родительском отпуске или в отпуске по уходу за ребёнком
- 10 другое (пожалуйста, уточните) _____

A8. Каков был среднемесячный нетто-доход (доход, складывающийся из всех источников дохода, за вычетом всех налогов) на одного члена Вашей семьи в течение последних 12 месяцев. Если Вы проживаете одна, то каков Ваш собственный среднемесячный нетто-доход? В качестве дохода учитывайте также различные пособия, стипендии, пенсии и т.д.

- 1 менее 300 евро
- 2 301–600 евро
- 3 601–900 евро
- 4 901–1200 евро
- 5 1201–1500 евро
- 6 1501–1800 евро
- 7 1801–3000 евро
- 8 более 3000 евро
- 9 доход отсутствует
- 10 не знаю
- 11 не желаю отвечать

A9. У Вас есть трудности с оплатой счетов (хозяйственные расходы, электричество, отопление, телефон, кредит, лизинг и т.д.)?

- 1 всегда
- 2 часто
- 3 иногда
- 4 редко
- 5 никогда

В. БЛИЗКИЕ ОТНОШЕНИЯ И СЕКСУАЛЬНОСТЬ

B1. В Вашем родительском доме родители/опекуны разговаривали с детьми на темы сексуальной жизни?

- 1 да, даже слишком много
- 2 да, достаточно
- 3 да, но слишком мало
- 4 нет, но я хотела бы
- 5 нет, и я и не хотела бы

B2. В школе проходили темы, связанные с сексуальной жизнью?

- 1 да, даже слишком много
- 2 да, достаточно
- 3 да, но слишком мало
- 4 нет, но я хотела бы
- 5 нет, и я и не хотела бы

B3. У Вас был когда-нибудь в течение жизни сексуальный опыт нижеперечисленного типа? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	да	нет
самоудовлетворение (мастурбация)	1	2
поцелуй в губы	1	2
возбуждающие ласки под одеждой или через одежду (петтинг)	1	2
вагинальный половой контакт (половой контакт через влагалище)	1	2
оральный половой контакт (стимуляция половых органов ртом)	1	2
анальный половой контакт (половой контакт через прямую кишку)	1	2

Далее просим отвечать тех, у кого в течение жизни был вагинальный, оральный или анальный половой контакт.

B4. Сколько лет Вам было, когда у Вас впервые был половой контакт? Если Вы не помните точного возраста, отметьте примерный возраст цифрой.

- 1 _____

B5. Сколько лет было Вашему партнёру / Вашей партнёрше по Вашему первому половому контакту? Если Вы не помните точного возраста, отметьте примерный возраст цифрой.

- 1 _____ лет
- 2 не знаю

B6. Какое из следующих утверждений точнее всего подходит для описания партнёра/партнёрши по Вашему первому половому контакту?

- 1 встретились в первый раз
- 2 были раньше знакомы, но до этого у нас не было отношений (мы «не встречались»)
- 3 до этого у нас были отношения (мы «встречались»)

B7. Вспоминая свой первый половой контакт, насколько Вы сами тогда хотели его?

- 1 очень хотела
- 2 хотела в определённой мере

- 3 не хотела, но согласилась
- 4 не хотела, но другие (не партнёр / не партнёрша) давили на меня
- 5 не хотела, но мой партнёр/моя партнёрша давил(а) на меня
- 6 не хотела, но мой партнёр/моя партнёрша принудил(а) меня угрозами
- 7 не хотела, но мой партнёр/моя партнёрша заставил(а) меня силой

V8. Кто был инициатором Вашего первого полового контакта?

- 1 я сама была инициатором
- 2 мы оба в равной мере
- 3 партнёр/партнёрша был(а) инициатором
- 4 не знаю

V9. Со сколькими партнёрами/партнёршами в течение жизни у Вас были половые контакты (хотя бы один)?

_____ (число партнёров)

V10. Со сколькими партнёрами/партнёршами в течение последних 12 месяцев у Вас были половые контакты (хотя бы один)?

_____ (число партнёров)

V11. Когда у Вас был последний половой контакт?

- 1 в течение 1 месяца
- 2 2–12 месяцев назад
- 3 1–2 года назад
- 4 3–10 лет назад
- 5 более 10 лет назад

V12. Сколько в течение последних 12 месяцев в среднем у Вас было половых контактов?

- 1 реже одного раза в месяц
- 2 один раз в месяц
- 3 2–3 раза в месяц
- 4 один раз в неделю
- 5 2–3 раза в неделю
- 6 4–6 раз в неделю
- 7 каждый день или чаще

V13. Если Вы замужем или в свободном сожительстве (гражданском браке), то сколько времени продолжают Ваши отношения с теперешним партнёром /теперешней партнёршей? Учитывайте, пожалуйста, и период до брака/сожительства.

- 1 6 и менее месяцев
- 2 7–12 месяцев
- 3 1–2 года
- 4 3–5 лет
- 5 6–10 лет
- 6 11–15 лет
- 7 дольше 15 лет
- 8 я не замужем и не сожительствую сейчас ни с кем

V14. У Вас были в течение теперешнего брака или свободного сожительства параллельные сексуальные отношения/связи?

- 1 нет, не было
- 2 да, были случайные
- 3 да, были постоянные
- 4 да, были как случайные, так и постоянные

V15. Вы испытывали в течение последних 12 месяцев нижеперечисленные ситуации, которые продолжались не менее трёх месяцев? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	да	нет
отсутствие интереса к половым контактам	1	2
половые контакты не доставляли удовольствия	1	2
половые контакты сопровождалась тревогой	1	2
во время половых контактов или после них боль в области половых органов (вход во влагалище, влагалище, низ живота)	1	2
не испытывала во время половых контактов ни влечения, ни возбуждения	1	2
не испытывала оргазма или его достижение занимало раздражающе долгое время, хотя сексуальное возбуждение присутствовало	1	2
достигали оргазма быстрее, чем хотелось бы	1	2
была беспокоящая сухость влагалища	1	2

В16. Как Вы оцениваете Ваши теперешние сексуальные отношения?

- 1 очень счастливые
- 2 скорее счастливые
- 3 ни счастливые, ни несчастливые
- 4 скорее несчастливые
- 5 очень несчастливые
- 6 у меня нет сейчас сексуальных отношений

В17. Вы когда-нибудь ощущали необходимость/желание с кем-нибудь поговорить, чтобы получить совет и помощь в вопросах, связанных с сексуальной жизнью?

- 1 да
- 2 нет

В18. В кому в течение последних 12 месяцев Вы обращались за помощью или советом в вопросах, связанных с сексуальной жизнью? *Может быть несколько ответов.*

- 1 не обращалась ни к кому
- 2 член семьи, друг/подруга
- 3 тематические интернет-страницы
- 4 социальные сети
- 5 книги по самопомощи / информационные буклеты
- 6 группы самопомощи
- 7 семейный врач
- 8 гинеколог
- 9 акушерка/медсестра
- 10 дерматовенеролог
- 11 психиатр
- 12 психолог
- 13 консультант, терапевт по сексуальным вопросам
- 14 молодёжный консультант
- 15 другой советчик (*пожалуйста, уточните*) _____

В19. Иногда люди испытывают сексуальное влечение к представителям своего пола. В настоящее время Ваше сексуальное влечение направлено

- 1 только к мужчинам
- 2 в основном, к мужчинам
- 3 в равной мере к представителям того и другого пола
- 4 в основном, к женщинам
- 5 только к женщинам

В20. У Вас когда-нибудь в жизни был сексуальный опыт (половой контакт, возбуждающие ласки, поцелуи и т.п.) с представителем Вашего пола?

- 1 нет, не было
- 2 был один раз
- 3 был несколько раз

В21. Вам предлагали когда-нибудь вступить в половой контакт за деньги или материальные блага?

- 1 нет
- 2 да, но я отказалась
- 3 да, согласилась один раз
- 4 да, соглашалась неоднократно

В22. Далее приведены утверждения, о которых у людей бывает разное мнение. Ответьте, пожалуйста, про каждое утверждение, обводя кружком самый верный для Вас ответ в каждой строке.

	совер- шенно согласна	скорее согласна	не согласна, но и не возражаю	скорее не согласна	совер- шенно не согласна
Женщине следует ждать пока мужчина иницирует сексуальный контакт	1	2	3	4	5
Оба партнёра могут иницировать сексуальный контакт	1	2	3	4	5
Большое число половых партнёров ухудшает репутацию мужчин	1	2	3	4	5
Большое число половых партнёров ухудшает репутацию женщин	1	2	3	4	5
Прерывание беременности по желанию женщины должно быть разрешено законом	1	2	3	4	5
Сексуальный контакт без согласия на него – это изнасилование	1	2	3	4	5
Гомосексуальные женщины и мужчины должны иметь свободу жить так, как они хотят	1	2	3	4	5

С. БЕРЕМЕННОСТИ И ДЕТИ

C1. Вы сейчас беременны?

- 1 да
- 2 нет
- 3 не знаю

C2. Ранее у Вас были беременности?

- 1 да (отметьте их количество) _____
- 2 нет

C3. Чем завершились эти беременности? Напишите, пожалуйста, рядом с отмеченными Вами исходами беременности цифрой, сколько их было.

Родами _____

Самопроизвольным прерыванием беременности (выкидышем) _____

Абортom (прерыванием беременности – как по собственному желанию, так и по медицинским показаниям) _____

Внематочной беременностью _____

C4. Родённые дети (близнецов отметьте каждого в отдельной графе):

	1-й ребёнок ок	2-й ребёнок ок	3-й ребёнок ок	4-й ребёнок ок	5-й ребёнок ок	6-й ребёнок ок	7-й ребёнок ок	8-й ребёнок ок	9-й ребёнок ок	10-й ребёнок
В каком году родился ребёнок?										
Живорождение: 1 да 2 нет	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2

Начиная с 11 ребёнка, напишите информацию здесь:

C5. Как долго Вы кормили грудью своего последнего ребёнка? Пожалуйста, учитывайте и исключительное (младенец получает только грудное молоко) и частичное грудное вскармливание (прикорм).

- 1 не кормила грудью
- 2 менее 1 месяца
- 3 более 1 месяца, (уточните, пожалуйста, сколько месяцев), _____ месяцев
- 4 сейчас кормлю грудью, кормлю _____ месяцев

Д. УСЛУГИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

D1. Сколько лет Вам было, когда Вы впервые посетили гинеколога? Если Вы не помните точного возраста, отметьте примерный возраст.

- 1 _____ лет
- 2 никогда не посещала гинеколога

D2. Как Вы оцениваете Ваше первое посещение гинеколога? Это был...

- 1 очень положительный опыт
- 2 скорее положительный опыт
- 3 не положительный, но и не отрицательный опыт
- 4 скорее отрицательный опыт
- 5 очень отрицательный опыт
- 6 не помню

D3. Вы посещали гинеколога в течение последних пяти лет?

- 1 да
- 2 не посещала в течение последних пяти лет

Хочу добавить:

D4. Оценивая задним числом последнее посещение Вами гинеколога, насколько Вы остались довольны им? *Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.*

	<i>очень довольна</i>	<i>скорее довольна</i>	<i>ни то, ни другое</i>	<i>скорее не довольна</i>	<i>очень не довольна</i>
дружелюбность	1	2	3	4	5
компетентность	1	2	3	4	5
достоверность	1	2	3	4	5
длительность посещения	1	2	3	4	5
предоставление разъяснений	1	2	3	4	5
уважительность	1	2	3	4	5
учёт моих пожеланий и решений	1	2	3	4	5

D5. Вы сталкивались со следующими препятствиями/трудностями в течение последних пяти лет при обращении к гинекологу? *Может быть несколько ответов.*

- 1 у меня не было препятствий/трудностей с обращением к гинекологу
- 2 длинная очередь на приём к гинекологу
- 3 процедура записи на приём к гинекологу сложная
- 4 гинеколог находится далеко от места моего жительства и/или проблемы с транспортом
- 5 экономические трудности (высокая плата за визит, проезд и т.д.)
- 6 у меня нет медицинского страхования Кассы здоровья
- 7 ограничения в связи с пандемией COVID-19
- 8 у меня не было причины для посещения гинеколога
- 9 другие препятствия/трудности (какие?) _____

Следующие вопросы касаются **прерывания беременности по собственному желанию (аборта)**.

D6. У Вас были прерывания беременности по Вашему собственному желанию (аборты)?

- 1 да
- 2 нет

Если у Вас было несколько прерываний беременности по Вашему собственному желанию (абортов), то ответьте, о последнем из них.

D7. Когда у Вас было последнее прерывание беременности по Вашему собственному желанию?

- 1 менее одного года назад
- 2 1–5 лет назад
- 3 6–10 лет назад
- 4 11–20 лет назад
- 5 более 20 лет назад

D8. Оценивая задним числом, насколько Вы довольны пояснениями, которые Вам были предоставлены врачом/сестрой/ акушеркой в связи с последним прерыванием беременности по Вашему собственному желанию? *Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.*

	<i>очень довольна</i>	<i>скорее довольна</i>	<i>ни то, ни другое</i>	<i>скорее не довольна</i>	<i>очень не довольна</i>
процедура/методы аборта	1	2	3	4	5
возможные риски/осложнения в связи с абортом	1	2	3	4	5
проблемы после аборта	1	2	3	4	5
обезболивание	1	2	3	4	5

D9. Оценивая задним числом, насколько Вы довольны обращением с Вами в связи с последним прерыванием беременности по Вашему собственному желанию? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	очень довольна	скорее довольна	ни то, ни другое	скорее не довольна	очень не довольна
дружелюбность	1	2	3	4	5
компетентность	1	2	3	4	5
достоверность	1	2	3	4	5
длительность посещения	1	2	3	4	5
уважительность	1	2	3	4	5
учёт моих пожеланий и решений	1	2	3	4	5

Хочу добавить:

D10. Вас консультировали об использовании методов предотвращения беременности до или после последнего прерывания беременности по Вашему собственному желанию?

- 1 да, до аборта
- 2 да, после аборта
- 3 да, как до, так и после аборта
- 4 нет
- 5 не помню

D11. Какова была причина последнего прерывания беременности по Вашему собственному желанию? Может быть несколько ответов.

- 1 я не была готова отвечать за воспитание ребёнка
- 2 я не хотела воспитывать ребёнка в одиночку
- 3 я не хотела подвергать опасности отношения нашей пары или единство семьи рождением ещё одного ребёнка
- 4 отношения нашей пары были нестабильны или в наших отношениях были проблемы
- 5 партнёр был агрессивным
- 6 не хотела ребёнка с этим партнёром
- 7 отказалась от беременности под давлением партнёра
- 8 отказалась от беременности под давлением родителей
- 9 экономические причины
- 10 моё жильё было маленьким и неподходящим, а я была не в состоянии приобрести большее/более подходящее
- 11 образование ещё не было закончено
- 12 ситуация на работе не позволила
- 13 я не была достаточно зрелой для материнства
- 14 я была слишком молодой
- 15 у меня не было никого, кто мог бы помочь мне в уходе за ребёнком
- 16 у меня не было времени на ребёнка
- 17 проблема моего здоровья или здоровья члена семьи
- 18 беспокоилась из-за безопасности мира (угроза войны, пандемия COVID-19, изменения климата)
- 19 другое (пожалуйста, уточните) _____

D12. Вы разговаривали со своим партнёром до последнего прерывания беременности по Вашему собственному желанию о нём?

- 1 да
- 2 нет

D13. Ваш партнёр был согласен с решением о прерывании беременности?

- 1 совершенно согласен
- 2 скорее согласен
- 3 ни то, ни другое
- 4 скорее против
- 5 совершенно не согласен
- 6 не знаю

D14. Вы не смогли прервать беременность из-за пандемии COVID-19, несмотря на то, что хотели бы?

- 1 да *Пожалуйста, опишите более точно, какие обстоятельства препятствовали прерыванию беременности* _____
- 2 нет

D15. У Вас были такие периоды в жизни, когда Вы хотели забеременеть, но при регулярной сексуальной жизни в течение 12 месяцев беременность не наступала?

- 1 да
- 2 нет

D16. После периода бесплодия Вы родили ребёнка?

- 1 да
- 2 нет

D17. Вы пытались в течение двух последних лет забеременеть (не пользовались противозачаточными средствами и вели регулярную сексуальную жизнь), но забеременеть не удалось?

- 1 да
- 2 нет

D18. Вы обращались по поводу бесплодия на приём к врачу?

- 1 да
- 2 нет

D19. Если Вы не обращались к врачу по поводу бесплодия, то по какой причине? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	совер- шенно согласна	скорее согласна	не согласна, но и не возражаю	скорее не согласна	совер- шенно не согласна
я забеременела	1	2	3	4	5
хочу/хотела ещё подождать, чтобы беременность наступила естественным путём	1	2	3	4	5
не хочу/не хотела медицинского вмешательства	1	2	3	4	5
я не была осведомлена о методах лечения бесплодия	1	2	3	4	5
мне слишком много лет для лечения бесплодия	1	2	3	4	5
обследование и лечение слишком дороги	1	2	3	4	5
соответствующие лечебные заведения и приёмные врачей находятся далеко	1	2	3	4	5
на приём к врачу трудно попасть	1	2	3	4	5
партнёр не согласен с обследованием или лечением	1	2	3	4	5
наши отношения с партнёром прервались	1	2	3	4	5
я стеснялась обратиться на приём к врачу	1	2	3	4	5
у меня нет медицинского страхования Кассы здоровья	1	2	3	4	5
из-за ограничений в связи с пандемией COVID-19, я не смогла попасть к врачу	1	2	3	4	5
другая причина (пожалуйста, уточните)	1	2	3	4	5

D20. Вы получали лечение от бесплодия?

- 1 да, в последний раз в _____ году
- 2 нет

D21. Некоторые пары прерывают лечение бесплодия. Вы прерывали лечение бесплодия?

- 1 да
- 2 нет

D22. Если вы прерывали лечение бесплодия, то по какой причине? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	совер- шенно согласна	скорее согласна	не согласна, но и не возражаю	скорее не согласна	совер- шенно не согласна
я хотела сделать перерыв	1	2	3	4	5
мой партнёр не хотел продолжать лечение	1	2	3	4	5
я чувствовала, что лечение слишком тяжело даётся физически	1	2	3	4	5
я чувствовала, что лечение слишком тяжело даётся эмоционально	1	2	3	4	5
я уже исчерпала все возможности лечения, на использование которых была готова	1	2	3	4	5
я хотела сделать что-то другое вместо рождения ребёнка	1	2	3	4	5
я решила, что материнство не столь важно для меня	1	2	3	4	5
я решила вместо этого усыновить ребёнка	1	2	3	4	5
пандемия COVID-19	1	2	3	4	5
другое (пожалуйста, уточните)	1	2	3	4	5

D23. Оценивая задним числом, насколько Вы довольны пояснениями, которые Вам были предоставлены во время обследования или лечения бесплодия? *Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.*

	<i>очень довольна</i>	<i>скорее довольна</i>	<i>ни то, ни другое</i>	<i>скорее не довольна</i>	<i>очень не довольна</i>
об обследованиях и лечебных процедурах	1	2	3	4	5
о психологической стороне бесплодия	1	2	3	4	5
о возможных осложнениях/побочных явлениях обследований и лечения	1	2	3	4	5

Хочу добавить:

Е. МЕТОДЫ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БЕРЕМЕННОСТИ

E1. Какой метод предотвращения беременности Вы использовали при первом половом контакте? Может быть несколько ответов.

- 1 никогда не было полового контакта
- 2 не использовала никаких методов предотвращения беременности
- 3 гормональные методы предотвращения беременности (таблетки, пластырь, контрацептивное кольцо)
- 4 депо-инъекция (Depo-Provera)
- 5 внутриматочная гормональная система («гормональная спираль»)
- 6 внутриматочное средство, содержащее медь («медная спираль»)
- 7 презерватив
- 8 спермициды (вагинальные шарики и кремы, разрушающие сперматозоиды)
- 9 подкожный имплантат
- 10 календарный метод (учёт «опасных дней», вручную или с помощью приложения)
- 11 прерванный половой контакт (мужчина извлекает половой член из влагалища до семяизвержения)
- 12 спринцевание влагалища после полового контакта
- 13 таблетки, принимаемые после полового контакта (COC-таблетки)
- 14 какой-то другой метод (пожалуйста, уточните) _____
- 15 не помню

E2. Какой метод предотвращения беременности Вы использовали при последнем половом контакте? Может быть несколько ответов.

- 1 никогда не было полового контакта
- 2 не использовала никаких методов предотвращения беременности
- 3 гормональные методы предотвращения беременности (таблетки, пластырь, контрацептивное кольцо)
- 4 депо-инъекция (Depo-Provera)
- 5 внутриматочная гормональная система («гормональная спираль»)
- 6 внутриматочное средство, содержащее медь («медная спираль»)
- 7 презерватив
- 8 спермициды (вагинальные шарики и кремы, разрушающие сперматозоиды)
- 9 подкожный имплантат
- 10 стерилизация (у женщины)
- 11 стерилизация (у мужчины)
- 12 календарный метод (учёт «опасных дней», вручную или с помощью приложения)
- 13 прерванный половой контакт (мужчина извлекает половой член из влагалища до семяизвержения)
- 14 спринцевание влагалища после полового контакта
- 15 таблетки, принимаемые после полового контакта (COC-таблетки)
- 16 какой-то другой метод (пожалуйста, уточните) _____
- 17 не помню

E3. Если Вы не использовали при последнем половом контакте никаких методов предотвращения беременности, то по какой причине? Выберите, пожалуйста, одну главную причину.

- 1 хотела забеременеть
- 2 сейчас/ была беременна
- 3 кормила грудью ребёнка младше 6-ти месяцев
- 4 у меня нет/не было информации/доступа к методам предотвращения беременности
- 5 боялась побочных явлений использования методов предотвращения беременности
- 6 партнёр не хотел/не разрешил использовать
- 7 религиозные причины
- 8 у меня/у партнёра не может быть собственных детей
- 9 партнёр был моего пола
- 10 у меня не было возможности использовать противозачаточные средства по финансовым причинам
- 11 другая причина (пожалуйста, уточните) _____

E4. Насколько Вы довольны тем методом предотвращения беременности, которым сейчас пользуетесь?

- 1 очень довольна
- 2 скорее довольна
- 3 скорее не довольна
- 4 очень не довольна
- 5 я сейчас не использую методов предотвращения беременности

E5. Вы когда-нибудь боялись/боитесь побочных явлений/влияния на здоровье какого-то из методов предотвращения беременности?

- 1 да (пожалуйста, уточните каких побочных действия и какого метода Вы боялись/боитесь?)
_____
- 2 нет

E6. Когда Вы в последний раз посещали учреждение здравоохранения за советом по вопросам предотвращения беременности или за противозачаточным средством? Учитывайте и дистанционные визиты, то есть консультации по телефону или интернету.

- 1 в течение последнего года
- 2 1–2 года назад
- 3 3–5 лет назад
- 4 более 5 лет назад
- 5 не посещала с этой целью
- 6 не помню

Следующие вопросы касаются консультирования по вопросам противозачаточных средств в учреждениях здравоохранения.

E7. Куда Вы обращались в последний раз за советом по вопросам предотвращения беременности или за противозачаточным средством? Учитывайте и дистанционные визиты, то есть консультации по телефону или интернету

- 1 в молодёжный консультационный центр/ клинику сексуального здоровья (врач или акушерка)
- 2 на приём гинеколога
- 3 на приём акушерки
- 4 на приём семейного врача/ семейной сестры
- 5 в другое место (пожалуйста, уточните) _____

E8. Оценивая задним числом, насколько Вы остались довольны последним обращением за советом по вопросам предотвращения беременности или за противозачаточным средством? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	очень довольна	скорее довольна	ни то, ни другое	скорее не довольна	очень не довольна
дружелюбность	1	2	3	4	5
компетентность	1	2	3	4	5
достоверность	1	2	3	4	5
длительность посещения	1	2	3	4	5
предоставление разъяснений	1	2	3	4	5
уважительность	1	2	3	4	5
учёт моих пожеланий и решений	1	2	3	4	5

Хочу добавить:

_____

E9. Куда Вы предпочли бы обращаться за советом по вопросам предотвращения беременности или за противозачаточным средством? Выберите, пожалуйста, один ответ.

- 1 в молодёжный консультационный центр/ клинику сексуального здоровья (врач или акушерка)
- 2 на приём гинеколога
- 3 на приём акушерки
- 4 на приём семейного врача/ семейной сестры
- 5 в другое место (пожалуйста, уточните) _____

E10. Если вспомнить об ограничениях во время пандемии COVID-19, то препятствовали ли они использованию желаемого или запланированного Вами противозачаточного средства?

- 1 да, из-за ограничений я не могла использовать желаемое или запланированное противозачаточное средство
- 2 нет, ограничения не препятствовали использованию противозачаточного средства
- 3 у меня не было необходимости в использовании противозачаточных средств

E11. По какой причине Вы не могли во время пандемии COVID-19 использовать желаемое или запланированное Вами противозачаточное средство? Может быть несколько ответов.

- 1 у меня не было транспорта, чтобы поехать на приём врача
- 2 отправляясь на приём, боялась заразиться ковидом
- 3 я не могла/ мне не разрешили выходить из дома
- 4 приём был отменён или отложен
- 5 противозачаточное средство невозможно было приобрести/ получить
- 6 во время ковида у меня были финансовые затруднения, в связи с ними я не могла себе позволить противозачаточное средство
- 7 я не хотела, чтобы проживающие со мной люди узнали, что я использую противозачаточные средства (дома не была обеспечена приватность)
- 8 другая причина, какая? _____

Г. НАСИЛИЕ

Следующие вопросы касаются **ненадлежащего психологического, телесного (физического) и сексуального обращения (насилия)**. Насилие часто приводит к вреду для здоровья.

F1. Вы испытывали **ненадлежащее психологическое обращение** в детстве (до 18-ти лет) или после совершеннолетия (18 лет и старше)? *Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.*

	нет	да, ребёнком	да, совершенно- летней	да, и ребёнком и совершенно- летней
Вы испытывали постоянно повторяющееся и долговременное подавление, унижение или опорочивание?	1	2	3	4
Вы испытывали, чтобы кто-то угрозами или силой систематически пытался ограничивать Ваше общение с другими людьми или полностью контролировать, что Вам можно или нельзя делать?	1	2	3	4
Вы жили в страхе потому, что кто-то систематически и долгое время угрожал Вам или пытался нанести телесные повреждения Вам или кому-то из Ваших близких?	1	2	3	4

F2. Вы испытывали **ненадлежащее психологическое обращение (что-то из вышеперечисленного)** в течение последнего года?

- 1 да
- 2 нет

F3. Насколько Вы сейчас страдаете от последствий ненадлежащего психологического обращения?

Совсем не страдаю 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Ужасно страдаю 10

Хочу добавить:

F4. Вы испытывали **ненадлежащее телесное обращение** в детстве (до 18-ти лет) или после совершеннолетия (18 лет и старше)? *Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.*

	нет	да, ребёнком	да, совершенно- летней	да, и ребёнком и совершенно- летней
Кто-нибудь наносил Вам удары, бил Вас рукой по лицу или удерживал Вас силой против Вашей воли?	1	2	3	4
Кто-нибудь бил Вас кулаком или каким-нибудь твёрдым предметом, бил ногой, сильно толкал, избивал или делал что-то подобное?	1	2	3	4
Вы испытывали угрозу для своей жизни с чьей-то стороны, например, из-за попытки души, демонстрации ножа или иного оружия или другого подобного поведения?	1	2	3	4

F5. Вы испытывали **ненадлежащее телесное обращение (что-то из вышеперечисленного)** в течение последнего года?

- 1 да
- 2 нет

F6. Насколько Вы сейчас страдаете от последствий ненадлежащего телесного обращения?

Совсем не страдаю 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Ужасно страдаю

Хочу добавить:

F7. Вы испытывали **ненадлежащее сексуальное обращение** в детстве (до 18-ти лет) или после совершеннолетия (18 лет и старше)?
Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	нет	да, ребёнком	да, совершеннолетней	да, и ребёнком и совершеннолетней
Кто-нибудь <u>против Вашей воли</u> прикасался «сексуально» к Вам (не к половым органам) или заставлял Вас прикасаться к себе «сексуально»?	1	2	3	4
Вас когда-нибудь тем или иным способом унижали в сексуальном смысле, например, заставляли <u>против Вашей воли</u> смотреть порнографический фильм или что-то подобное, заставляли принимать участие в порнофильме или чем-то подобном, заставляли показывать себя обнажённой или смотреть на чье-то обнажённое тело?	1	2	3	4
Кто-нибудь <u>против Вашей воли</u> прикасался к Вашим половым органам, использовал Ваше тело для получения сексуального удовлетворения или заставлял Вас прикасаться к чьим-то половым органам?	1	2	3	4
Кто-нибудь <u>против Вашей воли</u> вводил свой пенис в Ваше влагалище, рот или задний проход или пытался ввести какой-то предмет или другую часть тела в Ваше влагалище, рот или задний проход?	1	2	3	4

F8. Вы испытывали **ненадлежащее сексуальное обращение (что-то из вышеперечисленного)** в течение последнего года?

- 1 да
2 нет

F9. Насколько Вы сейчас страдаете от последствий ненадлежащего обращения в системе здравоохранения?

Совсем не страдаю 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Ужасно страдаю

Хочу добавить:

Следующие вопросы касаются **ненадлежащего обращения в системе здравоохранения**.

F10. Вы испытывали **ненадлежащее обращение в системе здравоохранения** в детстве (до 18-ти лет) или после совершеннолетия (18 лет и старше)? *Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.*

	нет	да, ребёнком	да, совершеннолетней	да, и ребёнком и совершеннолетней
Вы когда-нибудь чувствовали себя при посещении учреждения здравоохранения оскорблённой или сильно униженной, чувствовали, что кто-то оказывал на Вас давление или пренебрегал Вашим мнением - таким образом, что пережитое впоследствии Вас тревожило или терзало?	1	2	3	4
Вы когда-нибудь сталкивались с тем, что событие при посещении учреждения здравоохранения вдруг оказалось для Вас по-настоящему ужасным опытом без полного понимания Вами того, как это могло произойти?	1	2	3	4
Вам приходилось испытывать, чтобы кто-то в системе здравоохранения сознательно, по Вашему мнению, причинил Вам психологическую или физическую боль, применил к Вам насилие или использовал Ваше тело или Вашу уязвимость в качестве пациента в своих собственных целях?	1	2	3	4

F11. Вы испытывали ненадлежащее обращение (что-то из вышеназванного) в системе здравоохранения в течение последнего года?

- 1 да
- 2 нет

F12. Насколько Вы сейчас страдаете от последствий ненадлежащего обращения в системе здравоохранения?

Совсем не страдаю 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Ужасно страдаю 10

Хочу добавить:

Если Вы испытывали или испытываете сейчас ненадлежащее психологическое, телесное (физическое) и сексуальное обращение (насилие), то можно обратиться за советом и помощью. Контакты различных услуг по помощи Вы найдёте на странице www.palunabi.ee.

Линия кризисного телефона помощи жертвам 116 006 окажет услугу кризисного консультирования, проинформирует Вас о правах и возможностях получения помощи, а также поможет найти специалистов.

Г. ПЕРЕХОДНЫЙ ВОЗРАСТ

В этом исследовании под переходным возрастом подразумевается период жизни до и после последней менструации (менопаузы), когда могут наблюдаться симптомы, характерные для переходного возраста.

G1. Что из нижеперечисленного лучше всего описывает Ваш теперешний период жизни?

- 1 я не в переходном возрасте и не в менопаузе
- 2 я в переходном возрасте – менструации присутствуют вместе с некоторыми симптомами переходного возраста
- 3 у меня менопауза – последняя менструация была у меня год или более назад
- 4 не уверена в том, нахожусь сейчас в переходном возрасте или в менопаузе
- 5 поскольку у меня нет менструаций, то я не уверена в том, нахожусь ли в менопаузе

G2. Насколько информированной Вы были о переходном возрасте и/или менопаузе, когда были моложе 40 лет?

- 1 хорошо информирована
- 2 что-то знала
- 3 ничего не знала
- 4 не знаю

G3. Вы искали/получали и в каких источниках искали/находили информацию о менопаузе?

- 1 не искала/ не получала информацию
- 2 тематические интернет-страницы
- 3 подкасты
- 4 социальные сети
- 5 журналы и газеты
- 6 книги
- 7 фильмы и телепередачи
- 8 друзья и знакомые
- 9 медработники
- 10 научная литература
- 11 другое (пожалуйста, уточните) _____

G4. Если Вы искали/находили информацию о переходном возрасте и/или менопаузе, то когда Вы делали это?

- 1 до появления симптомов
- 2 когда начались симптомы
- 3 намного позже, чем появились симптомы

G5. Далее перечислены симптомы, которые могут появиться в связи с переходным возрастом. У Вас были перечисленные симптомы? *Отметьте всё, что испытывали.*

- 1 приливы
- 2 повышенная потливость ночью
- 3 нерегулярный менструальный цикл
- 4 обильное месячное кровотечение (менструация)
- 5 болезненная менструация
- 6 перепады настроения
- 7 депрессия
- 8 тревожность
- 9 паранойя

- 10 туман в голове, голова будто (по-англ. *brain fog*)
- 11 трудности с концентрацией внимания
- 12 головная боль, включая мигрень
- 13 ухудшение памяти
- 14 слезливость
- 15 раздражительность
- 16 упадок настроения
- 17 снижение уверенности в себе
- 18 головокружение
- 19 бессонница/расстройства сна
- 20 истощённость
- 21 нехватка мотивации
- 22 снижение полового влечения
- 23 отсутствие полового влечения
- 24 сухость влагалища
- 25 другие жалобы в области влагалища
- 26 зуд – в ушах, на коже, во влагалище или другой области
- 27 онемение/покалывания в руках/ногах
- 28 влажные ладони
- 29 учащение сердцебиения
- 30 повышение веса тела
- 31 ощущение вздутия живота
- 32 проблемы с пищеварением
- 33 разрежение костной ткани (остеопороз)
- 34 боль в суставах
- 35 мышечная боль
- 36 мышечное напряжение
- 37 синдром беспокойных ног
- 38 ощущение жжения на языке/ нёбе
- 39 проблемы с дёснами
- 40 неприятный запах изо рта
- 41 звон/ жужжание в ушах (тиннитус)
- 42 рост волос на лице
- 43 выпадение волос
- 44 неприятный запах тела
- 45 недержание мочи
- 46 жалобы на мочеиспускание
- 47 болезненность груди
- 48 ломкие ногти
- 49 озноб
- 50 ощущение поражения электрическим током
- 51 появление/ учащение аллергий
- 52 другое (пожалуйста, уточните) _____
- 53 у меня не было ни одного из перечисленных симптомов

G6. Вы разговаривали о переходном возрасте или менопаузе с каким-нибудь медработником?

- 1 да
- 2 нет
- 3 собираюсь сделать это

G7. С каким медработником Вы разговаривали в последний раз о переходном возрасте или менопаузе? *Выберите, пожалуйста, один ответ.*

- 1 гинеколог
- 2 семейный врач
- 3 семейная сестра
- 4 акушерка
- 5 сотрудник аптеки (фармацевт, провизор)
- 6 другое (пожалуйста, уточните) _____

G8. Вы пользовались для ослабления симптомов переходного возраста или менопаузы чем-то из перечисленного?

- 1 не пользовалась ничем
- 2 изменения в питании (в том числе снижение потребления алкоголя, кофе)
- 3 улучшение физической активности
- 4 гормонозаместительная терапия
- 5 безрецептурные препараты для облегчения симптомов переходного возраста
- 6 гормональная спираль (*Mirena*)
- 7 внутривлагалищная эстрогенотерапия
- 8 антидепрессанты
- 9 другое (пожалуйста, уточните) _____

Н. ЗДОРОВЬЕ

Н1. Какой у Вас рост? _____ (см)

Н2. Сколько Вы весите? Если Вы сейчас беременны, то напишите свой вес до беременности.
_____ (кг)

Н3. Сколько Вам было лет, когда у Вас начались менструации?

- 1 _____ лет
- 2 не помню точно, примерно в _____ лет
- 3 у меня не было ни одной менструации

Н4. У Вас есть/были жалобы в связи с менструацией (сильная менструальная боль, обильная менструация, тошнота/рвота, усталость, перепады настроения или что-то другое)?

- 1 да
- 2 нет

Н5. Вам приходилось из-за жалоб в связи с менструацией не идти в школу/на работу/какие-то мероприятия?

- 1 да, часто
- 2 да, иногда
- 3 редко
- 4 нет

Н6. Что было причиной того, что Вы не шли в школу/на работу/на мероприятия? *Может быть несколько ответов.*

- 1 сильная менструальная боль
- 2 обильная менструация
- 3 тошнота/рвота
- 4 усталость
- 5 перепады настроения
- 6 другое (*пожалуйста, уточните*) _____

Н7. Как Вы оцениваете сейчас состояние своего здоровья в общем? Оно...

- 1 очень хорошее
- 2 хорошее
- 3 ни хорошее, ни плохое
- 4 плохое
- 5 очень плохое

Н8. У Вас есть какое-нибудь продолжительное (хроническое) заболевание или проблема со здоровьем?

- 1 да
- 2 нет

Н9. В какой мере Ваша проблема со здоровьем ограничивала Вашу повседневную деятельность в течение последнего года?

- 1 существенно ограничивала
- 2 ограничивала, но не существенно
- 3 совсем не ограничивала

Н10. Как часто в течение последнего года Вы испытывали чувство безнадежности, угнетённости, депрессии?

- 1 совсем никогда
- 2 несколько раз
- 3 чаще, чем половину дней
- 4 почти каждый день/каждый день

Н11. Вы принимаете сейчас антидепрессанты?

- 1 да
- 2 нет

Н12. Вы выкуривали в течение последнего года по меньшей мере одну сигарету, электронную сигарету, сигару, трубку, кальян или употребляли другое изделие, содержащее табак/никотин в день?

- 1 нет
- 2 нет, но раньше курила
- 3 да, курю каждый день
- 4 да, курю время от времени

Н13. Как часто в течение последнего года Вы выпивали за один раз не менее 3 бутылок пива (3х0,5 л средней крепости), или 6 бокалов вина (6х120 мл), или 6 рюмок крепкого алкоголя (6х40 мл)?

- 1 никогда
- 2 раз в месяц или реже
- 3 несколько раз в месяц
- 4 примерно раз в неделю
- 5 несколько раз в неделю
- 6 почти каждый день или каждый день

Н14. Вы потребляли или пробовали наркотические вещества или рецептурные лекарства (успокоительные, снотворные и т.п.) без ведома врача?

- 1 нет
- 2 да, в течение последнего года
- 3 да, раньше

Н15. У Вас когда-нибудь были следующие заболевания? Дайте, пожалуйста, ответ в каждой строке.

	нет	да	не знаю/не делала тестов
генитальный герпес	1	2	3
кондиломы на половых органах	1	2	3
хламидиоз	1	2	3
гонорея, или триппер	1	2	3
сифилис	1	2	3
ВИЧ/СПИД	1	2	3
трихомониаз	1	2	3

I. ПЛАНИРОВАНИЕ РОЖДЕНИЯ ДЕТЕЙ

Рождение детей тесно связано со здоровьем, включая сексуальное здоровье. Всемирная организация здравоохранения подчёркивает, что люди имеют право на самостоятельное решение относительно числа детей, которых они хотели бы иметь, и интервалов времени между их рождением.

И1. Если говорить вообще, а не исходя из Вашей ситуации, то:

- 1 каково, по Вашему мнению, идеальное количество детей в семье?
_____ детей
- 2 каков, по Вашему мнению, лучший возраст для рождения первенца?
  - а) идеальный возраст женщины для рождения первенца _____ лет
  - б) идеальный возраст мужчины для рождения первенца _____ лет

И2. Сколько всего детей Вы хотели бы иметь? _____

И3. У Вас есть/ был свой ребёнок/ свои дети?

- 1 да
- 2 нет

Следующий вопрос для тех, у кого нет собственных детей/ребёнка.

И4. Если у Вас нет собственных детей, то по каким причинам у Вас ещё нет детей? Вопрос задаётся всем женщинам независимо от возраста – найдите самые подходящие для Вас варианты ответов. Может быть несколько ответов.

- 1 я не встретила такого партнёра, с которым хотела/могла бы иметь ребёнка
- 2 не удалось родить своего ребёнка
- 3 рождению/воспитанию ребёнка препятствуют проблемы с моим здоровьем
- 4 рождению/воспитанию ребёнка препятствуют проблемы со здоровьем моего партнёра
- 5 желание сначала закончить обучение
- 6 желание партнёра/партнёрши сначала закончить обучение
- 7 желание сначала найти постоянную работу
- 8 желание партнёра/партнёрши сначала найти постоянную работу
- 9 желание развивать свою карьеру
- 10 чувствую, что я ещё недостаточно зрелая, чтобы отвечать за ребёнка
- 11 чувствую, что партнёр/партнёрша ещё недостаточно зрелый/зрелая, чтобы отвечать за ребёнка
- 12 материальное положение недостаточно хорошее
- 13 желание сначала иметь постоянное жильё
- 14 проблемы в отношениях с партнёром/партнёршей
- 15 я совсем не хочу иметь детей
- 16 желание сначала пожениться
- 17 другая важная для Вас причина (пожалуйста, уточните) _____

15. Вы собираетесь в будущем иметь (ещё) ребёнка/детей?

- 1 да
- 2 нет
- 3 не знаю, не уверена

16. По каким причинам Вы хотели бы ещё ребёнка/детей? Может быть несколько ответов.

- 1 имеющемуся ребёнку/имеющимся детям нужен брат или сестра
- 2 хочу дочь
- 3 хочу сына
- 4 мне радостно видеть, как ребёнок развивается и растёт
- 5 жизнь продолжается только через детей
- 6 партнёр/партнёрша хочет ещё детей
- 7 хочу ребёнка с теперешним (новым) партнёром, с которым живу сейчас
- 8 общий ребёнок – знак взаимной любви партнёров
- 9 соскучилась по маленьким детям
- 10 для сохранения численности народа Эстонии нужно, чтобы рождалось больше детей
- 11 хочу детей, потому что не хочу в старости остаться одинокой
- 12 дети помогают в домашней работе
- 13 хочу заботиться о ребёнке и любить его
- 14 хочу иметь большую семью
- 15 хочу (ещё раз) пережить роды
- 16 хочу испытать (ещё раз) материнство
- 17 у человека столько детей, сколько даёт Бог
- 18 дети придают смысл жизни, есть, ради кого работать и жить
- 19 дети вносят в жизнь разнообразие
- 20 дети сопровождаются родительским пособием и государственными пособиями на детей
- 21 другая важная для Вас причина (пожалуйста, уточните) _____

17. Если Вы не хотите (больше) иметь детей или сомневаетесь в этом вопросе, то по каким причинам? Может быть несколько ответов.

- 1 у меня уже есть столько детей, сколько я хочу
- 2 для ребёнка нет подходящего отца для ребёнка/партнёра/партнёрши
- 3 партнёр не хочет (больше) детей
- 4 партнёр не принимает участия в уходе за ребёнком/детьми и в домашней работе в той степени, как я хочу
- 5 проблемы в отношениях с партнёром/партнёршей
- 6 хочу, чтобы у меня было больше времени для проведения его вместе с партнёром/партнёршей и для общих хобби
- 7 вероятно, у меня не может быть собственных детей
- 8 после рождения ребёнка я не смогу работать/учиться (столько, как сейчас)
- 9 боюсь, с рождением ещё одного ребёнка мне будет не хватать времени и внимания для имеющихся детей/ребёнка
- 10 боюсь, жизнь стала бы слишком трудной
- 11 не хочу (больше) связывать себя маленькими детьми
- 12 не хочу (больше) быть беременной или рожать
- 13 думаю, что уже недостаточно молода, чтобы рожать детей
- 14 хочу посвятить себя другим делам, которые интересны мне
- 15 у меня/у нас нет денег для воспитания (большого числа) детей
- 16 жильё слишком маленькое/неподходящее для большей семьи, и мы не можем приобрести/позволить себе большее/более подходящее
- 17 у меня или у партнёра/партнёрши нет постоянной работы
- 18 неустойчивость возможностей для ухода за ребёнком/детьми
- 19 общество недостаточно поддерживает семьи с детьми
- 20 мир и так перенаселён
- 21 беспокоюсь в связи с изменениями климата
- 22 беспокоюсь в связи с опасностью войны
- 23 беспокоюсь в связи с пандемиями (например, COVID)
- 24 рождению ребёнка/детей препятствуют проблемы с моим (душевым или физическим) здоровьем
- 25 рождению ребёнка/детей препятствуют проблемы с (душевым или физическим) здоровьем партнёра/партнёрши
- 26 роды и беременность испортят моё тело
- 27 другая важная для Вас причина (пожалуйста, уточните) _____

18. Какие-то изменения в обществе или Вашей личной жизни могут повлиять на Ваше решение иметь детей? Может быть несколько ответов.

- 1 у меня не может быть собственных детей
- 2 улучшение или стабилизация материального положения
- 3 приобретение большего/ более подходящего жилья
- 4 появление достаточных возможностей оставаться самой с ребёнком/детьми дома
- 5 появление достаточных возможностей по уходу за детьми
- 6 увеличение материальной поддержки семей с детьми
- 7 обеспечение в обществе хороших и надёжных возможностей для ухода за ребёнком/детьми (например, поблизости от дома)
- 8 хорошая доступность консультирования по вопросам родительства

- 9 более равноправное распределение домашних обязанностей между мужчинами и женщинами
- 10 уверенность, что к моменту возвращения на работу после рождения ребёнка место работы сохранится
- 11 более короткое и гибкое рабочее время
- 12 Эстония станет более безопасным местом для жизни
- 13 уменьшение численности населения Эстонии до критического предела
- 14 более доброжелательное отношение людей к детям
- 15 решение глобальных проблем (климат, войны, загрязнённость среды, ядерное оружие и т.д.)
- 16 другая важная для Вас причина (пожалуйста, уточните) _____

Благодарим Вас за ответы! При желании можете добавить сюда комментарии:

Lisa 3. Questionnaire

Estonian Women's Health Study 2024

A. BACKGROUND INFORMATION

A1. What is your age in years _____

A2. What is your marital status?

- 1 married
- 2 cohabiting
- 3 divorced/ separated
- 4 widow
- 5 single

A3. What is your native language?

- 1 Estonian
- 2 Russian
- 3 other (*please specify*) _____

A4. Where do you live (*most days of the week*)?

- 1 in a larger city: Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve
- 2 in another town
- 3 in a village or settlement in the outskirts of a larger city
- 4 in a rural village or settlement
- 5 permanently abroad

A5. What county do you live in?

- 1 Tallinn
- 2 Harjumaa (except Tallinn)
- 3 Hiiumaa
- 4 Ida-Virumaa
- 5 Jõgevamaa
- 6 Järvamaa
- 7 Läänemaa
- 8 Lääne-Virumaa
- 9 Põlvamaa
- 10 Pärnumaa
- 11 Raplamaa
- 12 Saaremaa
- 13 Tartu
- 14 Tartumaa (except Tartu)
- 15 Valgamaa
- 16 Viljandimaa
- 17 Võrumaa

A6. What is the highest level of education you have completed?

- 1 basic / less
- 2 secondary, vocational secondary
- 3 vocational higher
- 4 university (bachelor's degree)
- 5 master's or equivalent degree
- 6 doctoral degree

A7. What best describes your current status?

- 1 employed full time
- 2 employed part-time
- 3 pupil / student or unpaid trainee
- 4 pupil / student or unpaid trainee + working
- 5 unemployed
- 6 pensioner
- 7 not working - with diminished work capacity or unable to work
- 8 national service
- 9 at home (including caring for a close relative)
- 10 on maternity or parental leave
- 11 other (*please specify*) _____

A8. What was the average monthly net income (net income from all sources without taxes) of your household during the last 12 months per household member? *If you live alone then what was your own net income in one month? Include any benefits, scholarships and pensions, etc.*

- 1 up to 300 euros
- 2 301–600 euros
- 3 601–900 euros
- 4 901–1200 euros
- 5 1201–1500 euros
- 6 1501–1800 euros
- 7 1801–3000 euros
- 8 over 3000 euros
- 9 no income
- 10 I do not know
- 11 I do not wish to answer

A9. Do you have difficulties paying your bills (household expenses, electricity, heating, telephone, loan, leasing, etc)?

- 1 all the time
- 2 often
- 3 sometimes
- 4 rarely
- 5 never

B. INTIMATE RELATIONSHIPS AND SEXUALITY

B1. In your childhood home, did your parents/guardians discuss sexuality related topics with their children?

- 1 yes, even too much
- 2 yes, sufficiently
- 3 yes, but too little
- 4 no, but I would have wished it
- 5 no, but I would not have wished it

B2. Were sexuality related topics discussed at school?

- 1 yes, even too much
- 2 yes, sufficiently
- 3 yes, but too little
- 4 no, but I would have wished it
- 5 no, but I would not have wished it

B3. Have you ever had the following sexual experiences? *(please answer every question by encircling your response)*

	yes	no
masturbation	1	2
kissing on the lips	1	2
petting (touching/caressing each other)	1	2
vaginal intercourse	1	2
oral sex	1	2
anal sex	1	2

Please answer the following if you have at any time had vaginal, oral or anal sexual intercourse.

B4. At what age did you have sexual intercourse for the first time? *If you do not remember your exact age then please give a rough estimate.*

- 1 _____ years old

B5. How old was your first sexual intercourse partner? *If you do not remember the exact age then please give a rough estimate.*

- 1 _____ years old
- 2 don't know

B6. Which of the following statements best describes your first sexual intercourse partner?

- 1 met for the first time
- 2 we knew each other earlier, but were not dating
- 3 we had a steady relationship

B7. Thinking back to your first sexual intercourse, how much did you yourself wish to have intercourse?

- 1 very much
- 2 to a certain extent
- 3 I did not, but agreed after persuasion
- 4 I did not, but others (not my partner) pressured me
- 5 I did not, but my partner pressured me
- 6 I did not, but my partner forced me to with threats
- 7 I did not, but my partner forced me physically

B8. Who was the initiator of your first sexual intercourse?

- 1 I was more the initiator
- 2 both of us equally
- 3 my partner more
- 4 I don't know

B9. How many sexual intercourse partners have you ever had? _____ partners

B10. How many sexual intercourse partners have you had (even if it was only once) during the last 12 months? _____ partners.

B11. When was the last time you had sexual intercourse?

- 1 during the last month
- 2 2–12 months ago
- 3 1–2 years ago
- 4 3–10 years ago
- 5 over 10 years ago

B12. How many times on average did you have sexual intercourse during the last year (12 months)?

- 1 less than once a month
- 2 once a month
- 3 2–3 times a month
- 4 once a week
- 5 2–3 times a week
- 6 4–6 times a week
- 7 once a day or more

B13. If you are married or cohabiting then how long has your relationship with your present partner lasted? *Please also count the period before cohabiting or marriage.*

- 1 up to 6 months
- 2 7–12 months
- 3 1–2 years
- 4 3–5 years
- 5 6–10 years
- 6 11–15 years
- 7 more than 15 years
- 8 I am not currently married or cohabiting

B14. Have you had parallel sexual relationships during the present marriage/cohabitation?

- 1 no
- 2 yes, casual
- 3 yes, steady
- 4 yes, casual and steady

B15. Have you experienced the following situations in the last year (12 months) during at least three months? (*please answer every question*)

	yes	no
lacked interest in having sex	1	2
lacked enjoyment in sex	1	2
felt anxious during sex	1	2
felt physical pain during or after sex in the genital region (vaginal opening, vagina, lower abdomen)	1	2
felt no excitement or arousal during sex	1	2
did not reach an orgasm or took a disturbingly long time to reach an orgasm despite feeling aroused	1	2
reached orgasm more quickly than you would have liked	1	2
had a disturbingly dry vagina	1	2

B16. How content are you with your present sexual relationship?

- 1 very happy
- 2 quite happy
- 3 neither happy nor unhappy
- 4 quite unhappy
- 5 very unhappy
- 6 I do not have a sexual relationship

B17. Have you ever felt the need/wish to seek help or advice regarding your sex life?

- 1 yes
- 2 no

B18. From which of the following sources have you sought help or advice regarding your sex life in the last year (12 months)?

- 1 I have not sought any help
- 2 a family member or friend
- 3 thematic web sites
- 4 social media
- 5 self-help books / brochures
- 6 self-help groups
- 7 family doctor
- 8 gynaecologist
- 9 midwife/nurse
- 10 dermatovenerologist
- 11 psychiatrist
- 12 psychologist
- 13 sexologist/counsellor
- 14 youth sexual health counsellor
- 15 other (*please specify*) _____

B19. Sometimes people feel sexual attraction towards the same gender. At the moment your sexual attraction is directed:

- 1 only to men
- 2 mostly to men
- 3 equally to men and women
- 4 mostly to women
- 5 only to women

B20. Have you ever had sexual experiences (sexual intercourse, petting, kissing, etc) with someone of the same gender?

- 1 no
- 2 yes, once
- 3 yes, several times

B 21. Have you been asked to have sex in exchange for money or any other material reward?

- 1 no
- 2 yes, but I have refused
- 3 yes, and I have agreed on one occasion
- 4 yes, and I have agreed on several occasions

B 22. The following are statements about which people have different views. *For every statement, please encircling the answer that best describes your views.*

	agree strongly	agree	neither agree or disagree	disagree	disagree strongly
Women must wait until the man initiates sexual intercourse	1	2	3	4	5
Both partners may initiate sexual intercourse	1	2	3	4	5
Having many sexual partners gives a man a bad reputation	1	2	3	4	5
Having many sexual partners gives a woman a bad reputation	1	2	3	4	5
A woman must have the legal right to terminate her pregnancy	1	2	3	4	5
Sexual intercourse without consent is rape	1	2	3	4	5
Homosexual men and women must be free to live their lives as they wish	1	2	3	4	5

C. PREGNANCIES AND CHILDREN

C1. Are you pregnant at the moment?

- 1 yes
- 2 no
- 3 don't know

C2. Have you been pregnant before?

- 1 yes (how many times?) _____
- 2 no

C3. What was the outcome of those pregnancies? Please indicate the number of times after each outcome.

Birth

- 1 yes (How many times) _____

Miscarriage

- 2 yes (How many times) _____

Abortion (termination of pregnancy – both voluntary and for medical reasons)

- 3 yes (How many times) _____

Ectopic pregnancy

- 4 yes (How many times) _____

C4. Children you have given birth to (for multiples please use a new column for each child):

	1 st child	2 nd child	3 rd child	4 th child	5 th child	6 th child	7 th child	8 th child	9 th child	10 th child
Year of birth										
The child was born alive:										
1 yes	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2 no	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

From the 11th child please write the information here:

C5. How long did you breastfeed your last child (count also non-exclusive breastfeeding)?

- 1 not at all
- 2 less than 1 month
- 3 more than one month (please indicate the number of months) _____ months
- 4 I am breastfeeding at the moment and have done so for _____ months

D. HEALTH SERVICES

D1. At what age did you first visit a gynaecologist? If you do not recall exactly then please give an estimated value.

- 1 _____ years
- 2 I have never visited a gynaecologist

D2. How do you rate your first visit to a gynaecologist?

- 1 very positive experience
- 2 rather positive experience
- 3 neither positive nor negative experience
- 4 rather negative experience
- 5 very negative experience
- 6 I don't remember

D3. Have you visited a gynaecologist during the past five years?

- 1 yes
  - 2 no, not during the past 5 years
- I wish to add:

D4. In hindsight how satisfied you were with your most recent visit to a gynaecologist? Please give an answer for every row.

	very satisfied	fairly satisfied	neither satisfied nor dissatisfied	fairly dissatisfied	very dissatisfied
friendliness	1	2	3	4	5
competence	1	2	3	4	5

reliability	1	2	3	4	5
length of the visit	1	2	3	4	5
giving explanations	1	2	3	4	5
being treated with dignity	1	2	3	4	5
respecting my choices	1	2	3	4	5

D5. Have you experienced any of the following obstacles when making a gynaecologist appointment during the past five years?

- 1 I have not had any obstacles making a gynaecologist appointment
- 2 the waiting list for an appointment was long
- 3 the procedure for making an appointment was complicated
- 4 the gynaecologist is located a long way away from where I live and/or the transport connection is bad
- 5 economic barriers (the appointment fee, transport, etc is expensive)
- 6 I do not have national health insurance
- 7 restrictions due to the COVID-19 pandemic
- 8 I have not needed to visit a gynaecologist
- 9 other obstacles (*what?*) _____

D6. Have you had a termination of a pregnancy at your own request (abortion)?

- 1 yes
- 2 no

If you have had more than one termination of pregnancy at your own request (abortion), then please give your answers about the most recent one.

D7. When did your most recent termination of pregnancy at your own request take place?

- 1 less than a year ago
- 2 1–5 years ago
- 3 6–10 years ago
- 4 11–20 years ago
- 5 more than 20 years ago

D8. In retrospect how satisfied were you with the information you received from the doctor/nurse before your most recent termination of pregnancy at your own request? *Please give an answer for every row.*

	Very satisfied	Fairly satisfied	Neither satisfied nor dissatisfied	Fairly unsatisfied	Very unsatisfied
abortion procedure/ method	1	2	3	4	5
possible risks and complications associated with the abortion	1	2	3	4	5
post abortion problems	1	2	3	4	5
alleviation of pain	1	2	3	4	5

D9. In retrospect how satisfied were you with how you were treated during your last termination of pregnancy at your own request? *Please give an answer for every row.*

	Very satisfied	Fairly satisfied	Neither satisfied nor dissatisfied	Fairly dissatisfied	Very dissatisfied
friendliness	1	2	3	4	5
competence	1	2	3	4	5
reliability	1	2	3	4	5
length of the visit	1	2	3	4	5
being treated with dignity	1	2	3	4	5
respecting my choices	1	2	3	4	5

I wish to add:

D10. Did you receive counselling about contraception before/after your last termination of pregnancy at your own request?

- 1 yes, before
- 2 yes, after
- 3 yes, both before and after
- 4 no
- 5 I don't remember

D11. What were the reasons for your decision the last time you decided to terminate your pregnancy at your own request? (*you can choose several responses*)

- 1 I was not ready to take the responsibility for raising a child
- 2 I didn't want to raise a child alone
- 3 I didn't want to endanger my relationship/family unity with the birth of another child
- 4 my couple relationship was unstable/problematic
- 5 my partner was abusive
- 6 I didn't want to have a child with this particular partner
- 7 I gave up this pregnancy because of pressure from my partner
- 8 I gave up this pregnancy because of pressure from my parents
- 9 for economic reasons
- 10 my living space was too small /unsuitable and I was not able to obtain a larger one
- 11 I was in the middle of my studies
- 12 work didn't allow it
- 13 I was not mature enough to be a mother
- 14 I was too young
- 15 I had nobody who would have helped me to take care of the child
- 16 I didn't have time for the child
- 17 my own or my family member's health problems
- 18 I was worried about global security (threat or war, COVID pandemic, climate change)
- 19 other (*please specify*) _____

D12. Did you discuss your most recent abortion beforehand with your partner?

- 1 yes
- 2 no

D13. Did your partner agree with the decision to terminate the pregnancy?

- 1 completely agreed
- 2 agreed
- 3 neither agreed nor disagreed
- 4 disagreed
- 5 completely disagreed
- 6 I don't know

D14. Did the COVID-19 pandemic prevent you from terminating a pregnancy that you would otherwise have wanted to terminate?

- 1 yes

Please describe what circumstances in particular prevented the termination of the pregnancy .....

- 2 no

D15. Have you had any periods when you have wanted to get pregnant but have not succeeded during one year (12 months), although you were having regular sexual intercourse?

- 1 yes
- 2 no

D16. Did you succeed in giving birth to a child following this period of infertility?

- 1 yes
- 2 no

D17. Have you, during the past two years, tried to get pregnant (have not used any contraceptive and have had regular sexual intercourse), but without success?

- 1 yes
- 2 no

D18. Have you ever sought help from a doctor concerning your infertility?

- 1 yes
- 2 no

D19. If you haven't sought medical help for your infertility, what is the reason for this? *Please give an answer for every row.*

	Completely agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Completely disagree
I got pregnant	1	2	3	4	5
I still want/wanted to wait and try to become pregnant naturally	1	2	3	4	5
I don't/didn't want medical interference	1	2	3	4	5
I haven't been aware what treatments for infertility are available	1	2	3	4	5
I am too old for infertility treatment	1	2	3	4	5
Investigations and treatment are too expensive	1	2	3	4	5
Hospitals and infertility clinics are too far away	1	2	3	4	5
It is difficult to get an appointment to the specialist	1	2	3	4	5
My partner does not want to come for the investigations or treatment	1	2	3	4	5
My relationship came to an end	1	2	3	4	5
I was ashamed to approach a specialist with that problem	1	2	3	4	5
I do not have Estonian national health insurance	1	2	3	4	5
I could not see a doctor due to the restrictions during the COVID-19 pandemic.	1	2	3	4	5

D20. Have you been treated for infertility?

- 1 yes, most recently in _____ (year)
- 2 no

D21. Some couples break off infertility treatment. Have you broken off infertility treatment?

- 1 yes
- 2 no

	Completely agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Completely disagree
I wanted to make a break in the treatment	1	2	3	4	5
My spouse/partner did not want to continue the treatment	1	2	3	4	5
I felt that the treatment was too great a burden physically	1	2	3	4	5
I felt that the treatment was too great a burden emotionally	1	2	3	4	5
I had already tried all those treatments that I was prepared to use	1	2	3	4	5
I wanted to do something else instead of having a child	1	2	3	4	5

I decided that motherhood was not so important for me	1	2	3	4	5
I decided to adopt a child instead	1	2	3	4	5
COVID-19 pandemic	1	2	3	4	5

D22. If you broke off your infertility treatment, what was the reason? *Please give an answer for every row.*

D23. Looking back, how satisfied are you with the information and counselling you received during infertility investigations and treatment?
Please give an answer for every row.

	Very satisfied	Satisfied	Neither satisfied nor dissatisfied	Dissatisfied	Very dissatisfied
about investigations and treatments	1	2	3	4	5
about the psychological effects of infertility	1	2	3	4	5
about possible medical risks or side effects related to investigations and treatment	1	2	3	4	5

I wish to add:

E. CONTRACEPTIVE METHODS

E1. Which contraceptive method did you use in your first sexual intercourse?

- 1 I have never had sexual intercourse
- 2 I did not use a contraceptive
- 3 a combined hormonal contraceptive method (pills, patch, vaginal ring)
- 4 a hormonal depo injectable (Depo-Provera)
- 5 a hormonal intrauterine system (hormonal coil)
- 6 an intrauterine device containing copper (copper coil)
- 7 condom
- 8 spermicides (vaginal ovules, creams)
- 9 subcutaneous implants
- 10 rhythm method (calculating "risky" days yourself or using an app)
- 11 withdrawal (the man does not let the sperm into the vagina)
- 12 vaginal douching after intercourse
- 13 emergency contraceptive pills (SOS-pills)
- 14 some other method (*please specify*) _____
- 15 I don't remember

E2. Which contraceptive method did you use during your last sexual intercourse?

- 1 I have never had sexual intercourse
- 2 I did not use a contraceptive
- 3 a combined hormonal contraceptive method (pills, patch, vaginal ring)
- 4 a hormonal depo injectable (Depo-Provera)
- 5 a hormonal intrauterine system (hormonal coil)
- 6 an intrauterine device containing copper (copper coil)
- 7 condom
- 8 spermicides (vaginal ovules, creams)
- 9 subcutaneous implants
- 10 female sterilisation
- 11 male sterilisation
- 12 rhythm method (calculating "risky" days yourself or using an app)
- 13 withdrawal (the man does not let the sperm into the vagina)
- 14 vaginal douching after intercourse
- 15 emergency contraceptive pills (SOS-pills)
- 16 some other method (*please specify*) _____
- 17 I don't remember

E3. If you did not use contraception during your last sexual intercourse, what was the reason? *Please choose one main reason.*

- 1 I wanted to get pregnant
- 2 I am/was pregnant
- 3 I was breastfeeding a less than 6-month-old baby
- 4 I do / did not have information about / access to contraceptive methods
- 5 I was afraid of the side effects of contraceptive methods

- 6 my partner didn't want/didn't allow me to use contraception
- 7 for religious reasons
- 8 I am / my partner is infertile
- 9 my partner was the same sex as me
- 10 I was not able to use any contraceptive method for financial reasons
- 11 other reason (please specify) _____

E4. How satisfied are you with your current contraceptive method?

- 1 very satisfied
- 2 fairly satisfied
- 3 fairly dissatisfied
- 4 very dissatisfied
- 5 I don't use contraception at the moment

E5. Are you, or have you ever been afraid of the side effects/health impacts of a contraceptive method?

- 1 Yes. Please specify what method and what side effects you are / have been afraid of?

_____

- 2 No

E6. When did you last visit a health care service for contraceptive counselling or prescription? Please also include remote counselling, i.e. via telephone or online.

- 1 during the last year
- 2 1–2 years ago
- 3 3–5 years ago
- 4 more than 5 years ago
- 5 I haven't visited a health care institution for that purpose
- 6 I don't remember

The following questions concern contraceptive counselling in health care services.

E7. Which health care service did you last visit in order to receive contraceptive counselling or prescription? Please also include remote counselling, i.e. via telephone or online.

- 1 a youth-friendly clinic / sexual health clinic (doctor or midwife)
- 2 a gynaecologist
- 3 a midwife
- 4 a family doctor/nurse
- 5 elsewhere (please specify) _____

E8. In retrospect, evaluate how satisfied you were with your last visit for contraception counselling or prescription? Please give an answer for every row.

	Very satisfied	Fairly satisfied	Neither satisfied nor dissatisfied	Fairly dissatisfied	Very dissatisfied
friendliness	1	2	3	4	5
competence	1	2	3	4	5
reliability	1	2	3	4	5
length of the visit	1	2	3	4	5
clarification given	1	2	3	4	5
respectful treatment	1	2	3	4	5
respect for my choices	1	2	3	4	5

I wish to add:

_____

E9. Where would you prefer to go for contraceptive counselling or prescription?

- 1 a youth-friendly clinic / sexual health clinic (doctor or midwife)
- 2 a gynaecologist
- 3 a midwife
- 4 a family doctor/nurse
- 5 elsewhere (please specify) _____

E10. If you think back to the restrictions during the COVID-19 pandemic, then did they prevent you from using a contraceptive that you planned or wished to use?

- 1 yes, due to the restrictions I could not use the contraceptive I wanted or planned to use.
- 2 no, the restrictions did not prevent me from using the contraceptive
- 3 I did not need to use any contraceptive

E11. For what reason could you not use the contraceptive you wanted or planned to use during the COVID-19 pandemic?

- 1 I did not have any transport to get to the doctor
- 2 I was afraid I would catch COVID if I went to the appointment
- 3 I could not / was not allowed to go out of the home
- 4 the appointment was cancelled or postponed
- 5 it was not possible to buy or obtain the contraceptive
- 6 I developed financial difficulties during COVID which meant I could not afford the contraceptive
- 7 I did not want the people I lived with to find out I was using contraceptives (there was a lack of privacy at home)
- 8 other, please specify _____

F. VIOLENCE

The next questions are about emotional, physical and sexual abuse. Experiencing violence is often associated with health risks.

F1. Have you experienced emotional abuse as a child (less than 18 years old) or as an adult (18 years old or older)? Please give an answer for every row.

	No	Yes, as a child	Yes, as an adult	Yes, as both a child and an adult
Have you experienced anybody systematically and for any longer period trying to repress, degrade or humiliate you?	1	2	3	4
Have you experienced anybody systematically and by threat or force trying to limit your contacts with others or totally control what you may and may not do?	1	2	3	4
Have you experienced living in fear because somebody systematically and for a longer period has threatened you or has tried to injure you or somebody close to you?	1	2	3	4

F2. Have you experienced any emotional abuse (anything from the list above) during the last year (12 months)?

- 1 yes
- 2 no

F3. To what extent do you suffer now as a result of the emotional abuse? Move the counter to the appropriate point on the scale.

Do not suffer at all Suffer terribly

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

I wish to add:

_____

F4. Have you experienced physical abuse as a child (less than 18 years old) or as an adult (18 years old or older)? Please give an answer for every row.

	No	Yes, as a child	Yes, as an adult	Yes, as both a child and an adult
Have you experienced anybody hitting you, smacking your face or holding you firmly against your will?	1	2	3	4
Have you experienced anybody hitting you with his/her fist(s) or with a hard object, kicking you, pushing you violently, giving you a beating, or doing anything similar to you?	1	2	3	4
Have you experienced anybody threatening your life by, for instance, trying to strangle you, showing a weapon or knife or by any other similar act?	1	2	3	4

F5. Have you experienced any physical abuse (anything from the list above) during the last year?

- 1 yes
- 2 no

F6. To what extent do you suffer now as a result of the physical abuse? Move the counter to the appropriate point on the scale.

Do not suffer at all Suffer terribly

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

I wish to add: _____

F7. Have you experienced sexual abuse as a child (less than 18 years old) or as an adult (18 years old or older)? *Please give an answer for every row.*

	No	Yes, as a child	Yes, as an adult	Yes, as both a child and an adult
Has anybody <u>against your will</u> touched parts of your body other than the genitals in a 'sexual way' or forced you to touch other parts of his or her body in a 'sexual way'?	1	2	3	4
Have you in any way been sexually humiliated; e.g. by being forced to watch a porno movie or similar <u>against your will</u> , forced to participate in a porno movie or similar, forced to show your body naked or forced to watch when somebody else showed his/her body naked?	1	2	3	4
Has anybody <u>against your will</u> touched your genitals, used your body to satisfy him/herself sexually or forced you to touch anybody else's genitals?	1	2	3	4
Has anybody <u>against your will</u> put his penis into your vagina, mouth or rectum or tried to put an object or other part of the body into your vagina, mouth or rectum?	1	2	3	4

F8. Have you experienced any sexual abuse (anything from the list above) during the last year?

- 1   yes
2   no

F9. To what extent do you suffer now as a result of the sexual abuse? Move the counter to the appropriate point on the scale.

Do not suffer at all Suffer terribly

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

I wish to add: _____

The following questions are related to abuse in the healthcare system

F10. Have you experienced abuse in healthcare as a child (less than 18 years old) or as an adult (18 years old or older)? *Please give an answer for every row.*

	No	Yes, as a child	Yes, as an adult	Yes, as both a child and an adult
Have you ever, when visiting a healthcare establishment, felt insulted or humiliated to a significant extent, felt that someone coerced you or did not respect your opinion - in such a way that the experience later troubled you?	1	2	3	4
Have you ever experienced that, while visiting a healthcare establishment, an otherwise "normal" situation suddenly becomes a terrible experience without you fully understanding how this could happen?	1	2	3	4
Have you experienced that anyone in the healthcare system has intentionally - in your mind - hurt you emotionally or physically, abused you or used your body or your vulnerability as a patient for their own ends?	1	2	3	4

F11. Have you experienced any healthcare abuse (anything from the list above) during the last year?

- 1   yes
2   no

F12. To what extent do you suffer now as a result of the healthcare abuse? Move the counter to the appropriate point on the scale.

Do not suffer at all Suffer terribly

0   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

I wish to add: _____

If you have experienced or are experiencing emotional, physical or sexual abuse, it is possible to seek help and advice from specialists. The contact details of different help services can be found at www.palunabi.ee. The Victim Support Crisis Line 116006 offers around-the-clock crisis counselling, advice on your rights and possibilities of getting help and will put you in touch with the relevant specialists.

G. MENOPAUSAL TRANSITION

In this survey we understand menopausal transition as the period of life before and after a woman's final menstruation (menopause), when symptoms typical of the menopausal transition may present themselves.

G1. Which of the following best describes your present period of life?

- 1 I am not in menopausal transition or in menopause
- 2 I am in menopausal transition - I have menstrual periods with some symptoms of menopausal transition
- 3 I am in menopause - my last menstrual period was a year or more ago
- 4 I am not sure if I am in menopause or in menopausal transition
- 5 since I do not have menstrual periods, then I cannot assess whether I am in menopause or not

G2. How well were you informed before the age of 40 about menopausal transition and/or menopause?

- 1 well informed
- 2 I knew something
- 3 I knew nothing
- 4 I don't know

G3. Have you searched for or received information about menopause and from what sources?

- 1 I have not searched for/ received information
- 2 thematic web pages on the internet
- 3 podcasts
- 4 social media
- 5 magazines and newspapers
- 6 books
- 7 films and tv programmes
- 8 friends and acquaintances
- 9 healthcare workers
- 10 scientific literature
- 11 other (please specify) _____

G4. If you have searched for / received information about menopausal transition and/or menopause, then when?

- 1 before symptoms began
- 2 when symptoms began
- 3 a long time after symptoms began

G5. The following is a list of symptoms that may occur in association with menopausal transition. Have you experienced any of the following symptoms? *Indicate all those that you have experienced.*

- 1 hot flashes
- 2 night-time sweating
- 4 irregular menstrual cycle
- 5 heavy menstrual bleeding
- 6 painful menstrual periods
- 7 mood swings
- 8 depression
- 9 anxiety
- 10 paranoia
- 11 brain fog
- 12 problems with concentration
- 13 headaches, incl. migraine
- 14 memory deterioration
- 15 tendency to cry
- 16 irritability
- 17 mood decline
- 18 reduced confidence
- 19 dizziness

- 20 insomnia / sleep disorders
- 21 fatigue
- 22 lack of motivation
- 23 reduced sex drive
- 24 lack of sex drive
- 25 vaginal dryness
- 26 other vaginal complaints
- 27 itchiness - ears, skin, vagina, other areas
- 28 tingling/ pricking sensation in hands and feet
- 29 sweaty palms
- 30 heart palpitations
- 31 weight gain
- 32 bloating
- 33 digestive problems
- 34 osteoporosis
- 35 joint pain
- 36 muscle pain
- 37 muscle tension
- 38 restless legs syndrome
- 39 burning sensation on tongue/ palate
- 40 gum problems
- 41 bad breath
- 42 ringing/ buzzing in your ears (tinnitus)
- 43 facial hair growth
- 44 hair loss/ thinning
- 45 bad body odour
- 46 incontinence
- 47 urinary problems
- 48 sore breasts
- 49 brittle nails
- 50 feeling cold
- 51 electric shock sensation
- 52 new/ more frequent allergies
- 53 other (*please specify*) _____
- 54 I had none of the above symptoms

G6. Have you spoken with any healthcare worker about menopausal transition or menopause?

- 1 yes
- 2 no
- 3 I plan to do so

G7. Who was the healthcare worker you most recently spoke to about menopausal transition or menopause?

- 1 a gynaecologist
- 2 a family doctor
- 3 a family nurse
- 4 a midwife
- 5 a pharmacy staff member
- 6 other (*please specify*) _____

G8. Have you used any of the following to alleviate menopausal transition or menopause symptoms?

- 1 I have not used anything
- 2 changes in my diet (incl. reductions in alcohol and coffee intake)
- 3 improvements in physical activity
- 4 hormone replacement therapy
- 5 over the counter remedies for easing menopausal transition symptoms
- 6 hormonal coil (Mirena)
- 7 vaginal oestrogen therapy
- 8 antidepressants
- 9 other (*please specify*) _____

H. HEALTH

H1. How tall are you? _____ cm

H2. How much do you weigh? If you are pregnant then please give your weight before you became pregnant _____ kg

H3. At what age did you have your first menstruation?

- 1 _____ years
- 2 I do not remember exactly, at about the age of _____ years
- 3 I have not had any menstruations

H4. Do you have or have you had any medical complaints concerning menstruation (strong menstrual pain, heavy bleeding, nausea/vomiting, tiredness, mood swings or other)?

- 1 yes
- 2 no

H5. Have you been absent from school / work / social gatherings due to menstrual complaints?

- 1 yes, often
- 2 yes, sometimes
- 3 rarely
- 4 no

H6. For what reasons have you been absent from school/ work / social gatherings due to menstrual issues?

- 1 strong menstrual pain
- 2 heavy menstrual bleeding
- 3 nausea/vomiting
- 4 tiredness
- 5 mood swings
- 6 other (*please specify*) _____

H7. How do you rate your general health at the moment?

- 1 very good
- 2 good
- 3 neither good nor bad
- 4 bad
- 5 very bad

H8. Do you have any long-term (chronic) illness or health problem?

- 1 yes
- 2 no

H9. To what extent has your health problem limited your everyday activities during the last year?

- 1 has significantly limited
- 2 has limited, but not significantly
- 3 has not limited at all

H10. How often have you had a feeling of hopelessness, despondency, depression during the last 12 months?

- 1 not at all
- 2 occasionally
- 3 on more than half of days
- 4 almost every day/every day

H11. Do you take antidepressants at the moment?

- 1 no
- 2 yes

H12. Have you smoked at least one cigarette, e-cigarette, cigar, (water) pipe full or used any other tobacco / nicotine containing product every day during the past year?

- 1 no
- 2 no, but I have smoked in the past
- 3 yes, I smoke every day
- 4 yes, I smoke from time to time

H13. How often do you, in one sitting, drink at least 3 bottles of beer (3x0.5 l of medium strength) or 6 glasses of wine (6x120 ml) or 6 shots of strong alcohol (6x40 ml)?

- 1 never
- 2 once a month or less
- 3 a few times a month
- 4 about once a week
- 5 a few times a week
- 6 almost every day or every day

H14. Have you ever used narcotic substances (drugs)?

- 1 no
- 2 yes, during the last 12 months
- 3 yes, in the past

H15. Have you ever suffered from any of the following illnesses? *Please give an answer for every row.*

	No	Yes	Don't know/have not been tested
genital herpes	1	2	3
condylomas on genitals	1	2	3
chlamydiosis	1	2	3
gonorrhoea	1	2	3
syphilis	1	2	3
HIV/AIDS	1	2	3
trichomoniasis	1	2	3

I. PLANS FOR HAVING CHILDREN

Having children is closely linked to general health, including sexual health. The World Health Organisation stresses that all individuals have the right to freely choose whether to have children and when and how often they wish to do so.

11. If you think in general terms, not from your personal point of view, then:

- 1 What is the ideal number of children in a family nowadays? _____ child/children
- 2 What is the ideal age for having a first baby?
  - a) for a woman the best age to have your first baby is _____ years
  - b) for a man the best age to have your first baby is _____ years

12. How many children would you yourself like to have / have had? _____ child/children

13. Do you have or have you had a child/children?

- 1 yes
- 2 no

The next question is intended for those who do not have a child of their own.

14. If you do not have a child of your own, then for what reason? *This question is addressed to all women irrespective of age - please choose the most suitable answers that apply to you.*

- 1 I haven't met such a partner with whom I could/would have liked to have a child
- 2 we have not succeeded in having a child
- 3 my health problems prevent us having/bringing up a child
- 4 my partner's health problems prevent us having/bringing up a child
- 5 I wish to finish my studies first
- 6 my partner wishes to finish his studies first
- 7 I wish to get stable work first
- 8 my partner wishes to get stable work first
- 9 I want to go on with my career
- 10 I feel that I am not mature enough to take responsibility for a child
- 11 I feel that my partner is not mature enough to take responsibility for a child
- 12 for economic reasons
- 13 I would like to have stable living conditions first
- 14 problems in the relationship with my partner
- 15 I do not wish to have children at all
- 16 I wish to get married first
- 17 other reason important for you (*please specify*) _____

15. Do you intend to have (more) children in the future?

- 1 yes
- 2 no
- 3 I don't know, I'm not sure (please proceed to question 96)

16. For what reason do you wish to have another child/children?

- 1 the child/children we already have need a brother/sister
- 2 I wish to have a daughter
- 3 I wish to have a son
- 4 I enjoy watching a child's development
- 5 life continues only through children
- 6 my partner wishes to have more children
- 7 I wish to have a child with my current/new partner
- 8 a common child is a sign of mutual love
- 9 I desire a little baby / have "baby fever"
- 10 more children are needed to preserve the Estonian nation

- 11 I do not want to be alone when I am old
- 12 children are of help doing domestic work
- 13 I wish to take care of a child and love him/her
- 14 I want to have a big family
- 15 I want (once more) to experience giving birth
- 16 I wish to experience motherhood (again)
- 17 a human being has to have as many children as God gives
- 18 a child gives you a goal in life, to live and work
- 19 children bring variety to one's life
- 20 having a child entitles you to parental benefit (so-called mother's wage) and child benefits
- 21 other reason important for you (*please specify*) _____

17. If you do not want to have (more) children or are unsure, then why?

- 1 I already have the number of children I wished for
- 2 there is no suitable father for the child
- 3 my partner does not want (more) children
- 4 my partner does not take part in domestic work and looking after children as much as I would like
- 5 there are problems in our relationship
- 6 I wish to spend more time with my partner and shared pastimes
- 7 I am not able to have children probably
- 8 if I have a child I cannot continue working/studying (as much as I do now)
- 9 I am afraid that in case of a new child I will lack time and attention for my older child/children
- 10 I am afraid that life would be too hard
- 11 I do not want to be engaged with little children (any more)
- 12 I do not want to be pregnant and/or give birth (any more)
- 13 I think I am too old for having babies
- 14 I want to dedicate myself to other things I am interested in
- 15 I/we do not have enough money to raise (more) children
- 16 our living conditions are not suitable for a bigger family and we are not able to improve them
- 17 I/my partner do not have stable employment
- 18 the possibilities of help in looking after the child are unstable
- 19 society does not support families with children enough
- 20 the world is already overpopulated
- 21 I am worried about climate change
- 22 I am worried about the threat of war
- 23 I am worried about pandemics (COVID)
- 24 my (mental or physical) health problems prevent me having a child
- 25 my partner's (mental or physical) health problems prevent me having a child
- 26 giving birth and pregnancy spoil my body
- 27 other reason that is important for you (*please specify*) _____

18. Can any changes in society/in your private life have an effect on your decision about having children?

- 1 I am not able to have children
- 2 improvement/stabilisation of personal economic conditions
- 3 moving to a larger/ more suitable home
- 4 sufficient possibilities to be at home with a child/children
- 5 sufficient opportunities for acceptable babysitting arrangements
- 6 an increase in financial assistance to families with children
- 7 the availability of a good and trustworthy childcare (e.g. near home)
- 8 good availability of parent counselling
- 9 women's and men's more equal participation in domestic work
- 10 certainty that your job will still be there after you have given birth
- 11 working hours are shorter and more flexible
- 12 Estonia becomes a safer place to live
- 13 Estonia's population decreases to a critical level
- 14 people are more friendly towards children
- 15 solution of global problems (climate problems, conflicts, pollution, nuclear weapons etc)
- 16 other reason important for you (*please specify*) _____

Thank you very much for your answers!

If you wish to add anything then please write it here:
